

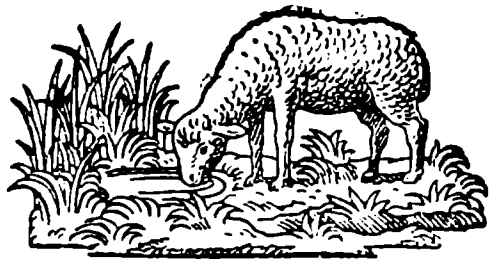
SVATÉHO OTCE
A
UČITELE CÍRKVE
ŘEHOŘE I. VELIKÉHO
ČTYŘI KNIHY
ROZMLUV

ČILI
O ŽIVOTĚ
A ZÁZRACÍCH
OTCŮ ITALSKÝCH
JAKOŽ I O VĚČNÉM
TRVÁNÍ DUŠÍ

1924

DRUŽSTVO PŘÁTEL STUDIA V PRAZE

ČTYŘI KNIHY
ROZMLUV

SVATÉHO OTCE A UČITELE CÍRKVE

ŘEHOŘE I. VELIKÉHO

ČTYŘI KNIHY ROZMLUV

ČILI

O ŽIVOTĚ A ZÁZRACÍCH OTCŮ ITALSKÝCH

JAKOŽ I O VĚČNÉM TRVÁNÍ DUŠÍ

1 9 2 3

Družstvo Přátel Studia v Praze

NIHIL OBSTAT

Pragae, 20. Martii 1913

Dr. Ant. Podlaha

censor

—

IMPRIMATUR

Pragae, 2. Aprilis 1913

N. E. cons. 3554

Dr. Joannes Sedlák

vicarius generalis

PŘEDMLUVA

Máš-li, čtenáři, rád svaté a čítáš-li rád o věcech náboženských, najmě o příbězích z dob dávných, z časů, kdy již za své bralo pohanství a kdy se víra křesťanská přes mnohé nesnáze a boje s dokonávajícím pohanstvím a s nezbytnými bludaři všude po Evropě ujímala a kdy se život křesťanský, podporován ještě silou divů Božích v plné původní ryzotě a přísnosti projevoval a rozvíjel, přijde ti snad vhod knížka druhu zvláštního, psaná za doby té a vyličující ojedinělé výjevy a událůstky ze soukromého života tehdejšího lidstva. Napsal ji světec velikého, ano světového jména, avšak duchem tak prostinkým, že bys netušil mluvícího zde papeže, jenž mocným způsobem zasahoval do dějin lidstva, jenž vyjednával s králi a knížaty, jenž napomínal patriarchy a biskupy a jenž pevnou rukou spravoval celou církev, a to v době přetěžké. Přes všecku vyvýšenost a slávu, přes svou učenost, jakou projevil v hlubokomyslných spisech jiných, byl přec tak pokorný, tak pln dětinné víry, tak prostoduchý, že se nelišil od nejprostšího a nejneúhlednějšího křesťana svého věku. Přemohl již dávno, dřív než na stolec velepastýřský vystoupil, tyčící se proti němu zbroj pýchy, totiž bohatství, povýšenost a učenost, vyškoliv se jako bývalý mnich dokonale v křesťanském sebezáporu, a tak zůstal maličký v duchu a žil a jednal a psal nejen mocně jako apoštol, ale i prostě jako dítě.

Což tedy zde vypisuje a líčí? Žádné světodějné politické události, jakkoli se mnohé veliké převraty dály před jeho očima. O nich jednal tam, kde mu tak kázal vznešený úřad; rychle však od nich utíkal, poněvadž ducha jeho trápily, a v ústraní se nořil do sebe a zanášel se jinými událostmi, které křesťanskou jeho duší mnohem více a hlouběji dojímalý a o nichž ho docházely četné zprávy. Byly to události drobné, rázu nadpřirozeného, divy, které

více v skrytu se vyskytaly a jež dopouštěla Pro-
zřetelnost božská, aby napomáhala lidu málo vzdě-
lanému, ale dobrému a víře upřímně se oddávající-
mu, aby se snáze od hroudy zemské povznášel
a hrubou povahu svou zjemňoval a aby se i víra
sama čerstvěji po zemích rozprostraňovala. Svatý
Otec si jich všímal a pečlivě sbíral o nich zprávy
a dával si je potvrzovati věrohodnými svědky, ne-
boť poznával, že se prospěchu církve a úřadu je-
ho neméně týkají, než událostí světodějných. Udržo-
val je tudíž v paměti, sdílel se o ně s důvěrnými
přáteli, rád o nich hovořil a v strastiplném životě
takřka jedinou útěchu z nich čerpaje. Proto také ne-
váhal, jakmile čas nalezl, je pro věčnou paměť sepsati,
a poněvadž o nich často přemýšlel, vystihl záhy, že
účelem jejich nebylo, aby se jen něco zajímavého vy-
pravovalo a čtlo, nýbrž že do sebe mají i moment
didaktický a vychovatelský, i protkal jejich soupis
mnohými užitečnými a krásnými úvahami. Tak učinil
spis svůj nejen rozmanitějším, nýbrž i platnějším.

Než máme-li věřiti událostem, často podivným,
jež se tu vypravují? Nelekejme se, netřeba nám,
abychom se na rozpaky vydávali. Nejsme zajisté
nikterak povinni přijímatí vypravované zde věci
věrou božskou, jako jest nám přijímatí obsah sv.
Evangelíí; avšak lidskou věrou se svatopisci všeli-
jak propůjčiti můžeme. Mluvíť zde jako muž, jenž
toho plnou měrou zasluhuje. Bylť dalek úmyslu, aby
nás chtěl klamati, a sám se také klamati nedal. Ne-
byl sám ani lživý, ani lehkověrný. Co mluví, má za
pravdu především sám. Nikomu se nevtírá, ale po-
ctivě se dokládá svědků. Některé zázraky viděl na
své vlastní oči; ostatní vypravuje po jiných, které
má za pravdomluvné. Velmi mnohé z nich má za
svaté. Proč by nám to nestačilo? Kdyby byl takto
vypisoval událostí obyčejné, ne nadpřirozené, ni-
kdo by o nich nepochyboval a měl by je za tak jisté,
jako má za zjištěná fakta historická, o nichž píše
jeden nebo dva kronikáři bezpeční. Sv. Řehoř uvádí

však obyčejně více než jednoho svědka; druhdy jich vede na svědectví celé zástupy; na svědky se odvolává při každém jednotlivém zázraku, výslovně je jmenuje a to dost často lidi, tehdáž ještě na živu jsoucí. Chce-li však někdo namítati, že nelze dokázat, byly-li události ty zázraky, můžeme mu říci s větší jistotou, že daleko méně by bylo lze dokázat, že události zázraky nebyly. Pokus se jen o to, kdo chceš. Sama církev svatá uznala pravdivost Řehořových zpráv a mnoho osob, jichž skutky sv. Učitel v Rozmluvách vypisuje, umísťuje v katalogu svatých, spoléhajíc na jeho autoritu. Viz Martyrologium. A všecka nesčetná rodina benediktínů nadšeně vyznává, že arciotec a zakladatel její tak žil, jak vypsál život jeho, byť i stručně, sv. papež Řehoř. Nestačí-li komu ještě to, nechť čte, co se píše níže v úvodu, proč Bůh dopouštěl zázraky za oné doby, co jimi způsobil a proč nám nemá býti podivným neobyčejný mnohdy jejich druh a způsob. Věru nalezneme tam, nejsme-li zaujatí, tak dobré odůvodnění, že nám může dostačiti.

Sv. Učitel vypisuje namnoze jen ojedinělé výjevy ze života světců, což platí i o sv. Benediktu, byť se zdálo, že se tu líčí jeho život. Přihlédneme-li blíže, shledáme, že sv. Řehoř ani zde nevypisuje takřka čeho jiného, krom jeho zázraků, a zdržel-li se při něm déle, jest příčinou toho jen to, že všecken život sv. Benedikta byl protkán konáním divů.

Líčení jest prostinké a přece tak úchvatné, že není člověka, jímž by nehnulo. Každý výjev jest jako idyllický obrázek, oddělený od všedního života, jako okénko, jímž prosvítá něco nebeského, klid a svatozář, jakou obestření jsou světcové, kteří sice také ve světě žili, jichžto mysl však pohřížena byla v Bohu. Řeči a způsoby jejich jsou právě toho druhu, jež si při světcích představujeme. Hluboká vážnost, důstojnost a podivuhodná síla sloučena tu s dětinou naivností a prostodušností. Mile střídají se výjevy, dějiště a osoby. Dějištěm je brzo

dům otcovský, brzo odlehlý kout v horách, neb na pustině a v skalách, hned zas jizba klášterní, nebo sídlo biskupské, hned tichá zahrádka neb zas pobřeží jezera; tu bouří vřava válečná, onde hrůzy mořské; hned se díváme do jeskyně, hned zas do vězení nebo po hřbitově, a již zase jsme na poli neb v řemeslné dílně, u řeky nebo u bublavého potůčku; časem se dostaneme i do výšin hvězdnatých a díváme se podivným dalekohledem na svět. Osob se pořád mnoho před námi míhá a všechny jednají a mluví svou dobou, přiměřeně své povaze i svému povolání. Všecko dýše pravdivostí. Král, sprostáček, mnich, vojín, sluha, lékař, sedlák, kostelník, klášterní bratr, poctivec, šibal, stařec, pacholík, jeptiška, paní, služka vystupují a jednají přirozeně; nic se nepřehání, nic se úmyslně nepřibarvuje, nic se románovitě nespřádá. Od obrázku se přechází k obrázku zdánlivě beze spojitostí, asi tak, jako se v rozmluvách přeskakuje s předmětu na předmět, kam se řeč posune, když slovo vyvolá představu a přejde se na jiné pole.

Nečekej tedy nikdo pásma souvislého, dějů po sobě jdoucích, vyjímaje do jisté míry vypravování v knize druhé; zklamal by ses a snad bys ode čtení upustil. Čítej raději méně a pozastavuj se ve svých myšlenkách. Myslí si, jako bys viděl dlouhatou galerii, ověšenou po všech stěnách obrazy nesouvislými. Kdybys jí prošel najednou, snad by ses rozmrzel, že z toho nic nemáš. Chod tedy od obrázku k obrázku, vnímej dojmy, kterými jednotlivý na tě působí. Každý z nich má něco do sebe a může v tobě vyvolat mnoho představ, nebo dát ti námět k delšímu, snad i dlouhému rozjímání. Projdeš-li na př. kostelem emauzským v Praze, kde po stěnách nalezneš zobrazené jednotlivé výjevy ze života sv. Benedikta, zpracované na základě zpráv Řehořových, poznáš, jak asi umělec napřed hodně rozjímal. Není-li v kostele nikoho a můžeš bez závady celou serií prohlédnouti, budeš mít jen

povšechný dojem, žeš viděl něco zajímavého. Kdyby však byl kostel lidem naplněn a ty by ses dostal jen na jedno místečko, jen pod jediný obraz, na který bys vícekrát a bedlivě popatřil, mám za to, že by ses bezděky pohřížil v myšlenky a možná, že bys tu i dlouho porozjímal. Proto se i svatý spisovatel sám rád u jednotlivých výjevů pozastavuje a zavádí ducha tvého na nejrozmanitější předměty a otázky, o nichž s tebou rozjímal. Buď tedy jako malíř, jenž přijav námět, zpracovává jej v sobě, a když od něho odloučí všednost, ideál vykouzluje. Přijmí i ty prostý materiál, jak se ti v knížce podává, abys potom vlastním přemýšlením a prací v duchu svém zobrazil člověka podle idey božské důstojného, krásného, vznešeného a aby ses snažil přenést tuto vidinu na plátno, to jest, abys nitro své zušlechtěné vypodobil zevnitřním životem.

Sv. Řehořovi jest nejideálnějším člověkem mnich, který odřeknuv se nadobrosvěta, slouží Bohu plněním povinností svého řádu. Bývalť sám mnichem takovým a cítil se ve stavu tom na zemi nejšťastnějším. Pozemským nebem byla mu tichá cela klášterní, kterou zaměnil za otcovský palác; rozkoši mu byly posty a všeho druhu odříkání a kající cvičení. Když byl vytržen ze stavu toho, naříkal přehořce, a posazen na stolec papežský utíkal se zhusta do osamělosti klášterní. V cele klášterní psal také své Rozmluvy. Proto se nedivme, že tak rád psal o klášteřích, o osobách i věcech klášterních a že líčení jeho jest ve věci té nepřekonatelné, ač ne-
užíval žádných barev a nikdy slohu svého nešperkoval. Tu se cítil ve vlastním sobě živlu. Ze slov jeho cítíme jeho uspokojení, když shledává ctnost, svatost, řád a poslušnost. Je-li mu však vypisovavati vady, které se v některém klášteře zahrnázdily a které potřísňovaly jeho ideál, pocíujeme rovněž, jak se zmocňuje ducha jeho rozhořčení. S největší zálibou psal o sv. Benediktu. Vykouzluje před námi jeho velebnou postavu v takové životnosti, že se zdá

světec před námi choditi a mluvíti. To odtud, že tak-
řka vssál do sebe jeho ducha. Vstoupiv do kláštera,
rozprostranil jeho naukám celé srdce své, až i ústa
oplynula tím, čím srdce kypělo. Leč ani jiné osoby
a výjevy nepostrádají síly a působivosti a zajíma-
vosti a netřeba se o nich předem zmiňovati. Že
pak stati mravoučné, dogmatické a rozjímavé pro-
zrazují myslitele a osvíceného autora Řehole pastýř-
ské, pozná čtenář, který se byť jen trochu s touto
knihou seznámil, věru na první pohled.

Často se dočítáme v životě svatých, že mívali,
když se setkali, anebo když pospolu žili, dlouhé roz-
hovory o životě věčném a o jiných podobných před-
mětech, a že pokládali chvíle takové za slasť, v kte-
réž jim hodiny mījely a při které dovedli i celé noci
probdíti. Čtenář si myslívá bezmála, jakým asi způ-
sobem se dály takové rozmluvy, co asi bývalo je-
jich obsahem? Pomysleme na př. na rozmluvu, když
se setkal sv. Benedikt se svou sestrou Scholasti-
kou. (Viz II, 33.) Nuže, myslím, že nechybím, řeknu-
li, že nám sv. Řehoř v těchto Rozmluvách podává
věrnou ukázkou. Takhle se asi staří křesťané a najmě
světcové vespolek bavívali.

Toto vše měl jsem za dobré předeslati, aby las-
kavý čtenář věděl, jak má ke spisu přikročiti, co
v něm hledati a s jakým úmyslem v něm čítati, aby
se duchem od něho neodvrátil, nýbrž aby z něho
duchovní prospěch vyzískal.

Klement Kuffner.

V Praze v den sv. Simeona 1913.

Ú V O D

Zevní a vnitřní důvody, jimiž se dokazuje autenticita spisu; obhajuje se obsah a způsob vypravování; proč, kdy a kde byly Rozmluvy sepsány; o rukopisech a vydáních

Vyskytli se sice v době starší někteří spisovatelé, kteří nehodlali uznati sv. Řehoře Vel. za původce Rozmluv a vynášeli na světlo různé pochybnosti, o něž chtěli opíratí domněnku svou. Avšak nejen byl počet jejich skrovný, nýbrž i důvody jejich byly takové, že neobstály před přísnější kritikou. Z mužů, kteří pochybnosti jejich nadobro rozprášili, sluší jmenovati Benedikta Haeftena, Jana Mabillona, Petra Gussanvillea a zvláště nejmenovaného mnicha benediktina, jenž přeložil Rozmluvy do jazyka francouzského r. 1689.

2. Původce Rozmluv, buďsi již kdokoli, vyznává, že byl mnichem, a to v klášteře, jež sám založil (Viz předmluvu a v kn. III. hl. 33, v kn. IV. hl. 21, 38, 47, 55, atd.). Z míst těchto a zvláště z posledního vysvítá, že byl kláštera toho i opatem. Dále, že byl v Konstantinopoli apokrisiářem, ukazuje v kn. III. hl. 36. Že byl později zvolen na papeže, jest patřeno z hl. 16. téže knihy, neb zde nazývá Pelagia II. papeže svým předchůdcem a rovněž tak se o něm zmiňuje v kn. IV. hl. 57. Že za svého sídlení v Římě míval k lidu řeči, homílie na Evangelia, o tom přechoasto mluví, hlavně v kn. IV. hl. 14, 15, 16, 19, 27. Avšak sv. Řehoř mluví zase navzájem ve svých Homíliích, že sepsal také Rozmluvy (Hom. 38.). V I. knize Rozmluv hl. 7. píše autor o opatu Nonnózovi a dí, že co vypravuje, zvěděl od biskupa syrakuzského Maximiana. Avšak v listech svých (Kn. III. jin. II. indikce 11. l. 50. nyní 51.) prosí sv. Řehoř tohoto Maximiana, aby mu napsal, co ví o opatu Nonnózovi, jakož i o zázracích Otců italských, dokládaje,

že jej nutí jeho spolubratři, aby dílo takové napsal. A právě o těch věcech jest řeč v Rozmluvách, jak zcela snadno seznati již z jejich nadpisu.

Na koho přiléhají lépe všechny tyto okolnosti než na Řehoře našeho, když se s životem jeho tak dokonale shodují? Rozumně nelze pochybovati, že sv. Řehoř Vel. jest původcem Dialogů.

3. Rovněž nelze říci, že by se jiný pisatel byl skryl za jeho osobu, že by snad, znaje dopodrobna jeho život a často se obíraje jeho spisy, snažil se napodobiti jeho sloh a způsob psaní. Vždyť klam a prostomyslnost se navzájem vylučují. Úmyslný přetvářenec by sotva psal a líčil v prostodušnosti, které se všickni u sv. Řehoře podivují. Též by nemohl podvod zůstatí tajným nejen pozdějších čtenářů, ale zvláště vrstevníků, jejichž jména se v knize vyskytují. Kterak by byl mohl oklamati, ať nedím koho jiného, zvláště notáře Řehořova? Vpravdě zbytečno jest dokazovati něco, co jest na bíledni.

4. Více dlužno si povšimnouti, že se sv. Řehoři od protivníků vytýká veliká lehkověrnost, jak od jiných přijímá a v spisu svém líčí prý divy víře méně podobné. Tu jest třeba především se otázati odpůrců těch, zda věří upřímně, že se udály vskutku zázraky, jež se vypravují v Starém i Novém Zákoně a které se také víře méně podobají? Zda tolikéž neochvějně věří, co pronesl Pán Ježíš, řka : *Amen, amen pravím vám, kdo věří ve mne, skutky, kteréž já činím, i on činiti bude, a větší nad ty činiti bude* (Jan 14. 12)? Arciť nejsou Dialogy Písmem svatým, avšak dokládají se všude věrohodných svědků a často svědků očitých, jejichž výroků nemáme příčiny bráti v pochybnost. Vedle toho příznejmež, že i doba, do které se zázraky kladou, byla zcela příhodna. Tehdáž povolání byli k víře národové barbarští, kteří byli dalecí poznání pravého náboženství. Zázraky měly jim poznání to usnadniti. Sv. Pavel dí (I. Kor. 14, 22) : *Jazykové (což platí stejně i o jiných divech) nejsou za znamení věřícím, ale nevěřícím : prorokování*

pak ne nevěřícím, ale věřícím. Tedy Židům, kterýmž se jako věřícím dostalo prorokování, byly zázraky odepřeny; zachovány však byly pro pohany, jakožto pro nevěřící. To-li máme na zřeteli, nepodivíme se, že Bůh připustil tolik zázraků na konci pátého a během šestého věku, kterouž dobu pojímá sv. Řehoř do svého díla. Tehdáž pohřížen byl takřka všecken svět v temnotách modlářství a v hustých mrákotách všeho druhu kacířstev, takže zvláště na západě sotva by bylo lze naléztí panovníka, jenž by se Bohu klaněl zákonitou bohoslužbou. Itálii opanovali jednak ariánští Ostrogotové, jednak později Longobardové, kteří se také přiznávali k arianismu, aneb, což bylo horší, byli ještě modloslužebníky. Francie podléhala ještě dílem Frankům, kteří krátce před tím byli ještě pohany a křesťanství dosud ne zcela přijali; dílem Visigotům a jiným barbarům, víře katolické nepřátelským. Španělsko bylo rovněž v moci Visigotů a Suevů, stejně ariánských. Ostrov Británie, jež si podrobili Anglové, noví příchozí, toužil ještě stále po kultu pohanském, který byl z tamních chrámů vykořeněn. Vandalové, kteří se zmocnili Afriky, vypovídali katolíkům krutý boj, aby upevnili ariánství. Proto nebránila tenkrát dobrotivost a prozřetelnost Boží, aby se dalo tolik a tak velikých zázraků. Mělyť lákati nevěřící k světlu pravdy. A vskutku Longobardové se odřekli bludu ariánského během několika let. V Hispanii přijali Gotové víru katolickou z ponuknutí krále Rekarada; též Anglové se ke Kristu obrátili, až se konečně všichni ocitili v jednotě pravé křesťanské víry.

5. Že se obrátili Longobardové, kteří tou dobou z veliké části opanovali Itálii, nemálo přispěly právě Řehořovy Rozmluvy. Vypravuje Pavel jáhen o královně Theodelindě, již byl sv. Řehoř Rozmluvy své poslal, kterak jich užila, aby přesvědčila o víře katolické jak krále tak i lid jemu poddaný (De gestis Longob. l. IV. c. 5). Líčí tu rovněž, jaké divy udály se před očima vojska longobardského, kteréž kdyby

nebyly bývaly jisty, všickni Longobardové by jimi byli pohrdlí a se jim vysmáli a byli by zahořeli tím větší nenávisť proti víře a církvi římské. Pavel však vypravuje pravý opak toho (c. 4.), že král Agilulf, jehož příkladu ostatní následovali, víru katolickou přijal, že kostelům uloupené statky vrátil a k biskupům se s náležitou uctivostí choval.

6. Vedle zbytků pohanství, jež se zde onde po Itálii a jinde pořád ještě vyskytaly, a vedle kacířstva zjevného roztrušovalo se mezi katolíky i tajně símě bludů kacířských, najmě proti článkům víry o nesmrtelnosti duší a o vzkříšení těl. O vzkříšení těl byl druhdy i sám sv. Řehoř na vahách, jak vyznává pokorně v hom. 26. na Evang. řka: „Mnozí pochybují o vzkříšení, jakými jsme někdy byli i my.“ (Viz také jeho Výklad na Ezechiele kn. II, hom. 8, prv 20, a z knih Mravoučných XIV. čl. 70, neb i co praví jáhen Petr v Rozml. III. hl. 38: Přemítám o tom, jak mnozí, ač se nacházejí v lůně církve svatě, pochybují, zda žije duše po smrti tělesné.) Proto Řehoř, prohlížeje k jejich spáse a předeslav mnohé nezvratné důvody o těchto člancích víry, uvádí tak mnohé divy a znamení, jež působivěji přesvědčují lid méně vzdělaný o nesmrtelnosti duše a vzkříšení těla.

7. Událostí, jež sv. Řehoř vypravuje, dílem viděl sám, ostatní však přejal od svědků věrohodných, a to od svatých biskupů, od mnichů a představených klášterů, od různých osob urozených a osvícených, vesměs od mužů, kteří byli života bezúhonného a daleci klamu, jimž i plně důvěřovati mohl. Z pověstí lidu nezkušeného nepřijal nic. Proč se tedy vedou stížnosti do něho, když se lze přesvědčiti, jak psal opatrně a jak věrně šetřil pravidel, podle jakých se historie spisuje?

8. Arciť nelze tvrditi, že by vypravování Řehořovo bylo ve všem všudy prosto omylu. O kterém dějepisci vůbec se to může tvrditi? Tak se na př. nesnáší s historií, co se čte (v kn. III. hl. 1) o sv. Paulinovi, biskupu v Nole, že byl odveden do Afriky

tenkrát, když Vandalové plenili Kampanii; poně-
vadž Vandalové dobyli Afriky a plenili v Itálii dlouho
po smrti Paulinově. Nicméně tuto neshodu snadno
urovnati. Lze totiž říci, že tu Vandalové byli jmeno-
vání místo Gotů. Ti se zmocnili Noly okolo r. 410,
s čímž se všickni spisovatelé srovnávají. Toho času
zajat byl Paulin od barbarů, a když jej nutili, aby
vyjevil, kde má schované peníze, prosil Boha, jak
dí sv. Augustín (O Městě Bož. kn. I. hl. 10): „Pane,
nedej, abych mučen byl pro zlato a stříbro; víš za-
jisté, kde jest mé všecko.“ Nejpodobnější pravdě
se býti zdá, že byli zajatci, a mezi nimi i Paulin, od-
vedeni zároveň s vojskem gotským z Italie do Gallie
a po třech letech do Hispanie a tu že byli prodáni
Vandalům, kteří od r. 409 činili vpády do Hispanie.
Osvětli-li se takto vzniklá nesnáz, již pak se dá vše,
co se v Rozmluvách píše, s chronologií i historií v sou-
lad uvést.

9. Nepodivujme se, když se vyličují v Rozmluvách
zázraky nepodobné. S takovými se setkáváme také
u jiných slavných Otců a spisovatelů: u sv. Ambro-
že, u sv. Augustina (zvláště v knize o Městě Božím),
u sv. Jeronyma, u Sulpicia Severa, ať nedím u sv.
Řehoře Turonského, u sv. Fortunata Piktavského a
Nicecije Trevírského, spisovatelů latinských; z řeč-
kých pak u Theodorita (nejmě v Hist. nábož.), u Ře-
hoře Nysského (o životě sv. Řehoře Divotvorce), u sv.
Athanasije (v životě sv. Antonína) a j. — Co píše sv.
Učitel o lidech umírajících, kteří předpovídali bu-
doucí věci (jako kn. IV. hl. 26), tu lze se odvolati
k sv. Augustínu, který podobné věci uvádí v knize
XII. de Genesí ad litt. hl. 17. Tolikéž se něco po-
dobného čte u veleučeného Petida (l. I. de Sibyl.),
kdež chválí Tertullianovu knihu De anima hl. 53. a
vede na svědectví i Cicerona (De divinatione l. 1),
jenž vypravuje o člověku z ostrova Rhodu, že před-
pověděl smrt šesti lidí.

10. Komu by se nezamlouvaly zázraky, může
jich pomínouti a všímati si obzvláště znamenitých

příkladů ctností, které se tu předvádějí a kterým sluší dáti přednost přede všemi zázraky, jak dí sám sv. Učitel v poslední hlavě knihy první. Bychom aspoň něco uvedli, kdož by se nepodivil pokoře, trpělivosti a lásce kněze Sanktula, jež se vyličují v kn. III. hl. 37? Než i mnohé články víry se tu vykládají, a to snad pomrzelo bludaře víc než dlouhá řada zázraků. Co sv. Učitel soudí o Těle a Krvi Páně v nej-sv. Svátosti, viz kn. II. hl. 24. a 37. a ve knize IV. zhusta. Že se umírajícím má posloužiti sv. přičastí, viz kn. II. hl. 37., kn. IV. hl. 15. a 35. O sv. Oběti novozákonní, jež se může přinášeti za živé i za mrtvé, viz kn. IV. hl. 55. a násl. O očištění jedná se v téže knize v hl. 39. a 55. Předurčení vykládá se v kn. I. hl. 8. velmi moudře. O nesmrtelnosti duše, o věčných trestech zavrženců a o věčných odměnách spravedlivců čti kn. IV. hl. 4. a násl. O patření na Boha, kn. II. hl. 35. O blaženosti spravedlivých přede vzkříšením kn. IV. hl. 25. A abychom okusili něco z theologie mystické, čtème v knize III. hl. 34., kde se líčí lítost, její tvary a účinky způsobem tak jasným, jako sotva kde jinde v době staré.

11. V Rozmluvách vedou hovor osoby dvě. Přihlédněme k osobě, která tu se sv. Učitelem vystupuje. O ní nás zpravuje sám sv. Řehoř, jenž dí na samém počátku: „Přišel ke mně nejmilejší syn můj, jáhen Petr, který přilnul ke mně přátelskou láskou od nejprvního mládí svého a jenž se účastnil mých výkladů Písma svatého.“ Z toho soudili mnozí, že Petr byl v klášteře sv. Ondřeje mnichem v době, když tam sv. Řehoř byl opatem. Avšak Jan diakon, spisovatel Životopisu sv. Řehoře (kn. II. čl. 11) klade jej spíše za klerika nežli za mnicha v klášteře tom, ano nic nenamítá, má-li jej kdo za Petra podjáhna, jemuž sv. Řehoř často psával, a to velmi důvěrně. V prvním roce papežování sv. Řehoře spravoval jmění církevní na Sicílii, v druhém roce zase v Kampanii. Zastával-li po provinciích

takový úřad, mohl býti povýšen za diakona a býti pak příručím papežským.

12. Ve způsobu rozmluv psávali také jiní sv. Otcové netoliko když si chtěli vésti polemicky, jako sv. Jeronym proti Luciferianům či proti Pelagianům, a Theodorit v prvních třech knihách svého traktátu, jenž slove Eranistes, nýbrž i tenkrát, když vypisovali skutky světců. Tak vypsal Palladius Život sv. Jana Zlatoústého a Sulpicij Sevér Život mnichů východních a Život svatého Martina.

13. Příčinu, proč sv. Řehoř začal psáti Dialogy; uvádí sám v listu k Maximiánu Syrakuzskému, řka: „Vší mocí mne nutili bratři, kteří se mnou pospolitě žijí, abych jim krátce něco napsal o zázracích, které podle přezvědu činili Otcové italští. K takové věci mám však potřebí, aby mi byla nápomocnou láska vaše, byste mi dali věděti o všem, co vám paměť vaše připomíná, aneb co jste sami poznali.“ (Listů kn. III. jinak II. indikce 11. list druhdy 50, nyní 51). Že sv. Řehoř zamýšlel psáti toliko o Otcích, kteří žili v Itálii, vysvítá z kn. III. hl. 14., kde mluví o sv. Izákovi takto: „Ctihodný Izák nepocházel z Italie; avšak vypravují toliko o divech, které činil, dokud se v Itálii zdržoval.“ Omlouvá se tedy, proč píše o někom, jenž se nenarodil v Itálii. — Pode jménem zázraků sluší rozuměti tak dobře podivuhodné ctnostné skutky, jako znamení a divy, a tyto že mají menší cenu než dobré skutky, učí zcela dobře sv. Řehoř v kn. I. v hlavě poslední. Proto jim také nevěnoval tolik pozornosti jako těmto.

14. Doba, kdy sepsány byly Rozmluvy, dá se určití z kn. III. hl. 9, kdež se čte: „... asi před pěti lety, kdy Tiber vystoupil ze svého řečiště“ atd. Krátce po povodni přišel mor, jímž sešel papež Pelágij. Po jeho smrti dosedl sv. Řehoř v měsíci září r. 590. Počítáme-li tedy od povodně, která se udála v listopadu r. 589, pět let dál, kdy psány byly Rozmluvy, přicházíme k roku 594. Avšak v kn. IV. hl. 26. počítá sv. Řehoř, že od moru, jenž vylidnil Řím,

uplynula jen tři léta. Tento rozpor lze srovnati, když si povšimneme, že na prvním místě nemluví jaksi Řehoř sám, nýbrž tribun Jan, jehož řeč se tu uvádí; dále že Jan nepočítá plných pět let, nýbrž asi pět let. Mimo to vede léta od povodně, kdežto Řehoř od moru, jenž sice nastal brzo po povodni, avšak zuřil dlouho, déle než rok, jak lze souditi z hom. 1. na Evang., kde praví sv. Řehoř již jako papež: „Morem bez ustání trpíme“. O homilii té se čte, že ji měl na druhou neděli adventní; nemohl jí však přednésti dříve, než uplynul celý rok po povodni. Konečně mluví snad Jan o letech počínajících, Řehoř o prošlých. Přidáváme se tedy k těm, kteří kladou vypracování Rozmluv do roku 593 neb 594.

15. Aby se mohl klidně věnovati této práci, sv. Řehoř se uchýlil do ústraní; milovalť samotu, jak čteme na počátku Rozmluv. Neopustil však Říma, neboť mluvě v kn. IV. hl. 26. o Římu, praví: „Za moru, který před třemi roky náramně řádil v tomto městě.“ Tak mluví častěji, zvláště v kn. III. hl. 19. a 33. a v kn. IV. hl. 52, z čehož vysvítá patrně, že v Římě byl. A nebylo by slušelo pastýři tak bdělému, aby na delší dobu opouštěl město, když mu hrozilo tolik nebezpečí. Ze starého nápisu, jež uveřejnil Mabilon ve IV. svazku Analekt str. 497, lze vyrozuměti, že sv. Řehoř spisoval své Rozmluvy v klášteře sv. Ondřeje (jež sám byl založil).

16. Jakmile Rozmluvy byly vydány, uvítal je svět křesťanský s velikou radostí, zvláště v Itálii; než i Longobardové si jich velmi vážili, když jim zásluhou královny Theodelindy ve známost přišly. Jak vzácný byly dřevnímu světu, toho důkazem jsou takřka nespočetné jich prepisy, ať v celku, ať třeba jen u výtazích. Překládány byly též již brzy do jiných jazyků, z kterýchž překladů sluší učiniti zmínku aspoň o nejstarších. Jsou to překlad řecký, pořízený papežem Zachariášem (741—751), podle něhož pořízen byl r. 779 i překlad arabský a koncem

století IX. i překlad anglosaský, snad samým králem Alfredem.

17. Nadpisy, postavené v čele jednotlivých hlav, čtou se takřka ve všech rukopisech; pročez se má důvodně za to, že pocházejí přímo od sv. Řehoře.

18. Text Maurinského vydání podán byl jak možno v jeho původní ryzosti a zachovalosti. Porovnáno tu množství prepisů a kodexů, z nichž se zvláště tyto jmenují: 1. Kodex kláštera St. Germ. a Pratis, poznamenaný číslem 162. (tehďáž již aspoň 800 let starý). 2. Dva jiné mladší kodexy z bibliotéky téhož kláštera. 3. Tři kodexy u sv. Petra Karnotského, jeden z IX., druhý z XI. a třetí z XIII. století. 4. Dva u sv. Theodorika poblíž Rhemu označené čís. 58. a 59. 5. Výtahový kodex kláštera sv. Kornelia, označený vzadu čís. 30. 6. Kodex kláštera Longipontského řádu cisterc. 7. Zvláště výborný exemplář kláštera chairveauxského téhož řádu. 8. Dva kodexy kláštera sv. Petra Gemetického, z nichž starší čítal tehďáž asi 700 let. 9. Kodex kláštera pratelského, skorem téhož věku. 10. Dva kodexy kláštera sv. Audoena, tehďáž neméně 600 let. 11. Tolikéž dva bekcenské. 12. Kodex bibliotéky bigotiánské poblíž Remeše, tehďáž nejméně 500letý. 13. Kodex kláštera lyránského. 14. Kodex král. franc. bibliotéky vyhotovený v stol. IX., opsaný z rukopisu ještě mnohem staršího, což lze odtud seznati, že se tu Řehoř ještě neuvádí jako svatý. 15. Po těchto francouzských kodexech následují 4 rukopisy z Anglie, jichž různé čtení uveřejnil Thomas Jamesius. 16. Užito bylo i některých vynikajících vydání, jako: Pařížského z r. 1518 od Bertholda Rembolta a Jana Parva vyloženého; Gilotianského, uveřejněného též v Paříži r. 1571; Vatikánského, tištěného v Paříži r. 1605, a Gussanvilleova z r. 1675.

ČTYŘI KNIHY ROZMLUV

KNIHA PRVNÍ

PŘEDSLOV

Když mne jednoho dne svým přílišným povykem utrmáceli jistí lidé světští, jimž propůjčiti se v jejich záležitostech býváme často nuceni, jakkoli to jistě není naší povinností, uchýlil jsem se do ústraní, útulku to zarmoucených, bych si zde představil ze svého jednání vše, co se mi nezamlouvalo, tak aby se souhnem všecko vynořilo před můj zrak, co mi obvykle působí bolest. A když jsem tu u veliké sklíčenosti a dlouho mlčky seděl, přistoupil ke mně přemilý syn můj, jáhen Petr, který ke mně přilnul již v nejprvším kvetoucím svém mládí důvěrným přátelstvím a který se mnou spolu konává rozjímání o slovu Božím. Vida, že se trápí srdce mé bolem těžkým, vece : Příhodilo se ti snad něco nového, že tě svírá zkomoucenost větší než obyčejně? I dím jemu: Zármutek, jimž, Petře, každodenně trpím, jest jednak pořád starý jako jindy, jednak zase vždy nový podle toho, mnoho-li ho přibylo. Připomínáš si můj ubohý duch, když jej nyní starosti ubíjejí, jaký býval kdysi v klášteře, jak pohrdával veškerou pomíjejícíností, jak se povznášel nad každou všednost, jak

uvykl nezanášeti se věcmi jinými než nebeskými, takže ač byl uzavřen v těle, přece se rozjímáním ven ze závor těla prodíral, až i smrt, kterou mají skorem všickni za trest, miloval jako vchod do života a odplatu za práci. Leč teď, když přejímá u prostřed péčí pastýřských starostí lidí světských, jeho za dob klidu bývalá spanilá ušlechtilost potřísňuje se prachem pozemských výkonů. A když se propůjčí takovým povrchnostem, aby se k mnohým lidem snížil, a zatouží znovu po věcech duchovních, navrací se k nim bez odporu již menší. Přemýšlím tedy, jak trpím, přemýšlím, co jsem ztratil. A hledím-li na svou ztrátu, připadá mi ještě těžším, co nesu. Hle, tak bije do mne příboj mořský a vichrem valně rozbouřeným se tříští loď mysli mé. Uvečuli si svůj předešlý život na pamět, připadá mi to, jako když otočím oko zpět ke břehu, i vzdychám po něm. A což ještě horší, když mne rozvzteklé mohutné vlny unášejí, nemohu již ani popatříti k přístavu, jež jsem opustil. Tak ovšem mysl poklesá: nejprv ztrácí dobro, jež měla, ačli vůbec pomní, že ho pozbývá; více-li se vzdálí, zapomíná i na dobro samo, jehož pozbyla, a tak se stává, že potom ani v paměti nespatřuje, co prvé držela v skutku. Odtud to, co jsem napřed pověděl, že totiž, když plujeme dále, nevidíme již ani přístavu pokoje, jež jsme opustili. Někdy se však rozmnožuje bolest má, když si uvádím na pamět život jistých lidí, kteří celým srdcem opustili tento svět. Neboť dívám-li se, na jaké se nacházejí výši, poznávám, jak hluboko sám vězím. Pro větší odloučenost života líbili se přemnozí z nich svému Stvořiteli, takže Bůh všemocný ani jich nechtěl zaměstnati péčemi světskými, aby lidskými skutky nezvetšela obnovená jejich mysl.

Než lépe ukáží, co se mluvilo, když pouhým nadepsáním jmen rozdělím, co se povědělo v otázce, co v odpovědi.

Petr. Neseznal jsem v Itálii mnoho lidí, jichžto život by se byl zaskvěl divy; proto jest mi neznámo,

kterými z nich býváš roznícen, když je pozoruješ. Nepochybují ovšem, že byli v této zemi mužové dobří, soudím však, že buď nečinili znamení a divů, neb že se jich až dosud pomíjelo mlčením, takže nevíme, udály-li se čili nic.

Řehoř. Vypovím-li jen, co jsem já sám jediný nepatrný člověk zvěděl buď ze svědectví mužů dobrých a věrohodných o dokonalých a osvědčených mužích, neb o čem jsem se sám přesvědčil, tuším, že dříve den přestane nežli řeč.

Petr. Chtěl bych, abys mi něco o nich vyprávěl na mé otázky. A nemysleme, že by bylo hrubou chybou, když pro tu věc přeručíme své studium a výklady (Písma sv.); avšak to i nemálo poslouží našemu vzdělání, když si budeme připomínatí divy. Činí-li se výklady, učíme se, kterak sluší ctnost hledatí a držeti; vypravují-li se však divy, poznáváme, jakého potvrzení došla ctnost nalezená a zachovaná. A jsou nejedni, kteří spíše příklady než kázáním se dají rozohniti, aby milovali vlast nebeskou. Ba příklady Otců přicházejí duši posluchačově dvojnásobně na pomoc, neboť nejen že se, pozorujíc příklady předchůdců, tak rozehřívá, že si budoucí život zamilovává, nýbrž sebe-li za něco pokládá, pokoří se, když na jiných pozná něco lepšího.

3

Řehoř. Co jsem zvěděl z vypravování mužů cti-hodných, vypravuji bez okolků po příkladu svatopisců, jsa nad světlo jasněji přesvědčen, že Marek a Lukáš neseznali z vidění Evangelia, kteréž napsali, nýbrž ze slyšení. Abych však čtoucím odňal příležitosti k pochybnostem, uvedu u každé jednotlivosti, kterou vypíše, osoby, od kterých jsem ji zvěděl. To však chci, bys věděl, že se někde přidržuji jen smyslu, jinde však i slov i smyslu. Neboť kdybych se chtěl u všech zejména slov držeti, nehrubě by se snášel se slohem psaní jejich necvičený způsob vyjadřování. Co vypravuji, mám z podání starších velice úctyhodných.

H L A V A I.

O HONORÁTOVI, OPATU KLÁŠTERA FUNDINSKÉHO

1 V úkrají Samnia byl dvorec Venance, někdejšího
2 patricije, jehož nájemce měl tam syna Honoráta,
který již ve svém dětství jsa zdrženlivý, hořel lás-
kou k vlasti nebeské. Ač byl velice výmluvný, přece
se vystříhal každé marné řeči a tělo své krotil, jak
jsem prve pravil, mnohou zdrženlivostí. Jednoho
dne, když rodičové jeho vystrojili svým sousedům
hostinu, při níž maso k jídlu připraveno bylo a on
se pro lásku k zdrženlivosti odepřel k jídlu dosta-
viti, počali se mu rodičové jeho vysmívati, řkouce :
„Jez ! což ti máme v těchto horách přinéstí rybu ?“
Tam se totiž o rybách sice slýchalo, ale jich neví-
dali. Když Honorát takovými řečmi trpěl posměchy,
pojednou při hostině nedostalo se vody na obsluhu,
a když otrok s dřevěnou nádobou, jak tam v oby-
čeji jest, k pramenu pospíšil a vodu nabíral, vjela
do nádoby ryba. Otrok vrátiv se, vylil před očima
stolících vodu s rybou, kteráž mohla Honorátovi
vystačiti na celodenní pokrm. Všickni se divili a
pominul všecken výsměch rodičů. Počalíť míti v úctě
Honorátovu zdrženlivost, které se prve posmívali,
3 a tak ryba z hory odvrátila výsměšnou potupu
od muže Božího. Když pak ve velikých ctnostech
vzrostl, obdařen byl od prv zmíněného pána svého
4 svobodou ; i zřídil na místě, jež slove Fundi, klášter,
a byl v něm opatem mnichů, jichž bylo téměř ke
dvěma stům, a život jeho skýtal na všecky strany
příklad výtečných mravů.

Jednoho dne se utrhl z vrchu, kterýž se vypíná
nad klášterem, ohromný kus skály, jenž padaje po
příkré straně, hrozil rozdrtití celé stavení a zahu-
bití všecky bratry. Muž svatý vida, jak se s hůry

řítí, vzýval opětovně jméno Kristovo a rychle vztáhnuv pravici a učiniv proti němu znamení kříže, zarazil jej v pádu na samém svahu vrchu, jak o tom vypravuje zbožný muž Vavřínek. A poněvadž nebylo místa, v němž by mohl utkvíti, ukazuje se zrakům diváků až dosud tak, jako by byl býval v letu zavěšen.

Petr. Mám za to, že muž tak výborný měl sám dříve učitele, než se stal učitelem žáků?

Řehoř. Neslyšel jsem, že by byl někoho žákem býval; všakť se dar Ducha svatého nedá opoutati zákonem. Obyčejně se podle dobrého mravu žádá, aby se neodvážil býti představeným, kdo se nenaučil býti podrízeným, a aby nepřikazoval poddaným poslušnosti, které by se byl sám nenaučil prokazovati svým představeným. A přec jsou nejedni, kteří se tomu přiučují vnitřním učením Ducha tak, že byť se jim nedostávalo zevní nauky od učitelů lidských, přece se jim nedostává potvrzení od učitele vnitřního. Leč kdo tak opatřen není, nemá v životě zneužívatí tohoto příkladu svobody, aby předpokládaje, že podobně Duchem svatým jest naplněn, pohrdnul státi se žákem člověka a stal se učitelem bludu. Kterou mysl naplnil Duch božský, ta má na sobě zcela zřetelně jeho značky, totiž moc divů a pokoru. Sbíhá-li se obé dokonale v jedné duši, jest zřejmo, že je to svědectví o přítomnosti Ducha svatého. Tak se zajisté nečte o Janu Křtiteli, že by byl měl učitele; však ani sama Pravda, která vyučovala apoštoly v tělesné přítomnosti, nezařadila ho tělesně mezi učedníky své, nýbrž vyučivši jej vnitřně, zůstavila jej pro veřejnost jaksi v jeho svobodě. Tak Mojžíš, jenž pocvičen byl na poušti, od anděla vyučil se zákonu (Exod. 23), jehož od člověka nepoznal. To však, jak jsme řekli, lidé křehcí mají míti v uctivosti, ne pak toho následovati.

Petr. Schvaluji, co pravíš; než žádám, abys mi pověděl, zda tak znamenitý Otec zůstavil po sobě některého žáka, který by ho následoval?

6 O LIBERTINOVĚ, PŘEDSTAVENÉM TÉHOŽ
KLÁŠTERA

Řehoř. Libertin, muž velmi důstojný, jenž byl převorem téhož kláštera fundinského za času Totily, krále gotského, pobyl a vzdělán byl v jeho škole. Ač se o jeho mnohých divcích mnoho s jistotou vypravovalo, přec zmíněný již zbožný muž Vavřinec, jenž nyní pozůstává na živu a jenž mu byl za oně doby nejmilejším přítelem, často mi o něm mnoho vypravoval, z čehož povím něco málo, pokud to v paměti mám.

Po provincii samnitské, o které jsem se nahoře zmínil, konal Libertin cestu pro potřeby klášterní. Když pak tam přišel s vojskem Daida, vůdce gotský, muž Boží byl od jeho lidu stržen s koně, na němž seděl. Mile však snášeje škodu ze ztráty zvířete, nabídl uchvatitelům i bič, který držel, řka: Vezměte, abyste měli čím pohroziti zvířeti; pověděv to, ihned se jal modliti. Rychlou jízdou přišlo vojsko řečeného vůdce k řece, kteráž sluje Volturn, kdež počali někteří koně své holemi tlouci a ostruhami bodati; koně však bylo lze ranami a bodáním ostruh sice unaviti, leč nikoli v pohyb přivesti; tak se báli přijíti ve styk s vodou řeky, jako by to byl vskok smrtelný. Když pak se někteří jezdci dlouho trvajícím mrskáním unavili, prohodil jeden z nich, že se jim ta nemilá příhoda na cestě stala pro hřích, který cestou na muži Božím spáchali. Obrátí tedy hned a naleznou Libertina za sebou, pohříženého v modlitbě. Když mu řekli: „Vstaň, vezmi koně svého,“ odpověděl: „Jděte v pokoji, já koně nemám potřeby.“ I sestoupivše vysadili jej proti vůli jeho na koně, se kterého jej byli sesadili, a hned odtáhli. Jejich koně pak, jako prve nebyli s to, aby řeku přešli, tak

snadným během ji nyní překročili, jako kdyby koryto řeky žádné vody nemělo. A tak se stalo, že když sluhovi Božímu jeden jeho kůň byl vrácen, všickni své opět vzali.

V tétěz době přišel do krajů kampánských Bukcelin s Franky. Bylať se rozešla povět o klášteřu zmíněného sluhy Božího, že má mnoho peněz. Frankové vkročivše do modlitebny, počali zuřivě Libertina hledati a volati naň tam, kde ležel pohřížen v modlitbu. Přepodivná věc : Frankové hledají, zuří, vstupují, do něho vrážejí a přece ho viděti nemohou ; a tak pro svou zaslepenost ničeho nezískavše, odtáhli z klášteřa s nepořízenou. 7

Jinou dobou ubíral se na rozkaz opata, jenž nastoupil po učitelí jeho Honorátovi, v příčině klášteřa do Ravenny. Z lásky k ctihodnému Honorátovi Libertin nosil s sebou vždy, ať šel kamkoliv, v rouchu (zabaleny) jeho střevíc. I přihodilo se cestou, že jakás žena nesla tělo zemřelého synáčka svého. Když popatřila na služebníka Božího, dojata láskou k synu, zadržela hovádko jeho za uzdu a zapřisahajíc jej pravila : „Nikterak nepůjdeš dál, leč vzkřísíš syna mého.“ Maje zázrak takový za kromobyčejný, ulekl se její zaklínavé žádosti, i chtěl ženu oblomiti, a však když jí zmocí nemohl, pozastavil se v duchu. Považme jen, jaký a jak veliký boj se udál v srdci jeho. Zápasilyť tu mezi sebou pokora, již si v životě uvykl, a její láska mateřská : bázeň, aby se neodvážil něčeho kromobyčejného, a bolest, kdyby osiřelé matce nespomohl. Leč k větší slávě Boží přemohla láska srdce jeho silné, jež proto se zmohlo, že bylo přemoženo. Srdce zajisté by nebylo silné, kdyby nad ním nezvítězila láska. Sestoupil tedy, kolena sklonil, ruce k nebi vztáhl, z roucha střevíc vyňal a jej na prsa zemřelého chlapce položil. A když se modlil, duše pacholíkova se vrátila do těla, a on ujav ho za ruku, vrátil ho živého plačící matce a pak bral se dále svou cestou.

Petr. Co máme o tom říci ? Stal se veliký zázrak

ten pro zásluhy Honorátovy, či na prosbu Libertinovu ?

Řehoř. Aby se uskutečnil zázrak tak podivuhodný, posloužila vedle víry ženiny moc obou. Že Libertin s to byl, soudím odtud, že se naučil více důvěrovati mocí svého mistra než své vlastní. Mělf za to, že duši, za kterou prosil, vymohl světec, je muž náležel střevíc, jež položil na prsa mrtvého. Však i Eliseus nosil plášť svého mistra ; ale když přišel k Jordánu a udeřil (na vodu) jednou, vody nerozdělil. Když však pojednou řekl : *Kdež jest Bůh Eliášův také nyní ?* (IV. Král. 2, 14), a udeřil na vodu pláštěm mistrovým, způsobil cestu uprostřed vod. Poznáváš, Petře, jak mnoho zmůže pokora, když se má učiniti zázrak ? Mohlf vzbuditi moc mistra svého tenkrát, když si jméno mistrovo na paměť přivodil. Poněvadž se tedy pod mistra svého pokoril, učinil i sám to, co mistr činíval.

Petr. Líbí se mi, co pravíš ; leč prosím tebe, jest ještě něco jiného, co bys o něm pro naše vzdělání vypravoval ?

Řehoř. Zajisté jest ; leč také-li jest, kdo by toho následovati chtěl ? Já totiž věřím, že ctnost trpělivosti jest něco většího nad znamení a zázraky. Jednoho dne se muž, jenž byl po smrti ctihodného Honoráta opatem kláštera, tak velikým hněvem rozpálil proti úctyhodnému Libertinovi, že jej rukou uhodil. A když nenalezl prutu, jímž by ho mohl sešlehati, uchopiv podnožní stoliti, stloukl ho na hlavě a ve tváři, že mu celá naběhla a zmodrala. Libertin náramně zbědovaný odvrávoval mlčky na své lože. Druhý den však byla na něm řada, aby vyšel opatřit potřeby klášterní. Ukončiv tedy jitřní chvalozpěvy, přistoupil k lůžku opatovu a pokorně prosil za požehnání. Opat věda ovšem, v jaké jest vážnosti u všech a jak velice i milován, domníval se, že chce pro bezpráví, které mu způsobil, klášter opustiti, i vyzvídal na něm řka : „Kam chceš jíti ?“ On odpověděl : „Mám dnes podle pořádku opatřiti

klášter, otče, a nelze mi toho opominouti ; poněvadž jsem včera jíti slíbil, chystám se na cestu.“ Opat seskočil s lůžka, uvažuje v hloubi srdce svého jednak drsnost a tvrdost svou, jednak pokoru a mírnost Libertinovu, i ujav Libertina za nohy, vyznával, že hřešil a že vinen jest, když se opovážil tak ukrutnou potupu způsobiti muži takovému a tak velikému. Libertin však naproti tomu padnuv na zem a k nohám jeho se přivinuv dokládá, že co utrpěl, stalo se vlastní jeho vinou a ne z opatovy zuřivosti. A tak se stalo, že opat naučil se býti velice mírným a že pokora žákova učiněna učitelkou učitele. A když podle stanoveného pořádku vyšel pro potřeby klášterní, velmi se podívovali mnozí mužové známí a vzácní, kteří ho u veliké vážnosti měli, a starostlivě se ho vyptávali, co že se stalo, že má tvář tak oteklou a zmodralou. On říkal: „Včerejšího dne pozdě jsem pro své hříchy narazil na trnož a tyto rány utrpěl.“ A tak muž svatý, maje i pravdu i mistra svého v srdečné uctivosti, ani chyby otcovy nevyzradil, ani se lživostí neprohřešil.

Petr. Co myslíš, zůstavil úctyhodný Libertin, o jehož mnohých znameních a zázracích jsi vypravoval, některé následovníky svých ctností v kongregaci tak četné ?

H L A V A III.

O ZAHRADNÍKU MNICHU TÉHOŽ

KLÁŠTERA

Řehoř. Felix, jenž se zove Curvus, jež jsi sám 8
dobře znal a který nedávno byl převorem toho kláštera, vypravoval mi mnoho podivuhodného o bratřích z kláštera, z čehož opominu některé věci, jež mi na paměť přicházejí, poněvadž k jiným spěchám.

Něco však povím, co mi bylo od něho vypravováno, maje za to, že toho nikterak nesluší opominouti. V klášteře byl zahradníkem mnich jeden znamenitého života. Přicházel pak zloděj, který přelézal přes plot a tajně odnášel zeleninu. Ač jí mnich mnoho pěstoval, přece jí nalézal méně, jinou pak shledával nohama pošlapanou, jinou rozházenou. Obcházeje celou zahradu, našel cestu, kterou zloděj přicházel. Když tak po zahradě chodil, našel také hada, jemuž poručil řka: „Následuj mne,“ a jda k zlodějovu vchodu, přikázal hadovi řka: „Jménem Ježíšovým poroučím tobě, abys střehl tento vchod a nedopustil zloději sem vejíti.“ Had se ihned natáhl celý napříč přes cestu a mnich se vrátil do cely. Když za doby polední všickni bratři odpočívali, přišel dle obyčeje zloděj, vylezl na plot a když spustil do zahrady nohu, spatřil náhle, kterak had roztažený uzavřel cestu, a strachem se třesa upadl na zad a noha jeho uvízla za střevíc na latí plotní a tak zůstal hlavou dolů viseti, až se zahradník vrátil. V obvyklou hodinu svou přišel zahradník a našel zloděje na plotě, i pravil k hadu: „Díky Bohu, vyplnil jsi, co jsem ti přikázal; teď se vzdal.“ A had se ihned odplazil. Přistupuje pak k zloději, dí mu: „Což to, bratře? Bůh mi tebe vydal. Pročpak jsi se opovážil tolikrát krásti z práce mnichů?“ A to řka, vyprostil nohu jeho z plotu, v němž uvízla, a sňal jej, aniž mu ublížil. I řekl mu: „Pojď za mnou.“ A když ho následoval, vedl jej do zahrady ke vchodu a s velikou lahodou ho podaroval zeleninou, již si byl přál ukrásti, řka: „Jdi a vícekrát nekraď, nýbrž budeš-li nutně potřebovatí, vejdi sem ke mně, a já ti ochotně dám, co ty s hříšnou námahou bereš.“

Petr. Až do té chvíle, jak shledávám, klamně jsem se domníval, že nebylo v Itálii Otců, kteří by byli konali znamení.

HLAVA IV.

O EKVICIOVI, OPATU PROVINCIE

VALERIJSKÉ

9

Co vypravuji dál, mám z podání ctihodného muže Fortunáta, opata kláštera toho, jenž sluje Lázeň Ciceronova, i jiných ještě úctyhodných mužů. V krajinách provincie valerijské byl muž velesvatý, jménem Ekvicij, jehož záslužnému životu se tam všickni velmi podivovali, a ten znal Fortunáta, neboť byl jeho přítelem. Ekvicij býval pro svou velikou svatost opatem mnohých klášterů v provincii. Za dob jeho mládí, když se v tuhém zápasu s chtíčí tělesnými unavil, naučily ho úzkosti, které mu pokušení působila, věnovati větší péči modlitbě. Když tedy hledal u Boha všemocného léku v ustavičných modlitbách, uviděl jedné noci, kterak se v přítomnosti anděla děje jeho vykleštění a patrně se ukázalo u vidění, jak se od jeho údů pohlavních odlučuje všecko hnutí (smyslné); od kteréžto doby byl tak prázděn pokušení, jako by pohlaví ani v těle neměl. Důvěřuje v posilu, plynoucí od Boha všemohoucího, počal, jako dříve (osobám) mužským, tak nyní i ženským bytí představeným. Proto však nepřestal napomínati žáků svých, aby ho u věci této tak snadno nenásledovali, aby, jsouce náchylní k pádu, nespoléhalí na dar, jehož byli neobdrželi.

10

11

Toho času, když byli v tomto římském městě postižení čarodějové, Basíl, jenž byl první z těch, kteří čarodějství provozovali, prchaje v rouše mnišském, utekl se do Valérie. Přišed ke Kastorioví, muži velmi důstojnému, biskupu města amiternského, prosil ho, aby ho dovedl k opatu Ekviciovi a doporučil ho do jeho kláštera, kde by ozdravěl. Biskup tedy přišel do kláštera a přivedl s sebou mnicha Basila a prosil sluhy Božího Ekvicije, aby

mnicha přijal do kongregace. Světec popatřiv naň, dí hned: „Ač mi ho, otče, doporučuješ, já nevidím v něm mnicha, ale ďábla.“ Jemuž odpověděl biskup: „Hledáš záminky, bys nemusil učiniti, zač tě žádám.“ Leč sluha Boží mu na to: „Já ho sice prohlašuji tím, čím ho vidím; aby ses však nedomníval, že nechci poslechnouti, činím, co kážeš.“ Byl tedy v klášteře přijat. Po nemnohých dnech vzdálil se služebník Boží z domu, aby kázal věřícím o tužbách nebeských. Když odešel, přihodilo se, že v panském klášteře, nad kterým opat také bedlivě bděl, jedna z panen, která se podle hnilobného těla tohoto sličnou býti zdála, počala se zimničně potřásati, velmi úzkostlivou býti a ani ne tak mocným hlasem, jako skřeky volati: „Bude mi hned umříti, nepříjde-li mnich Basil a nevrátí-li mi svým lékařským uměním zdraví.“ Avšak za nepřítomnosti takového opata netroufal si žádný z mnichů vejíti do sboru panen, tím méně Basil, jenž přibyl nově a jehož života žádný z bratrů kongregace neznal. Bylo tedy na rychlo posláno a zvěstováno sluhovi Božímu Ekviciovi, že jeptiška byla náramnou zimnicí zachvácená a že se úzkostlivě dožadovala návštěvy mnicha Basila. Když to uslyšel muž svatý, opovržlivě se pousmál a řekl: „Nepovídal jsem, že to jest ďábel a ne mnich? Jděte a vyžeňte ho z domu. O panně pak Boží, kterou drží zimničné úzkosti, nemějte starostí, nebo od této hodiny nebude ani zimnicí stonati, ani za Basila žádati.“ Vrátil se tudíž mnich a shledal, že panna Boží ozdravěla v touž hodinu, v kterou promluvil o uzdravení jejím služebník Boží. Ekvicij, ač velmi vzdálený, konaje div ten, zachoval se podle příkladu Mistra, který přizván byv k synu královského úředníka (Jan. 4, 46.) pouhým slovem ho uzdravil, takže otec poznal při svém návratu, že syn jeho byl navrácen životu v tutéž hodinu, v kterou uslyšel z úst Pravdy, že jest živ. Mnichové, plnice nařízení svého opata, vypudili Basila z obydlí klášterního. Když vypuzen byl,

pravil, že často vyzdvihoval svým čarodějným uměním domeček Ekvicijův do povětří, aniž však mohl komukoliv z jeho příslušníků ublížiti. Za nedlouhý potom čas upálen byl ohněm v tomto městě římském, když lid křesťanský rozhorleností vzplanul.

Jednoho dne vešla jistá služebnice Boží z téhož panenského kláštera do zahrady. Když tu uviděla salát, zachtělo se jí ho a zapomněvši požehnati jej znamením kříže, žádostivě jej rozkousala; tu však napadena byla ďáblem, takže náhle na zem padla. A když sebou lomcovala, bylo na rychlo vzkázáno opatu Ekvicijovi, aby spěšně přišel a jí modlitbou pomohl. Když opat přichvátal do zahrady, počal ďábel sám z úst napadené jako na svou omluvu volati: Co že jsem učinil? Co že jsem učinil? Posedal jsem si na salátu; tu přišla ona a kousala mne. Muž Boží přikázal mu s velikým rozhořčením, aby vyšel a nezaújímal místa v služebnici Boha všemohoucího. Ďábel ihned od ní vyšel a vícekrát se jí zmocniti nemohl.

Šlechtic z provincie nursické, jménem Felix, otec Kastoria, jenž nyní s námi mešká v městě Římě, pozoruje, že ctihodný muž Ekvicij nemá žádného posvěcení, že přechází s místa na místo a pilně káže, důvěrou se osměliv, vešel jednoho dne k němu a pravil: „Kterak se odvažuješ kázati ty, jenž ani nemáš posvěcení, ani jsi neobdržel povolení od římského velekněze, pod nímž život trávíš, bys směl kázati?“ Vyzvídáním jeho donucen, oznámil jemu světec, jakýmž způsobem mu kázání bylo povoleno a řekl: „Co ke mně mluvíš, o tom i já sám u sebe přemýšlívám. Jedné však noci postavil se u mně u vidění sličný mládenec, položil mi na jazyk železný léčební nástrojek, to jest žilopouštěč, a pravil: „Hle, vložil jsem slova svá do úst tvých; vyjdi a kaž.“ A od onoho dne, i kdybych chtěl, o Bohu mlčeti nemohu.“

Petr. Rád bych seznal také nějaký skutek (zázračný) tohoto opata, o němž se vypravuje, že obdržel dary toho druhu.

Řehoř. Skutky, Petře, pocházejí z daru, ne dar ze skutků, sic jinak by milost nebyla již milostí. Každý skutek předchází dary, jakkoli se ze skutku, jenž po nich následuje, i samy dary také rozhojňují. Než abys nepřišel o poznání jeho života, znáš jej dobře muž velmi důstojný, Albín, biskup církve reatské, a ještě jsou na živu mnozí, kteří ho znáti mohli. Ale co chceš o jeho skutcích více zvědět, než že jeho čistota byla v souhlasu s jeho horlivým kázáním? Planulť o získání duší Bohu takovou rozníceností, že i když byl představeným klášterů, chodil kol do kola po kostelích, po městech, po vesnicích a po domech jednotlivých věrců a povzbuzoval srdce posluchačů svých, aby si zamílovali vlast nebeskou. Oděv míval velmi schátralý a býval tak nevzhledný, že když ho náhodou někdo neznal, ani nedbal, by mu na jeho pozdravení odpověděl. Vy-dával-li se do cizích míst, sedával na soumaru tak bídném, že by se horšího sotva mezi soumary klášterními našlo, a na něm užíval ohlávky místo uzdy a místo sedla vlnaté kůže. Nosil s sebou na pravé i levé ruce zavěšené posvátné knihy v kožených vacích a ať přišel kamkoli, všude otvíral pramen svatých písem a zvlažoval jím nívy srdcí. Pověst o jeho kázání přišla ve známost i v městě Římě a (jak to bývá, že jazyk pochlebníků usmrcuje duši posluchače, když mu lahodí), v čase tom vedli si klerikové této apoštolské stolice do něho stížnost, pochlebující veleknězi a pravíce: „Co je zač ten muž nevzdělaný, jenž si osobil právo kázati a jenž se opovážil, ač jest neučený, stáhnouti na sebe úřad apoštolského pána našeho? Líbí-li se, buď poslán někdo, jenž by ho sem přivedl, aby poznal, jaký jest církevní řád.“ A jak se obyčejně stává, že pochlebenství, nezapudí-li se rychle od samého prahu srdce, snadno se myslí mnohými starostmi obklíčené zamluví, velekněz dal na jevo souhlas s tím, co mu klerikové radili, aby byl Ekvicij do města Říma přiveden a zde seznal, co se mu vyměří. Než,

vysílaje tam defensora Juliána, jenž později spravoval co biskup církev sabínskou, nařídil mu, aby ho přivedl se vši poctou, tak aby služebník Boží nepocítil ze schůzky žádného zahanbení. Julián, chtěje se spěšně zachovati podle přání kleriků, šel rychle ke klášteru a naleznuv tam za nepřítomnosti Ekvicijovy píšící opisovače knih, otázal se jich, kde by byl opat? Oni řekli: „Seče seno v údolí pod klášterem.“ Julián měl s sebou chlapce pyšného a velmi vzdorovitého, jehož sám stěží ovládal. Toho tedy vyslal, aby ho na rychlo sem k němu přivedl. Hoch šel a směle vkročiv do louky a obezřev všecky, kteří tam trávu sekali, vyzvídal, který z nich by byl Ekvicij. Ale jak uslyšel, který to jest, ač ještě z dálky naň hleděl, pojednou zachvácen náramným strachem, počal se třásti a tak slábnouti, že sotva sám sebe v kolísavém kroku udržeti mohl. A třesa se, přišel k sluhovi Božímu a líbaje mu pokorně kolena, rameny ho objal a jemu ohlásil, že pán jeho k němu zavítal. Odpověděv na jeho pozdrav, poručil mu sluha Boží řka: „Naber zelené trávy a dones ji soumarům, na nichž jste přijeli: hle, já, poněvadž již málo sící zbývá, jak bude dosečeno, přijdu za tebou.“ Julián defensor, jenž byl vyslán, velice se divil, co je příčinou, že se chlapec tak dlouho nevrací, když tu hle, spatří vracejícího se chlapce, jak přináší na ramenou trávu z louky. I rozhněvá se náramně a počne křičeti: „Co jest to? Poslal jsem tě, abys přivedl člověka, a ne abys přinesl trávu.“ Chlapec odpověděl: „Aj ten, kterého hledáš, jde za mnou.“ Vtom již přicházel muž Boží, maje na nohou střevice okované a nesa srp na trávu, zavěšený na krku. I ukázal naň chlapec pánu svému, když ještě podál byl, ten že jest, kterého hledá. Julián spatřiv služebníka Božího, pohrdl jím pro jeho šat a v troufalé mysli své se hotovil, jak jej osloví. Ale když se sluha Boží dostavil, připadl na ducha Juliánova tak nesnesitelný strach, že se chvěl a sotva mohl jazykem vypověděti, proč sem přišel.

Pokořiv se tedy v duchu, spěchal k nohám jeho, prosil ho, aby se zaň modlil, a vyjevil mu, že otec apoštolský velekněz si přeje viděti jej. Úctyhodný tedy muž Ekvicij počal nesmírné díky vzdávati Bohu všemohoucímú a dokládati, že v nejvyšším knězi k němu přichází sama milost nebeská. Rychle zavolal bratry, kázal v tu hodinu připraviti soumary a důrazně počal vyslance veleknězova k tomu míti, aby se vydali na cestu hned. Na to vece Julián: „To se nikterak státi nemůže, poněvadž jsem cestou tak zeslaben, že dnes vyjítí nemohu.“ Tu odpověděl Ekvicij: „Zarmucuješ mne, synu, nebo nevyjdeme-li dnešního dne, zítřejšího již nepůjdeme.“ Přinucen však umdleností defensorovou, zdržel se sluha Boží té noci ve svém klášteře. Následujícího dne, ejhle, za prvního úsvitu přijel sluha, maje koně rychlou jízdou náramně schváceného, a nesa Juliánovi list, v němž se mu přikazovalo, aby se nepovážil sluhy Božího dotknouti neb jej z kláštera odváděti. Otázav se tedy Julián, proč by změněn byl rozkaz, dozvěděl se, že noci té, kdy tam poslán byl, velekněz byl u vidění velmi polekán otázkou, proč se opovážil obesílati k sobě muže Božího. Julián se hned vzchopil a poroučeje se do modliteb ctihodného muže, pravil: „Prosí otec náš, abyste si námahy nepůsobili.“ To když uslyšel muž Boží, řekl zarmoucen: „Zdali jsem ti nepravil včerejšího dne, že nepůjdeme-li hned, již více nebudeme smětí vyjítí?“ Aby pak mu mohl prokázati lásku, zdržel jej poněkud v domě, a ač se zpěchoval, přece mu vnutil za jeho práci náhradu. Z toho tedy poznej, Petře, z jaké ochrany Boží se těší, kdož se v tomto životě zapírají, a do jak čestného společenství se skrytě připočítávají, kdož se nestydí, jsou-li u lidí v opovržení; kdežto naopak, nízký bývá před očima Božíma, kdo se před svýma a svých bližních očima nadýmá žádostí marné slávy. Z té příčiny dí Pravda jistým lidem: „*Vy jste, kteříž se spravedlivými činíte před lidmi: ale Bůh zná srdce vaše:*

nebo co jest u lidí vysokého, jest před Bohem ohavnost (Luk. 16, 15).

Petr. Divím se tomu velmi, kterak se mohl o takovém muži takový velekněz klamati.

Řehoř. Co se divíš, Petře, že se klameme, když jsme lidé? Což jsi pustil z paměti, že David, který míval ducha prorockého, vynesl soud nad nevinným synem Jonathovým, když uslyšel, co mu sluha o něm nalhal? (II. Král. 16, 4.) A přece věříme, že se tak stalo spravedlivě podle tajného soudu Božího, poněvadž se to skrze Davida stalo, jakkoli svým lidským rozumem nepoznáváme, co by v tom spravedlivého bylo. Což tedy divného, jestliže nás někdy lživá řeč zavádí, když proroky nejsme? Mnoho tu však padá na váhu, že každý biskup má mysl mnohými starostmi přetíženou; jestliže se mysl jeho mnohostranně roztrhne, jest pro jednotlivé věci slabší, a o tolik se ke každé jednotlivosti oslabí, o kolik starostí více na ni dolehne.

14

Petr. Co pravíš, jest velmi pravdivé.

Řehoř. Nesmím mlčením pominouti, co mám o muži tom z vypravování syého někdejšího opata, předúctojného Valentina. Říkávalť, že když tělo jeho bylo pochováno v kapli svatého Vavřince mučedníka, sedlák jakýs položil na hrob jeho bednu s obilím, aniž povážil, jak znamenitý muž tam leží, neaby byl dbalý uctivosti. Tu však s hůry přišel vichr, který sice všecky ostatní věci zůstavil v jejich nepohnutosti, ale bednu, která ležela nade hrobem, vyzdvihl a daleko odhodil, takže se všem stalo zřejmo, jakých zásluh si dobyl Ekvicij, jehož tělo tam odpočívalo.

Tolikéž, co ještě doložím, mám z vypravování úctyhodného Fortunáta, jenž se mi pro svůj věk, pro svou činnost a prostodušnost líbí. Když Longobardové vtrhli do provincie valerijské, utekli se mnichové z kláštera předúctojného muže Ekvicije do kaple svrchu zmíněné k jeho hrobu. A když Longobardové i do kaple zuřivě vpadli, počali mnichy

ven vyvlékati, buď aby je mukami sužovali neb mečem povraždili. Jeden z nich zasténal a dohnán krutou bolestí, vzkřikl: „Ach, ach, svatý Ekviciji, zdaž se ti líbí, že nás vlekou, a nechráníš nás?“ Na ten pokřik připadl duch nečistý na zuřící Longobardy, takže se na zem svalili a tak dlouho trápení byli, až všickni, i Longobardové, kteří venku byli, poznali, že se nesmějí více opovážiti, posvátného místa zneuctíti. A jako svatý muž zachránil žáky své, tak později skytl pomoc i mnohým, kteří se tam utekli.

H L A V A V.

O KONSTANCIOVI, KOSTELNÍKU CHRÁMU SV. ŠTĚPÁNA

15 Co' dál vypravuji, mám z podání jistého spolubiskupa svého, který po mnohá leta žil v městě Ankoně v rouše mnicha, veda život nemálo zbožný. Svědčíť o něm také někteří z našinců, věku již pokročilejšího, kteří pocházejí z oněch krajin. U města stojí kostel svatého mučedníka Štěpána, a v něm posluhoval muž ctihodného života, jménem Konstancij, zastáváje úřad kostelníka. Pověst o jeho svatosti přišla ve známost lidem z daleka široka, nebo muž ten dokonale pohrdnul věcmi zemskými a celou náklonností srdce svého prahnul jedině po věcech nebeských. Když pak se jednoho dne nedostávalo v kostele oleje a řečený muž naprosto neměl, čím by v lampách svítil, naplnil všechny kostelní lampy vodou a zasadil do nich v prostřed jako vždy knot papírový, načež vzav oheň rozžehl je, a voda hořela v lampách tak, jako by byla olejem. Považ tedy, Petře, jak plný zásluh byl muž ten, když dohnán nutnou potřebou, přirozenost živlu proměnil!

Petr. Velmi podivná jest věc, kterou slyším; leč chtěl bych věděti, když tak velice vynikl u veřejnosti, jak mnoho asi měl vnitřní pokory?

Řehoř. Vhodně se tážeš, jakého byl ducha při tom divučinění, nebo zde velmi padá na váhu okolnost, že zázraky zevně konané pokoušejí ducha k pravému opaku. Než vyslechneš-li jen jednu věc, kterou učinil ctihodný muž Konstancij, poznáš hned, jak byl pokorný.

Petr. Vypověděl-lis o jeho tak zázračném skutku, nezbyvá, než abys mne také poučil o jeho pokorném duchu.

Řehoř. Poněvadž pověst o jeho svatosti valně se šířila, toužebně prahli mnozí lidé z různých provincií, aby jej uviděli. Jednoho dne přišel se naň podívat i jeden sedlák z dalekého místa. Náhodou se přihodilo toho dne, že světec doléval lampy stoje na dřevěném stupátku, bylť postavy maličké a zevnějšku ubohého a neúhledného. Když pak se sedlák, jenž se naň přišel podívat, vyptával, který to asi jest, a vytrvale žádal, že jest nutno, aby mu byl ukázán, označili mu jej, kteří ho znali. Než jako lidé myslí pošetilé měřívají zásluhy člověka podle jeho tělesného zevnějšku, tak i on, vida, že Konstancij jest malý a nevzhledný, nikterak nechtěl věřiti, že by jím vskutku byl. V prosté mysli jeho povstala jakoby neshoda mezi tím, co slyšel, a tím, co viděl; i soudil, že nemůže býti na pohled tak maličký, koho si v mysli představil jako velikána. Když mu tedy mnozí dotvrzovali, že jest to on, pohrdnul jím a počal se mu posmívati, řka: „Já myslil, že jest ten člověk velikán, a on nemá na sobě nic člověckého.“ Jak to uslyšel muž Boží Konstancij, hned plný radosti nechal dolévání lampy, rychle sestoupil, padl do náručí sprostáčka a počal jej s velikou láskou rukama objímati a líbati a veliké díky mu vzdávati za to, že tak o něm soudil, řka: „Ty jediný jsi na mne hleděl otevřenýma očima.“

Z této věci lze souditi, jak pokorného ducha byl, když více míloval člověka nevzdělaného, jenž jím pohrdl. Nebo teprve potupa někomu způsobená ukáže, zač tajně každý sám sebe pokládá. Jako se totiž lidé pyšní těšívají ze slávy, tak si pokorní namnoze libují v povrženosti. A když pozorují, že se i očím jiných ukazují býti nepatrní, radují se, že se sami u sebe za totéž měli.

Petr. Uznávám, že byl veliký před veřejností pro zázraky; avšak ještě větší v nitru svém pro pokoru srdce.

HLAVA VI.

O MARCELLINOVI, BISKUPU ANKONSKÉM

Řehoř. Biskupem kostela ankonského byl také muž 16 úctyhodného života, Marcellin, jemuž dna působila při chůzi nesmírné bolesti, takže ho domácí jeho na rukou donášeti musili, kam bylo třeba. Jednoho však dne stihl město Ankonu požár ze zaviněné nedbalosti. A když se oheň náramně rozmáhal, sbíhali se všickni, aby jej uhasili. Zatím co o závod vodu chrlili, oheň tak rostl, že se zdál již hroziti záhubou celému městu. Když pak plameny s místa na místo přeskakovaly a nemalá část města již byla spálena a nikdo jim více zabrániti nemohl, dostavil se biskup, byv přinesen na rukou, a poněvadž tak veliké nebezpečí nutkalo, poručil svým přátelům, kteří ho nesli, řka: „Položte mne proti ohni.“ Stalo se tak a položili ho na místo, na které se zdála všecka zuřivost ohně se vrhati. Tu se počal oheň podivným způsobem sám do sebe zpět točiti nejinak, než jako by obratem tím chtěl volati, že přes biskupa přejíti nemůže. A tak se stalo, že plameny požáru, zadrženy byvše tímto mezníkem, samy ulehly a více se neodvážily zasáhnouti kterékoli budovy. Považuješ, Petře, jak svatý byl, když

jsa chorý, mohl seděti proti ohni a modlitbou svou plameny potlačití ?

Petr. I považují i žasnu.

H L A V A VII.

O NONNÓZOVI, PŘEVORU KLÁŠTERA NA HOŘE SORAKTSKÉ

17

Řehoř. Nyní ti budu vypravovati něco ze sousedního místa, co jsem slyšel jednak od ctíhodného Maximiána biskupa, jednak od Lauriona, mnicha staříckého, kterého znáš ; oba jsou zajisté až dosud na živu. Laurio byl vychován od velikého světce Anastazije v klášteře, jenž sluje Suppentonia a jenž stojí u města Nepesiny. Anastazij býval v ustavičném styku s mužem ctíhodného života Nonnózem, převorem klášteřa na hoře Sorakte, dílem pro blízkost toho místa, dílem pro vynikající ctnosti Nonnózovy, dílem pro společnou s ním snahu o dosažení ctností. Nonnóz měl v klášteře opata velmi drsného, avšak snášel vždy jeho chování s podivuhodným klidem duševním ; jako spravoval bratry s tichostí, tak sám zhusta krotil hněv opatův pokorou. Klášter jeho postaven byl na nejvyšším vrcholku hory a proto nenacházeli bratří žádného rovného místa, kde by sebe menší zahradu založili. Jedno pranepatrné místečko čnělo po jedné straně hory, ale tu stál ohromný balvan skalní, přirozeně vyvřelý. Když jednoho dne ctíhodný muž Nonnóz o tom přemýšlel, že by se na místě tom dal vhodně upravití zákon na pěstování zelenin, kdyby tu nebylo skalního balvanu, přišlo mu ovšem na mysl, že by s balvanem nehnulo ani padesát párů volů. Vzdav se tedy naděje, že by tu lidská námaha co platna byla, utekl se k pomoci božské a oddal se

18

tam za nočního ticha modlitbě. A když z rána sem přicházeli bratři, shledali, že se balvan tak značný posunul s místa dál a že ústupem svým poskytl bratřím širokého prostranství.

Jindy zase, když ctihodný Nonnóz vymýval v modlitebně skleněné lampy, vypadla mu jedna z rukou a rozbila se na nesčetné střepiny. Boje se velice prchlivé zlosti opatovy, sesbíral hned všechny střepinky; na oltář je položil a s velikým nářkem počal se modlit. A když po modlitbě pozdvihl hlavy, našel lampu, jejíž částečky byl s bázní sesbíral, scelenou. Těmito tedy dvěma zázraky napodobil moc dvou otců: ohledně skalního balvanu skutek Řehoře, který pohnul vrchem, obnovením pak lampy moc Donáta, který uvedl roztlučený kalich v původní celost.

Petr. Jak vidím, jsou to nové zázraky podle vzoru starých.

Řehoř. Chtěl bys seznati skutky Nonnózovy, jimiž napodobil i proroka Elisea?

Petr. Chci, ano i toužebně si toho přeji.

Řehoř. Když jednoho dne docházel v kláštere starý olej a když přes to, že nastával čas česání oliv, neukazovalo se na olivách žádného ovoce, mnil opat kláštera, aby se bratři rozešli po okolí a venkovánům pomáhali olivy česati, by jako mzdou za práci přinesli něco oleje do kláštera. Leč muž Páně se proti tomu opřel s velikou pokorou, aby bratři z kláštera vycházející dobýváním zisku na oleji neutrpěli škody na duších svých, nýbrž poručil, poněvadž se na stromech klášterních něco málo oliv spatřovalo, aby je sčesali, do lisu dali, a jakbykoli málo oleje z nich vyšlo, aby mu přinesli. Stalo se a bratři přinesli služebníku Božímu Nonnózovi v malé nádobce olej, který vytlačili. I položil jej hned před oltář, a když odešli, modlil se. Potom povolav bratři poručil jim, aby vzali olej, který přinesli, a do všech nádob klášterních jej rozdělili, nalijíce do každé jen skrovně, aby se vidělo, že

z požehnání oleje do všech nalito bylo, načež je tak, jak prázdné byly, dal uzavřítí. Ale když je druhého dne otevřeli, nalezeny jsou všechny plné.

Petr. Potvrzujeme, že se denně vyplňují slova Pravdy, kteráž dí: *Otec můj až dosud dělá, i jáť dělám.* (Jan. 5, 17.)

H L A V A VIII.

O ANASTAZIOVI, OPATU KLÁŠTERA, JENŽ SLUJE SUPPENTONIA

21

Řehoř. Touže dobou byl ctihodný muž Anastazij, o němž jsem nahoře se zmínil (v hl. 7.), notářem svaté římské církve, kteréž podle vůle Boží já sloužím. Maje touhu Bohu samému odprázdňen býti, opustil archiv, klášter sobě zvolil a v místě, o kterém jsem prve mluvil, a jež Suppentonia se zove, po mnohá léta svatě žil, spravuje klášter s bedlivou péčí. Nad místem pne se do výše ohromná skála a pod ním zeje hluboká propast. Jedné noci, kdy již všemohoucí Bůh stanovil odměnění práce ctihodného muže Anastazije, zavzněl od vysoké skály hlas, jehož zvuk se dál protáhl v tato slova: „Anastaziji, pojd!“ A když ten zavolán byl, ještě i jiných sedm bratří voláno bylo ze jména. Potom hlas vypuštěný na chvílku ustal, načež zavolal osmého bratra. Kongregace, vyslechši tyto hlasy zřetelně, nepochybovala, že se přiblížila smrt těch, kteříž volání byli. Během několika málo dní zemřel první úctyhodný muž Anastazij, ostatní vyšli z těla v pořádku, jak po sobě volání byli od vrcholku skály. Onen pak bratr, před jehož povoláním hlas na málo ustal a jež potom rovněž tak jmenoval, žil ještě, když onino zemřeli, několik dní, načež život svůj dokonal, takže se patrně ukázalo, že mezitímní

22

krátké odmlčení hlasu znamenalo krátkou časovou lhůtu. Leč divná stala se věc : když umíral ctihodný muž Anastazij, byl v klášteře jistý bratr, který jej přežití nehodlal. Vrhnuv se tedy k nohám jeho, počal ho se slzami prosití, řka : „Zapřísahám tě skrze toho, ke kterému se ubíráš, abych déle sedmi dnů po tobě na světě nepozůstal.“ Zemřel také před sedmým dnem, ač za oné noci nebyl volán mezi ostatními, patrně aby ozřejmělo, že mohl umřítí jen na přímluvu ctihodného Anastazije.

Petr. Když tedy bratr nebyl mezi ostatními volán a přece se světa vzat byl na přímluvy světcovy, což máme z toho vyrozuměti, než že ti, kteří si u Boha velikých zásluh dobyli, mohou někdy vymoci i co nebylo předurčeno ?

Řehoř. Vymoci něco, co by nebylo předurčeno, nemohou ; čeho však dokazují mužové svatí modlitbou, bylo předurčeno tak, aby to svými přímluvami vymohli. Vždyť i samo předurčení věčného království bylo od Boha všemohoucího tak spořádáno, aby vyvolení přicházeli do něho za svou práci, aby si modlibami zasloužili obdržeti, co Bůh všemohoucí před věky ustanovil jim dáti.

Petr. Přál bych si, aby mi bylo zřetelněji dokázáno, může-li předurčení býti podporováno modlitbami.

Řehoř. Co jsem uvedl, Petře, může byti stručně dokázáno. Víš zajisté, že Hospodin řekl Abrahamovi : *V Izákovi bude tobě nazváno símě.* Jemu řekl také : *Otcem mnohých národů ustanovil jsem (učiniti) tebe.* A opět zaslíbil mu řka : *Požehnám tobě a rozmnožím símě tvé jako hvězdy nebeské, a jako písek, kterýž jest na břehu mořském.* Z toho vysvítá patrně, že Bůh všemocný předurčil rozmnožení símě Abrahamovo skrze Izáka, a přece psáno jest : *Modlil se Izák Hospodinu za manželku svou, protože byla neplodná : kterýž vyslyšel ho a dal početi Rebece.* Bylo-li tedy předurčeno rozmnožení Abrahamova pokolení skrze Izáka, proč obdržel manželku neplodnou ?

Tudy jisté jest, že předurčení dochází modlitbou svého vyplnění, když ten, skrze něhož Bůh předurčil rozmnožení sítě Abrahamovo, modlitbou dosáhl, aby mohl míti syny.

Petr. Když důkaz odkryl tajemství, nemám více žádné pochybnosti.

Rehoř. Chceš, abych ti vypravoval něco z krajů tuscijských, bys poznal, jací tam byli muži a jak blízce známými se stali Bohu všemohoucímu?

Petr. Chci a všemožně za to prosím.

H L A V A IX.

O BONIFÁCI, BISKUPU MĚSTA

FERENTINSKÉHO

Rehoř. Byl muž života ctihodného, jménem Bonifác, jenž v městě, jež sluje Ferentino, zastával úřad biskupský, jež i svými ctnostmi osvědčil. O mnohých jeho zázracích vypravuje kněz Gaudenc, který dosud na živu jest. Poněvadž byl v jeho službě vychován, jest tím spíše s to, aby o něm mluvil podle pravdy, poněvadž se mu dostalo býti i svědkem všeho. V tomto církevním okrsku panovala veliká chudoba, kteráž u dobrých duchů bývá strážkyní pokory; nebyloť tu na vydržování potřeb ničeho, krom jediné toliko vinice. Kteréhosi dne byla vinice příkvačivším krupobitím tolik zpustošena, že v ní jen na málokteré révě sotva obstálo několik a to malých hroznů. Když do ní vkročil svrchu zmíněný muž Boží, předústojný biskup Bonifác, vzdal Bohu všemohoucímu veliké díky, shledav, že ke všemu svému nedostatku i tím ještě stísněn byl. A když nastávala doba, ve které mohly dozrání zbývající hrozny, postavil podle obyčeje nad vinicí strážce, jemuž přikázal, aby pro její zachování pečlivě nad

23

ní bděl. Jednoho však dne dal rozkaz sestřenci svému, knězi Konstanciovi, aby všechny nádoby na víno v domě biskupském a všechny sudy jako jindy vysmolené přichystal. Když to sestřenec jeho kněz uslyšel, velmi se divil, že mu přikazuje věci takřka nesmyslné, aby schystal nádoby na víno, když vína ani nemá; leč přece se neodvážil zkoumati, proč tak poroučí, nýbrž poslušen rozkazu, připravil všecko, jak v obyčeji měl. Tu vstoupil muž Boží do vinice, sesbíral hrozny, donesl je do lisovny a poručil, aby všickni odtud vyšli, a zůstav tu sám s jedním malým pacholíkem, postavil jej na šlapadlo a těch několik hroznů počal vytlačovati. A když vytékalo z hroznů něco vína, počal je muž Boží vlastníma rukama do malé nádobky chytati a do všech sudů a po všech nádobách, kteréž tu přichystány byly, co požehnání rozdělovati, takže sotva bylo znáti v nádobách, co tam z vína nalito bylo. Když tedy do všech nádob napustil krapet z toho moku, povolal hned kněze a poručil, aby sem přišli chudí. A tu počalo vína v lisu přibývati, takže naplnilo všechny nádobky, které sem chudí donesli. Vida, že je náležitě uspokojil, poručil hochu, aby s lisu sestoupil; vínné skladiště zavřel a vtisknuv na ně vlastní pečeť, odešel odtud a hned se vrátil do kostela. Třetího dne zavolal zmíněného kněze Konstancije a pomodliv se, otevřel skladiště, i našel nádoby, do kterých byl jen pranepatrně moku nalil, tak hojně vínem oplývající, že by přetékaající víno bylo celou podlahu zmočilo, kdyby byl biskup ještě později tam vešel. S pohrůžkou tedy zapověděl knězi, aby, dokud sám bude v těle živ, nikomu toho zázraku neoznámil; boje se totiž, kdyby z tohoto mocného činu od lidí byl chválen, aby pro zdánlivou velikost před lidmi neutrpěl úhony na duši své; následuje v tom i příkladu božského Mistra, jenž sám, aby nás naučil choditi po cestě pokory, učedníkům svým přikazoval, aby nikomu nepravili, co viděli, dokudž by Syn člověka nevstal z mrtvých (Mat. 17, 9).

Petr. Poněvadž se k tomu vhodná příležitost naskytla, tažme se, co to, že když Vykupitel náš navrátil dvěma slepcům zrak, ačkoliv jim zakázal, aby toho nikomu nepravili, oni přece vyšedše rozhlásili jej po vsi zemi? (Mat. 9, 31.) Zdaž tu jednorozený Syn, jenž jest s Otcem i Duchem svatým spoluvěčný, v této příčině něco chtěl, čeho vyplniti nemohl, čili, zdaž chtěje, by se o zázraku mlčelo, nemohl ho udržeti v tajnosti?

Řehoř. Všecko, co činil Vykupitel náš v těle smrtelném, dal nám za příklad našeho jednání, abychom podle slabých sil svých následující šlépějí jeho, kráčeli cestou života bez úrazu ve skutcích svých. Konal-li tedy zázrak, přikázal jednak, aby se o něm mlčelo, jednak toho mlčení docílit nemohl, a to proto, aby, kdykoli vyvolenci jeho něco velikého vykonají, příkladu učení jeho následovali, tedy aby dílem měli vůli zachovati to v skrytu, dílem však, když by toho žádal prospěch jiných, aby to i proti vůli své před veřejností odhalili, tak aby jednak měli velikou pokoru svým přáním, by skutky jejich zůstaly v skrytu, jednak aby jiným zase prospěli, když by nemohly býti utajeny skutky jejich. Ne že by tedy Pán byl chtěl, aby se něco stalo, a způsobiti toho nemohl, nýbrž dal svým učedníkům příklad, co mají jeho údové chtítí, a z toho zas, co se má státi proti jejich vůli.

Petr. Schvaluji, co pravíš.

Řehoř. Dopovězme ještě něco málo, co se dochovalo o skutcích Bonifácových, když jsme vzpomínku naň učinili. V místě, kde se zdržoval vznešený muž, jménem Fortunát, přibližoval se jiného času památný den svatého mučedníka Prokula. I prosil Fortunát velmi naléhavě ctihodného muže (Bonifáce), aby, až bude slaviti mši svatou u svatého mučedníka, uchýlil se do domu jeho a požehnání mu udělil. Muž Boží nemohl ovšem odepřítí, zač ho v srdečné lásce prosil Fortunát. Když tedy dokonal mši svatou a se k stolu zmíněného Fortunáta

dostavil, prv ještě, než zapěl chvalo zpěv, stanul pojednou u dveří muž s opicí, jak si již někteří lidé dobývají chleba provozováním her, a tloukl na bubny. Svatý muž, uslyšev ten zvuk s nelibostí, řekl: „Ach, ach, mrtvý jest ten ubožák, mrtvý jest ten ubožák. Já přišel k stolu občerstvení, ani jsem ještě k chvále Boží úst neotevřel, když tento již, přišed s opicí, udeřil na bubny.“ Nicméně dopověděl, řka: „Jděte a poskytněte mu z lásky pokrmu i nápoje, vezte však, že jest mrtvý.“ Nešťastný muž, obdržev z domu chléb a víno, chtěl vykročití ze dveří, tu však náhle spadl se střechy veliký kámen a zasáhl ho do hlavy. Poraněný svalil se na zem a byl již jen položivý za ruce pozvednut. Druhého dne však podle výpovědi muže Božího dokonal. Při té věci dlužno povážiti, Petře, jakou posvátnou bázeň máme míti před světci: jsouť chrámy Božími. Bývá-li muž svatý ponoukán k hněvu, kdo jiný se to k hněvu popouzí, leč Ten, jenž v chrámu tom přebývá? Proto jest třeba tím více se báti hněvu spravedlivých, čím jistěji přítomen jest v srdcích jejich Ten, který, chce-li něco pomstíti, není k tomu slab.

Jindy zase kněz Konstancij, sestřenec jeho, o němž prve řeč byla, prodal svého koně za dvanáct zlatých peněz, které uloživ do své skřínky, odešel po jiné práci. Náhle přišli do domu biskupského chudí a prosili naléhavě, aby svatý muž bonifác jim něco ušetřil pro potěchu v jejich bídě. Poněvadž však muž Boží neměl, co by jim udělal, počal se v mysli nepokojiti, aby chudšové neodešli od něho s prázdnem. I vzpomněl si najednou, že sestřenec jeho kněz Konstancij prodal koně, na němž jezdíval, a že má stržené peníze ve své skřínce. Přistoupil tedy za nepřítomnosti sestřencovy ke skříní a učiniv v dobrém úmyslu násilí, prolomil víko skřínky, dvanáct zlatníků vzal a je mezi chudšasy, jak uznal, rozdělil. Tu se vrátil z díla kněz Konstancij; skřínku shledal prolomenou, ale peněz za koně nenalezl. Počal tedy velikým hlasem dělati povyk

a velmi vztekle křičeti: „Všickni tady žijí, jedině já v domě tomto žítí nemohu.“ Na ten pokřik jeho přišel biskup a všickni obyvatelé biskupského domu. Biskup chtěl jej mírnou řečí uchlácholiti, leč on kousavě odpovídal, řka: „Všickni s tebou žijí, jenom já zde u tebe žítí nemohu: vrať mi mé zlatníky.“ Pohnut touto řečí, vstoupil biskup do kostela blahoslavené Marie, ustavičné Panny, a rozprostřev v pozdvižených rukou roucho své, počal se stoje modlití, aby mu dala, čím by mohl upokojiti zběsilost rozzlobeného kněze. Když pojednou obrátil očí svých do roucha mezi rozpiatýma rukama, našel tu mimo nadání dvanáct zlatníků tak se lesknoucích, jako by byly téže chvíle z ohně vyšly. Odešed tedy hned z chrámu, vhodil je rozzlobenému knězi do klína a řekl: „Hle, tu máš zlatníky, kteréž jsi hledal; věz však, že pro svou lakotu nebudeš po mé smrti biskupem tohoto kostela.“ Soudí se z tohoto pravdivého výroku, že si kněz chystal zlatníky, aby dosáhl biskupství. Leč osvědčila se slova muže Božího, nebo Konstancij dokonal život svůj ještě během kněžského úřadu svého.

Opět jindy přišli k němu na pohoštění dva Gotové a vyjádřili se, že pospíchají do Ravenny. I podal jim vlastní rukou malou, dřevěnou nádobu, naplněnou vínem, aby tak cestou měli něco s sebou k obědu. Z ní tedy pili Gotové, až došli do Ravenny. Ve městě se zdrželi po několik dní a denně užívali z vína, které obdrželi od svatého muže, a tak i dál, až se navrátili k ctíhodnému otci do Ferentina; žádného dne neopominuli z vína se napítí a přece jim víno v nádobce nedošlo, jako by se v nádobce dřevěné, kterou jim biskup daroval, ne přimnožovalo, nýbrž rodilo.

Nedávno sem zavítal také z okolí místa jistý staříčkový klerik a vypravuje o něm něco, co nemá mlčením zaniknouti. Praví o něm, že když jednoho dne vešel do zahrady, byla pokryta náramným množstvím kobylek. Pozoruje tedy, že od nich hyne všecka

zelenina, obrátil se ke kobyilkám a řekl: „Zapřísahám vás ve jménu Pána našeho Ježíše Krista, odtahněte odtud a nežžirejte zeleniny.“ A kobylinky hned na slova muže Božího všecky tak odtud vyšly, že ani jediné z nich nezůstalo v mezích zahrady. Než ký div, vypravujeme-li věci, které učinil za doby svého biskupování, kdy již prospíval před Bohem všemohoucím v posvěcení i v ctnostech; více sluší podivovati se, co vykonal již jako pacholík, jakž o něm svědčí staříčkový klerik. Pravíť zajisté o něm, že v době, kdy jako hošík trval u své matky, vyšel-li někam na návštěvu, vrátil se někdy bez svrchní roušky, často i bez košile, nebo jak nalezl někoho nahého, hned ho přikryl a sebe obnažil, aby přikryt byl odplatou před okem Božím. Matka často jej za to kárala, říkajíc, že není spravedливо, aby sám jsa nemajetný, šatstvo své rozdával chudým. Jednoho dne vešedší do stodoly, shledala, že její syn rozdával chudým takměř všecko obilí, kterého si za celoroční práci nashromáždila. A když sama sebe políčkovala a tloukla, že takřka o celoroční svou výživu přišla, přišel Bonifác, pacholík Bohu milý, a začal ji těšiti slovy, jakých jen schopen byl. Ale když všelikou potěchu odmítala, prosil jí, aby vyšla ze stodoly, kde se nacházelo jen něco málo pozůstalého jejich obilí. Bohumilý hoch dal se tu hned do modlitby, a když za krátko vyšel, přivedl matku ke stodole zpět; i shledána byla tak plna obilí, jak plna před tím nebývala, i když se matka těšila, že si na celý rok výživy naschránila. Spatřivši div, matka šla do sebe a již sama začala ho pobízeti, aby jen rozdával, když tak rychle mohl obdržeti, zač prosil. Odchovávala si též v předsínce svého domu slepice; leč ze sousedního pole přicházela liška a odnášela je. Jednoho dne, když stál pacholík Bonifác v předsínce, přišla liška, jak měla obyčej, a odnesla slepici. I vešel bez prodlení do kostela a padnuv na tvář k modlitbě, zvolal hlasitě: „Líbí se ti, Pane, že nedostávám jísti z matčina chovu?“

Hle, liška požívá slepice, které matka odchovává.“ I vstal od modlitby a vyšel z chrámu. Tu se hned liška vrátila a pustila slepici, kterou držela v tlamě, a sama zmírajíc, padla před jeho očima na zem.

Petr. Jest to velmi podivná věc, že Bůh ráčí vyslyšati prosby těch, kteří v něho doufají i ve věcech nepatrných.

Řehoř. To se děje, Petře, z veliké štědrosti Stvořitele našeho: mámeť odtud, že i nejmenší věci dostáváme, doufati ve veliké; pacholík svatý a prostoduchý byl proto ve věcech nepatrných vyslyšen, aby si z menších věcí vzal naučení, že se může osmělití Bohu i veliké prosby přednášeti.

Petr. Schvaluji, co pravíš.

HLAVA X.

O FORTUNÁTOVI, BISKUPU MĚSTA TUDERTSKÉHO

24

Byl v krajinách těch také jiný muž úctyhodného života, jménem Fortunát, biskup církve tudertské, který byl tak omilostněn, že s velikou mocí vymítal zloduchy, takže nejednou vypudil z posedlých těl celé pluky zlých duchů a že cvikem ustavičné modlitby přemohl útoky jejich čet. Jeho veledůvěrným přítelem byl defensor našeho kostela, Julián, který nedávno v tomto městě zemřel. Mámeť i já, co vypravují, z jeho podání; osmělil se často z důvěrného přátelství býti svědkem jeho činů, a aby nám o nich podával zprávy, choval i potom památku jeho co sladký plást v ústech svých.

25

Jistá vzácná matrona v okolí Tuscie měla snachu, a ta v krátké době po tom, co si jejího syna vzala, byla s tchyní svou pozvána k posvěcení kostela svatého mučedníka Šebestiána. Leč v noci před tím

26 dnem, v který chtěla k posvěcení zmíněného koste-
la putovati, překonána pochotí tělesnou, nemohla
se zdržeti od muže svého, a když se ráno pro spá-
chané to rozkochání tělesné ve svém svědomí po-
lekala a přece bázeň jí pout tu nakazovala, více
z ostýchavosti před lidskými zraky, než z bázně
před soudem Božím, vydala se s tchyní svou na
pout k posvěcení kostela. Ale hned, jakmile ostatky
svatého Šebestiána do kostela vneseny byly, napadl
zlý duch snachu svrchu zmíněné matrony, a počal
jí přede všemi lidmi lomcovati. Zpozorovav kněz
kostela, že se tak prudce zmítá, vzal hned s oltáře
plátno a přikryl ji; leč pojednou ďábel spolu i jej
napadl. Poněvadž si troufal, že vykoná něco nad
27 síly své, měl zmítán jsa poznati, co jest. Přítomní
lidé vynesše dívku na rukou z kostela, dopravili
ji do jejího domu. Než poněvadž ji odvěký nepří-
tel neustálým zmítáním náramně trýznil, příbuzní
její, kteří ji podle těla milovali a láskou tou proná-
sledovali, odevzdali ji čarodějům, aby nabyla zdra-
ví, ale též aby takovýmto dočasným posloužením
tělu kejkle čarodějnými, duši její docela zahubili.
Vedliť ji k řece a ponořili do vody a zařikáváním se
chtěli dodělati, by z ní vyšel ďábel, který ji napadl.
Avšak z usouzení Boha všemocného se stalo, že
když tímto převráceným uměním vypuzen byl je-
den, náhle posedl ji celý pluk. A tu se počala žena
tolikými pohyby potrhovati a tolika hlasy pokřiko-
vati, kolik duchů v ní bylo. Tehdy poradivše se její
rodičové a hřích zpronevěry své vyznávající, při-
vedli ji ctihodnému muži biskupu Fortunátovi a jemu
ji zůstavili. Biskup přijav ji, oddal se za mnoho dní
a nocí modlitbě a zpozorovav, že v jednom těle stojí
proti němu v šiku celý pluk, konal modlitby s tím
větší dolehlivostí. Po nemnohých dnech ji navrátíl
tak zdravou a netknutou, jako by si byl ďábel nikdy
žádné moci nad ní byl nepřiosobil.

Též i jindy vyvrhl služebník Boha všemocného
z kteréhosi posedlého člověka ducha nečistého.

Pozoruje zloduch, že v podvečer dne nastává hodina, kdy umlká ruch lidský, počal, vydávaje se za jakéhosi cizince, obcházeti ulice města a volati: „Ó toho svatého muže Fortunáta, biskupa! Ejhle, co učinil? Vyhnal člověka cizince z domu svého. Hledám, kde bych si odpočinul, avšak v městě jeho nenacházím.“ Tehdy seděl v domě svém kterýsi člověk se svou manželkou a malým synáčkem u ohně. Zaslechnuv jeho hlas a vyptav se, co že mu biskup učinil, pozval ho do svého domu a posadil podle sebe u ohně. Když pak spolu o některých věcech hovořili, napadl zloduch malého synáčka jeho, do ohně jej vmetl a zde ho rychle života zbavil. Ubožák přišed o dítě, poznal ovšem nyní jednak, koho to do svého domu přijal, jednak, koho že biskup vyhnal.

Petr. Co máme říci o tom, že se odvěký nepřítel opovážil spáchatí vraždu v domě člověka, který, pokládaje ho za cizince, laskavě mu nabídl pohostinství?

Řehoř. Ledaco se zdá býti dobré, Petře, a není, protože se nekoná s dobrým úmyslem. Z kteréž příčiny dí Pravda v Evangeliu: *Pakli oko tvé bude nešlechtné, všecko tělo tvé bude tmavé* (Mat. 6, 23). Zajisté, je-li úmysl, který předchází, převrácený, jest každý skutek, který z něho následuje, špatný, a byť se zdál jakkoli býti řádný. Já totiž soudím o muži zbaveném dítěte, že prokazuje zdánlivě pohostinství, nechtěl tak míti radost, že vykoná skutek lásky, jako že se biskupovi stane újma; nebo trest, který přišel, ukázal, že jeho pohostinnost nebyla bez hříchu. Jsouť nejedni, kteří se snaží konati dobré proto, aby cizí skutek lásky přivedli do stínu; z dobra, jež konají, necítí rozkoše, nýbrž z chvály, kterou za ně mají a která jiné staví do pozadí. Pro tu příčinu soudím, že muž, který pohostinu přijal zloducha, měl více na zřeteli svou okázalost, nežli skutek, jen aby se zdálo, že se zachoval lépe než biskup, že se ujal člověka, kterého muž Páně Fortunát vyhnal.

Petr. Jest tomu tak, jak díš; nebo konec skutku ukázal, že když byl konán, postrádal čistého úmyslu.

Řehoř. Opět jindy kdosi, jenž pozbyl světla zraku, byv k němu přiveden a poprosiv ho za pomoc modlitbou, nabyl zraku opět; nebo jak muž Boží vtiskl znamení kříže na jeho oči, hned se vrátilo světlo vidění a tma slepoty ustoupila.

Mimo to jistému vojínu se splašil kuň, že ho ani mnoho lidí zadržení nemohlo, a koho jen mohl napadnouti, každého na údech pokousal. Leč přece byl tehdáž od mnohých lidí nějak svázán a k muži Božímu přiveden. Biskup vztáhnuv ihned ruku na jeho hlavu a učiniv znamení kříže, všecku jeho zuřivost obrátil v tichost, takže potom byl kuň ještě mírnější, než býval, dokud se nesplašil. Tehdáž vojín vida, že kuň jeho byl na zázračný pokyn ze své zběsilosti tak rychle vyléčen, ustanovil se na tom, že ho svatému muži věnuje. Když se však Fortunát zpěchoval jej přijati, vojín pak zase trval na své prosbě, by jeho obětí nebylo pohrdnuto, svatý muž zvolil střední cestu mezi obojí stranou: jednak aby žádost vojínovu vyslyšel, jednak aby dar za vykonaný div přijati odepřel. Napřed tedy složil za koně přiměřenou cenu, a potom koně věnovaného přijal. Pozorovalť totiž, že se vojín rmoutil, když ho přijati nechtěl; puzen tudíž láskou, koupil něco, čeho nutně nepotřeboval.

28 Ani toho nemohu o zázračných skutcích Fortunátových mlčením pominouti, co jsem se asi před dvanácti dny dověděl. Přiveden byl ke mně jistý chudobný stařec, a jako si vždycky rád s lidmi starými pohovořím, zvědavě jsem se ho vyptával, odkud že jest. Odpověděl mi, že jest z města Tuderta. Díím tedy jemu: „Prosím tě, otče, znals-li pak biskupa Fortunáta?“ Načež on: „Znal jsem jej, ano dobře znal.“ Tu jsem sám doložil: „Pověz, prosím, víš-li také něco o jeho zázracích, a vysvětli mi, jaký byl ten muž?“ On řekl: „To byl daleko jiný člověk,

než jakých nyní vidáme, nebo začkoli Boha všemohoucího poprosil, obdržel, ještě když prosil. Povím tedy o jednom jeho zázraku, který mi právě na mysl přichází. Jednoho dne přiblížili se k městu Tudertu Gotové, kteří se hnali do území ravenského, a odvedli dva malé pacholíky z jisté držeby, která příslušela pod panství města Tuderta. Když to bylo oznámeno svatému muži Fortunátovi, hned tam poslal a dal Goty sobě předvolati. I oslovil je přívětivě, snaže se zmírniti jejich hrubost, a potom doložil, řka : „Jakou cenu chcete, dám vám, ale vraťte pacholíky, které jste odvedli, a ten dar mi věnujte na důkaz své přízně.“ Odpověděl Got, jenž se zdál býti jejich náčelníkem, řka : „Jsme hotovi učiniti vše jiné, cokoli poručíš, avšak pacholíků nikterak nevydáme.“ I pohrozil mu ctihodný muž mírně řka : „Zarmucuješ mne, synu, a neslyšíš otce svého: nezarmucuj mne, aby se to neobrátilo v tvůj neprospěch.“ Leč Got, trvaje v zdivočilosti srdce svého, odepřev to odešel. Druhého však dne, jsa na odchodu, přišel opět k biskupovi, jenž ho znovu žádal týmiž slovy za zmíněné chlapce. Když však nechtěl žádným způsobem svoliti a je navrátiti, řekl mu biskup s politováním : „Vím, že to není s prospěchem tvým, když odcházíš, mne zarmoutiv.“ Got pohrdnul slovy těmi a navrátiv se domů, dal chlapce, o které se jednalo, naložiti na koně a poslal je před svým lidem. Sám také hned vsednuv na kůň, jel za nimi. Když však, ještě v městě, dospěl před kostel svatého apoštola Petra, sklouzla koni jeho noha, takže se i s ním svalil na zem a zlomil si kyčli, že kost jeho byla ve dvě. Zvedli jej na ruce a dopravili ho zpět do domu. I poslal na rychlo a dal zpět povolati chlapce, jež byl před sebou vyslal, a vzkázal ctihodnému Fortunátovi řka : „Prosím tě, otče, pošli ke mně svého jáhna.“ A když se jáhen k jeho lůžku dostavil, dal předvésti chlapce, jež byl nadobro odepřel vydati biskupovi, a vrátil je jáhnovi řka : „Jdi, a pověz pánu mému biskupovi:

Protože jsi mi zlořečil, aj, poražen jsem ; než přijmi pacholíky, které jsi žádal, a prosím, přimluv se za mne.“ Jáhen vzal hochy a dovedl je k biskupovi. Ctihodný Fortunát dal mu hned vodu svěcenou řka: „Jdi rychle a vylej ji na tělo nemocného.“ Jáhen se tam tedy vydal a když ke Gotovi vešel, vylil svěcenou vodu na jeho údy. A podivná a nad míru úžasná věc ! Sotvaže voda přišla ve styk s kyčlí Gotovou, zlomenina se všecka tak spravila a kyčel tak předešlého zdraví nabyla, že mohl téže hodiny z lůžka povstati, na koně vsednouti a na započaté cestě pokračovati, jako by byl žádné poruchy na těle svém neutrpěl. A tak se stalo, že ten, jenž nechtěl svatému muži Fortunátovi navrátiti chlapce z poslušnosti ani za peníze, vydal je potom, dohnán trestem, zdarma.

Stařec vypověděv to, chystal se ještě jiné věci o něm vypravovati. Byli tu však někteří lidé a já byl zaměstnán jich napomínáním a již se také den chýlil ke sklonku, takže jsem nemohl dlouho o skutcích ctihodného Fortunáta poslouchati, ač o nich slyšeti chci vždy, kdy to jen možno.

Jiného dne mi však vypravoval stařec věc ještě podivnější řka: „V městě Tudertě bydlil též jistý Marcell, muž ctnostného života, se dvěma sestrami svými. Přepadly jej tělesné obtíže a právě, když se zvečeřovalo na veleposvátnou sobotu velikonoční, skončil. Poněvadž bylo nutno tělo jeho daleko vynášeti, nemohlo býti pohřbeno téhož dne. Poněvadž tedy zbýval do vykonání pohřbu čas, sestry, zkořmoucené jeho úmrtím, přichvátaly s pláčem k ctihodnému muži Fortunátovi a volaly k němu s velkým hlasem: „Víme, že vedeš život apoštolský, že očišťuješ malomocné, že slepým navracuješ zrak; přijď tedy a vzkřis našeho nebožtíka.“ Jak zvěděl, že bratr jejich zemřel, počal sám také smrt jeho oplakávati, načež jim odpověděl řka: „Vraťte se a toho nemluvte, protože se to stalo z rozkazu Boha všemohoucího a proti tomu nemůže žádný člověk

ničeho učiniti." Odešly tedy a biskup zůstal v smutku pro jeho úmrtí. Ale následujícího dne nedělního, zavolav k sobě před úsvitem vycházejícího slunce dva jáhny své, šel s nimi do domu zemřelého a přikročiv k místu, kde leželo bezduché tělo, oddal se modlitbě. Vykonav modlitbu, vstal a posadil se vedle zesnulého těla a zavolal nesilným hlasem na zemřelého jménem jeho, řka: Bratře Marcelle. A ten, jako kdyby lehýnce byl spal, přes to, že jen mírným hlasem z blízka byl buzen, hned oči otevřel a vzhledaje k biskupovi řekl: „Ó co's to učinil, ó co's to učinil?“ Jemuž odpověděl biskup: „Co jsem učinil?“ Načež on: „Včerejšího dne přišli dva, kteřížto vybyvše mne z těla, vedli mne na dobré místo: ale dnes poslán byl jeden, kterýž řekl: Odveďte jej zpět, protože biskup Fortunát přišel do domu jeho.“ Vypověděv slova ta, hned se z nemoci pozdravil a zůstal zde dlouho na živu. Není potřebí míti za to, že místo, jež obdržel, ztratil, protože není pochyby, že mohl na prosby svého orodovníka po smrti lépe žítí, když se i před smrtí snažil Bohu líbiti.

Než proč mluvíme o tolika věcech ze života (Fortunátova), když až do teď máme u jeho těla tolik důkazů zázračných? Vymítání zloduchů, uzdravování nemocných, kolikrátkoli se za to s vírou prosí tak, jak to za živa neustále činil, trvá dál i při jeho mrtvých kostech.

Než, Petře, líbí-li se ti, vraťme se s vypravováním svým ještě do krajin provincie valerijské, nebo jsem slyšel o velmi znamenitých divech odonud z úst úctyhodného Fortunáta, o kterém jsem se svrchu již hodně dál (t. na počátku hl. 4.) zmínil. Přicházíváť totiž dosud často ke mně, a když mi skutky starých vypravuje, vždy nové občerstvení do mne vlévá.

HLAVA XI.

O MARTYRIOVI, MNICHU Z PROVINCIE VALERIJSKÉ

²⁹ V provincii valerijské byl jistý velmi nábožný služebník Boha všemocného, jménem Martyrij, který na osvědčení své moci vykonal toto znamení. Jednoho dne, když zadělali bratři jeho chléb podpopelný a zapomněli vtisknouti do něho znamení kříže, jakž se v provincii té chleby ještě syrové poznamenávají, aby se zdály býti na dílce rozčtvrceny, přišel sluha Boží a z jejich vypravování zvěděl, že chléb poznamenán nebyl. A když chléb byl již uhlíky a popelem pokryt, řekl: Pročpak jste ho nepoznamenali? To ika, učinil prstem znamení kříže proti uhlíkům. Hned na to znamení způsobil chléb silnou ránu, jako kdyby ohromný hrnec na ohni praskl. Když potom upečen a z ohně vytažen byl, našli na něm znamení kříže, které však nebylo způsobeno dotykem, nýbrž věrou.

HLAVA XII.

O SEVEROVI, KNĚZI Z TÉTÉŽ PROVINCIE

³⁰ Tamtéž jest údolí, kteréž slove Interorina, kteréž mnozí vyslovují po venkovsku Interokrína, a tam vedl život velmi podivuhodný jistý muž, jménem Sevér, kněz kostela blahoslavené Rodičky Boží Marie vždy Panny. K němu na rychlo vyslal posly jistý hospodář, jemuž nastal poslední den, a prosil ho, aby co nejspěšněji k němu přišel, by se pro hříchy jeho v modlitbách za něho přimlouval, tak aby po vykonaném pokání za zlé skutky své, hříchů

zproštěn z těla vyšel. Kněz nemaje o tom tušen., zaměstnával se česáním vlnice; i řekl tedy přichozím: „Jděte napřed, já přijdu za vámi.“ Vida však, že z práce té zbývá jen něco málo, zdržel se poněkud, aby dodělal nepatrný zbytek práce, a když to vykonal, vydal se na cestu k nemocnému. Leč cestou potkal muže, kteří prve k němu přišli a kteří mu nyní vyšli naproti řkouce: „Otče, proč jsi se omeškal? Nenamáhej se, již zemřel.“ Slyše to, otrásl se a počal velikým hlasem volati, že se stal jeho vrahem. I přišel s pláčem k tělu zesnulého a se slzami padl u lůžka jeho na zem. Když tak velmi plakal a hlavou o zem tloukl a sebe za vinna smrti jeho prohlašoval, najednou zemřelý znovu životem obdařen byl. Spatřivše to mnozí z okolostojících, vykřikli podivením a počali radostí ještě více plakati. A když na něm vyzvídali, kde by byl a kterak se navrátil, řekl: „Lidé velmi šerední vedli mne a z úst i chřípí jejich vycházel oheň, kterého jsem nemohl snést. Když pak mne prováděli místy temnými, stanul nám jdoucím pojednou naproti jinoch sličného vzezření ještě s jinými a řekl těm, kteří mne vlekli: „Veďte jej nazpět, nebo Sevér kněz pláče a Pán jej daroval slzám jeho.“ Tu se Sevér hned se země vzchopil a byl mu nápomocen, když činil pokání. Nemocný znovu ožilý kál se po sedm dní za spáchané hříchy, načež osmého dne vesel skonal.

Považ, prosím, Petře, s jakou láskou vzhlížel Pán na Sevéra, o němž jest naše řeč, když toho nesnesl, aby se o dost málo zármutek jeho prodloužil.

Petr. Jsou to věci velmi podivné a shledávám, že až dosud byly přede mnou skryty. Než kterak si vysvětlíme, že nyní není lze takových lidí naléztí?

Řehoř. Já mám za to, Petře, že se ani nyní v tomto věku nenedostává mnohých takových, a jsou takovými, byť znamení nečinili. Vždyť se pravý život poznává ze ctnostných skutků, a ne z prokazovaných znamení. Jsouť zajisté mnozí, kteří jakkoli

znamení nečiní, přece nejsou nerovní světcům, již znamení činí.

Petr. Tedy prosím, jest možno ukázati mi, že jsou někteří, již sice znamení nečiní a přece nejsou nerovní takovým, kteří znamení konají?

Řehoř. Což pak nevíš, že apoštol Pavel jest v knížectví apoštolském bratrem prvním z apoštolů Petrovi?

Petr. To ovšem vím a není pochyby, že jakkoli byl nejmenším z apoštolů, přece hojněji pracoval než všickní.

Řehoř. Dobře připomínáš; Petr po moři chodil (Math. 14, 29), Pavel na moři tonul (II. Kor. 11, 25): hle, po jednom a téměř živlu nemohl se Pavel ubíratí v lodi, po němž Petr kráčel nohou. Z toho jde patrně, že ač jejich moc divy činiti rovna nebyla, záslužnost jejich v nebi nebyla nerovna.

Petr. Vyznávám, že naskrze schvaluji, co díš: poznal jsem, hle, zjevně, že se máme ptáti po životě a ne po znameních. Než poněvadž znamení, když se dějí, dávají svědectví, že život jest dobrý, žádám tě, jsou-li ještě jaká, abys mi o nich vyprávěl a mne lačnického příklady dobrých lidí nasycoval.

Řehoř. Rád bych ti k chvále Vykupitelově vyprávěl něco o dívech ctihodného muže Benedikta, leč vidím, že dnešní doba nestačí, by to dokonáno býti mohlo. Raději tedy o tom promluvíme tak, abychom s tím učinili jiný počátek.

K N I H A D R U H A
Z E Ž I V O T A
S V A T Ě H O
B E N E D I K T A

PŘEDSLOV

Byl muž úctyhodného života, milostí i jménem Benedikt (Požehnaný), jenž prozrazoval od samého pacholectví svého ducha kmetského. Přesahuje totiž mravy svůj věk, nepoddával duše své nižádné smyslné rozkoši, nýbrž zhrdal, dokud na zemi byl, jako květem světa již povadlým vším, čeho dovoleně užití mohl. Pošed ze svobodného rodu provincie nursické, byl poslán do Říma, aby se tu vzdělal ve svobodných vědách. Leč znamená, že se při tom mnozí vydávají na srázné cesty nepravostí, stáhl krok svůj zpět s pokraje světa, kam jako by již byl nohou vkročil, aby se snad později sám celý nesřítíl do hrozné propasti, kdyby s jeho naukami nějak přišel ve styk. Pohrdnuv tedy studiem věd a opustiv dům i věci otce svého a želaje jen Bohu se líbiti, chtěl žítí v rouše posvátném. Ucouvl tedy znalecky, ač jsa neznalec, a moudře, ač neučený.

Já jsem nenabyl vědomosti o všech jeho skutcích; leč co vypravuji, ač je toho málo, seznal jsem ze zpráv, které o něm podali čtyři jeho žáci, totiž: Konstantin, muž velmi důstojný, jenž po něm nastoupil jako správce kláštera; též Valentinian, který byl po dlouhá léta převorem kláštera lateránského; Symplicij, jenž třetí po něm řídil kongregaci, i Honorát, který jest ještě nyní převorem kláštera, ve kterém Benedikt žil dříve.

H L A V A I.

KTERAK SCELENA BYLA PŘERAŽENÁ ŘÍČICE. BENEDIKT SE UCHYLUJE DO SUBIAKA, KDEŽ MU ROMAN PODÁVÁ POKRMY. PŘEKÁŽKA ZLÉHO DUCHA. OBČERSTVENÍ O VELIKÉ NOCI. BENEDIKTA NALEZNOU PASTÝŘI A ODTUD MNOZÍ K NĚMU PŘICHÁZEJÍ

Když tedy studií věd zanechav ustanovil se, že se vydá na poušť, šla tam s ním samojediná jeho
1 pěstounka, která jej oddaně milovala. A když přišli
2 do místa, jež sluje Ěnfide, láskou mnohých vážných mužů tam byli pozdrženi, i prodlévali u kostela svatého apoštola Petra. Tu pěstounka vyšla, aby si vypůjčila od sousedních žen říčící, kterou se pročišťuje pšenice. Než poněvadž ji neopatrně nechala ležeti na stole, nějakou náhodou se přerazila, takže jí našli ve dva kusy rozbitu. Shledavši ji při brzkém návratu svém pěstounka v takovém stavu, dala se do nářku, neboť nádoba rozbitá byla jí půjčena. Zbožný a dobrý jinoch Benedikt vida,

jak pěstounka jeho pláče, a soustrast máje s jejím bolem, vzav k sobě oba kusy rozbité říčice, jal se v slzách modliti se. Po modlitbě povstav, shledává nádobu vedle sebe scelenu, takže se nenalezlo na ní po zlomenině ani stopy. Vlídne tedy hned pěstounku potěšiv, vrátil jí bez poruchy říčici, již odnášel zlámanou. O věci se dověděli v místě všickni a tolik se jí obdivovali, že od obyvatelů místa byla říčice pověšena u vchodu do chrámu, tak aby všickni, i současníci i potomci poznali, jak dokonale počal Benedikt již od svého pacholectví žiti život omilostněný. A po dlouhá léta visela tam nade dveřmi kostelními před očima všech, až do těchto dob longobardských.

Leč Benedikt želaje spíše snášeti zlé věci světa než chvály, a spíše v pracích se unavovati pro Boha, než býti vynášen štěstím vezdejšího života, ušel tajně své pěstounce a vydal se na odlehlé místo pusté, jež sluje Sublak, vzdálené od města Říma skoro čtyřicet mil, kdež se pramení voda studená a průhledná. Voda sbírá se tu v hojnosti nejprve do rozsáhlého jezera, posléze však vytéká z něho jako řeka. Když tedy se tam na svém útěku ubíral, zastal ho cestou jistý mnich, jménem Roman, jenž na něm vyzvídal, kam že směřuje. Seznav jeho touhu, jednak v tajnosti ji zachoval, jednak se mu pomocí propůjčil, jednak mu řeholní roucho daroval, a pokud směl, mu posluhoval. Muž Boží došel tam, skryl se do nejhlubší jeskyně a tři léta tu setrval, nikomu nepovědom, krom mnichu Romanovi. Roman žil nedaleko odtud v klášteře řehole opata Adeodata. O nejednu hodinu však dobromyslně šidil oko opata svého, když v určitých dnech donášel Benediktovi chléb, pokud ho sobě mohl od úst utrhnouti. Z kláštera však Romanova k jeskyni nebylo cesty, protože se tu svahovala dolů vysoká skála; tudý spouštěl obyčejně Roman chléb se skály navázaný na velmi dlouhém provazu, k jehož konci přičinil i malý zvoneček, tak aby po zvuku zvonečku

muž Boží poznal, kdy mu Roman chleba poskytuje, aby vyjda přijal jej. Leč odvěký nepřítel, jemuž se přičilo, když jeden z nich prokazoval lásku a druhý se posilňoval, pozoruje kteréhosi dne, jak se chléb dolů spouští, hodil kamenem a rozbil zvoneček. Roman však neustal posluhovati mu příhodnými způsoby. Když pak již Bůh všemohoucí chtěl, aby jednak Roman od práce odpočinul, jednak aby se život Benediktův před lidem za vzor ukázal, tak aby svíce na svícen postavená zazářila a svítila všem, kteří jsou v domě Božím, ráčil se Pán u vidění zjevití jistému knězi, dál odtud se zdržujícimu, když si na slavnost velikonoční chystal občerstvení, a řekl mu: „Ty sobě připravuješ pochoutky a onde se trápí sluha můj hladem.“ I povstal hned a spěchal tam ještě v sám Hod velikonoční s pokrmem, jež si byl nachystal, a hledal muže Božího po horských úklonech, v zákoutích údolí i v dutinách zemních, až jej nalézal skrytého v jeskyni. I vykonavše modlitbu poseděli spolu, dobrořečíce Pánu všemohoucímu, a když skončili sladké rozmluvy o životu věčném, řekl kněz, který sem přišel: „Vstaň a pojezme pokrm, vždyť jest dnes Pascha (Veliká noc).“ I odpověděl jemu muž Boží a řekl: „Vím, že Pascha jest dnes, poněvadž se mi dostalo uviděti tebe.“ Byl tak odloučen od lidí, že nevěděl, že toho dne jest slavnost velikonoční. I potvrdil to znovu ctihodný kněz řka: „Vpravdě dnes jest den velikonočního vzkříšení Páně; tu by bylo nevhodno, aby ses postil, vždyť i já jsem byl poslán, abychom spolu pojedli darů od Boha všemohoucího.“ Přijali tedy pokrm dobrořečíce Pánu. A když občerstvení i rozmluva skončeny byly, navrátil se kněz do chrámu.

Touž dobou našli skrývajícího se v jeskyni i pastýři. Vidouce ho oděného kožkami v křoví, drželi ho za nějakou šelmu. Ale když poznali, že to sluha Boží jest, obrátili mnozí z nich své zvířecké smýšlení k milosti a zbožnosti. Tak přišlo jméno jeho ve známost všem po sousedních obcích a stalo

se, že již od této doby jej mnozí počali navštěvovati, a kteří mu pokrm tělesný donášeli, odnášeli si v srdcích svých pokrm života, plynoucí z jeho úst.

H L A V A II.

KTERAK PŘEMOŽENO BYLO POKUŠENÍ TĚLESNÉ

Jednoho dne, když samotný byl, dostavil se pokušitel. Černý totiž a malý pták, obecně zvaný kos, počal tvář jeho obléhat a usazovat se mu na obličej, takže mohl rukou býti chycen, kdyby ho byl chtěl svatý muž podržeti; na učiněné však znamení kříže pták ustoupil. Zatím však, co se pták vzdaloval, přišlo hned takové pokušení tělesné, jakého muž svatý ještě nikdy nepoznal. Viděl kdysi ženu nějakou a tu mu postavil duch zlý před duchovní zrak a její sličností roznítil v duši sluhy Božího takový žár, že sotva mohlo srdce jeho odolati plamenu lásky a již skoro, pochotí jsa přemáhán, i na to pomyslel, že opustí poušť. Pojednou rozpomenuv se na milost nebeskou, vzpamatoval se a vida, že podle něho roste houští kopřiv a trní, svlékl se ze šatů a nahý se vrhl do trnitých bodlín a do palčivých kopřiv, a když se byl v nich poválel, vstal, maje z toho rány po celém těle. Zraněním kůže své vyvedl z těla ránu duševní, protože rozkoš obrátil v bolest. A poněvadž z pokání zevně dobře hořel, uhasil, co uvnitř hořelo nedovoleně. Přemohl hříchem, že přemístil oheň. A od té doby, jak sám později říkal svým žákům, tak bylo v něm zkroceno smyslné pokušení, že více něčeho takového nepocítil. Potom počali již mnozí opouštět svět a spěchali do jeho školy. Zproštěn vady pokušení, právem stal se učitelem ctností. Proto se u Mojžíše (Num. 8, 24. n.)

přikazuje, že levité mají posluhovati od pětadvacátého roku a výše: od padesátého roku však že se mají státi strážci nádob.

Petr. Z výroku proneseného již mi sice poněkud v rozumu svítá, ale přece žádám, aby se mi to úplně vyložilo.

Řehoř. Byť za mládí, Petře, tělesné pokušení bylo jako plamen, od padesátého roku ustydá chtíč tělesný. Nádobami posvátnými pak se rozumějí duše věřících. Dokud se tedy vyvolení povahují v pokušeních, nutno jest, aby byli podřízeni a sloužili, by se v poslušenství a v pracích namáhali; avšak když se mysl věkem uklidní a žár pokušení se upozadí, pak jsou strážci nádob, neboť se stali učiteli duší.

Petr. Vyznávám, že se mi líbí, co díš; avšak když jsi závoru proneseného výroku prolomil, prosím, abys dále líčil život spravedlivce toho.

H L A V A III.

BENEDIKT STÁVÁ SE OPATEM NEDALEKÉHO KLÁŠTERA; ÚKLADY ČINĚNÉ JEHO ŽIVOTU; PODIVUHODNĚ ZMAŘENY; OPOUŠTÍ NEHODNÉ MNICHY A VRACÍ SE DO SVÉ SAMOTY. CO ZNAMENÁ RČENÍ: ZŮSTÁVATI SÁM U SEBE? PROČ MOHL BENEDIKT OPUSTITI ZLÉ BRATRY? NÁSLEDOVNÍCI JEHO SE MNOŽÍ I ZŘIZUJE 12 KLÁŠTERŮ.

PŘIJÍMÁ MAURA A PLACIDA

Řehoř. Když tedy pokušení se vzdálilo, vydal muž Boží hojné ovoce ze setby ctností, jako se zkyprí

půda, když se z ní hloží vypleje. Chvalná pověst o výtečném jeho životu způsobila, že jméno jeho za slovučné uято bylo. Nedaleko odtud byl klášter, jehož opat zemřel; i dostavili se všickni z kongregace té k ctihodnému Benediktu a velice ho prosili, aby se stal jejich představeným. Odkládal dlouho, vzpíraje se proti tomu, a předpověděl, že jest nemožno, aby se způsob života jeho a bratří shodl; leč časem byl přemožen a přivolil prosbám jejich. Když pak v klášteře nad životem řeholním bděl a nikomu nebylo jako dříve dovoleno uchylovati se nedovolenými skutky na pravo neb na levo od předepsané cesty, počali přijatí bratří nejprve v nemoudré zuřivosti sami na sebe naříkati, že si ho za představeného vyžádali, protože to uráželo jejich převrácenost, když správně předpisy zachovával; ale když pozorovali, že nedovolené věci pod ním jim dovoleny nejsou a že by jen s bolestí zanechali svých návyků a že by jim tvrdo bylo nutiti svou starou mysl, aby pojímala věci nových, jakož vůbec život dobrých lidí bývá vždycky protivný zkaženým mravům, usilovali někteří postarati se o jeho smrt a vešedše v radu, přimísili mu do vína jedu. A když skleněná nádoba, v níž smrtící nápoj obsažen byl, přinesena byla k opatu, jenž seděl za stolem, aby ji dle klášterního obyčeje požehnal, Benedikt vztáhnuv ruku, učinil znamení kříže, na kteréžto znamení pukla nádoba, kterou opodál drželi, a tak se roztráštla, jako kdyby byl místo kříže do nádoby smrti kamenem hodil. I seznal hned muž Boží, že byl v ní nápoj smrtící, jenž nemohl snésti znamení života, i vstal rychle a s tváří klidnou a duší pokojnou svolav bratří, promluvil k nim řka: „Smiluj se, bratří, nad vámi všemohoucí Bůh; pročpak jste to na mně chtěli spáchatí? Což jsem vám dříve nepověděl, že se mé a vaše mravy neshodují? Jděte a hledejte si opata podle svých mravů, nebo odtud mne již mítí nemůžete.“ Tehdy navrátil se na místo své oblíbené samoty a zůstával sám

u sebe před okem toho, jenž s nebe naň hledí.

Petr. Nedost chápu, co jest to, zůstával sám u sebe?

Řehoř. Kdyby byl chtěl svatý muž nutiti je, aby pod ním setrvali přes to, že jednomyslně smýšleli proti němu a daleko cizí byli jeho způsobu života, snad by byl vybočil ze své obvyklé horlivosti a z míry svého klidu a byl by oko mysli své odklonil od světla, jež skýtá rozjímání. Nebo pro každodenní námahy, které mu působila jejich nenapravitelnost, pečoval méně o věci jeho samého se týkající; sebe snad opouštěl, jich však nenalézal. Zajisté kolikrátkoli nás pohyb našich myšlenek mimo nás zavede, ač zůstáváme, čím jsme, přece nebýváme sami u sebe, jelikož nemáme na zřeteli sebe, bloudíme jinde. Zdali řekneme, že byl u sebe sám syn marnotratný, jenž se odebral do daleké krajiny, jenž tam rozmrhal díl statku, který obdržel, jenž se tam jednoho měštěnína přidržel, vepře pásł, a když je viděl mláto požirati, hlad měl, o němž, když posléze přece počal přemýšletí o statku, jehož pozbyl, psáno jest: „*Přišed sám k sobě, řekl: Jak mnoho nájemníků v domě otce mého má hojnost chleba*“? (Luk. 15, 17.) Byl-li sám u sebe, odkud přišel k sobě? Proto jsem řekl, že ctihodný muž zůstával sám u sebe, poněvadž drže vždy sám nad sebou stráž, vždy před očima Tvůrce svého na sebe dohlížeje a vždy sám sebe zkoušeje, oka duše své se sebe nespouštěl.

Petr. Proč tedy psáno jest o apoštolu Petru, když andělem z vězení vyveden byl: „*Přišed sám k sobě, řekl: Nyní vím vpravdě, že poslal Pán anděla svého, a vytrhl mne z ruky Herodesovy a z všeho očekávání lidu židovského*“? (Skut. ap. 12. 11.)

Řehoř. Dvojím způsobem, Petře, býváme odváděni od sebe, buď když poddávajíc se nízkému smýšlení klesáme pod sebe, aneb když nás při rozjímání milost unáší výše nás. Proto ten, který pásł vepře, klesl pro svou mysl roztoulanou a pro nečistotu pod sebe, kdežto Petr, jež anděl vysvobodil a jehož mysl vytržením uchvátil, byl sice mimo sebe, avšak

výše sebe. Oba tedy přišli k sobě: onen vymanil srdce své z pobloudilých skutků; tento se obrátil od rozjímání o svrchovaných věcech zpět k tomu, s čím se prve v mysli své obvykle obíral. Ctihodný Benedikt zůstával tedy v samotě sám u sebe, pokud bděle držel myšlenky své v mezích; nebo jak se v rozníceném rozjímání povznesl do výše, již bez odporu zůstavoval sama sebe pod sebou.

Petr. Líbí se mi, co díš; leč odpověz mi, prosím, zdali měl opustiti bratří, které jednou přijal?

Řehoř. Jak já za to mám, Petře, potřebí jest s klidnou myslí snášeti zlé spolčence tenkrát, když se mezi nimi nacházejí někteří dobří, jimž má býti pomáháno; nebo kde se při dobrých nejeví vůbec žádný užitek, tu bývá práce věnovaná zlým někdy daremna, zvláště je-li na snadě, aby se Bohu přinášel lepší užitek. Komu by však měl muž svatý státi k ochraně, když pozoroval, že ho všichni jednomyslně pronásledují? Ano, často se dokonalí na tom v duchu usnášejí, (čehož nesluší mlčením pominouti) že když vidí práce své zůstávati bez užitku, odeberou se na místo jiné, kde by s užitkem pracovali. Tak to učinil i onen výtečný kazatel, jenž, ač žádal rozdělen býti a býti s Kristem, jemuž živu býti Kristus byl a umřítí zisk (Filip. 1, 21 — 23.), jenž nejen sám si žádal zápasiti s utrpením, ale i jiné povzbuzoval, aby je snášeli, přece, když v Damašku ho stihlo pronásledování, zeď, provaz a koš si vyhledal, by mohl vyvážnouti, chtěje tajně spuštěn býti. (Skut. 9.) Zda tím pravíme, že se Pavel smrti bál, když sám svědčí, že si jí pro lásku k Ježíšovi žádal? Nikoli, nýbrž vída, že v místě má užitek malý a práci těžkou, zachoval se pro práci s užitkem jinde. Statečný bojovník Boží nechtěl zajisté býti držán v závorách, nýbrž hledal otevřené pole k zápasu.

Pročež rád-li posloucháš, seznáš brzo, že i ctihodný Benedikt sám neopustil tolik lidí nenapravitelných, kolik jich vyburcoval ze smrti duchovní na místech jiných.

Petr. Že jest tomu tak, jak učíš, dokazuje i jasné odůvodnění i příklad vhodně uvedený. Než prosím, abys opět po pořádku vyprávěl dál o životu otce tak velikého.

Řehoř. Když v samotě za delší dobu slynul svatý muž ctnostmi a divy, shromáždil tam mnohé k službě Boha všemohoucího, takže tu pomocí Pána Ježíše Krista založil dvanáct klášterů a odeslal do nich mnichy po dvanácti, ustanoviv jim opaty; u sebe však podržel jich málo, soudě, že se za jeho přítomnosti prospěšněji vypěstují. Též počali již tenkrát docházeti k němu lidé vznešení i nábožní a dávati mu syny své na vychování pro Boha všemohoucího. Tehdáž svěřili mu svou naději dobrou, potomky své: Ekvicij Maura, patricij pak Tertul Placida, z nichžto Maurus, jakkolí mladý, vynikaje dobrými mravy, stal se pomocníkem svého učitele; Placid byl ještě v letech dětství.

H L A V A IV.

KTERAK BYL MNICH ROZTRŽITÝ ZNOVU PŘIVEDEN K ŽIVOTU SPASITELNÉMU

V jednom z klášterů, kteréž kol do kola zřídil, byl mnich jakýs, jenž nedovedl setrvatí při modlitbě, nýbrž sotvaže bratří pokleklí, aby konali modlitby, ihned ven vycházel a jakožto byl roztržité mysli, zanášel se věcmi světskými a marnými. Byv častěji opatem napomenut, přiveden byl k muži Božímu, jenž ho rovněž důtklivě pro jeho pošetilost sám pokáral. Leč když se do kláštera vrátil, zachoval se sotva po dva dni dle napomenutí muže Božího, ale dne třetího již se zase k své navyklosti vrátiv, v době modlitby se roztoulal. Když to muži Božímu oznámil opat, jenž od něho nad klášterem byl ustanoven, řekl: „Půjdu a sám jej chci napravit.“ A když muž

Boží do kláštera přišel a když bratří, skončivše žal-
tář, počali se v ustanovenou hodinu modliti, uviděl,
kterak mnicha, jenž nedovedl setrvatí přes mod-
litbu, jakési černé pachole za podolek roucha táhne
ven. I řekl potají opatovi, jenž slul Pompeján, a Mau-
rovi, sluhovi Božímu: „Nevidíte-li, kdo to jest, jenž
mnicha táhne ven?“ Odpověděli: „Ne.“ Jimž vece:
„Modleme se, abyste také vy uviděli, koho mnich
následuje.“ A když se po dva dni modlili, spatřil
to mnich Maurus; Pompeján však, opat kláštera,
nemohl toho uviděti. Když tedy muž Boží jiného dne
po skončené modlitbě z modlitebny vyšel a mnicha,
stojícího venku, našel, šlehl jej pro zaslepenost
srdce jeho prutem. Od toho dne již nebyl více čer-
ným pacholetem přemlouván, ale pilně a nepohnutě
setrval při modlitbách; a odvěký nepřítel neod-
vážil se opanovati mysli jeho, nejinak, než jako kdy-
by byl sám šlehem tím zasažen býval.

H L A V A V.

KTERAK MODLITBOU MUŽE BOŽÍHO VYPRÝŠTILA SE VODA ZE SKÁLY NA VRCHU HORY

Tři z klášterů, které v oněch místech založil, na-
cházely se na skalách hory; i bylo bratřím velmi za
těžko sestupovati vždy k jezeru, když bylo třeba
přinést vody, zvláště proto, že jim na svahovité stra-
ně hory hrozilo při sestupování veliké nebezpečí.
Shromáždivše se tedy bratří tří klášterů, přišli k mu-
ži Božímu Benediktu a řekli: „Obtížné jest nám kaž-
dodenně sestupovati až k jezeru pro vodu a jest
proto nutno, aby se kláštery odtud přeložily.“ Potě-
šiv jich vlídně, propustil je a hned za noci vystoupil

na skálu hory s malým pacholíkem Placidem, o němž jsem nahoře zmínku učinil, a po delší dobu se tam modlil. Když modlitbu skončil, položil tam na označení místa tři kusy kamenů, načež se vrátil do svého kláštera, aniž by kdo byl o tom co věděl. Druhého dne, když se k němu dostavili bratři, majíce nutně potřebí vody, řekl: „Jděte, a do skály, na které naleznete tři na sobě položené kusy kamene, maličko dlabejte, můžeť Bůh všemohoucí i na vrcholu hory vyvéstí vodu, aby vás ušetřil námahy takové cesty. I odšedše shledali, že již vodou mokvá skála hory, o které to Benedikt předpověděl, a když v ní místo vyhloubili, hned se naplnilo vodou, kteráž se v takovém dostatku vyprýštila, jako až dosud jí hojně vytéká a s vrchu hory až dolů splývá.

H L A V A VI.

KTERAK SE Z TŮNĚ VODNÍ KOSÍŘ NA TOPŮRKO VRÁTIL

Jinou dobou přišel také jistý Got, chudý duchem, aby vstoupil do kláštera, a muž Boží Benedikt přijal jej co nejochočněji. Jistého pak dne poručil, aby mu dali železný nástroj srpovité podoby, aby jím na určitém místě posekal trní, by se tam mohla zřídit zahrada. Místo, které měl Got vyčistiti, bylo na samém břehu jezera. Když Got vší silou do hustého křoví sekal, vysmekl se kosíř s topůrka a spadl do vody a voda byla tam tak hluboká, že již nebylo naděje, aby se nástroj dostal zpět. Ztrativ takto kosíř, Got běžel s velikou bázňí k mnichu Maurovi, ohlásil, jakou ztrátu utrpěl, a kál se za svou vinu. A mnich Maur také hned to vyřídil Benediktu, muži Božímu. Uslyšev to muž Boží Benedikt, přišel k jezeru, vzal z ruky Gotovy topůrko a vpustil je do jezera: tu se

hned kosíř z hlubiny vynořil a na topůrko se nasa-
díl. Vrátil tedy hned nástroj Gotovi řka: „Nuže,
pracuj a nermuť se.“

H L A V A VII.

O MAUROVI, ŽÁKU JEHO, JENŽ KRÁČEL PO VODĚ

Jednoho dne, když ctíhodný Benedikt prodléval v cele, vyšel hoch Placid, mnich svatého muže, o němž se zmínka stala, aby nabral vody z jezera; spouštěje však neopatrně do vody nádobu, již v ruce držel, i sám za ní spadl. A hned jej uchvátila vlna a zavlékla jej od břehu tak daleko dovnitř, co by doletěl šíp. Leč muž Boží, ač trval uvnitř kláštera, hned to věděl a rychle zavolal Maura řka: „Bratře Maure, běž, nebo hoch, jenž odešel nabrat vody, spadl do jezera a již ho vlna dál unáší!“ Podivná a po apoštolu Petru neslýchaná věc! Maur vyžádav si a obdržev požehnání, na rozkaz opatův se tam nemeškaje vydal a až k samému místu, kam chlapce voda zanesla, ač se domněl po zemi jíti, po vodě běžel, jej za vlasy uchopil a zase rychlým během se navrátil. Jakmile země dosáhl, hned přišed k sobě, zpět se obrátil a shledal, že běžel po vodě, i se-
znal s podivením a hrůzou, že se stalo něco, čeho by se byl nemohl odvážiti. Vrátil se tedy k opatovi a vyprávěl mu, co se událo. Než ctíhodný muž Benedikt toho nepřičítal svým zásluhám, nýbrž jeho poslušnosti. Naproti tomu pravil Maur, že se to stalo jedině pro jeho rozkaz a že sobě nepřiosobí zázra-
ku, který učinil bez svého vědomí. Když se tak spolu v lásce nesnadili o pokoru, vystoupil zachráněný chlapec co rozhodčí, neboť řekl: „Když jsem byl z vody vytahován, viděl jsem nad svou hlavou kápi

opatovu a zdálo se mi, že on mne z vody vytahuje.“

Petr. Veliké jsou věci, jež vypravuješ, a poslouží mnohým, aby se jimi vzdělali: než čím více já zá-
zraků toho muže dobrého polykám, tím více žízním.

H L A V A VIII.

KRKAVEC DALEKO ODHODIL CHLĚB

NAPUŠTĚNÝ JEDEM

Řehoř. Když již daleko široko vzplanul po místech oheň lásky k Ježíši Kristu a mnozí zanechávající života světáckého, skláněli šíje své pod mírné jho Vykupitelovo, tehdáž podle obyčeje lidí zlých, kteří závidí jiným poklad ctností, o jehož nabytí se ne-
snažili, počal kněz sousedního kostela, jménem Flo-
renc, jenž jest děd našeho podjáhna Florence, byv
zlostí odvěkého nepřítele raněn, proti snahám muže
svatého žárlivě brojiti a jeho životu utrhati; i zbra-
ňoval komu jen mohl, aby s ním ve styk nepřišel.
Poznávaje však, že pokrokům jeho již nemůže u-
činiti přítrž, že pověst o životu jeho se šíří a že
mnozí lidé právě tím, že se pověst o něm neustále
rozhlášovala, bývají pozývání, aby polepšili svého
života, jsa vždy více vzněcován podpalem závisti,
horším se vždy stával; bažil sám po chvále, jíž se
Benediktu pro jeho ctnostný život dostávalo, chva-
litebného však života vésti nechtěl. A závistí jako
tmou oslepen, dal se tak daleko zavésti, že služeb-
níku Boha všemohoucího poslal jakoby pro požeh-
nání chléb napuštěný jedem. Muž Boží přijal to
s díkučiněním, leč nebylo ho tajno, jaká morovina
se v chlebu tají. Přicházival pak obyčejně, když byla
hodina občerstvení, z blízkého lesa krkavec a z ruky
jeho brával chléb. Když tedy jako vždy přišel, hodil
muž Boží před krkavce chléb, jež byl kněz poslal,

a přikázal mu říka: „Ve jménu Ježíše Krista Pána našeho vezmi chléb a pohod' jej na takovém místě, kde by ho žádný člověk naléztí nemohl.“ Krkavec počal s otevřeným zobákem a roztaženými křídly okolo chleba pobíhati a kvákati, jako by se snažil zjevně říci, že poslechnouti sice chce, ale že rozkazu vyplniti nemůže. Muž Boží znovu a znovu mu nakazoval říka: „Zdvihni, jen zdvihni a povrz to tam, kde toho nikdo nebude moci naléztí.“ Po dlouhém váhání se krkavec přece jednou do toho zakousl, sebral to a uletěl. Za dobu tří hodin, když chléb pohodil, se vrátil a obdržel z ruky muže Božího své obvyklé sousto. Ctihodný opat pozoruje, že kněz se v duchu svém proti životu jeho hněvem rozpaluje, litoval ho více než sebe. Zmíněný však Florenc pozoruje, že těla mistrova usmrtiti nemohl, odhodlal se k záhubě duší jeho žáků. Vpustil jim tedy na oči do zahrady kláštera, jež Benedikt obýval, sedm obnažených děvčat, by si před nimi po delší dobu hrály, za ruce se navzájem držíce, aby tak mysl jejich ku hříšné pochoti rozpálily. Vida to muž Boží ze své cely a obávaje se pádu žáků svých ještě mladých a pokládaje to za pronásledování sebe samého, ustoupil závistí a spořádav všecky kláštery, které byl zřídil, jim přestavené ustanovil a bratry přidělil, a málo mnichů s sebou pojav, změnil místo svého pobytu. A brzo potom, co se muž Boží zlobě pokorně uhnul, Bůh všemohoucí ztrestal Florence způsobem hrozným. Nebo když kněz, stoje na slunidle, pozoroval, že Benedikt odchází, a se z toho radoval, právě slunidlo, na němž stál, ač všecko stavení domu nepohnuto trvalo, se sřítilo a nepřítel Benediktova setřelo a usmrtilo. Učeň muže Božího, jménem Maur, mysle, že jest nutno oznámiti to ctihodnému opatu Benediktovi, jenž vzdálen byl od místa sotva deset míl, řekl: „Vrať se, nebo kněz, jenž tě pronásledoval, jest usmrcen!“ Slyše to muž Boží, počal těžce naříkati, jednak proto, že nepřítel jeho zahynul, jednak proto, že se žák jeho ze

10

11

12

smrti nepřítelovy radoval. Uložilť zajisté učedníku pokání za to, že podáváje zprávu o věci takové, opovážil se radovati ze záhuby nepřítelovy.

Petr. Věci, které tu vypravuješ, jsou podivné a velmi úžasné. Spatřujilť v tom, jak voda ze skály byla vyvedena, Mojžíše; jak se železo z tůně vodní vrátilo, Elisea; v chůzi po vodě Petra; v oplakávání pak smrti nepřítelovy Davida. Muž ten, jak se mi zdá, naplněn byl duchem všech spravedlivých.

Řehoř. Muž Boží Benedikt měl, Petře, jediné Du-cha Božího, kterýž z milosti za vykoupení propůjčené naplnil srdce všech vyvolených, o čemž dí Jan: *Bylo světlo pravé, kteréž osvětluje každého člověka přicházejícího na tento svět* (1, 9.). A opět psáno jest o tom: *z plnosti jeho my všickni vzali jsme* (tamtéž v. 16.). Měli zajisté svatí Boží lidé od Pána moc divůčinění, jiným však jí odevzdati nemohli. Ten však, jenž připověděl nepřátelům, že ukáže znamení Jonášovo (Mat. 12, 39), dal poddancům svým moc znamení, jako ráčil před pyšnými umřítí, před pokornými z mrtvých vstátí, aby tak i oni uviděli, čím pohrdli, i tito, co jim bylo ctítí a milovati. A z toho tajemství pošlo, že když se pyšní pohledem na smrt uráželi, pokorní přijímali proti smrti slavnou moc.

Petr. Když to odbyto, pověz mi, prosím, do kterého místa se odstěhoval svatý muž a zdali se tam pak některými zázraky prokázal?

Řehoř. Na jiná místa se sice odebral muž svatý, jiného však nepřítel tam neměl. A tím těžší podstoupil půtky, když shledal, že proti němu zjevně bojuje sám mistr zlosti. Tvrz totiž, kteráž sluje Kas-sino, leží na svahu vysoké hory; hora, po které se tvrz široce do úhlu rozložila, vypíná se do výše tři mil, takže vrchol její ční takřka až do oblaků. Zde byla prastará božnice, v níž dle dávného obyčeje pohanského uctíval pošetilý lid venkovský Apollona. Kol dokola přibylo tu pro modloslužbu hájů, do nichž ještě za doby té se trmácely zástupy nesmyslných lidí nevěřících k bezbožným obětem. Když tedy

muž Boží sem zavítal, zničil modlu, podvrátil oltář, háje zapálil a v samém chrámu Apollonově zřídil kapli sv. Martina, a kde byl Apollonův oltář, kapli sv. Jana; zástupy vůkol se zdržující povolávalk víře neustálým kázáním. Toho však odvěký nepřítel mlčky nesnesl, nýbrž postavil se opatovi, ne v tajnosti, ani ve snách, ale ve zjevném vidění před oči a s velikým povykem si stěžoval do násilí, kteréž se mu děje, takže hlas jeho i bratří slyšeli, ač podoby jeho neuviděli. Vyprávělf zajisté ctihodný opat svým učedníkům, že se odvěký nepřítel ukázal tělesnému jeho zraku v podobě přeošklivé a ohnivé, jakoby se na něho ústy i očima plamennýma sápal. Co však mluvil, slyšeli všickni; nejprve naň jménem zavolal; ale když muž Boží mu neodpověděl, hned se naň utrhł spíláním. Když totiž zvolal „Benedikte, Benedikte,“ a pozoroval, že mu nijak neodpovídá, doložil hned: „Maledikte (zlořečený), ne Benedikte (blahořečený), co máš ty se mnou? proč mne pronásleduješ?“ Než již jest potřebí pohleděti nyní na nové pŭtky, které vedl proti sluhovi Božímu odvěký nepřítel, jenž mu sice úmyslně boj vnutil, bezděčně však mu poskytl příležitost k vítězství.

H L A V A IX.

KTERAK MODLITBOU MUŽE BOŽÍHO

ZDVIŽEN BYL KÁMEN VELIKÉ VÁHY

Kteréhosi dne při stavbě obytných stavení klášte-
ra ustanovili se bratří na tom, že upotřebí na stavbu
kamene, jenž tam ležel uprostřed. Když jím však
dva nebo tři hnoutí nemohli, přibráno jích k tomu
více, ale kámen zůstal tak nepohnutý, jako kdyby
byl k zemi přirostl, takže se z toho patrně souditi
dalo, že na něm sedí sám odvěký nepřítel, když ani

ruce tak silných mužů jím pohnouti nemohly. Pro tuto vzešlou obtíž bylo posláno k muži Božímu, aby přišel a svou modlitbou nepřítel zahnal, by kámen zvednouti mohli. Přišel hned a když se modlil, dal požehnání, načež byl kámen pozdvižen s takovou snadností, jako kdyby prve žádné váhy byl neměl.

HLAVA X.

O ZDÁNLIVÉM POŽÁRU KUCHYNĚ

Iuzdalo se muži Božímu za dobré, aby se na tom místě v zemi kopalo. A když se bratři dokopali hlouběji, našli tam kovovou modlu. A když ji v tu hodinu náhodou pohodili do kuchyně, zdálo se, jako by najednou vyšel oheň, který v očích všech mnichů hrozil stráviti kuchyňské stavení. A když stříkající vodou a hasíce zdánlivý požár, veliký hluk tropili, hlomozem tím pohnut přišel muž Boží. Zpozorovav, že oči bratří vidí oheň, kterého oči jeho neviděly, sklonil hned hlavu k modlitbě a shledávaje, že bratry klame oheň zdánlivý, odvolal je od toho a napomenul, by oči své poznamenali (křížem) a poznali, že i stavení kuchyně stojí neporušené, aby neviděli plamenů, které předstíral odvěký nepřítel.

HLAVA XI.

PACHOLÍK ZŘÍCENOU ZDÍ UBITÝ NABÝVÁ JEHO MODLITBOU ZDRAVÍ

Opět, když bratři pronaléhavou potřebu zeď trochu zvyšovali, muž Boží dlel uzavřen ve své cele na modlitbách. Tu jej potupně napadl zjevivší se starý

nepřítel a vybízel jej, aby se odebral ku pracujícím bratřím. I vzkázal muž Boží bratřím co nejspěšněji po poslu řka: „Bratří, mějte se na pozoru, poněvadž k vám přišel v tuto hodinu zlý duch.“ Sotvaže ten, co příkaz nesl, slova vyřídil, již duch zlý podvrátil zeď, kterou stavěli, takže spadla na jednoho pacholíka mnicha, syna státního úředníka, jež v troskách zahroutila. I zarmoutili se všickni a náramně litovali, ne ztráty zdi, ale záhuby bratra svého, a v hlubokém žalu dbali o to, aby se o tom podala rychlá zpráva ctíhodnému opatu Benediktovi. I poručil opat Benedikt, aby potlučeného pacholíka k němu donesli. Leč jinak ho přinésti nemohli než na plášti, poněvadž kameny padající zdi zpřerážely mu nejen údy, ale i žebra. Nařídil tedy hned muž Boží, aby jej položili na pokrývku, které se vůbec říká rohož, na níž se obyčejně modlíval, a odeslav bratry pryč, zavřel celu a s větší dolehlivostí než jindy počal se modlíti. Podivná věc, v touž hodinu poslal jej bez poruchy a zdravého, jak dříve byl, k téže práci, aby spolu s bratry dostavěl zeď, již odvěký nepřítel zničití chtěl Benediktovi na posměch.

HLAVA XII.

O MNIŠÍCH, KTEŘÍ JEDLI MIMO KLÁŠTER

Zatím počal muž Boží míti i ducha prorockého: věci, jež měly přijíti, předpovídal, ano i nepřítomné věci přítomným ohlašoval. Bylť obyčej klášterní, že když bratří pro nějakou záležitost vycházeli, ani pokrmu ani nápoje mimo klášter nepožili. Tohoto zvyku řeholního když pečlivě šetřeno bylo, kteréhosi dne vyšli bratří v jisté záležitosti, pro kterou byli nuceni delší dobu se pozdržeti. Ač věděli, že meškají u ženy nábožné, přece když vstoupili do jejího příbytku, přijali pokrm. Vrátivše se

do kláštera později, prosili dle obyčeje o požehnání opatovo; leč hned jim předložil otázku řka: „Kde jste jedli?“ Odpověděli: „Nikde.“ I řekl jim: „Proč tak lžete? zdali jste nevešli do příbytku té a té ženy? zdali jste neobdrželi těch a těch pokrmů? zdali jste nepili tolik a tolik pohárů vína?“ Když jim takto vyjmenoval ctíhodný opat pohoštění u ženy i druhy jídel i počet výpitků, oni uznávajíce, že všechno tak učinili, třesouce se vrhli se mu k nohám a vyznali, že se provinili. On jim vinu jejich hned prominul soudě, že víckrát toho za jeho nepřítomnosti neučiní, když vědí, že jest jim přítomen v duchu.

HLAVA XIII.

O BRATRU MNICHA VALENTINIANA, O NĚMŽ MUŽ BOŽÍ PŘEDVĚDĚL, ŽE CESTOU JEDL

¹⁴ Bratr mnicha Valentiniana, o kterém jsem se nahoře zmínil, byl muž světský, ale nábožný. Přicházel každého roku ze svého místa do kláštera lačný, aby dostal požehnání od muže Božího a aby spatřil svého rodného bratra. Když tedy jednoho dne konal cestu do kláštera, přidružil se k němu jiný pocestný, který nesl s sebou pokrmy na cestu. A když delší doba již prošla, řekl cizinec: „Pojď, bratře, pojezme pokrmů, bychom cestou nezemdleli!“ On odvětil: „Nikoli, bratře, neučiním toho, protože jsem uvykl přicházeti k ctíhodnému opatu Benediktovi vždycky lačný.“ Slyše tu odpověď, spolucestující ihned umkl. Ale když potom urazili nějaký kus cesty, znovu připomenul, aby pojedli. Leč on k tomu nepřivolil, poněvadž si umínil, že přijde lačný. I odmlčel se pobízeč a svolil

ještě na krátko, že půjde s ním lačný. Než když konali cestu dál a chůzí se unavili, ukázala se louka a pramen; i co mohli spatřiti rozkošnějšího pro tělesné občerstvení? Tu praví spolupoucestný: „Ejhle voda, ejhle louka, hle místo lahodné, kde se můžeme posílniti a maličko poodpočinouti, bychom pak již mohli zdrávi cestu svou dokonati!“ Poněvadž slova ta zalahodila sluchu a místo očím, dal se muž třetí domluvou přemluvit: svolil a jedl. V hodinu večerní přišel do kláštera. I byv předveden k cti-hodnému opatu Benediktovi, prosil, aby mu bylo uděleno požehnání; leč svatý muž hned mu vyčetl, co učinil na cestě, řka: „Což pak, bratře, že nepřítel zlý, který tobě v spolupoucestném domlouval, po nejprv tě přemluvit nemohl, po druhé nemohl, ale po třetí přemluvil a tak tě přiměl k něčemu, co chtěl sám?“ Uznáváje, že se z křehkosti mysli své provinil, vrhl se muž k nohám jeho a počal tím více oplakávat a se stydět za svou vinu, když poznal, že třeba nepřítomný, přece jen před očima opata Benedikta se provinil.

Petr. Vidím, že v muži svatém sídlí duch Elisea, jenž přítomen byl učedníku svému, i když se od něho vzdálil.

HLAVA XIV.

BENEDIKT USVĚDČUJE PŘEDSTÍRANÉHO KRÁLE TOTILU

Řehoř. Třeba jest, aby ses zatím odmlčel, Petře, a dověděl se o věcech ještě větších. Když za dob gotských uslyšel král jejich Totila, že muž svatý má ducha prorockého, přišel k jeho klášteru, zastavil se nedaleko od něho a vzkázal mu, že k němu zavítá. Z kláštera bylo mu ihned odpověděno,

15 aby přišel. I pokusil se, jakož byl ducha věrolom-
16 ného, vyzkoumatí, zda muž Boží ducha prorockého
15 má. Dal tedy jistému příručímú svému, jménem Rig-
16 govi, své střevíce, dal jej přiodítí rouchem králov-
ským a kázal mu, aby šel k muži Božímu jako v jeho
osobě; s ním vypravil také tři průvodce při službě
té, kteří nad jiné byli jeho stoupenci, totiž Vulta, Ru-
derika a Blidina, kteříž měli, jdouce po jeho boku,
vydávati jej před mužem Božím za samého krále
Totilu. Než ještě i jiné sluhy a příručí mu s sebou
dal, aby jak po služebnictvu, tak po purpurovém
odění pokládán byl za krále. Když tedy Riggo ve-
šel do kláštera v ozdobném rouchu a maje četný prů-
vod služebný, seděl muž Boží, jsa poněkud oddá-
len. Vida však, že přichází k němu, zavolal na něho,
když ho již slyšeti mohl, řka: „Odlož, synu, odlož, co
máš na sobě, není to tvé!“ Tu hned Riggo padl k ze-
mi, boje se, že se opovážil ztropiti si žert s takovým
mužem, a rovněž i všickní, kteří s ním k muži Bo-
žímu přišli, vrhli se na zemi. A když povstali, již
se nedvážili přistoupiti k němu, nýbrž navrátivše
se ke králi, s bázní mu oznamovali, jak rychle byli
usvědčeni.

H L A V A X V .

PROROCŤVÍ PŘEDPOVĚDĚNÉ KRÁLI TOTI- LOVI A BISKUPU MĚSTA KANOSY

Tehdáž přistoupil k muži Božímu Totila sám. Pozo-
ruje, že sedí opodál, neosmělil se přistoupiti k němu a
padl nicí na zem. Když mu však muž Boží dvakrát
neb třikrát řekl: Vstaň, a on se neodvážil zvednouti
se se země, ráčil Benedikt, služebník Ježíše Krista,
sám přikročiti k ležícímu králi; pozvedl jej se země,
pokáral ho za jeho jednání a několika málo slovy
mu oznámil vše, co na něho přijíti má, řka: „Mnoho

zlého činíš, mnoho zlého jsi učinil, již jednou upust od nepravosti. Do Říma ovšem vkročíš, přes moře se dostaneš, devět let kralovati budeš, v desátém zemřeš.“ Uslyšev to král, náramně se polekal a poprosiv za požehnání odešel a již od toho času byl méně ukrutný; za nedlouho potom se odebral do Říma; potom vytáhl na Sicilii; desátého však roku kralování svého ztratil po soudu Boha všemohoucího království i život. 17 18

Krom toho přicházel k služebníku Božímu i biskup církve kanusinské, jež muž Boží pro jeho záslužný život velmi miloval. Když s ním tedy rozmlouval o vtržení krále Totily a o zkáze města Říma, řekl biskup: „Tímto králem bude město tak vyhlazeno, že více obydleno nebude.“ I odpověděl jemu muž Páně: „Říma nevyvrátí národové, ale povětrné pohromy a vichřice a zemětřesení jej schvátí, že sám sebou schřadne.“ Co se v proroctví tajilo, to jest již před námi nad světlo jasnější, nebo vidíme hradby města toho pobořené, domy vyvrácené, kostely vichřem rozmetané a stavby jeho velkým stářím sešlé, poněvadž se častým troskotáním rozpadávají. Jakkoli říká žák jeho Honorat, z jehož vypravování jsem se toho dověděl, že toho neslyšel z jeho úst, nicméně tvrdí, že mu to bylo vypravováno od bratří. 19

H L A V A X V I .

KTERAK BYL JISTÝ KLERIK NA ČAS ZLO-
DUCHA ZPROŠTĚN; KDO POZNÁVÁ TAJ-
NÉ ÚRADKY BOŽÍ

Toho času byl také jistý klerik kostela akvínského trápen zloduchem a ctihodný muž Konstancij, biskup kostela toho, posílal jej na mnohá místa sv. 20

21 mučedníků, aby nabyl zdraví. Leč sv. mučedníci nehodlali mu udělití daru zdraví, aby se ukázalo, jakou milost má Benedikt. Byl tedy přiveden k Benediktu, služebníkovi Boha všemohoucího, kterýž vyslav modlitby k Pánu Ježíši Kristu, odvěkého nepřítele z člověka posedlého ihned vypudil. Uzdraviv jej, přikázal mu řka: „Jdi a od nynějška nepožívej masa a nedej se nikdy posvětití na svaté kněžství; v kterýkoliv den by ses opovážil přijati posvátné svěcení kněžstva, ihned znovu propadneš moci ďábelské.“ Odešel tedy klerik uzdravený a jakož pokuta, dokud jest čerstvá, ducha odstrašuje, zachovával s počátku, co muž Boží mu přikázal. Když však po mnohých letech opustili svět všickni jeho představení a on viděl, že se lidé mladší stávají vyšším posvěcením jeho představenými, znevážil si slov muže svatého, jako kdyby byl po dlouhé době na ně zapomněl, a dal se na kněžství posvětití: ale hned jej opanoval ďábel, jenž ho byl opustil, a nepřestal ho trápit, dokud i duše z něho nevytrásl.

Petr. Muž Boží, jak pozoruji, vnikal i v tajné rady božské; prohlédl zajisté, že klerik byl proto odevzdán ďáblu, aby se neopovážil přistoupení k posvátnému kněžství.

Řehoř. Proč by nepoznával tajných úradků božských, když božská přikázání zachovával, vždyť psáno jest: *Kdo se přidrží Pána, jest (s ním) jeden duch* (I. Kor. 6, 17)?

Petr. Je-li s Pánem jeden duch, kdo se Pána přidrží, proč zase dí týž výtečný kazatel: *Kdo poznal smysl Páně? aneb byl jeho rádcem?* (Řím. 11, 34) Neb zdá se býti velmi nesrovnatelné, aby kdo neznal smyslu toho, s nímž jedno učiněn jest.

Řehoř. Pokud jsou svatí mužové s Bohem jedno, smysl Páně znají. Pravíť také apoštol: *Kdo z lidí ví, co jest v člověku, leč jen duch člověka, kterýž jest v něm? Tak ani těch věcí, které jsou Boží, žádný nepoznal, leč jen Duch Boží* (I. Kor. 2, 11). A aby ukázal, že poznal věci, které jsou Boží, doložil: *My*

pak jsme nepřijali ducha tohoto světa, ale Ducha, kterýž jest z Boha. (v. 12) A proto opět dí: Čeho oko nevidalo, ani ucho neslýchalo, ani na srdce lidské nevstoupilo, co připravil Bůh těm, kteříž jej milují (v. 9).

Petr. Byly-li tedy apoštolu Duchem Božím zjeveny věci, kteréž jsou Boží, proč tedy před tím, co jsem prve uvedl, předeslal slova: *O hlubokosti bohatství moudrosti i vědomosti Boží! jak jsou nezpytatelní soudové jeho a nevystižitelné cesty jeho (Řím. 11, 33)?* Leč, co to pravím, připadá mi jiná otázka. Vecet prorok David k Hospodinu, řka: *Rty svými vypravoval jsem všechny soudy úst tvých (Žlm. 118, 13).* A poněvadž věděti jest něco menšího než vypravovati, proč svědčí David, že všechno, co Pavel uvádí jako nezpytatelné soudy Boží, nejen sám ví, ale i rty svými vypravoval?

Řehoř. K obému jsem ti již prve dal krátkou odpověď řka, že pokud mužové svatí s Pánem jedno jsou, potud smysl Páně poznávají. Všickni zajisté, kdož Pána oddaně následují, jednak pro tu oddanost s Bohem jsou, jednak poněvadž jsou ještě porušitelnému tělu podrobeni, s Bohem nejsou. Znají tedy skryté soudy Boží, pokud jsou ve spojení; neznají však, pokud jsou odděleni. Poněvadž tedy tajemstev jeho nepronikají dokonale, dosvědčují, že soudy jeho jsou nezpytatelné; avšak poněvadž duchem se ho přidržují, a když se ho přidržují, poněvadž buď ze slov Písma svatého, aneb z tajemných zjevení nabývají známosti, pokud se jim jí dostává, proto je i znají i vypravují. Soudů tedy, o nichž Bůh mlčí, neznají; které však Bůh vypravuje, znají. Když tedy prorok David vyřkl: *Rty svými vypravoval jsem všechny soudy, ihned doložil: úst tvých, jako kdyby zřetelně řekl: Já jsem mohl i znáti i vypravovati toliko soudy, o nichž vím, že jsí je vyřkl. Nebo, kterých sám nepronášíš, ty beze vši pochyby před naším poznáním skrýváš.* Souhlasí tedy spolu výrok prorocký s apoštolským, že soudy

Boží jsou jednak nezpytatelné, jednak, které ústa jeho pronesla, že pronášejí je také rty lidské: lidé mohou znáti soudy, jež Bůh vyslovil, skrytých však znáti nemohou.

Petr. Patrně rozumný byl důvod, proč jsem svou otázku namítl. Než prosím tě, zbývají-li ještě nějaké zázraky toho muže, pokračuj.

H L A V A X V I I .

MUŽ BOŽÍ SÁM PŘEDPOVĚDĚL, ŽE KLÁŠTER JEHO BUDE ZNIČEN

Řehoř. Jistý vznešený muž, jménem Theoprob, jenž napomínán byv opatem Benediktem, vstoupil do kláštera, těšil se pro svůj záslužný život z veliké jeho přízně a důvěry. Vstoupiv jednoho dne do jeho cely shledal, že opat přehořce pláče. Ale když dlouho očekával a viděl, že slzám jeho není konce a že nepláče, jak se obyčejně dalo, při modlitbě, nýbrž ze zármutku, otázal se, jaká jest příčina tak velikého žalu. I odpověděl mu hned muž Boží: „Klášter, jejž jsem postavil, a vše, co jsem tu pro bratry připravil, jest po soudu Boha všemohoucího vesměs vydáno cizím národům. A sotva jsem byl s to dosíci, aby mi darovány byly duše toho místa.“ Theoprob tenkrát slova jeho slyšel, ale my je máme před očima, neboť víme právě, že klášter jeho byl národem longobardským zbořen. V noci totiž, když bratří odpočívali, vrazili na ně nedávno Longobardové; avšak ačkoli všecko podrancovali, přece ani jediného člověka zajmouti nemohli, nýbrž Bůh všemocný splnil, co byl svému věrnému služebníku Benediktovi slíbil, že vydá-li národům věci, duše zachrání. I pozoruj, že v tom Benediktovi podobně se stalo, jako Pavlovi, jemuž byl pro potěchu, když loď jeho všeho

pozbyla, darován život všech, kteříž ho provázeli.

HLAVA XVIII.

KTERAK MUŽ BOŽÍ V DUCHU ZVĚDĚL

O LÁHVI UKRYTÉ

Kterous dobou byl náš Exhilarát, o němž ti povědomo jest, že do kláštera vstoupil, od pána svého poslán, aby donesl muži Božímu dvě vínem naplněné dřevěné nádoby, vůbec zvané láhve. Jednu tedy donesl, ale druhou, když cestu konal, ukryl. Než muž Páně, jehož nemohlo tajno býti, co se v jeho nepřítomnosti dalo, přijal jednu s díkůčiněním a hochu odcházejícímu dal napomenutí řka: „Viz, synu, abys nepil z nádoby, kterou jsi ukryl, ale nahní jí opatrně a shledáš, co v ní jest.“ I odešel u velikém zahanbení od muže Páně. Když pak se navrátil, chtěl se přesvědčiti o tom, co slyšel. A když láhev nahnul, hned z ní vyšel had. Tehdáž zmíněný hoch Exhilarát shledav, co ve vínu bylo, ulekl se, jaké zlo spáchal.

22

HLAVA XIX.

SV. BENEDIKT POZNAL, ŽE DAREM

PŘIJATY BYLY ŠÁTKY

Nedaleko kláštera byla vesnice, kde se kázáním Benediktovým obrátilo nemalé množství lidu od modloslužby k víře v Boha. Tam bydlilo též několik řeholnic a muž Boží Benedikt měl o to péči, aby tam často vysílání byli bratří, kázat duším. Jednoho

dne poslal tam některého dle obyčeje svého; avšak mnich, jenž tam byl vypraven, vykonav kázání, přijal na prosbu řeholnic darem šátky a schoval je pod svým rouchem. Ale hned, jak se vrátil, počal jej muž Boží co nejdůtklivěji s hořkostí kárati řka: „Jak se dostala nepravost pod roucho tvé?“ Mnich se tak polekal, že zapomněv, co učinil, nevěděl, proč se mu dostává napomenutí. I dí mu: „Zdali jsem já nebyl při tom, když jsi darem přijal šátky od služebnic Božích a když jsi je sobě pod roucho ukryl?“ Mnich ihned padl k nohám jeho a litoval, že tak pošetile jednal, a zahodil šátky, které pod svým rouchem byl ukryl.

HLAVA XX.

MUŽ BOŽÍ POZNAL PYŠNÉ MYŠLENKY MNICHOVY

23 **J**ednoho také dne, kdy již u večerní hodině přijímal ctihodný opat občerstvení tělesné, držel mu při tom u stolu svítilnu mnich jeho, syn kteréhosi defensora. A když muž Boží jedl a mnich stál vedle, posluhuje svítilnou, počal tajně v mysli své přemítati v duchu pýchy a říkal si v myšlenkách: „Kdo jest tento, u něhož já stojím, když jí, svítilnu držím a službu konám? Kdo jsem já, abych mu sloužil?“ I obrátiv se k němu hned muž Boží, počal jej velmi přísně kárati řka: „Poznamenej se na prsou, bratře; co jest to, co jsi mluvil? poznamenej se na prsou.“ A svolav hned bratří, přikázal jim, aby vzali svítilnu z jeho rukou, jemu pak poručil, aby se od posluhování vzdálil a hodinu si tu poseděl a odpočinul. Když se ho bratří dotazovali, co měl na srdci, vypravoval jim po pořádku, jak se duchem pýchy nadmul a jaká slova tajně proti svatému muži v myšlenkách pronesl. Tu ovšem všickni snadno seznali,

že ctihodného Benedikta nic tajno zůstatí nemůže, když se i mlčemná slova myšlenková v uších jeho ozvala.

H L A V A XXI.

V DOBĚ HLADU NALEZENO PŘED KLÁŠTEREM MUŽE BOŽÍHO DVĚ STĚ MĚŘIC MOUKY

Jinou dobou nastal po krajině kampánské hlad a všickni lidé soužení byli velikým nedostatkem potravin. Již se i v klášteře Benediktově nedostávalo obilí; chleby byly již téměř všechny spotřebovány, takže jich pro hodinu, v kterou se jedlo, nemohli bratří nahledati více než pět. Ctihodný opat vida, jak jsou zkormouceni, snažil se mírným pokáráním kleslou mysl jejich napravití a jí opět vzpružiti zaslibením, řka: „Proč se zkormoutil duch váš nedostatkem chleba? Dnes jest ho sice méně, zítřejšího dne však ho budete míti nadbytek.“ Druhého dne bylo nalezeno dvě stě měřic mouky v pytlích přede dveřmi klášterními, což poslal Bůh všemohoucí; leč po kom? to zůstává až dosud neznámo. Bratří spatřivše to, vzdávali díky Pánu a vzali z toho naučení, že nesluší ani v nouzi pochybovati o dostatku.

Petr. Pověz, prosím tebe, máme-li nevěřiti, že muž Boží mohl stále míti ducha prorockého, či zdali duch prorocký naplňoval mysl jeho ve lhůtách časovým?

Řehoř. Duch prorocký, Petře, neozařuje mysl proroků stále; nebo jako psáno jest o Duchu svatém: že *věje, kde chce* (Jan. 3, 8), tak sluší věděti, že nadechuje také, kdy chce. Odtud to, že Náthan, když na něm král vyzvídal, mohl-li by stavěti chrám, nejprv mu přisvědčil a potom mu to zapověděl (II.

Král. 7, 3, 5). Odtud i Eliseus, když uviděl ženu plačící a neznal příčiny jejího pláče, řekl k služebníkovi svému, jenž ji odstrkával: *Nechej ji, nebo v hořkosti jest duše její a Hospodin zatajil toho přede mnou, aniž mi toho oznámil* (IV. Král. 4, 27). A to tak Bůh činí podle veliké dobrolíbeznosti své, nebo když někdy ducha prorockého dává a někdy odnímá, jednak mysl prorokujících k výši povznáší, jednak ji v pokoře drží, aby přijímající Ducha shledali, čím se stali z Boha, a opět, nemají-li Ducha proroctví, aby poznali, čím jsou sami o sobě.

Petr. Že tomu tak jest, jak uvádíš, to křičí velkým důvodem. Než, prosím, vypovídej dále, cokoli ti ještě na mysl přichází o ctíhodném opatu Benediktovi.

HLAVA XXII.

BENEDIKT UKAZUJE VE ZJEVENÍ,

JAK MÁ BÝTI ZŘÍZEN KLÁŠTER

TARRACINSKÝ

Opět jindy ho prosil jistý věřící muž, aby vyslal učedníky své a vystavěl klášter na jeho pozemku
25 blíž města Tarraciny. On mu přivoliv a bratry tam
odeslav, ustanovil opata a zařídil též, kdo by byl
26 po něm na místě druhém. Když tam odcházeli,
slíbil jim řka: „Jděte; v ten a ten den přijdu a ukáži vám, kde máte postaviti modlitebnu, kde jídelnu pro bratry, kde přijímací hostí, aneb čeho bude vůbec nutně potřebí.“ Obdrževše požehnání, vydali se na cestu hned a velice se těšíce na stanovený den, připravili vše, co se jim zdálo býti nutné pro všecky, kdož by spolu se znamenitým opatem přijíti mohli. V noci však, po níž nastával slíbený den, ukázal se muž Páně ve snách služebníkovi

Božímu, kterého tam za opata ustanovil, i jeho převorovi, a dopodrobna jim označil místa, kde by co postaviti měli. A když oba ze sna povstali, vyprávěli si navzájem o tom, co uviděli. Nepříkládajíce však vidění tomu mnoho víry, očekávali, že muž Boží přijde, jakž jim byl slíbil. Leč když v ustanovený den muž Boží nepřišel, zarmoucení se k němu navrátili a řekli: „Čekali jsme tě, Otče, že přijdeš, jak jsi slíbil, a že nám ukážeš, kde co máme vystavěti, a nepřišel jsi.“ Jimž on dí: „Proč, bratří, proč to pravíte? Což pak jsem nepřišel, jak jsem slíbil?“ A když mu řekli: „Kdy pak jsi přišel?“ odpověděl: „Což jsem se vám oběma neukázal, když jste spali, a neoznačil jsem jednotlivých míst? Jděte a jak jste slyšeli ve zjevení, tak zřídte všecko stavení klášterní.“ Slyšíce to, divili se náramně, vrátili se k zmíněnému prv pozemku a vystavěli všechny příbytky tak, jak to ve zjevení byli zvěděli.

Petr. Rád bych se dal poučiti, kterakým řádem se mohlo státi, že tak daleko došel, že ke spícím promluvil a že pochopili, co ve vidění slyšeli.

Řehoř. Což pak se tak rozpakuješ a hloubáš o věci, která se vskutku stala, Petře? Přece jest na bíledni, že přirozeně jest duch hybnější než tělo. Víme zajisté z Písma svatého, že prorok uchvácený v Judeji pojednou i s obědem spuštěn byl v Chaldeji (Dan. 24, 32) a když obědem proroka posilnil, najednou se zase ocitl v Judeji. Mohl-li Habakuk v okamžiku vykonati takovou dráhu tělem a oběd tam donésti, co na tom divného, když opat Benedikt dosáhl, že mohl jíti v duchu a duším spících bratří vypověděti, čeho bylo třeba? Jako Habakuk tělesně šel, aby nasytil tělo, tak šel Benedikt duchově, aby dal návod k duchovnímu životu.

Petr. Vyznávám, že řeč tvá jako ruka nějaká vymazala z mysli mé pochybnosti; než chtěl bych věděti, jaké bývalo Benediktovo obecné rozmlouvání.

H L A V A XXIII.

O ŘEHOLNICÍCH, KTERÉ PO SMRTI BYLY JEHO OBĚTNÍM DAREM ZBAVENY VYOBICOVÁNÍ

Řehoř. Ani jeho obecná rozmluva, Petře, nebývala prázdná vážností a síly, neboť upne-li kdo srdce své k věcem nebeským, nepadají slova z úst jeho nijak na plano. Promluvil-li tedy někdy, ne aby již něco stanovil, nýbrž aby pohrozil, měla slova jeho takovou váhu, jako kdyby nepronesl pochybnost neb podmínku, ale rozhodující výrok.

Nedaleko jeho kláštera obývaly vlastní sídlo své jisté dvě řeholnice, poště ze šlechtického rodu, a jistý nábožný muž jim posluhoval, opatřuje jim potřeby pro život tělesný. Než jako šlechtický původ bývá u některých lidí příčinou nešlechtné mysli, takže čím více se rozpomínají, že bývali čímsi lepším nad jiné, tím méně sami sebou na světě pohrdají, tak i zmíněné řeholnice neopanovaly ještě uzdou svého stavu dokonale jazyka svého a často svými neopatrnými řečmi popouzely k hněvu muže nábožného, jenž se jim pro zevní potřeby k službám propůjčoval. Poněvadž to již dlouho snášel, odebral se k muži Božímu a vypravoval mu, jak potupná slova snášeti musí. Muž Boží uslyšev to o nich, hned jim přikázal řka: „Napravte jazyk svůj, nebo nepolepšíte-li se, vyobcuji vás.“ Tímto výrokem vyobcovacím nepronesl rozsudku, nýbrž pohrůžku. Řeholnice však nezměnivše mravů svých, do několika dní zemřely a pochovány byly v kostele. A když se v kostele slavila mše svatá a jáhen dle obyčeje volal: „Kdo nepřijímá, ať učiní místo,“ vídala jejich pěstounka, která obyčejně za ně dar obětní Pánu obětovala, že vystupují ze svých hrobů

a z kostela odcházejí. Než poněvadž častěji pozorovala, že na provolání jáhnovo odcházejí, nemohouce vnitř kostela setrvati, rozpomenula se, co jim ještě za jejich života přikázal muž Boží. Pravil totiž, že je obecenství zbavuje, jestliže mravů a slov svých nepolepší. Tehdy to se zármutkem oznámeno bylo muži Božímu, jenž ihned vlastní rukou vydal obětní dar a řekl: „Jděte a dejte za ně tuto obětinu Pánu obětovati a nebudou více vyobcovány.“ Když se potom obětina za ně vzdávala a jáhen dle obyčeje provolával, aby z kostela vyšli, kdož nepřijímají, již nebylo jich viděti, že by z kostela odcházely. Z toho nad pochybnost ozřejmelo, že když neodcházely zároveň s těmi, kteří obecenství zbavení byli, od Pána znovu obecenství skrze sluhu Páně nabyly.

Petr. Velmi podívno, kterak mohl muž, jakkoli ctihodný a velesvatý, dokud ještě v tomto porušitelném těle trval, vyprošťovati duše postavené již na onen neviditelný soud?

Řehoř. Což, Petře, netrval ještě v těle Petr, je muž řečeno bylo: *Cožbyskoli svázal na zemi, bude svázáno i na nebi: a cožbyskoli rozvázal na zemi, bude rozvázáno i na nebi* (Mat. 16, 19.)? Jej zastupují nyní, svazující a rozvazující, kdož dle víry a mravů jsou držiteli svatovlády. Aby však člověk ze země k věcem takovým byl uschopněn, přišel Stvořitel nebe a země s nebe na zem; a aby tělo mohlo souditi i o duších, to ráčil uštedřiti jen ten, který pro lidi Bůhčlověk učiněn jest; bylať naše nedostatečnost vyvýšena, když se mocnost Boží poddala nedostatečnosti.

Petr. Důvod řeči tvé dobře vysvětluje moc divčinění.

HLAVA XXIV.

O MNICHU MLADISTVÉM, JENŽ BYL Z HROBU VYVRHOVÁN

Řehoř. Jistého také dne jeden mladičký jeho mnich, jenž rodiče své více než slušno miloval, chtěje se do jejich příbytku odebrati, vyšel z kláštera bez požehnání, ale ještě téhož dne, jak k nim došel, v krátkce zemřel. A když pochován byl, nalezeno bylo druhého dne tělo jeho ven vyvržené; i postaráno o jeho opětné pohřbení. Avšak následujícího dne zase je našli ven vyvržené a nepohřbené jako prve. Tu přiběhli rychle k opatu Benediktovi a prosili ho s velikým pláčem, aby mu ráčil udělití požehnání. I dal jim muž Boží hned vlastní rukou částku Těla Páně, řka: Jděte a položte toto Tělo Páně s velikou uctívostí na jeho prsa a tak je pochovejte. Když se to stalo, podržela země v sobě jeho tělo a více ho nevyvrhla.

Považuješ-li, Petře, jak veliké zásluhy měl Benedikt u Pána Ježíše Krista, když i země vyvrhala tělo, které nemělo jeho požehnání?

Petr. Považují zajisté a náramně nad tím žasnu.

HLAVA XXV.

O MNICHU, KTERÝ OPOUŠTĚJE KLÁŠTER NALEZL NA CESTĚ JEŠTĚRA

Řehoř. Jistý mnich jeho poddal se myslí roztržité a nechtěl setrvati v klášteře. Když ho muž Boží stále pro to káral a často napomínal a mnich v kongregaci nikterak zůstatí nemínil a dotíral prosbami,

aby byl propuštěn, jednoho dne ctihodný opat rozmrzen, že toho již bylo příliš, s hněvem mu poručil, aby odešel. Než sotvaže z kláštera vyšel, shledal, že se na cestě proti němu postavil ještě s rozevřenou tlamou, a když ho objevivší se ještě chtěl pohlítni, počal se třásti, sebou potrhovati a s velikým křikem volati: „Pospěšte sem, pospěšte sem, nebo ještě mne chce pozřítí.“ Bratří přiběhše neviděli ještě, mnicha však třesoucího se a sebou potrhujícího přivedli zpět do kláštera. I slíboval hned, že nikdy více kláštera neopustí a dostal od té chvíle svému zaslíbení. Protože sv. muž za něho konal modlitby, zočil stojícího proti sobě ještě, kterého prve následoval, aniž ho viděl.

H L A V A XXVI.

SLUŽEBNÍK UZDRAVEN ZE SLONO- CHOROBY

28

Leč myslím také, že nesluší mlčením pominouti, co mi vypravoval muž osvícený, Antonín, jenž říkával, že sluha otce jeho zachvácen byl slonochorobou, takže mu vlasy vypadaly, kůže otékala a již nebyl s to, by utajil zmáhající se vyrážku. Byv od otce jeho poslán k muži Božímu, nabyl bývalého zdraví s největší rychlostí.

H L A V A XXVII.

PENÍZE ZÁZRAČNÝM ZPŮSOBEM SPLACENY VĚŘITELI. JED POUHÝM DOTEKEM BENEDIKTOVÝM Z TĚLA VYPUZEN

Nechť ani o tom nepomlčím, o čem vypravovával učedník jeho Peregrin, kterak jednoho dne jistý věřící muž, maje nezbytně splatiti dluh, myslil, že mu zbývá jen jediná pomoc, když vejde k muži Božímu a mu oznámí, jak naléhavě již má potřebí, aby dluh zaplatil. Přišel tedy do kláštera, našel služebníka Boha všemohoucího a vyjevil mu, jaké nesnáze mu dělá jeho věřitel pro dvanáct peněz. Ctíhodný opat mu odpověděl, že dvanácti peněz nemá, ale nicméně ho v jeho nouzi vlídnou řečí potěšil a řekl: „Jdi a po dvou dnech se sem vrať, poněvadž dnes není, co bych ti dal.“ Po dva dni však trval, jak obyčej měl, na modlitbách. A když se třetího dne vrátil muž, jenž pro svou dlužní povinnost vězel v nesnázích, pojednou se našlo nad bednou klášterní, která naplněna byla obilím, třináct peněz. Muž Boží poručil, aby se snesly a aby dány byly zkormoucenému prosebníku a aby se mu uložilo, by z nich dvanáct splatil a jeden podržel na vlastní potřeby.

Než ať se nyní vrátím k tomu, co jsem se dověděl z vypravování jeho žáků, které jsem uvedl na počátku této knihy. Jistý muž snášel velmi těžké nátlaky od svého žárlivého protivníka, jehož nenávist zašla až tam, že mu bez jeho vědomí podal v nápoji jed. Ač pak ho to o život nepřipravilo, nicméně se mu kůže tak zbarvila, že se skvrnitost po celém těle rozběhlá zdála podobati malomocenství. Když jej však přivedli k muži Božímu, nabyl velmi rychle předešlého zdraví, neboť jedva se ho dotekl, všecka skvrnitost z kůže jeho vymizela.

H L A V A XXVIII.

LÁHEV SKLENĚNÁ, AČ NA SKALISKA

VHOZENA BYLA, PŘECE SE

NEROZBILA

Také za doby, kdy Kampanie nedostatkem potravy velmi sužována byla, muž Boží rozdal ze svého kláštera různým chudším všecko, takže nezbývalo v zásobárně skoro nic, krom něco málo oleje v nádobě skleněné. Tu přišel jakýs podjáhen, jménem Agapit, a snažně prosil, aby mu bylo uděleno trochu oleje. A muž Páně, jenž se byl na tom ustanovil, že všecko na zemi rozdá, aby si vše pro nebe zachoval, poručil, aby se dal prosebníku i ten trošek oleje, který vybýval. Ale mnich, jenž zásobárnu spravoval, ač slyšel slova rozkazatelova, přece jich nevyplnil. A když (opat) po nějaké chvíli vyšetřoval, zdali bylo dáno, co poručil, odpověděl mnich, že toho nevydal, protože, kdyby to byl daroval, zhola ničeho by bratřím nezbylo. I rozhněvav se, poručil Benedikt jiným, aby skleněnou nádobu, v níž bylo viděti trochu zbývajícího oleje, oknem vyhodili, aby z neposlušnosti ničeho v klášteře nezůstalo. I stalo se tak. Pod oknem zela ohromná propast, posetá skalními balvany. Vyhozená tedy skleněná nádoba padla mezi skaliska, ale zůstala tak ve své celosti, jako kdyby nebyla bývala vyhozena; ani sama se nerozbila, ani z ní olej nevytekl. I poručil muž Boží, by ji vytáhli, a dal ji, jak byla zachována, prosebníkovi. Poté shromáždív bratry, přede všemi pokáral neposlušného mnicha pro jeho nevěrnost a pýchu.

H L A V A XXIX.

PRÁZDNÝ SUD SE NAPLNIL OLEJEM

Odbyv důtku, počal s bratry konati modlitbu. Byl pak v místě, kde se s bratry modlíval, prázdný a přikrytý sud na olej. Zatím co trval svatý muž na modlení, počalo se víko sudu olejem přibývajícím zdvíhati. A když se uhýblo a nadzdvíhlo, přetekl vystouplý olej přes okraj sudu a smáčel podlahu

místa, kde stál. Jak to zpozoroval Benedikt, služebník Boží, ihned skončil modlitbu a olej přestal stékatí na podlahu. Tu ještě více napomenul bratra nedůvěřivého a neposlušného, aby se učil mítí víru a pokoru. I zastyděl se bratr spasitelně pokáraný, když opat ctihodný i zázrakem prokázal mocnost Boha všemohoucího, na niž byl při svém napomínání kladl důraz ; a již nikoho nebylo, kdo by mohl pochybovati o jeho slíbech, když jim v jedné a téže době náhradou za skleněnou skoro prázdnou nádobu dal sud plný oleje.

H L A V A XXX.

MNICH ZPROŠTĚN ZLODUCHA. SVATÍ KONAJÍ DIVY JEDNAK MOCÍ MODLITBY,
JEDNAK I POKYNEM VŮLE SVÉ

29 **J**ednoho dne, když se (Benedikt) ubíral do kaple svatého Jana, která stála na samém vrcholci hory, potkal se s odvěkým nepřitelem, jenž měl podobu lékaře mezků, nesa roh a trojsmyčku. Na otázku : „Kam jdeš ?“ odpověděl : „Hle, jdu k bratrům, abych jim podal nápoje.“ I šel ctihodný opat Benedikt dál, by se modlil, a když to skončil, rychle se vrátil. Zlý však duch našel jednoho staršího bratra, jak váží vodu, a hned jej napadnuv, k zemi porazil a jím co nejprudčeji lomcoval. Když však muž Boží při svém návratu od modlitby spatřil, jak krutě trápen jest, jen políček mu dal a hned z něho zloducha vyrazil, takže se více neopovážil k němu navrátiti.

Petr. Rád bych věděl, dosáhl-li mocí činiti takové divy vždy jen ze svých modliteb, či konal-li je časem také pouhým pokynem vůle ?

Řehoř. Kdož se Boha oddanou myslí přidržují,

konají divy, když toho nutnost žádá, obojím způsobem, takže někdy konají všechny z modlitby, někdy z moci. Dle toho zajisté, co dí Jan: *Kolikož pak koli přijali ho, dal jim moc býti syny Božími* (Jan 1, 12); kdož jsou syny Božími z moci, ký div, že mohou činiti znamení z moci? A že konají divy obojím způsobem, svědčí sv. Petr (Skut. 9), jenž mrtvou Tabitu vzkřísil modlitbou, ale Ananiáše a Safíru lhoucí odevzdal smrti pokáráním, neboť se nečte, že by se byl při jejich odumírání modlil, nýbrž toliko, že je káral z hříchu, jehož se dopustili. Jisté tedy jest, že prokazují věci tyto někdy z moci, někdy však na prosbu svou, když Petr odňal těmto život káráním, Tabitě pak jej vrátil modlitbou. — Nyní zajisté vzpomínám ještě dvou skutků věrného sluhy Božího Benedikta, z nichž patrně na jevo jde, že byl s to, aby první div prokázal mocí od Boha přijatou, druhý modlitbou.

H L A V A XXXI.

SPOUTANÉHO VENKOVANA VYPROŠTUJE MUŽ BOŽÍ POUHÝM POHLEDEM

Jistý Got, jménem Zalla, k sektě ariánské příslušný, rozpálil se za časů krále jejich Totily nejukrutnější zlobou proti řeholníkům katolické církve, takže žádný klerik neb mnich, jenž mu na oči přišel, živ od něho nijak neodešel. Když tedy jednoho dne lakotou jsa podpalován, z touhy po nějaké kořisti jistého venkovana nelidskými mukami sužoval a různým šleháním trýznil, venkovan překonán bitím vyznal, že věci své svěřil služebníkovi Božímu Benediktovi, aby tak, kdyžby jeho trýznitel tomu uvěřil a od své ukrutnosti zatím upustil, nějakou dobu získal a se tak zachránil. I přestal Zalla trápit

venkovana mukami, ale svázav rámě jeho silnými řemeny, hnal jej před svým koněm, nutě ho tak, by mu ukázal, kdo že jest Benedikt, jenž věci jeho k sobě přijal. Venkovan, jda před ním se svázanýma rukama, vedl jej ke klášteru svatého muže, jež našel sedícího před vchodem klášterním a čtoucího. I řekl venkovan zuřivému Zallovi, jenž byl za ním: „Hle, ten jest, o němž jsem tobě pověděl, Benedikt opat.“ I pohleděl naň Zalla dychtivě s myslí převrácenou a pošetilou a mysle, že bude podle svého obyčeje pouštět hrůzu, počal se prudce rozkřikovati slovy: „Vstaň, vstaň a vydej věci tohoto venkovana, které jsi k sobě vzal!“ Na pokřik zvedl hned muž Boží oči od čtení a podívav se naň, spatřil také venkovana, jež drželí svázaného: ale jak upjal oči na jeho ramena, řemeny utažené na jeho rukou s takovou čerstvostí spadly, že by je tak rychle nemohl žádný lidský spěch uvolnití. A když muž, jenž přišel svázaný, pojednou stál pout prostý, Zalla, ustruv nad silou této moci, padl k zemi a skláněje svou v ukrutnostech zatvrdlou šíjí u nohou jeho, odporoučel se do jeho modliteb. Muž svatý ani nepovstal od čtení, nýbrž svolav bratří přikázal, by jej vzali dovnitř, aby dostal požehnání. A když ho zas k němu přivedli, napomenul ho, aby ustal ve své zbesilé ukrutnosti. Zalla odcházeje zdrcen, již se více neopovážil žádati čeho od venkovana, jež muž Páně výprostil ne dotekem, ale pohledem. Zde máš, Petře, co jsem pravil: že kdož Bohu všemohoucímu důvěrně slouží, mohou někdy konati divy i z moci. Zajisté, kdo sedě potlačil zdivočilost hrozného Gota, kdo očima uvolnil řemeny a uzly vazeb, jimiž stažena byla ramena člověka nevinného, dokazuje již samou rychlostí, s jakou se ten div stal, že míti na snadě, co učinil, dosáhl z moci. Než připojím ještě, jakého a jak velikého divu hodlal dosíci modlitbou.

KTERAK MRTVÝ BYL VZKŘÍŠEN

Kteréhosi dne odešel s bratry na polní práce. Nějaký venkovan, nesa na loktech tělo zemřelého syna svého a hořem jsa nad ztrátou zmítán, přišel ke klášteru a hledal otce Benedikta. Když mu bylo pověděno, že opat mešká s bratry na poli, položil hned tělo mrtvého syna před dveřmi klášterními a poháněn bolem, rychle odběhl, aby vyhledal ctíhodného opata. V touž hodinu se však již vracel muž Boží s bratry z polní práce. Jak ho osířelý venkovan zočil, hned počal volati: „Vrať mi syna mého, vrať mi syna mého.“ Na toto volání zastavil se muž Boží a řekl: „Což jsem ti vzal syna tvého?“ Jemuž odpověděl: „Zemřel jest; pojd' a vzkřís jej.“ Jak to uslyšel služebník Boží, velice se zkormoutil a řekl: „Odejďte, bratří, odejďte; to nepřisluší nám, nýbrž svatým apoštolům. Proč chcete vložiti na nás břemena, kterých unéstí nemůžeme?“ Leč venkovan, jež přílišný zármutek k tomu doháněl, trval na své žádosti, dokládaje se, že neustoupí, leč vzkřísí-li syna jeho. I zeptal se ho nyní služebník Boží, řka: „Kde jest?“ Odpověděl mu řka: „Hle, u dveří klášterních leží tělo jeho.“ Když tam muž Boží s bratry přišel, sklonil kolena, spolehl na tělo malého dítěte, a když se pozvedl, vztáhl ruce k nebi řka: „Nehleď, Pane, na hříchy mé, ale na víru tohoto člověka, jenž prosí, aby vzkříšen byl syn jeho, a navrať do tělíčka toho duši, kterous odňal.“ Sotva skončil slova modlitby, zachvělo se návratem duše tělo dítěte, takže se otřes, jenž jím zalomcoval, projevil co zázrak očím všech, kteří při tom byli. I uchopil hned ruku jeho a dal jej otci živého a zdravého. — Z toho jde, Petře, že neměl zázraku v moci, když leže prosil, aby jej vykonati mohl.

Petr. Patrně jest pravda, že všemu jest tak, jak

díš, poněvadž slova, jež jsi pronesl, prokazuješ u-
dálostí. Než prosím tě, abys mi ukázal, mohou-li
mužové svatí vykonati všecko, co chtějí, a zdali do-
sahují všeho, co obdržeti chtějí.

H L A V A XXXIII.

O ZÁZRAKU SESTRY JEHO SCHOLASTIKY

Řehoř. Je-li kdo, Petře, v životě tomto vznešenější
Pavla, jenž třikrát prosil Pána v příčině ostnu těles-
ného (II. Kor. 12, 8) a přec nemohl dojíti, čeho chtěl?
Proto jest nutné, abych ti vypravoval o ctihodném
opatu Benediktovi, že bylo něco, co chtěl, čeho však
vyplnit nemohl.

31 Sestra jeho totiž, jménem Scholastika, všemohou-
címu Pánu od dob svého nemluvněství zaslíbená,
přicházela k němu obyčejně jednou do roka. K ní
sestupoval muž Boží nedaleko ode dveří na klá-
šterním vlastnictví. Jednoho dne přišla dle svého
obyčeje a ctihodný její bratr sestoupil k ní se svými
učedníky. Ztrávivše celý den chválením Boha a sva-
tými rozmluvami, přijali, když se již noční tmy do-
stavovaly, společně pokrm. Co tak ještě za stolem
seděli a jejich hovor posvátný se do pozdnější ho-
diny protáhl, poprosila ho zasvěcená žena, sestra
jeho, řkouc: „Prosím tebe, abys mne této noci ne-
opouštěl, bychom až do rána mluvili o radostech
života nebeského.“ On odpověděl: „Co to pravíš,
sestro? Zůstatí mimo klášter nikterak nemohu.“ A
bylo nebe tak jasné, že se v povětří ani mráčku ne-
jevilo. Slyšíc zasvěcená žena záporná slova bratro-
va, položila ruce se sepiatými prsty na stůl a na
ruce sklonila hlavu, aby se Pánu všemohoucímu
modlila. A když hlavu od stolu pozdvihla, strhlo se
takové blýskání, tak silné hřímání a takový lijavec,
že ani ctihodný Benedikt, ani bratří, kteří tu s ním

byli, nemohli překročiti prahu místa, kde zasedli. Když totiž žena zasvěcená hlavu na ruce sklonila, prolévala proudy slzí na stůl a tak sváděla jasné povětrí na dešť. A lijavec se ani o málo později nedostavoval po její modlitbě, nýbrž taková byla shoda mezi modlitbou a lijavcem, že již jen spolu s hřměním hlavu zvedala, takže pozvednutí hlavy a spadnutí deště splývalo v jeden okamžik. Tehdáž muž Boží vida, že za blesků, hromobití a ohromné strže dešťové zpět do kláštera jíti nemůže, počal zarmoucen si stýskati, řka: „Odpusť ti všemohoucí Bůh, sestro; cos to učinila?“ Jemuž odpověděla: „Hle, prosila jsem tě, a nechtěls mne vyslyšeti; prosila jsem Pána mého, a vyslyšel mne. Tedy jen, můžeš-li, vyjdi a opustě mne, ubírej se zpět do samostanu.“ Nemoha tedy vykročiti z přístřeší, poněvadž nechtěl zůstatí dobrovolně, zůstal na místě proti vůli své. A tak se stalo, že ztrávili v bdění celou noc, posilující se navzájem v duchovním životě střídavým svatým hovorem.

Proto jsem řekl, že něco chtěl, čehož však způsobiti nemohl; nebo ptáme-li se, co měl ctihodný muž na mysli, není pochyby, že si přál, aby byla setrvala jasná pohoda, jaká byla, když scházel dolů; ale shledal, že se právě naopak udál zázrak z moci Boha všemohoucího dle přání ženy. A není divu, že tehdáž žena, kteráž si dlouho přála uviděti bratra, dosáhla více než on; pročez podle slov sv. Jana: *Bůh láska jest* (Ep. I. 4, 16.), po soudu velmi spravedlivém více mohla, poněvadž více milovala.

Petr. Přiznávám, velmi se mi líbí, co pravíš.

H L A V A XXXIV.

SV. BENEDIKT VIDÍ DUŠI SESTRY SVÉ VYŠLOU Z TĚLA V PODOBĚ HOLUBICE

Řehoř. Když se druhého dne zasvěcená žena zpět

odebrala do své vlastní cely, vrátil se i muž Boží do kláštera. Za tři dni potom, když stoje v cele, pozdvihl oči k oblakům, a, uzřel duši sestry své, která z těla vyšla, vnikati ve způsobě holubice do tajin nebeských. I raduje se spolu z veliké slávy té, vzdával Bohu všemohoucímu díky v prozpěvech a chvalách a oznámil její úmrtí bratřím. Vyslal je tam také hned, aby přinesli tělo její do kláštera a položili je do hrobu, který byl připravil sám pro sebe. A tak se stalo, že když duchem svým byli vždy sjednoceni v Bohu, také těla jejich nebyla v hrobě od sebe odloučena.

H L A V A XXXV.

PŘED OČIMA SV. BENEDIKTA UKAZUJE SE
SVĚT V SOUHRNU; PŘI TOM SPATŘUJE
I DUŠI BISKUPA KAPUJSKÉHO
GERMANA

Jinou dobou přišel k němu dle obyčeje svého návštěvou Servand, jáhen a opat kláštera, jež v kraji kampánském zřídil někdejší patricij Liberij. Přicházeli častěji do jeho kláštera a poněvadž to byl muž, jenž také oplýval milostnou naukou nebes, tudíž řinula se z úst jejich proudem sladká slova života; i okoušeli spolu aspoň v touhách lahodného pokrmu vlastní nebeské, nebo se ještě dokonale radovati nemohli. A když hodina byla, aby šli na odpočinek, zaujal jáhen Servand pro sebe místo v dolejší části věže, v jejíž hořejší části byl ctihodný Benedikt; byloť tam schodiště mezi dolejší a hořejší částí. Před věží bylo prostrannější bydlo, kde spali učedníci obou. Zatím co bratří ještě spali, muž Boží

Benedikt, trvaje ve bdění, konal noční modlení před dobou a stoje u okna, k Bohu všemohoucímu prosby vysílal. Pojednou, když za bouřlivé hodiny noční se rozhlédl, viděl, jak světlo s hůry rozlité všechny noční temnoty zaplašilo a takovým jasem zazářilo, že vybleskujíc do temnot, i den překonalo. A velmi podivná věc se udála potom za vidění, nebo, jak sám později vypravoval, všecken svět byl mu postaven před oči, jako kdyby v jednom paprsku slunečním shrnut byl. Při tom, když ctihodný opat oko své v jas bleskotajícího světla bystře upíral, spatřil, kterak andělé snášejí duši biskupa kapujského Germana v ohnivém kotouči do nebe. Tehdáž chtěje 34
přibratí si svědka divu toho velikého, volal opět a opět a po třetí s nemalým pokřikem na jáhna jménem Servanda. Pobouřen neobvyklým voláním velkého muže, přišel nahoru a vzezřev na to, spatřil již jen nepatrnou částku světla. Žasnoucím nad takovým zázrakem vypravoval muž Boží po pořádku, jak se věci udály, a hned vzkázal nábožnému muži Theoprobovi na tvrzi kassínské, aby ještě té 35
nocí poslal do města Kapuy vyzvědět, co se stalo s biskupem Germanem, a aby mu o tom podal zprávu. I stalo se, že posel vypravený našel předústojného muže Germana biskupa, již zemřelého, a když se na podrobnosti přeptal, seznal, že v témž okamžiku zemřel, v kterém muž Boží zpozoroval jeho vstoupení.

Petr. Toť věc velmi podivná a veleúžasná. Avšak, poněvadž jsem něčeho takového, jak bylo řečeno, nikdy ze zkušenosti nepoznal, totiž, že byl očím jeho jakoby v souhrnu, v jednom paprsku slunečním předveden všecken svět, nemohu si ani představití, jakým způsobem by se mohlo státí, aby jeden člověk viděl všecken svět.

Řehoř. Měj za jisto, Petře, co pravím, že duši, která vidí Stvořitele, jest všecko stvoření stěsnané. Byť i sebe méně ze světla Stvořitelova spatřila, přece všecko, co jest stvořeno, jest jí úzké, poněvadž se v světle

duchovního patření rozšiřuje obzor její mysli a duše se v Bohu tak rozpíná, že převyšuje svět; ano, duše vidoucího přesáhá sebe samu. A když v světle Božím uchváčena bývá nad sebe, rozmáhá se sama v sobě a spatříc v tom povýšení sebe pod sebou, postřehuje, jak jest vše malé, čeho v ponížení svém postřehnouti nemohla. Když tedy muž Boží, patře na kotouč ohnivý, uviděl i anděly do nebe se vracející, nelze pochybovati, že nemohl toho pozorovati jinak, než ve světle Božím. Ký div, že uviděl svět v souhrnu před sebou, když jej duchovní světlo tak povzneslo, že byl mimo svět. A praví-li se, že svět byl shrnut před jeho očima, ne že by nebe a země byly bývaly staženy, ale protože se rozprostranil vidoucího duch, jenž uchváčen k Bohu mohl bez obtíží spatřovati vše, co jest pod Bohem. V tom světle tedy, které zevním očím svítilo, rozžehlo se v mysli světlo vnitřní, jež uchvátivši ducha vidoucího do výšin, ukázalo mu, jak uzoučké jest všecko, co jest dole.

Petr. Vidím, jak prospěšné pro mne bylo, že jsem nechápal, cos mluvil, když jsi k vůli mé zabeđenosti tak valně rozšířil svůj výklad. Než když jsi mi to tak pochopitelně do mysli vpravil, prosím, aby ses vrátil k pořádku svého vypravování.

H L A V A XXXVI.

SV. BENEDIKT NAPSAL ŘEHOLI PRO MNICHY

Řehoř. Bylo by milo, Petře, vypravovati ještě mnoho o ctihodném Otcí; leč úmyslně pomímím některých věcí, poněvadž spěchám, abych uvedl i skutky jiných. Nechci však, aby tě zůstalo tajno, že muž Boží vedle tolika zázraků, jimiž se v světě zaskvěl, svítil ne skrovně i výučným slovem svým. Napsalť mnichům

řeholi, dílo obzvláštní rozvahy, řečí průzračnou. Chtěl-li by kdo zevrubněji poznati jeho mravy a život, může v spisu o řeholi naléztí vše, co jest činiti dle jeho učení; nemohlť svatý muž nižádným způsobem vyučovati jinak, než jak žil.

36

H L A V A XXXVII.

SV. BENEDIKT PŘEDPOVĚDĚL BRATRĚM SVOU SMRT

Toho roku, kdy měl vykročiti z tohoto života, opověděl některým učedníkům, kteří s ním žili, jednak jiným, kteří daleko odtud zůstávali, den svého velesvatého skonání. Přítomným uložil, aby mlčením v tajnosti chovali, co slyšeli; nepřítomným naznačoval, kterého a jakého znamení se jim dostane, až duše jeho z těla vyjde. Šestého dne před svým skonáním poručil, aby mu otevřeli jeho hrob. Brzo potom zachvácen zimnicí počal umdlévati prudkou horečkou. A když se nemoc po několik dní zhoršovala, dal se šestého dne učedníky donésti do modlitebny a tam se posilnil k smrti přijetím Těla a Krve Páně a opíraje mdle údy své o ruce učedníků, s rukama k nebi pozdviženýma se postavil a posléze mezitím, co pronášel modlitbu, ducha vypustil. Téhož dne měli dva z učedníků jeho, jeden, jenž prodléval v klášteře, a druhý, jenž byl více vzdálen, jedno, nikoli nestejně vidění. Uviděli totiž cestu postlanou rouchy a osvícenou nesčetnými lampami, anaž vedla směrem východným od jeho cely až do nebe. Na ní stál muž v ctihodném úboru s hůry ozářený, jenž se jich tázal, či že jest cesta, kterou spatřují? A oni vyznali, že toho nevědí. I řekl jim sám: „Toto jest cesta, po kteréž milý Pánu Benedikt vstoupil do nebe.“ Tehdáž tedy jak učedníci

přítomné skonání jeho viděli, tak i nepřítomní se o něm dověděli skrze znamení, které jim bylo předpověděno. Pochován byl v kapli svatého Jana Křtitele, kterou sám postavil, když zbořil oltář Apollinův. Ano i v jeskyni, již prv v Subiaku obýval, ještě nyní, vyžádá-li si toho víra prosících, zázraky se proslavuje.

H L A V A XXXVIII.

ŽENA ŠÍLENÁ NABYLA ZDRAVÍ V JEHO JESKYNI

Zajisté nedávno se stala věc, kterou povím. Žena totiž jakás choromyslná, nadobro pozbyvši rozumu, potloukala se po horách a údolích, po lesích a po polích ve dne i v noci; jedině tam odpočívala, kde ji k odpočinku přinutila vysílenost. Když však jednoho dne pobíhající velmi zbloudila, přišla k jeskyni blahoslaveného muže Benedikta a nevědomky tam vkročila a zůstala. Když nastalo jitro, vyšla ven s tak zdravým rozumem, jako kdyby se byla v hlavě nikdy šíleností nepomátla a ve zdraví, jehož nabyla, udržela se již po celý život svůj.

Petr. Což řekneme věci, kteráž se často děje u ostatků sv. mučedníků, jak pozorujeme, že nám svatí neprokazují takových dobrodiní prostředkem svých těl, jako skrze své ostatky, ano, že větší divy působívají tam, kde ani vůbec neodpočívají?

Řehoř. Není pochyby, Petře, že kde těla svatých mučedníků odpočívají, tam že mohou mnohá znamení prokázati, jakž to i činívají a nesčetné divy ukazují lidem, kteří toho s myslí prostou vyhledávají. Ale poněvadž by slabodušní lidé mohli pochybovati, zda přítomní jsou světci, by je vyslyšali tam, kde těla jejich jistotně neodpočívají, proto je

nutno, aby větší znamení konali tam, kde by mohla duše mdlá pochybovati o jejich přítomnosti. Kdo však duchem v Boha pevně věří, má víra jeho tím větší zásluhu, čím lépe ví jednak, že tam těla jejich neleží, jednak že nicméně přítomni jsou, aby prosby vyslýchali. Proto vyřkla i sama Pravda, aby rozmnožila víru učedníků: *Neodejdu-li, Utěšitel nepřijde k vám* (Jan. 16, 7). Nebo je-li jisto, že Utěšitel Duch svatý od Otce vždycky vychází i od Syna, proč dí Syn, že odejde, aby přišel Duch, jenž od Syna nikdy neodstupuje? Avšak poněvadž učedníci, vidouce Pána v těle, zažádali vždycky na Pána hleděti očima tělesnými, proto právem se jim praví: *Neodejdu-li, Utěšitel nepřijde*, jako kdyby se řeklo zřetelně: *Neodejmu-li od vás těla, neukáží, kdo jest láska, Duch; a pakli nepřestanete patřiti na mne tělesně, nikdy se nenaučíte milovati mne duchovně.*

Petr. Líbí se mi, co díš.

Řehoř. Již jest třeba, abychom poněkud ustali od řečí svých, bychom hodlajíce ještě vypravovati zázraky jiných, poustali a zatím nových sil k řeči nabyli.

HLAVA I.

1 O PAULINOVĚ, BISKUPU MĚSTA NOLY

Poněvadž se ponejvíc zabývám Otcí, kteří jsou z blízka, opominul jsem skutků jiných Otců znamenitějších, takže se zdá, že ani nebylo vzpomenuťo zázraku nolského biskupa Paulina, jenž ctnostmi i dobou vyniká nad mnohé, o nichž jsem se zmínil. Nyní se však vracím k předešlé věci té a pojednám o tom v krátkosti, jak mi to jen možno jest. Jakož o skutcích lidí dobrých spíše známosti nabývají ti, kteří jsou jim podobní, proto naši předkové, kteří nastupovali v šlépěje spravedlivců, poznali slovutné jméno muže ctihodného, jež jsem prve jmenoval; směřovalť jeho podivuhodný čin tam, aby se jim ve snahách jejich dostalo návodu. I musil jsem jim pro jejich vysoký věk věřiti s takovou jistotou, jako kdybych na vlastní oči viděl, co vypravovali.

Když za dob zuřivých Vandalů pustošeny byly v Itálii kraje kampanské a mnozí odvedeni byli z této země do Afriky, muž Páně Paulin rozdal zajatcům a chudým všecko, z čeho se potřeby jeho biskupského domu opatřovati mohly. A když mu již na rozdávaní prosícím naprosto ničeho nezbylo, přišla k němu jednoho dne nějaká vdova a vypravovala, že zeť vandalského krále odvedl jejího syna do zajetí; i prosila, aby jí muž Boží dal zaň výkupné, zdali by je snad pán chtěl vzíti a synu jejímu dovoliti, aby se vrátil domů. Než ač muž Boží hledal, co by ženě tak naléhavě prosící dal, nicméně nic nenalézal, krom sebe samého; i odpověděl prosící ženě řka: „Ženo, nemám, co bych ti dal; avšak vezmi mne samého; vyjev, že já po právu náležím tobě, a abys syna svého dostala zpět, vydej mne místo něho za sluhu.“

Uslyševši to, myslila, že si z ní dělá posměch, místo aby s ní měl útrpnost. Leč biskup, jsa muž velevýmluvný a věcí veřejných dokonale znalý, rychle ženu pochybující přemluvil, aby věřila, co uslyšela, a aby se nerozpakovala za vrácení svého syna vydati do služby biskupa. I odcestovali oba do Afriky. A když potkali procházejícího se zetě králova, jenž měl syna jejího, vykročila mu vdova vstříc s úmyslem, že ho prositi bude; nejprve tedy ho žádala, aby jí syna daroval. Avšak když toho muž barbar-
ský, všecek pýchou nabubřelý a jež radost z pomí-
jivých prospěchů nadýmala, pohrdlivě nejen učini-
ti, ale o tom ani slyšeti nechtěl, doložila vdova řkouc:
„Hle, tohoto člověka ti zaň dávám náhradou, jen
mně prokaž laskavost a mně syna jediného vrať.“
Popatřiv na sličnou tvář člověka, otázal se ho, v ja-
kém že se řemesle vyzná. I odpověděl mu Paulin, muž
Boží, řka: „Řemesla sice žádného neumím, avšak
dobře umím vzdělati zahradu.“ To slyšel muž po-
hanský velmi rád, zvláště když se dověděl, že jest
zkušený pěstitel zeleniny. Přijal ho tedy za otroka
a vdově vrátil syna dle její prosby. Ta přijavši jej,
odebrala se z Afriky domů. Paulin tedy přejal péči
o vzdělání zahrady. Avšak zeť králův, často přichá-
zeje do zahrady, vyptával se zahradníka na všeli-
cos a vida, že jest člověk velmi moudrý, počal se
straniti svých přátel i příbuzných a ještě častěji se
zahradníkem rozmlouval a řečmi jeho se bavil. Pau-
lin mu denně k stolu přinášel vonné čerstvé květiny,
a když dostal chléb, zase se vracel do zahrady ke
své práci. Tak to již dělali po delší dobu. Jednoho
dne, když s ním jeho pán důvěrněji rozmlouval, řekl
mu (Paulin): „Hleď, co bys měl učiniti, kterak bys
měl naložiti s královstvím vandalským, nebo král
skoná brzo, ano velmi rychle.“ Uslyšev to onen, ne-
smlčel toho králi, protože jej král nad jiné více mi-
loval, nýbrž oznámil mu, co slyšel od zahradníka,
jenž jest jistě muž moudrý. Když to král uslyšel,
odpověděl hned: „Chtěl bych viděti člověka, o němž

mluvíš." I odpověděl mu zeť jeho, dočasný pán cti-
hodného Paulína, řka: „Přinášívá mí k obědu čerstvé
květiny; způsobím tedy, by je donesl k stolu sem,
tak abys poznal, kdo mí věc pověděl." I stalo se tak.
Když král ulehl, aby poobědval, Paulín se vzdálil
od své práce, by donesl kde jaké měl vonné a čerstvé
květiny. Král spatřiv ho znenadáni, zachvěl se a
povolav sem pána jeho, s nímž prostředkem dcery
své byl spřízněn, oznámil mu tajemství, které mu
prv byl tajil, řka: „Pravda jest, co jsi slyšel; nebo
této noci jsem ve snách viděl soudce zasedající proti
mně na stolicích a mezi nimi seděl rovněž i on a podle
jejich usouzení byla mí odňata metla, kterou jsem
kdysi obdržel. Vyzvídej na něm, kdo jest, neboť
mně se muž tak vážný nepodobá býti z lidu obec-
ného, jak se býti zdá." Vzal tedy zeť králův Paulína
stranou a vyzvídal na něm, kdo by byl. I odpověděl
jemu muž Páně: „Jsem tvůj sluha, kterého jsi přijal
náhradou za syna vdovina." A když více naň doléhal,
aby mu pověděl, ne čím nyní jest, ale čím byl ve své
zemí, a když otázkou svou znovu a často naň do-
rýval, muž Páně, zavázán byv velikým zapřisahá-
ním a nemoha již více zapíratí, kým jest, dosvědčil,
že byl biskupem. Uslyšev to pán jeho, jat byl veli-
kou bázni; i učinil mu pokorné nabídnutí řka: „Žádej,
co chceš, tak aby ses vrátil do své země s velikým
obdarováním." Jemuž řekl muž Páně: „Jest jedno
dobrodiní, kterého mí prokázati můžeš: abys totiž
propustil všecky z mého města zajaté." I byli hned
všickni po krajích afrických shledávání, a aby se
ctíhodnému muži Paulinovi učinilo zadost, propuš-
těni byli v jeho průvodu na lodích obilím zásobe-
ných. Po nemnohých dnech skonala král vandalský;
i ztratil tak metlu, kterou z dopuštění Božího byl
dostal k záhubě své a k pokárání věřících. A tak
se stalo, že sluha všemohoucího Boha předpověděl
pravdu a poněvadž do otroctví vydal sám sebe,
vrátil se z otroctví na svobodu s mnohými, napodo-
biv Toho, jenž přijal podobu služebníka, abychom

nebyli otroky hříchu my. Paulin, nastoupaje v jeho šlépěje, sám stal se otrokem, aby potom s mnohými byl svoboděn.

Petr. Poněvadž tu slyším něco, čeho následovati nedovedu, plakal bych spíše, než bych něco pro- nesl.

Řehoř. Také o jeho smrti poznamenáno jest u jeho kostela, že byv zachvácen bolestmi v bocích, ocítil se na sotnách a kdež celý jeho dům trval nepohnut, že otráslo se povstalým zemětřesením lůžko, na němž nemocný ležel, až se velikým strachem poděsili vši- ckni, kteří tam přítomni byli, a tak duše jeho svatá že zproštěna byla těla. I stalo se, že připadla veliká bázeň na lidi, kteří smrt Paulinovu uviděli.

Než poněvadž, jak jsem nahoře pravil, zázrak Paulinův jest velice utajený, přikročme nyní, líbí-li se, k divům veřejným, které jsou již mnohým známé a o nichž jsem se dověděl z vypravování mužů tak pobožných, že stran jich nemohu býti nikterak na rozpacích.

H L A V A II.

O SVATÉM JANU, PAPEŽI

Když za dob gotských Jan, muž blahoslavený, této římské církve velekněz, přišel na své výpravě k staršímu císaři Justinovi (I.) do území korintského, měl za nutné opatřiti si na cestu jízdného koně. O tom zvědév tam jistý urozený muž, nabídl mu koně, na němž pro jeho velmi krotkou povahu jezdívala jeho choť, s podmínkou, aby mu půjčeného koně zase pro jeho manželku zpět poslal, kdyby přijda jinam, našel tam koně vhodného. I stalo se tak, že dojel muž dotčený na tomto koni až do jistého místa, a když tam našel jiného koně, odeslal zpět toho, jež přijal. Ale když manželka zmíněného urozence

chtěla si podle svého obyčeje koňmo vyjeti, již více nemohla, poněvadž kůň, na němž seděl takový velekněz, vzpíral se nositi ženu; počalť s velikým supáním a řehotem a neustálým škubáním celého těla dávatí na jevo jaksi pohrdání, že nosiv dříve tělo veleknězovo, ženy nositi nemůže. Vypozorovav to zkušený muž její, ihned ho vypravil zpět k ctihodnému muži s velmi snažnou prosbou, aby podržel koň, ježž byl sobě svou jízdou zasvětil.

K tomu vypravují o něm ještě naši starší podivuhodnou věc, že když v městě Konstantinopoli přicházel k bráně, kteráž slove Zlatá, navrátil zrak slepci žebrajícímu před očima celého zástupu lidstva, jenž mu vyšel vstříc, a zapudil temnotu očí jeho, když naň ruce vložil.

HLAVA III.

O SVATÉM AGAPITU, PAPEŽI

Za nedlouhou dobu potom postavil se k císaři Justiniánovi, když záležitost gotská toho vyžadovala, i blahoslavený Agapit, velekněz této římské církve, kteréž já z uložení Božího sloužím. Když se ještě na své cestě v území již řeckém nacházel, podán byl mu jednoho dne člověk němý a chromý, který nemohl ze sebe ani slova vydati, aniž kdy se země se zvednouti. Když jej příbuzní jeho s pláčem přivedli, otázal se jich muž Boží starostlivě, zdali věří v jeho uzdravení? A když řekli, že pevně doufají v jeho pozdravení mocí Boží a na přimluvu svatého Petra, hned se dal ctihodný muž na modlení a počav mši svatou slaviti, přinášel oběť před očí Boha všemohoucího. Když to vykonal a od oltáře odcházel, ujal kulhavého za ruku, a an lid vůkol stál a na to hleděl, hned jej se země pozdvihl, takže již chodil sám. A když mu vložil do úst Tělo Páně,

rozvázán byl i dlouho němý jazyk jeho, aby mluvil. Všickni podivivše se tomu, počali radostí nad tím plakati a hned pojala mysl jejich bázeň a úcta, když seznali, co Agapit mocí Páně s přispěním sv. Petra učinil.

H L A V A I V.

O DÁCIOVI, BISKUPU MILÁNSKÉM

Za času téhož panovníka přišel do Korintu také Dácij, biskup města Milána, když se ubíral, byv v příčině víry vyzván, do města Konstantinopole. Hledaje tu k svému pobytu dům prostranný, v němž by se mohl umístiti všecken jeho průvod, nenalézal takového. Pojednou však spatřil dům příhodné velikosti; i poručil, aby mu byl uchystán pro pobyt. Když mu však obyvatelé místa řekli, že tam bydlení nemožno, protože tam již po mnohá léta sídlí ďábel, z kterých příčiny že zůstává prázdný, odvětil ctihodný Dácij řka: „Právě proto se musíme ubytovati v domě, jestliže jej zlý duch obsadil a jeho obyvatele odtud vypudil.“ I přikázal, aby dům připraven byl pro něho, a bezstarostně do něho vkročil, hodlaje tu se starým nepřitelem podstoupiti zápas. Za nočního klidu, když muž Boží odpočíval, odvěký nepřítel počal s náramným povykem a silným hlasem napodobovati řev lvů, bučení skotů, hýkání oslů, sykot hadů, chrochtání vepřů a skřečků. Probuzen hlasy tolika zvířat, Dácij hbitě vstal a počal se mocně proti starému nepříteli ozývati volaje: „To dobře na tebe připadá, bídníku; tyť jsi ten, jenž řekl: *Vstavím stolicí svou k Půlnoci a budu podoben Nejvyššímu!* (Isai 14, 14.) Aj, pro pýchu svou učiněn jsi podobný vepřům a skřečkům; a protože jsi nehodný chtěl býti podoben Bohu, aj, podobáš se, jak zasloužíš, zvěři!“ Po této řeči zastyděl se, bych tak děl, zloduch nad pokořením svým. A jak by se nezastyděl, když více

nevkročil do domu, v kterém obyčejně strašil? Tak se stal potom dům věřícím obytným, nebo když do něho vstoupil opravdově věřící, ihned se z něho odklidil duch lživý a nevěřící.

Než již jest potřebí, abychom pomlčeli o událostech dřevních, bychom se dostali k tomu, co se dalo za dnů našich.

H L A V A V.

8 O SABINOVĚ, BISKUPU MĚSTA KANOSY

Jistí zbožní mužové, známí po kraji provincie apulské, dosvědčují o Sabinovi, biskupu města Kanosy, událost, která vešla v známost mnoha lidem daleko široko, že totiž byv u vysokém věku, pozbyl zraku, takže vůbec nic neviděl. Když o něm uslyšel Totila, král gotský, že má ducha prorockého, neuvěřil tomu, pokusil se však, že sám vyzkoumá, co slyšel. Přišel až do té krajiny a muž Páně ho pozval k obědu. Jak se však přišlo k stolu, král nechtěl zasednouti, nýbrž seděl po pravici ctihodného muže Sabina. A když sluha podal podle obyčeje otcí pohár s vínem, vztáhl král mlčky ruku, vzal pohár a sám na místě sluhy jej podal biskupovi, aby se přesvědčil, zda duchem prorockým rozezná, kdo mu pohár podává. Muž Boží, aniž by sluhy viděl, vzal pohár a řekl: „Nechť žije tato ruka.“ Na to slovo král se radostí zarděl, že přece shledal při muži Božím, co hledal, ač sám byl prozrazen.

Když pak se život muže toho již do vysokého věku dloužil (neboť následovníci jeho měli potřebí příkladu), zamyslel arcijáhen jeho zbavití ho života jedem, neboť se rozpaloval žádostí, aby dosáhl biskupství. I uplatil nalévače vína, aby mu podal pohár vína s jedem smíšeného. Když tedy v hodinu občerstvení muž Boží zasedl k jídlu, podal mu sluha penězi uplacený pohár s jedem, jež od arcijáhna přijal.

I řekl mu hned ctihodný biskup: „Pij ty z toho, co mi tu k pití podáváš.“ Zachvěl se sluha vida, že jest prozrazen, i chtěl raději se napítí a umřítí, než podstoupití trest za takovou vraždu. A když již pohár k ústům přikládal, zadržel ho muž Páně řka: „Nepij, dej to mně, já to vypiji; odejdi však a vyříd' tomu, jenž ti to dal: Já sice pijí jed, ty však biskupem nebudeš.“ Učiniv pak biskup znamení kříže, vypil jed bezstarostně. V touž hodinu však umřel jeho arcijáhen, jenž se jinde než biskup nacházel, jako kdyby byl jed ústy biskupovými přešel do útrob arcijáhnových. Arciř nebyl příčinou smrti jeho jed hmotný, nýbrž usmrcen byl před okem soudce věčného jedem své zlomyšlnosti.

Petr. To jsou za dnů našich věci podivné a velmi hrozné; než o životu muže toho jde pověst taková, že kdo jeho obcování poznal, netřeba mu se diviti tomuto zázraku.

HLAVA VI.

O KASSIOVI, BISKUPU MĚSTA NARNIE

10

Řehoř. Ani o tom, Petře, nepomlčím, co mi tak vytrvale dosvědčují mnozí, kteří tu nyní jsou z města Narnie. Když totiž po době Gotů přišel do Narnie svrchu řečený král Totila, setkal se s ním ctihodný Kassij, biskup města toho. Byl od přirozenosti tváře pořád zarudlý; i nechtěl král Totila věřiti, že to má od přirozenosti, nýbrž od stálého pití, a pohrdal jím všestranně. Leč aby Bůh všemocný ukázal, jakým mužem jest pohrdaný, dopustil, že na poli narnijském, kam byl král přišel, napadl duch zlý přede vším vojskem jeho příručího a ukrutně ho počal trápiti. A když k ctihodnému muži Kassiovi před očima královými přiveden byl, vypudil ho muž Páně, když modlitbu vykonal, znamením kříže, takže se

11

více neosmělil do něho vejíti. A tak se stalo, že od nynějška měl barbarský král v srdečné uctivosti biskupa, o němž podle obličejce soudil, že sluší jím pohrdati. Spatřiv totiž, jak velikou moc má, upustil v naduté mysli své od vynášivého pychu.

H L A V A VII.

12

O ONDŘEJI, BISKUPU MĚSTA FUND

Než hle, právě když vyličuji skutky mužů silných, přichází mi náhle na pamět, co způsobilo božské milosrdenství na Ondřeji, biskupu města Fund. Přeji si však, aby to posloužilo čtenářům, kteří své tělo zasvěcují zdrženlivostí, na výstrahu, aby si nedovolovali spolubydliti se ženštinami, neboť když se zlé pochoti dostaví na pomoc i zevní přítomnost toho, k čemu se pochoť nese, duchovní pád tím snáze člověka postihne, a na bližší jest k němu příležitost.

Také není nějak v pochybnosti věc, kterou vypravuji, poněvadž jest na ni bezmála tolik svědků, kolik obyvatelů se v místě nachází.

Ctihodný tedy muž, ač vedl život plný všelikých ctností a ač po kněžsku nad sebou bděl, ostříhaje zdrženlivost, nicméně nehodlal vypuditi ze správy svého biskupského domu jistou zasvěcenou ženštinu, kterou dříve míval u sebe, nýbrž jsa si jist svou i její zdrženlivostí, dovolil jí, by s ním bydlila. A tím se stalo, že starý nepřítel hledal v duši jeho přístup svým pokušením. Počalť v duchovní zrak jeho vtiskati její podobu, takže tím navnazen byv, pomyslel na věci zapověděné.

Jednoho dne Žid jakýs, ubíraje se z krajin kampánských do Říma, šel po silnici Appijské, a když přicházel k návrší Fundskému, pozoroval, že se den již do večera schyluje a že nenalézá, kde by vzal útočiště. Jsa pak právě u chrámu Apollonova, pustil

se k němu, by tu zůstal. Z obavy však, aby nezne-
světil místa, ač neměl víry v kříž, přece se obrnil zna-
mením kříže. Ale v čiré noci nahnala mu osamělost
jeho strachu, takže neklídně ležel beze spánku, a
když pojednou otevřel oči, viděl, jak celý zástup
zloduchů kráčí před jakousi mocností, jakoby k její
obsluze, a jak ten, jenž byl náčelníkem ostatních,
uprostřed místa se posadiv, počal úlohy a činy jed-
notlivých služných duchů svých vyšetřovati, by shle-
dal, jak mnoho zlého každý z nich vykonal. A když
na jeho otázky jednotliví duchové vypovídali, co
proti lidem dobrým podnikli, vskočil doprostřed
jeden a vyjevil, jak veliké pokušení tělesné probudil
v duši biskupa Ondřeje postavou zasvěcené žen-
štiny, která bydlela v jeho domě biskupském. Ná-
čelný zloduch dychtivě poslouchal, maje to za tím
větší zisk svůj, čím světější byl muž, jehož duše
se naklonila k záhubnému pádu; a tu doložil ještě
duch, jenž věci ty vypovídal, že minulého dne dobrou
večerní svedl ducha jeho až i tam, že zezadu ženu
zasvěcenou lahodivě pleskl. Tu ho zlý duch a od-
věký pokolení lidského nepřítel lichotně pobízel,
aby jen dokonal, co započal, aby pak, zkazí-li jej,
mezi ostatními držel obzvláštní palmu. Zatím, co se
příchozí Žid ve bdění na to díval a úzkostí a strachem
velikým se třásl, přikázal duch, jenž byl náčelníkem
všech, kteří ho tam doprovázeli, aby vyšetřili, kdo
že to jest, jenž se opovážil ulehnouti v chrámě. Zlodu-
chové zaměřivše k němu a blíže popatřivše shledali,
že poznamenán jest tajemstvím kříže, i podivili se,
řkouce: „Běda, běda, nádoba to prázdná a zapečetě-
ná.“ Jak to prohlásili, zmizela všecka rota zloduchů. 13
Žid vida to, vstal hned a spěšně došel k biskupovi.
Naleznuv ho v jeho kostele, vzal jej stranou a vy-
zvídal na něm, jaké že pokušení na něho doráží.
Avšak biskup se mu nehodlal vyznaťi, jaké pokušení
má, aby nebyl zahanben. Ale když Žid mu pověděl,
po jaké služebnici Boží že hodil okem z hříšné lásky,
a biskup ještě zapíral, doložil, řka: „Proč zapíráš,

o čem se tě ptám, když jsi byl včera večer až tam sveden, že jsi ji vzad pleskl?" Po těchto slovech biskup uznává, že jest usvědčen, pokorně vyznal, co prve tak tvrdošíjně zapřel. Žid šetře jeho pádu i zahanbení, oznámil mu, kterak se o tom dozvěděl a co o něm v shromáždění duchů slyšel. Biskup uznává to, bez meškání padl k zemi, aby se modlil. A hned vypudil z příbytku svého nejen onu služebnici Boží, nýbrž i všechny ženštiny, které tam v jeho službě zůstávaly. Z chrámu Apollonova zřídil brzo kapli svatého Ondřeje apoštola, načež byl všeho tělesného pokušení zcela zproštěn. Žida pak, jehož viděním a pokáráním byl zachráněn, přivedl k spáse věčné; nebo vyučiv ho tajemstvím víry a vodou křtu jej obmyv, uvedl ho do lůna církve svaté. A tak se stalo, že když Hebrej měl péči o spásu cizí, i sám ke své přišel, a že všemohoucí Bůh přivedl k životu dobrému jednoho tím, čím druhého při životu dobrém zachoval.

Petr. Událost, kterou jsem vyslechl, vzbuzuje ve mně bázeň i naději.

Řehoř. Ovšemť sluší se, abychom se vždy takto jak v milosrdenství Boží důvěřovali, tak i pro křehkost svou se báli. Nebo hle, slyšeli jsme, jak cedrem rajským bylo sice otřeseno, vyvrácen však že nebyl. To proto, aby v nás, kteříž křehcí jsme, jeho otřesení vyvolalo bázeň, stálost jeho však důvěru.

H L A V A VIII.

O KONSTANCIOVI, BISKUPU MĚSTA

AKVÍNA

14

15

Také Konstancij, biskup města Akvína, byl muž úctyhodného života, jenž zemřel nedávno za doby mého předchůdce, blažené paměti papeže Jana. O něm

dosvědčují mnozí, kteří to z důvěrného obcování s ním mohli zvědět, že měl ducha prorockého. Mezi mnohým jiným vypravují o něm muži nábožní a pravdomluvní, kteří bývali při něm, že v den jeho úmrtí, když okolostojící občané jej, velemilovaného Otce, jakoby od nich odcházejícího oplakávali, s pláčem se ho otázali řkouce: „Koho budeme mítí po tobě, Otče?“ odpověděl jim Otec v duchu prorockém, řka: „Po Konstanciovi kočího, po kočím valcháře. Ó sebe, Akvíno, i to máš.“ A když ta slova prorocká pronesl, vypustil ducha svého. Po smrti jeho převzal pastýřskou správu kostela jáhen Ondřej, jenž dříve provozoval pojízdky s koňmi po zájezd-16ných hospodách u cest. A když ten sešel, povolán byl k úřadu biskupskému Jovin, jenž býval v městě valchářem. Ještě za jeho života byli obyvatelé města toho vesměs jednak mečem cizinců, jednak morovým řáděním zahlazeni tak, že po jeho smrti nebylo lze shledati, ani kdo by se stal biskupem, ani pro koho by se jím stál. A tak se nadobro vyplnil výrok muže Božího, že až sejdou jeho dva nástupci, nebude kostel jeho mítí pastýře.

H L A V A IX.

O FRIGDIANU, BISKUPU MĚSTA LUKY 17

Než ať ani o tom nepomlčím, čeho se mi přede dvěma dny dostalo zvědět z vypravování ctihodného Venance, biskupa z Luny. Vypravoval totiž, že biskupem v jeho sousedství v Luce byl muž moci podivuhodné, jménem Frigdian, dosvědčuje o něm, že všickni tamní obyvatelé vzpomínají na jeho zá-18zrak, přesahující všecko pomyšlení: Řeka Auseris, jež tekla podle zdi města, vystupovala při častých povodních ze svého koryta a tak se rozlévala po polích, že vyvracela všecko osení a štípení, jaké tu

nalezla. Poněvadž se to zhusta stávalo a na obyvatele místa doléhala veliká nouze, oni přiloživše ruku k dílu, pokoušeli se převést ji na jiná místa. Ale ač dlouho o tom pracovali, přece ji z vlastního jejího koryta svést nemohli. Tehdáž udělal si muž Páně Frigdian radličku, přistoupil ke korytu řeky, a když se sám byl pomodlil, přikázav řece, aby za ním následovala, táhl rádlo po zemi směry, kam se mu vidělo. A všecka voda řeky, opustivši vlastní koryto, následovala jej, takže zcela zanechala obvyklého místa svého běhu a způsobila si koryto tam, kam jí muž Páně rádlem po zemi taženým vykázal, aniž více poškozovala kterékoli lidu užitečné osení a štípení.

H L A V A X.

O SABÍNOVI, BISKUPU PLACENTSKÉM, JENŽ PŘÍPISEM DONUTIL ŘEKU PÁD K ÚSTUPU

Ze zpráv téhož ctíhodného muže, biskupa Venance, jsem také zvěděl o jiném zázraku, jenž prý se udál v městě Placence; a že se tak přihodil, jak biskup připomíná, o tom svědčí též Jan, muž velmi pravdymilovný, který právě zastává v městě našem místo prefekta a jenž se v Placence i narodil i vychován byl. Jak potvrdili, byl v městě biskup podivuhodné moci, jménem Sabín. Když mu kteréhosi dne zvěstoval jeho jáhen, že Pád vystoupiv ze svého koryta, zaplavil církevní role, že voda tam stojí na místech, jež slouží výživě lidu, odpověděl Sabín, biskup života ctíhodného, řka: „Jdi a pověz mu: Přikazuje tobě biskup, aby ses zúžil a vrátil zpět do svého řečiště.“ Jáhen uslyšev to, s pohrdou se tomu pousmál. Povolav tedy muž Boží notáře, dal mu

napsati slova: „Sabín, sluha Pána Ježíše, vzkazuje Pádu: Prikazují tobě jménem Ježíše Krista, Pána našeho, abys v těch místech ze svého řečiště více nevystupoval a poškozovati půdy církevní se nepovažoval.“ I doložil notáři řka: „Jdi, napiš to a vhod to do vody v řece.“ A když se to stalo, voda řeky přijavši rozkaz muže svatého, hned se zpět stáhla s pozemků církevních a navrátivši se do svého kořyta, více se neodvážila v místech těch vystoupiti.

Co jiného odtud plyne, Petře, než že zahanbena byla zatvrzelost lidí neposlušných, neboť i živel nerozumný uposlechl rozkazu muže svatého, když byl dán v moci Ježíšově?

HLAVA XI.

O CERBONIOVI, BISKUPU MĚSTA

POPULONIE

20

Také úctyhodného života muž Cerbonyj, biskup populonský, podal za dnů našich veliký důkaz o své svatosti. Byv velmi pílén pohostinství, přijal jednoho dne pohostinu vojíny, kteří se tamtudy ubírali, a ukryl je před Goty, kteří přišli za nimi, a v úkrytu tom zachránil životy jejich před jich zlobou. Když to bylo oznámeno věrolomnému králi Gotů Totilovi, rozpálil se šíleně krutou zuřivostí a kázal přivésti biskupa na místo, které jest při osmém mílníku od toho města a sluje Merulis, kde sám s vojskem seděl, a dal jej na podívanou lidu předhoditi medvědům, aby ho roztrhali. I přivedli biskupa sem a nejdřavější medvěd byl vyhlédnut, aby jej usmrtil, by se tak duše zuřivého krále měla na čem pásti, až bude medvěd jeho lidské údy ukrutně rozdírati. Medvěd byl tedy z ohrady vypuštěn a když ho poštvali a popohnali, vrhl se na biskupa; pojednou však

zapomenuv na svou divokost, sklonil šíjí, spustil hlavu a počal lízati nohy biskupovy, aby tak bylo všem dáno na srozuměnou, že srdce lidská se proti muži Božímu stala dravými a dravců jakoby lidskými. Tu počal lid, jenž se k tomu divadlu smrti sešel, velikým hlasem volati a uctivě se mu obdivovati. I sám král pojat byl úctou před jeho důstojností; stalof se s ním, co bylo v nebi usouzeno, že kdo prve nechtěl života biskupova šetřiti a tak následovati Boha, následoval aspoň dravou šelmu a její mírnost. Jsou nejedni až dosud na živu, kteří byli přítomni při této události a kteří dosvědčují, že jí zároveň se vším lidem tam viděli. Z vypravování lunskeho biskupa Venance dozvěděl jsem se ještě i o jiném jeho zázraku. Byl si v kostele, jež spravoval, pro sebe přichystal hrob. Když však národ longobardský vešel do Italie, všecko pustošil, ustoupil na ostrov Ilbu. A když se nemoc jeho zhoršovala k smrti, poručil svým klerikům, kteříž ho obsluhovali, řka: „Položte mne do hrobu, kterýž jsem sobě byl připravil v Populonii.“ Na otázku jejich: „Kterak můžeme zpět donéstí tělo tvé vědouce, že ta místa drží Longobardové, již tam všude pobíhají?“ odpověděl: „Jen mne tam pokojně doneste a nebojte se a vynasnažte se, abyste mne spěšně pochovali a hned, jak bude tělo mé pochováno, ve vší rychlosti se odtamtud navraťte.“ Po smrti jeho naložili tělo jeho na loď, a když přijížděli k Populonii, 21
22
vzmohl se v oblacích vítr a strhl se nesmírný liják. Aby však ozřejmělo všem, jakého muže tělo nese loď, po celém prostranství mořském, táhnoucím se od ostrova Ilvy až k Populonii v délce dvanácti mil, snesl se velmi prudký bouřkový lijavec po obou stranách lodi, avšak na loď nespadlo ani jediné krůpěje dešťové. Tak došli klerikové až na místo a pochovali tělo svého kněze. Řídíce pak se jeho nařízením, s pospěchem se vrátili na loď. Sotvaže do ní vstoupili, přišel na místo, kde byl muž Páně pochován, nejukrutnější vůdce Longobardů Gummarith. Z toho,

že přišel, se jasně ukázalo, že muž Boží měl ducha prorockého, když svým sluhům přikázal, aby se spěšně od hrobu jeho vzdálili.

H L A V A XII.

O FULGENCOVI, BISKUPU MĚSTA

23

UTRIKUL

Zázračná událost rozděleného deště, kterou jsem vyprávěl, ukázala se také na počest jiného biskupa. Dosvědčujef jistý starý klerik, který žije dosud, že byl událostí přítomen, a praví: „Fulgencovi, jenž byl biskupem nad kostelem utrikulským, byl veleukrutný král Totila všestranně nepřitelem. Když se se svým vojskem blížil k té krajině, měl biskup o to péci, aby mu poslal po klericích svých dary, aby se, možno-li, darem umírnil ve své zběsilé syřeposti. Jakmile je král shlédł, pohrdł jimi a v zlosti poručil svým lidem, aby biskupa co nejsurověji svázali a k jeho výslechu chovali. Zdivočili Gotové, vykonavači jeho ukrutenství, zajavše a obklopivše jej, kázali mu státi na jednom místě a naznačili mu na zemi kruh, ze kterého vykročiti se nikterak nesměł odvážiti. Když tak muž Boží obklopen Goty a v kruhu poznamenaném uzavřen, na prudkém slunci náramně trpěl vedrem, pojednou se strhlo blýskání a hřmění a tak prudký dešť, že vojíni, kteří ho pod svou stráž vzali, lijáku toho ohromného snéstí nemohli. Zatím, co veliká záplava trvala, nespadlo do vyznačeného kruhu, v němž stál muž Páně Fulgenc, ani jediné krapky dešťové. Když to bylo oznámeno ukrutnému králi, přešel pých mysli jeho, jež se neuhasitelnou žízni nesla k pokutě, ve velikou k němu uctivost.“ Tak koná všemohoucí Bůh divy moci své proti tělesně smýšlejícím skrze lidi, jakými se

24

pohrdá, aby pravda pokorou jejich sklonila šíje, jež se proti příkazům pravdy nadutě tyčí.

H L A V A XIII.

O HERKULÁNOVI, BISKUPU MĚSTA

25

PERUSIE

Nedávno vyprávěl také Florid, biskup života ctného, o jistém pamětihodném zázraku, řka: „Muž vellesvatý Herkulán, vychovatel můj, stal se biskupem města Perusie, byv odveden z kláštera, v němž trávil život a na kněžství posvěcen byl. Za dob věrolomného krále Totily obléhalo město po sedm nepřetržitých roků vojsko gotské, a mnoho občanů, nemohoucích snášeti vyhladovování, uprchlo z něho. A ještě se nedokonal rok sedmý, kdy již vkročilo vojsko gotské do obléhaného města. Tehdáž vyslal vůdce, jenž vojsku velel, posly ke králi Totilovi s dotazem, jak velí naložiti s biskupem a lidem. I přikázal mu řka: „Nejprv stáhni biskupovi pruh kůže od temene až k patě a pak mu hlavu setni a všecken lid, který se tam nalézá, vyhlad' mečem.“ Vůdce tedy vyved ctihodného muže Herkulána biskupa na zeď městskou, sťal mu hlavu, a když mrtev byl, rozřezal na něm kůži od temene až k patě, aby se zdálo, že byl řemen s těla jeho stažen. A hned vyhodil tělo jeho za hradbu. Tu někteří, navedeni duchem lidskosti, připojivše sťatou jeho hlavu k šíji, dali tělo biskupovo pochovati zároveň s malým nemluvnětem, které tam nalezeno bylo podle zdi mrtvé. Čtyřicátého dne po vraždění, když král Totila dal rozkaz, aby občané města, nechť kamkoli by rozprchlí byli, zase do něho bez jakékoli bázně přišli, vrátili se obyvatelé, kteří prv před hladem utekli, když jim bylo dovoleno žítí. Avšak pamětliví jsouce,

jaký život vedl jejich biskup, hledali, kde bylo tělo jeho pochováno, aby je s příslušnou poctou pohřbili v kostele svatého apoštola Petra. Nalezše jeho hrob a hlínu vyhrabavše, našli tělo spolupochovaného dítěte, poněvadž to bylo již čtyřicátého dne, hnílobou porušené a červů plné; avšak tělo biskupovo takové, jako kdyby toho dne pohřbeno bylo. A čemu se ještě sluší s úctou podívat, hlava tak se k tělu připojila, jako kdyby nebyla ani uřata bývala, takže se po sečné ráně nejevily žádné stopy. A když je i na zad obrátili, aby vypátrali, zda by se ukázala aspoň nějaká známka po jiném řezu, shledali, že tělo jest tak celé a nedotčené, jako kdyby se ho byl žádný sečný nástroj železný netkl.

Petr. Kdož by nežasl nad znameními, která se dějí na mrtvých, aby se jimi živí vzdělání mohli?

H L A V A X I V .

O SLUŽEBNÍKU BOŽÍM IZÁKOVI

26

Za prvnějších dob gotských byl také poblíž města Spoleta muž života úctyhodného, jménem Izák, jenž byl živ takřka až do posledních dob gotských, jež mnozí z našinců znali a jmenovitě Bohu zasvěcená panna Řehořka, která nyní přebývá v tomto městě Římě u chrámu blahoslavené Marie, ustavičné Panny. Uteklať se v mládí, když již stanovená byla její svatba, do chrámu, majíc úmysl vstoupiti do kláštera; i byla Izákem vzata pod ochranu a s přispěním Božím přivedena pod roucho posvátné, po němž toužila. Poněvadž prchla ženichovi pozemskému, zasloužila si míti ženicha nebeského.

27

O Izákovi zvěděl jsem mnoho věcí z vypravování ctihodného opata Eleutheria, jenž s ním měl důvěrnou známost a jehož život dodával slovům jeho víry. Ctihodný Izák nepocházel z Italie; vypravuji

tudíž jenom zázraky, které činil za svého pobytu v Itálii. Jakmile přišel z krajů syrských do města Spoleta, vešel do kostela a prosil strážného za dovolení, aby se zde mohl modlit, jak dlouho by chtěl, a aby ho nenutili vycházeti v hodinách, které pro veřejnost nebyly. A hned stanul k modlitbě a celý den ztrávil na modlitbách a trval v nich i po následující den a noc. A když po druhém dnu neúnavně na modlitbě vydržel i následující po něm noc, připojil i třetí den modlení. Poněvadž to jeden ze strážců pozoroval s myslí naplněnou pýchou, utrpěl odtud, z čeho mohl míti duchovní prospěch, duchovní škodu. Počalť mu spílati přetvářenců a sprostě mu nadával, že je podvodník, jenž se dělá před lidmi, jako by se po tři dni a noci modlil. A příběhnuv, dal muži Božímu políček, aby jako předstírač nábožného života s hanbou z kostela vyšel. Vtom však jej napadl duch mstivý, porazil ho k nohám muže Božího a počal ústy jeho volati: „Izák mne vyvrhuje.“ Nevědělo se totiž, jak se cizinec jmenuje, avšak vyzradil jméno jeho duch, který křičel, že ho může vyvrci. Tu nalehl muž Boží na tělo posedlého a zlý duch, jenž ho byl napadl, ustoupil od něho. Hned zvědělo celé město, co se v kostele přihodilo. I počali se sem sbíhati muži i ženy, urození s neurozenými a snažili se o překot uchvátiti jej do svých domů. Jiní s prosbami nabízeli muži Božímu, že mu chtějí na zbudování kláštera obětovati pozemky, jiní peníze, jiní příspěvky, jaké budou moci. Avšak služebník Boha všemohoucího nepřijav ničeho a z města vyšed, našel nedaleko odtud místo pusté a zde si zřídil nízké obydlí. Mnozí přicházejíce k němu počali se jeho příkladem rozplameňovati touhou po životě věčném a oddali se Pánu všemohoucímu v službu dle jeho návodu. A když na něho žáci jeho zhusta pokorně dotírali, aby ve prospěch kláštera přijal nabízené mu držebnosti, Izák, ostříhaje pečlivě své chudoby, pevně trval na svém výroku, říkáje: „Mnich, který vyhledává

majetku na zemi, není mnich.“ Báł se totiž, aby nepozbyl bezpečí, jež měl ve své chudobě, jako bdívají lakotní bohací nad svým bohatstvím pomíjejícím. Tam tedy zazářil život jeho duchem pro-rockým a velikými divy přede vším obyvatelstvem z daleka široka. Tak dal jednoho dne u večer po klášterní zahradě rozhoditi nástroje železné, které obecným jménem nazýváme rýče. Řekl totiž svým žákům: „Tolik rýčů rozhodte po zahradě a rychle se vraťte.“ V noci, když s bratry vstal, aby Bohu vzdávali chvály, poručil jim: „Jděte a navařte našim dělníkům pokrmu, tak aby již při prvním úsvitu byl připraven.“ A když bylo ráno, dal nésti pokrm, jež připraviti poručil, a vešed s bratry do zahrady shledal, že v ní tolik dělníků pracovalo, kolik rýčů tam poručil pohoditi. Byliť tam totiž vkročili zloději; ti však změnivše z Ducha svatého mysl svou, ujali se nalezených tu rýčů a od té hodiny, co sem vešli, až když k nim přišel muž Páně, zryli všecky prostory zahrady, které zde ladem ležely. Muž Páně řekl jim hned, jak sem vstoupil: „Radujte se, bratři, nadělali jste se, již sobě odpočiňte.“ A dal jim hned pokrmy, jež přinesl, a občerstvil je po tak namáhavé práci. A když se nasýtí, řekl: „Nečiňte zlého, nýbrž kdykoli si čeho ze zahrady přejete, přijďte k zahradnímu vchodu, klidně poproste a z požehnaného přijměte a upustte od hříchu krádeže.“ I dal jim hned zeleniny nasbíratí a naložití. Tak se stalo, že zloději, kteří přišli do zahrady nadělat škody, odešli se mzdou za svou práci podarování od něho a neškodní.

Jindy také přistoupili k němu nějací pocestní v šatech rozedraných, majíce navěšené na sobě pleny, takže se skorem zdáli býti nazí, a prosili ho za almužnu. A když ho prosili za šatstvo, vyslechl muž Páně slova jejich mlčky; ale potajmu zavolał jednoho ze svých žáků a přikázal mu, řka: „Jdi a v tom a tom lese, na tom a tom místě vyhledej strom dutý a přines sem šaty, které v něm nalezneš.“ A když žák

odešel, vyhledal strom, jak mu bylo naporučeno, našel šaty a donesl je tajně svému učiteli. Muž Boží je vzal, ukazoval je a dával pocestným nahým a žebrajícím řka: „Pojďte sem, když nazí jste, a oblect se.“ Popatřivše na ně poznali, že to jsou šaty, které tam uložili, a zastyděli se velice. Poněvadž se chtěli lstivě domoci šatů cizích, vzali s hanbou svoje vlastní.

Zase jindy kdosi, jenž se do jeho modliteb poroučel, poslal mu po svém sluhovi dva koše plné potravin; jeden z nich si však sluha přivlastnil a cestou ukryl, druhý donesl muži Božímu a vyřizoval mu prosbu pánovu, jenž mu se darem doporoučel. Muž Páně přijal jej laskavě a napomenul služebníka řka: „Díky činíme, avšak hled, aby ses neopatrně neodvážil sáhnouti na koš, který jsi na cestě uložil, poněvadž vešel do něho had. Buď tedy pozorný, aby tě had neuštknul, kdybys neopatrně zaň vzal.“ Slovy těmi uveden byl sluha do velikých rozpaků; těšil se sice, že smrti ušel, avšak přece byl poněkud zkormoucen, že se mu za trest dostalo zahanbení, jakkoli spasitelného. Vrátiv se ke koši, opatrně a pozorně si jej prohlédl, avšak, jak předpověděl muž Boží, již jej zaujal had. — Jakkoli neporovnatelně nadán byl Izák ctností zdrženlivostí, pohrdáním věcmi pomíjejícími, duchem prorockým, vytrvalostí v modlitbě, jedna věc přece byla, která se zdála býti jeho vadou, že totiž býval nejednou tolik vesel, až bylo zhola neuvěřitelno, aby měl tolik ctností, kdyby se nevědělo, že jich byl pln.

Petr. Copak máme, prosím, o tom říci? Zda pouštěl uzdu veselosti dobrovolně, či zda býval někdy jeho duch, jenž oplýval tolika ctnostmi, unesen k radosti bezděky, když přítomna byla?

Řehoř. Podělování Boží, Petře, veliké jest a častěji se stává, že když Bůh skýtvá některým dary větší, neuštedruje jim některých menších, aby stále měl duch jejich příležitost, by sama sebe z něčeho káral, tak aby želajíce se stáli dokonalými a s to nejsouce, pracovali jednak o to, čeho neobdrželi, jednak aby

z toho, co darem mají, nikterak nezpyšněli, nýbrž aby se učili, že větších dober nemají od sebe, když nedovedou v sobě přemoci ani malých, ano posledních vad. Odtud to zajisté, že když Hospodin uvedl lid do země zaslíbené a vyhladil všecky jeho statečné a velemocné nepřátele, uchoval Filištíny a Chananejce déle, aby, jak psáno jest, *skrze ně zkusil Israele* (Soud. 3, 4), nebo, jak řečeno bylo, nejednou zůstává některé menší vady při lidech, jimž udělil dary veliké, aby pořád měli proti čemu vésti válku a nepozdvíhali se v myslí tenkrát, když veliké nepřátelstvo přemohli, poněvadž je i nejmenší ještě protivníci do únavy zaměstnávají. Tak tedy se stává, že ku podivu jedna a táž duše oplývá jednak ctnostmi, jednak umdlévá slabostí, aby z části byla vzdělána, z části se viděla pobořenou, by dobrem, jehož hledá a jehož míti nemůže, v pokoře zachovala, co má. Než co divného, pravíme-li to o člověku, když i samo výsostné království z části na svém měšťanstvu utrpělo ztrátu, z části pevně obstálo, totiž když vyvolení duchové andělští spatřivše, jak jiní pýchou padli, tím více se v pevnosti udrželi, čím více se pokořili? Byla tedy království i sama vlastní škoda na prospěch, poněvadž se pro věčné trvání své důkladněji zřídilo v části, v které bylo zastíženo pohromou. A tak se to děje v každé duši, kteráž si druhdy ostřežením pokory největší zisk zachová, jestliže utrpí škodu nepatrnou.

Petr. Líbí se mi, co díš.

H L A V A X V .

O EUTYCHIOVI A FLORENCIOVI,

SLUŽEBNÍCÍCH BOŽÍCH

28

Řehoř. Též o tom nepomlčím, co jsem zvěděl z onoho kraje zprávou ctihodného muže, kněze Sanktula,

o jehož slovech nepochybuješ, poněvadž dobře znáš jeho život i víru (viz hl. 37). Touž také dobrou žili v krajích provincie nursické dva muži v společenství a v rouše řeholním, z nichž jeden slul Eutychyj, druhý pak Florencij. Eutychyj se rozmáhal duchem horlivosti a rozníceností v ctnostech; snažil se, aby svým kázáním přivedl mnoho duší k Bohu. Florencij však zasvěcoval život svůj prostodušností a modlitbě. Nedaleko od nich byl klášter, který osířel smrtí svého správce; tamější mnichové chtěli, aby se Eutychyj stal jejich představeným. I přivolil jejich prosbám a vedl klášter po mnoho let, naváděje duše svých žáků, aby se cvičili v obcování svatém. By však dům zbožnosti, jež prv obýval, nezůstal osamocený, zůstavil tam ctihodného muže Florencije. Poněvadž tu Florencij bydlil sám, padl jednoho dne k zemi a modlil se a prosil Boha všemohoucího, aby mu ráčil pro pobyt tamní dáti něco na útěchu. Jak skončil modlitbu a z kláštera vyšel, shledal, že stojí přede dveřmi medvěd. Ale poněvadž svěšoval hlavu a nejevnil svými pohyby ni žádnou dravost, dával patrně na srozuměnou, že přišel, aby muži Božímu sloužil, co také ihned muž Páně pochopil. Jelikož zbylo v klášteře čtyři neb pět kusů dobytka a vůbec nikoho nebylo, kdo by je pásal a opatroval, přikázal medvědu řka: „Jdi a vyžeň ovce na pastvu, avšak o hodině šesté se vrať.“ I konal to bez ustání. Tak byla medvědu přidělena péče pastýřská a dravec, jenž dříve ovce požírával, nyní pásal je lačný. Chtěli se muž Páně postiti, nařizoval medvědu, aby se vrátil s ovcem o deváté; nechtěl-li, tedy o šesté. A tak byl medvěd ve všem poslušen rozkazu muže Božího a maje poručeno o šesté, nevracel se o deváté, ani se nevracel o šesté, když měl poručeno o deváté. Když se tak již dlouho dalo, počala se v místě o velikém tom divu roznášeti pověst daleko široko. Než shledávali starý nepřítel, že oslava dobrých probleskuje, používá toho, aby lidi převrácené strhl pomocí závisti v trest: čtyři tedy muži

ze žactva ctihodného Eutychyje, rozmrzelí jsouce, že jejich učitel nečiní divů a že Florencij, jež o samotě zůstavil, jeví se býti slavný tak velikým zázrakem, úkladně medvěda zabili. Když se tedy o hodině šesté, jak měl poručeno, nevracel, bylo to muži Božímu Florenciji podezřelé, a když až do večerní hodiny čekal, počal se rmoutiti, že se mu dokonce nevrací medvěd, jež uvykl ve své veliké sprostnosti nazývati bratrem. Vyšel tedy druhého dne na pole, aby vyhledal medvěda a spolu i ovce; i našel ho zabitého. Vyšetřoval však bedlivěji a brzičko vypátral, kteří ho zabili. I počal hořekovati, oplakáváje více zlomyslnost bratří, než smrt medvědovu. Úctyhodný muž Eutychyj, k němuž byl přiveden, snažil se jej potěšiti, avšak muž Páně, jehož veliká bolest k tomu dohnala, volal před ním o pomstu řka: „Doufám v Boha všemohoucího, že kdo mého medvěda zabili, ač jim nijak neubližoval, budou pro svou zlomyslnost v tomto životě před očima všech lidí pomstěni.“ Po slovech jeho přišla pomsta Boží v zářetí. Nebo čtyři mnichové, kteří medvěda zabili, byli ihned zachvácení slonochorobou, že údy jim uhnily, a tak zahynuli. Toho se muž Boží Florencij velice ulekl a zhrozil se, že tak bratřím zlořečil. I oplakával po celý čas svého života, že byl vyslyšen, voláváje, že jest ukrutníkem, a ježto zemřeli, i jejich vrahem. My věříme, že to Pán všemohoucí učinil proto, aby se muž, jenž byl tak ku podivu prostoduchý, neodvážil více po někom meřtati šípů zlořečení, byť ho k tomu jakákoli bolest doháněla.

Petr. Máme-li to pokládati za velmi těžký hřích, když někomu třeba zlořečíme ze zlosti, že nás popouzí?

Řehoř. Proč vyzvídáš na mně, je-li hřích ten těžký, když vece Pavel: *Ani zlolajci nebudou královstvím Božím vládnouti* (I. Kor. 6, 10)? Uvaž tedy, jak těžký jest hřích, který vylučuje z království života.

Petr. Což když člověk vypouští na bližního zlo-

řečení, ne snad ze zlomyslnosti, ale že nedost ostříhá jazyka?

Řehoř. Dochází-li, Petře, odsouzení u přísného soudce slovo marné (Mat. 12, 36), čím více škodné? Považ tedy, jak trestuhodný jest, kdo není prázděn zlomyslnosti, když zasluhuje trestu i slovo, které nenese žádného užitku dobrého.

Petr. Uznávám to.

Řehoř. I něco jiného vykonal muž Boží, co nebud pomínuto mlčením. Když se totiž veliká pověst o něm daleko široko roznesla, odhodlal se jistý velmi vzdálený jáhen, že se k němu vydá, aby se poručil do jeho modliteb. Přicházeje však k jeho domečku shledal, že kol do kola po všem místě jest plno bezpočetných hadů. Zděsiv se náramně, zvolal řka: „Služebníče Boží, modli se!“ Byla tenkrát ku podivu jasná pohoda. Když tedy Florencij vyšel ven, pozdvihl oči i rukou k nebi, aby Pán odstranil tuto havěď, jakž sám ví. Po slovech jeho nenadále s nebe zahřmělo a hrom usmrtil všechny hady, kteří místo obsadili. Vida muž Boží Florencij, že jsou potřeni, řekl: „Hle, Pane, usmrtil jsi je, i kdož je odtud odnese?“ Na to slovo přilétlo tolik ptáků, kolik hadů bylo zabito; každý odnesl jednoho a daleko jej odhodil a tak nadobro vyčistili od hadů místo, kde přebýval.

Petr. Rceme, jak ctnostný a jak zasloužilý byl, když se Bůh všemohoucí k slovům úst jeho tak přichýlil!

Řehoř. U Boha všemohoucího, nejvyšší čistého, jeho přirozenost jest jednoduchá, mnoho platí, Petře, je-li srdce lidské čisté a sprostné. Právě proto, že jeho služebníci pro svou odloučenost od zemských zaměstnání nedovedou vésti řeči prázdné a se varují, aby činili mysl svou mluvením roztržitou a poskvrněnou, docházejí u svého Původce vyslyšení před jinými. Pokud to možno, shodují se s ním ve své čistotě a prostomyslnosti, jako by byli jaksi již jeho podobou. My však, kteří se s hromadami lidu mísíme, mluvíme často řeči prázdné, ano časem

i řeči škodlivé, těžce hříšné, oddalujeme ústa svá od Boha všemohoucího v té míře, v jaké se jimi přichylujeme k světu. Mícháme-li se svými řečmi neustále do věcí světských, svádíme se tuze s výše dolů. Isaiáš, uviděv krále Pána zástupů, dobře sám sebe pokáral a litoval, rka: *Běda mně, že jsem mlčel, protože jsem člověk mající poskvrněné rty* (6, 5.). Zjevilť také, proč má poskvrněné rty, když doložil: *Uprostřed lidu rty poskvrněné majícího já bydlím.* Želel, že má rty poskvrněné, napověděl však, odkud si to přivodil, když pravil, že přebývá uprostřed lidu majícího rty poskvrněné. Těžkáť to zajisté věc, aby jazyk světáků neposkvrnil naší mysli, stýká-li se s ní; nebo jakmile se k nim častěji snížíme, abychom s nimi hovořili o některých záležitostech, za krátko tomu přivykneme a již i za příjemnou máme řeč, která je nás nedůstojna, takže nemilé nám bývá od ní upustiti, poněvadž jsme se k ní dali jakousi blahosklonností svou svéstí. A tak se stává, že od řeči prázdných přikročujeme ke škodlivým, od méně hříšných k těžce hříšným, a tím méně dochází vyslyšení u Pána všemocného modlitba úst našich, čím poskvrněnější jsou od řeči bláznivých, jakož psáno jest: *Kdo uchyluje uši svých, aby neslyšel zákona, modlitba jeho bude ohavností* (Přísl. 28, 9.). Divné-liž tedy, že zdlouhavě vyslychá Pán prosby naše, když posloucháme rozkazujícího Pána zdlouhavě neb vůbec nijak. A jaký div, že modlitba Florenciova byla vyslyšena rychle, když Pána a jeho rozkazů rychle byl poslušen.

Petr. Nic nelze namítati proti tomu, co se zjevně s rozumem srovnává.

Řehoř. Eutychyj však, jenž Florenciovi byl druhem na cestě Páně, zaskvěl se mocnými zázraky co velikán po své smrti. Jakkoliv občané města toho mnoho vypravují o jeho zázracích, zvláštní nicméně jest, že Bůh všemohoucí ráčil prostředkem jeho roucha nepřetržitě působiti až do těchto dob longobardských. Kdykoli se zajisté nedostávalo deště

a země přílišným vedrem dlouho bývala vyprahlá, scházeli se měšťané v jedno, a vzavše řízu jeho, předkládali ji Pánu k pohledění s prosbami. A když chodili po polích modlíce se, býval jim nenadále dáván dešť, jak ho mnoho bylo třeba, aby se země úplně svlažila. Tu bylo zřejmo, jaké ctností se kryly v duši jeho, jaké měla zásluhy, když roucho jeho odvrátilo hněv Stvořitelův, jakmile je zevně ukázali.

H L A V A X V I .

30 O MARTINU, MNICHU S HORY MARSIKA

Nedávno též vedl v kraji kampánském život osamělý muž velmi ctihodný, jménem Martin s hory Marsika, uzavíraje se po mnoho let v úzké jeskyni; mnozí z našinců jej znali a bývali přítomni jeho skutkům. O něm jsem se dozvěděl mnoho věcí z vypravování jednak blahé paměti papeže Pelagíje, mého 31 to předchůdce, jednak i jiných velmi nábožných mužů. První jeho zázrak byl, že brzo, jak se do dutiny zmíněné hory odebral, ze skály, která sama svým sklonem způsobila úzkou jeskyni, prodrala se voda kanoucí, jejíž množství stačilo služebníkovi Božímu Martinovi na denní spotřebu a ani jí více nebyvalo, ani méně, než bylo nutno. Osvědčilť tu Bůh všemocný, že má o služebníka svého velikou péči, když mu v pustině z tvrdé skály zázračně, jako za stara, (IV. Mojž. 20.) opatřoval nápoj. Avšak odvěký nepřítel pokolení lidského usiloval ze závidění, že Martin takovou moc má, aby jej obvyklým způsobem svým z jeskyně vypudil. Vešel do oblíbeného sobě zvířete, hada totiž, a jím hledal jej zastrašiti a tak z příbytku vyhnati. Had počal tím, že se vplížil do jeskyně, aby byl sám s ním samojediným a prostíral se před ním, když se modlil; ležel-li, ulehl s ním také. Avšak muž svatý byl beze všeho strachu; vztahoval k ústům jeho

ruku neb nohu a říkal: „Dostal-lis dovolení, abys mne uštknul, nebráním ti.“ Když se to tak nepřetržitě po tři léta dalo, jednoho dne starý nepřítel, přemožen již jeho velikou statečností, zachrochtal, načež se had spustil po srázné straně vrchu dolů a plamenem, který z něho vycházel, popálil všecka křoví místa. Když tedy byl Bohem všemohoucím dohnán, že celé úbočí hory vypálil, byl donucen ukázat, jak veliká jest moc Martinova, jenž jej tak přemohl, že ustoupil. Považ, prosím, na jaké výši stál duch muže Páně, když po tři léta bezpečně uléhal vedle hada!

Petr. Trnu, když to jen slyším.

Řehoř. Tento muž úctyhodného života ustanovil se v první době, kdy se sám uzavřel, že nepohlédne více na ženu; ne že by pohrdal pohlavím, ale ponevadž se obával, aby neupadl do hříchu, když by hleděl na předmět, jenž pokouší. O tom zvěděvši nějaká ženština, vstoupila směle na horu a drze postoupila až k jeskyni. Martin však, když ještě z nějaké vzdálenosti vyhlédl a zočil ženský šat přicházející, počal se modlití, sklonil tvář k zemi a ležel nicí tak dlouho, až se nestoudná ženština unavila a od okna jeho světničky odstoupila. A ještě téhož dne, brzo jak s hory sestoupila, dokonala život svůj, kterýmžto rozsudkem smrti mělo býti dáno na srozuměnou, že se to velmi nelíbilo Bohu všemohoucímu, když se tak drze opovážila zarmoutiti jeho služebníka.

Jindy opět, když mnozí k němu s nábožnou uctívostí přicházeli, vystupující po těsné pěšince, která vedla k jeho příbytečku na příkré stráni vrchu, hoch jakýs malý jda neopatrně, spadl s vrchu a sřítíl se až do údolí, které se prostírá pod vrchem a které lze viděti jako v propasti. Zvedáť se tam hora do takové výše, že obrovské stromy, jež dole rostou, zdají se býti těm, kteříž se s vrchu na ně dívají, jako křoviny. Všecky příchozí to rozrušilo, i bylo s největší péčí pátráno, zda by bylo možno naléztí tělo sřítivšího se hochu. Kdož by také jinak věřil, než že jest mrtvé?

Kdo by se mohl nadíti, že by aspoň bez porušení tělo k zemi dopadlo, když se mohlo o úskalí, jež tu cestou trčela, na kusy roztrhati? Ale chlapec, jež tu hledali, nalezen byl v údolí netoliko živý, nýbrž i bez poruchy. I bylo všem zřejmo, že proto nemohl býti zraněn, poněvadž jej při pádu jeho nesla modlitba Martinova. — Nad jeho jeskyní vyčníval s hůry veliký kus skály a ježto se zdálo, že jen málo souvisí s horou a se kloní na světličku Martinovu, hrozil každodenně, že se svalí a jej pod svými troskami zahubí. I přišel sem s velikým zástupem venkovanů Maskátor, potomek slavného muže Armentáryje, a prosil muže Božího, aby ráčil z jeskyně vyjít, aby mohl vyvrátiti skálu, která byla na spadnutí, a aby tak sluha Boží mohl již bezpečně ve své jeskyni bydliti. Než muž Boží nevyhověv tomu nikterak, přikázal mu, aby činil, co může, a sám se uchýlil do zadní části své světličky. Nebylo však pochyby, že by ohromný balvan i jeskyni zbořil i spolu Martina usmrtil, kdyby spadl. Když se tedy zástup, jenž sem byl přišel, vynasnažil, aby, možno-li, bez nebezpečí muže Božího nadzdvihl balvan, jenž se s hůry klonil, pojednou se před zraky všech stala věc velmi podivuhodná, neb balvan, jež chtěli vyvrátiti, nenadále se sám pracujícím vysmekl, a aby se netkl stropu světličky Martinovy, odskočil, a jako by se bál služebníku Božímu ublížiti, spadl opodál. I poznává, že se to stalo na rozkaz Boží službou andělskou; máf věrně za to, že všecko pořádá prozřetelnost Boží.

32 Když prvně na horu přišel a na ní ještě v neuzavřené jeskyni bydlil, přivázal si k noze železný řetěz a druhý konec jeho připevnil ke skále, aby nemohl pokročiti dál, než kam dosahovala délka řetězu. Uslyšev o tom muž života úctyhodného Benedikt, o kterém jsem nahoře zmínku činil, dal mu svým učněm vzkázati: „Jsi-li služebník Boží, nechť tě neváže řetěz železný, nýbrž řetěz Kristův.“ Na slovo to rozvázal Martin ihned pouto; leč potom,

ač nohu uvolnil, nevykročil za místo dál, než kam docházel, dokud byla uvázána, a obmezil se bez řetězu jen na takovou prostoru, v jaké prv setrval, byv spoután. Když se potom v tamní jeskyni uzavřel, měl také žáky, kteříž bydlíce odloučeně od jeskyně, vážili mu ze studny vodu k živobytí nutnou. Často se jim však přetrhl provaz, na němž zavěšen býval džbánec, když se voda vážila. A to bylo příčinou, že si jeho žáci vyprosili řetěz, jež muž Páně s nohy sňal, a navázali jej na provaz a pak k němu připevnili džbánec. Od té doby se již provaz nikterak netrhal, ač se vodou denně smácel. Poněvadž se stýkal provaz s řetězem muže Božího, přivodil do sebe na vážení vody sílu železa.

Petr. Líbí se mi tyto události, poněvadž jsou záračné; a to tím více, poněvadž jsou novější.

H L A V A XVII.

O MNICHU S HORY ARGENTARYJE, JENŽ VZKŘÍSIL MRTVÉHO

Řehoř. Za našich právě časů byl jistý muž, jménem Kvadragesim, jáhnem kostela buxentského, a pásal stádce svých oveček v tamním kraji aurelijském. Z vypravování jeho, muže to velmi pravdymilového, přišla ve známost podivuhodná věc, která se udála v soukromí. Za dnů jeho, když míval na starosti stádo své v Aurelii, jak jsme svrchu pravili, vedl ctný život muž s hory zvané Argentaryj a mravy jeho souhlasily s rouchem mnišským, jež nosíval. I přicházel každého roku s hory Argentaryje do kostela svatého Petra, knížete apoštolského, a uchyloval se na pohoštění ke svrchuzmíněnému podjáhnu Kvadragesimovi, jak sám o tom vypravoval. Když jednoho dne vešel do jeho pohostinného

33

34

domu, jenž nebyl daleko od kostela, zemřel v sousedství manžel jedné chudičké ženy: avšak, ač jej omyli, do rouch oblékli a v plátna zabalili, přece ho pohřbítí nemohli, protože nastával večer. Usedla tedy ovdovělá žena vedle něho, a trávíc noc u velikém pláči, ulevovala bolesti své ustavičným hořkováním. Když to již dlouho trvalo a žena nijak neustávala od pláče, dí muž Boží, jenž pohostinu přijat byl, k podjáhnů Kvadragesimovi soucitně: „Duše má cítí bolest spolu s ženou; prosím, povstaň a pomodleme se.“ Ůlí tedy oba do sousedního kostela a počali se spolu modlití. Když se dlouho modlili, sluha Boží prosil Kvadragesima podjáhnů, aby doplnil modlitbu. Jak byla skončena, nabral od spodku oltáře prachu a šel s Kvadragesimem k tělu zemřelého a počal se modlití. Vykonav modlitbu delší, nechtěl již, jak prve učinil, aby podjáhen modlitbu doplnil, nýbrž sám dal požehnání a hned vstal. Poněvadž v pravici držel hrstku prachu, odkryl levicí roušku, již byla zastřena tvář zemřelého. Žena popatřivši, co se děje, počala proti tomu reptati, dívíc se, co že chce udělati. Když tedy roušku sňali, třel dlouho prachem sebraným zesnulého po tváři. Po dlouhém tření vrátila se duše jeho; i zívł, otevřel oči a pozvídaje se usedl a divil se, co se s ním dalo, nejinak, než jako by procítl z velmi tvrdého spánku. Uzřevši to žena, od nářků již zemdlená, počala radostí ještě více plakatí a ještě hlasitěji se ozývati. Muž Páně bránil jí v tom mírným pokáráním, řka: „Mlč, mlč; kdyby však někdo na vás vyzvídal, jak se to stalo, povězte jen tolik: že Pán Ježíš Kristus vykonal dílo své.“ Řekl to a vyšed z jejího přístřeší, opustil hned i podjáhnů Kvadragesima a víckrát se tam neukázal. Utíkaje před časnou poctou, činil to proto, aby, kdož jej viděli konati tak veliký zázrak, v tomto životě ho již nespatrii.

Petr. Kterak jiní smýšlejí, nevím, já však to mám za největší ze všech zázraků, když se mrtví vracejí životu a když se zpět přivolávají duše jejich do těla.

Řehoř. Máme-li zření k věcem viditelným, pak je nutno tak za to míti; povážíme-li však věci neviditelných, jest jisto, že větší jest zázrak, když se obrátí hříšník slovem kázání a útěchou modlitby, než když se vzkřísí mrtvý podle těla. Tutoť se křísí tělo, které zase umře, onde však duše, která bude žítí na věky. Uvedu-li dva (příklady), co míníš, při kterém z nich stal se zázrak s větší mocí? Tedy Lazara, o němž uznáváme, že již věřící byl, vzkřísil Pán podle těla. Šavla však vzkřísil duchovně. Věru o Lazarových ctnostech se po jeho vzkříšení mlčí. Co se však vypráví v Písmu svatém o ctnostech Pavlových po jeho duchovním vzkřesu, toho naše křehkost ani pojmutí nemůže: jak se na jeho kázání nezavilejší smýšlení převracela v laskavá a mírná; jak si přál zemřítí za bratry, z jichž usmrcování se dříve radoval (Řím. 9, 3); jak soudí o sobě, že ničeho neumí, leč Krista Ježíše a to ukřižovaného (I. Kor. 2, 2), ač byl naplněn známostí všech Písem; jak byl rád pro Krista mrskán metlami, ač jej prv mečem pronásledoval (II. Kor. 11, 25); jak přes to, že jest v hodnosti apoštolské tak vznešený, se přece uprostřed učedníků svých dobrovolně stává maličkým; jak nicméně, ač uveden byl do tajin třetího nebe (II. Kor. 12, 2), soucitně obrací zrak duše své k tomu, aby spořádal lože manželů, řka: *Muž čiň manželce, co jsi povinen: a podobně i manželka muži* (I. Kor. 7, 3); jak se sice ve svém rozjímání pojí se zástupy andělů, ale jak nicméně nepokládá za pohrdlivé přemýšletí, kterak by se spořádaly skutky lidí tělesně smýšlejících; jak se raduje ve svých nemocech a si libuje v pohaněních (II. Kor. 12, 10); jak živu býti jest mu Kristus a umřítí zisk (Filip. 1, 21); jak všecko, co v těle žije, jest pro něho již mimo tělo (Gal. 2, 20)! Hle, kterak žije, kdo se z duchovního hrobu navrátil k životu lásky. Ať tedy kdokoli bývá vzkříšen dle těla, menší jest to věc, leč by snad oživením těla přivedena byla k životu duše jeho, když by se zevnějším

zázrakem způsobilo, aby se obrátil a ožil vniterně.

Petr. Za něco mnohem nižšího držel jsem věc, o které jsem se nyní přesvědčil, že jest neporovnatelně vyšší. Leč prosím, pokračuj v tom, co jsi začal, aby nám, dokud máme čas, neuplynula hodina, aniž bychom se vzdělali.

HLAVA XVIII.

35

O MNICHU BENEDIKTOVI

Řehoř. V klášteře pobyl se mnou jistý bratr, velmi pilný zkoumatel Písem svatých, jenž byl o něco starší mne a jenž obyčejně mne poučoval o mnohých mi neznámých věcech. Z jeho vypravování jsem tedy zvěděl, že byl v kraji kampánském za čtyřicátým milníkem od města Říma kdosi, jenž měl jméno Benedikt, věkem sice mladý, ctnostmi však dospělý, jenž obcování své statečně spravoval svatou řeholí. Když jej za časů krále Totily našli Gotové, pokoušeli se, aby jej i s klásterem jeho spálili. Podložili sice oheň, než ač vypálili celé jeho okolí, přece nemohl býti ohněm zažehnut jeho klášter. Pozorujice to Gotové, rozzuřili se ještě více, i vytáhše jej z příbytku jeho a spatřivše, že nedaleko odtud jest zapálená pec, jež byla zřízena na pečení chlebů, do ní jej uvrhli a pec zavřeli. Avšak druhého dne nalezen byl tak neporušený, že nejen neuhorelo jeho tělo, ale ani konce jeho roucha dost málo.

Petr. To slyším o zázraku tří mládenců, jimž, ač byli do ohně uvrženi, přece nebylo ublíženo.

Řehoř. Ten zázrak udál se, myslím, z některé části jinak. Tenkrát byli tři mládenci uvrženi do ohně na nohou i rukou svázaní, a když je král druhého dne hledal, našel je procházející se v peci v rouchu neporušeném. Z toho se soudí, že strávil oheň, do kterého je uvrhli a který se rouch jejich nedotkl, jejich

pouta, takže jednou a touže dobou měl jednak plamen moc spomáhati spravedlivým, by je potěšil, jednak jí neměl, by je trápil.

HLAVA XIX.

O KOSTELU SVATÉHO ZENONA VE VERO- NĚ, DO NĚHOŽ NEMOHLA PŘI POVODNI PRONIKNOUTI VODA ZA OTEVŘENOU BRÁNU

Podobná starobylému zázraku udála se za dnů našich příhoda se živlem opačným. Nedávno podal mi tribun Jan zprávu, že byl s králem Autharikem na místě, kde se podivná ta věc udála v době, kdy tam meškal komes Pronulf, a dosvědčuje, že ji viděl. Zmíněný tribun vypravoval, že již bezmála před pětiletím, tehdáž, když u tohoto města Říma vystoupil Tiber ze svého řečiště a tak se rozmohl, že přetekly vody jeho přes zdi městské a většinu čtvrtí zaplavily, rozvodnila se i řeka Atheza (n. Eča) u města Verony, takže se dostala až ke kostelu svatého Zenona, mučedníka a biskupa. Ač byly dveře kostela otevřeny, přece tam voda nevníkla. Vzrůstajíc ponenáhlu, dostoupila až k oknům kostelním, jež byla zcela blízko střechy. Voda takto stojíc, zavřela dveře kostelní, jako kdyby se byl tekutý živel proměnil v tvrdou zeď. Uvnitř se nalézali mnozí, nemajíce kudy by odtud vyšli, neboť byl celý kostel obklopen rozmohší se vodou, a bojíce se, aby tam nezahynuli žízni a hladem, přicházeli ke dveřím kostelním a nabírali, by se napili, vodu, která, jak jsem zprvu pravil, dosáhla až oknům a přece nikterak nevtékala dovnitř kostela. Nabíratí se tedy mohla jako voda, leč vtékatí jako voda nemohla. Stojíc

36

37

přede dveřmi na osvědčení zásluhy mučednickovy, byla k službám jako voda, a zas jako by byla jen zdánlivou vodou, nemohla se prodratí do místa. Dobře jsem tedy řekl prve, že to nebylo nepodobno zmíněnému starodávnému zázraku o ohni, jenž se jednak roucha tří mládenců nedotekl, jednak pouta jejich spálil.

Petr. Skutky světců, které vypravuješ, jsou velmi podivuhodné a užasá před nimi náramně nynější slabost lidská. Než slyše, že nedávno byli v Itálii muži, kteří měli tak podivuhodnou moc, rád bych věděl, zdali buď nepodstupovali žádných pokušení starého nepřítele, či zdali pokušením prospívali.

Řehoř. Bez namáhavého boje není palmy vítězné. Proč tedy jsou vítězi, leč že bojovali proti pokušením odvěkého nepřítele? Vtíráť se zloduch pořád do myšlenek, řečí a skutků našich, aby shledal něco, z čeho by nás obžaloval u vyšetřujícího soudce věčného. Chceš tedy poznati, jak je vždy přítomen, aby nás oklamal?

H L A V A XX.

O ŠTĚPÁNU, KNĚZI PROVINCIE VALERIJSKÉ, JEMUŽ ĎÁBEL ZOUVAL OBUV S NOHOU

38 Některí, co tu nyní s námi jsou, dosvědčují příhodu, kterou vypravuji. Muž života ctného, Štěpán jménem, jenž byl knězem provincie valerijské, byl zcela blízce sešvagřen s naším zde jáhnem a církevním almužníkem Bonifácem. Když se jednoho dne vrátil s cest domů, poručil svému sluhovi řečí nedbalou řka: „Pojď, ďáble, vyzuj mne.“ Na to slovo počaly se řeménky jeho obuvi v největší rychlosti rozvazovati, takže bylo patrné, že ho ďábel, kterého

pojmenoval, uposlechl, by mu obuv zul. Jak to zpozoroval kněz, ulekl se toho velice a počal velmi hlasitě volati: „Odstup, bídničku, odstup, neb jsem nemluvil k tobě, nýbrž k svému sluhovi.“ I odstoupil hned po slovech těch, i zůstaly řeménky, z veliké části již rozvázané, jak byly shledány. Z toho lze souditi, že starý nepřítel pokouší jistě s náramnou dotěrností naši mysl, když tak po ruce bývá k výkonům, jež činíme tělem.

Petr. Jest to práce velmi namáhavá a odstrašující, když máme stále dávatí pozor na pokušení nepřítelovo a pořád státi jakoby v šiku.

Řehoř. Nebude to namáhavé, když přenecháme stráž ne sobě, nýbrž milosti nebeské, leč tak, abychom i sami, jak můžeme, bděli pod její záštitou. Počínáme-li pak odpuzovati odvěkého nepřítel od své mysli, stává se z dobrotivosti božské často, že nejen není potřebí se ho báti, nýbrž že i sám se pak děsí moci těch, kteří vedou život dobrý.

H L A V A XXI.

O ŘEHOLNICI, JEŽ POUHÝM ROZKAZEM SVÝM ZBAVILA ČLOVĚKA ZLÉHO DUCHA

Svědkem události, kterou hodlám vypravovati, jest muž veleslavný, Eleutheryj, opat staříčkový, o němž jsem výše (ve hl. 14.) učinil zmínku a jenž se postaral, aby se mnou sděleno bylo, že jakás dívka v městě Spoletě, která již byla na vdávání, dcera nějakého předního muže, zaplála touhou po životě nebeském, jíž však otec hleděl cestu života zabrániti; dívka však zhrdnuvši otcem, přijala roucho posvátné. Následkem toho se stalo, že jí otec

vydědil ze svého statku a nedal jí nic jiného krom šesti uncí z jedné malé držebnosti. Než příklad její povzbudil mnohé dívky ze vznešenějších rodů, že počaly za ní vstupovati do kláštera, aby zasvětily panenství své Bohu všemohoucímu a jemu sloužily. Jednoho dne přišel k ní, aby ji povzbudil a poučil, opat Eleutheryj, muž života úctyhodného, a posadiv se rozmlouval s ní o slovu Božím, když tu náhle k ní vstoupil venkovan, přinášeje dar ze statku, z kterého jí otec daroval šest uncí. Postaviv se před nimi, svalil se, byv napaden zloduchem, a počal omdlévati, skřípaje zuby náramně a blábole. I povstala žena zasvěcená a příkazovala s hněvivou tváří hlasem velikým, řkouc: „Vyjdi z něho, bídný, vyjdi z něho, bídný.“ Na to slovo odpověděl ďábel ústy člověka trápeného, řka: „Vyjdu-li z něho, do koho vejdu?“ Náhodou pásl se vedle malý vepřík. I poručila mu žena zasvěcená řkouc: „Vyjdi z něho a vejdi do toho vepře.“ Vyšed tedy ihned z člověka, napadl dle příkazu vepře, usmrtil jej a odstoupil.

Petr. Rád bych věděl, směla-li aspoň vepře mu vydati.

Řehoř. Za pravidlo našeho jednání předkládají se nám skutky Pravdy. Vždyť i Vykupiteli našemu řeklo množství (zloduchů), jež drželo člověka: *Jestliže nás vymýtněš, pošli nás do stáda vepřů.* (Math. 8, 31. Mar. 5, 12. Luk. 8, 32.) Jednak je tedy z člověka vypudil, jednak dopustil, aby vešlo do vepřů a vehnalo je do propasti. Z toho se také soudí, že zloduch nemá bez dopuštění Božího žádnou mocí proti člověku, poněvadž ani do vepřů nemohl vejíti jinak, leč když mu bylo dopuštěno. Nutno tedy, bychom se dobrovolně podrobovali tomu, komu bezděky podrobena jest všecko nepřátelstvo, a to proto, abychom byli tím silnějšími svých nepřátel, čím více se svou pokorou sjednotíme s původcem všech věcí. Ký div potom, že všickni vyvolenci mohou, ač v těle jsou, činiti mnoho zázraků, když namnoze i mrtvé kosti jejich ožívají v mnohých zázracích.

H L A V A XXII.

O KNĚZI Z PROVINCIE VALERIJSKÉ, JENŽ U HROBU SVÉHO ZADRŽEL ZLODĚJE

Příhoda, kterou vypovím, udála se v provincii valerijské a mně byla ve známost uvedena vypravováním blahé paměti opata mého Valentiona. Tam býval totiž nějaký kněz ctihodný, jenž věnovav se s kleriky svými chvále Boží a dobročinnění, vedl život svatý. Když se dostavil den jeho povolání na věčnost, umřel a byl pochován před kostelem. Ke kostelu přiléhaly ohrady ovčí, a kdo šel k ovčím, bylo mu jíti místem, kde pochován byl. Jedné noci, když se klerikové modlili žalmy v kostele, přišel zloděj a vešel do ohrady, aby kradl; i vzal skopce a rychle vyšel. Jakmile však přišel k místu, kde byl pochován muž Páně, pojednou uvázl a kroku učiniti nemohl. Složil sice skopce s krku a chtěl jej pustiti, avšak nemohl uvolniti ruky. Zůstal tedy státi ubožák se svou kořistí jako vinník, a to opoutaný. Chtěl pustiti skopce, ale nemohl; chtěl se skopcem vykročiti, ale nebyl s to. A tak podivným způsobem zadržel mrtvý zloděje, který nechtěl, aby ho uviděli živí. Maje tak zloděj nohy i ruce poutané, stál tu bez pohnutí. Když nastalo ráno a chvály Boží byly skončeny, vyšli klerikové z kostela a našli člověka neznámého, jak rukou přidržuje skopce. Bylo však pochybno, zda skopce uzmul, či zdali jej obětuje; leč provinilec se rychle hlásil ku potrestání. I divili se všickni, že zásluhou muže Božího stál zloděj připoutaný k svému lupu. I počali se hned za něho modliti; než jen stěží mohli svými modlitbami dosíci, by aspoň s prázdnem mohl odejít člověk, jenž přišel, aby věc jejich uchvátil. A tak zloděj, který tu dlouho stál se svou kořistí,

odešel až časem s prázdnem na svobodu co zajatec.

Petr. Tuť patrno, jakou sladkostí se nám propůjčuje všemohoucí Bůh, když pro nás koná tak libé zázraky.

H L A V A XXIII.

O OPATU NA HOŘE V PRENESTĚ

A O JEHO KNĚZI

Řehoř. V městě Prenestě vypíná se hora a na ní jest klášter mužů Božích u svatého Petra apoštola. Dokud jsem ještě byl v klášteře, událo se mi zvěděti z jejich vypravování o velikém zázraku, jež vypovím a jehož skutečnost mnichové kláštera toho potvrzovali. V klášteře býval opat života ctného, jenž vychovávaje jednoho mnicha, přivedl mravy jeho na úctyhodnou výši. Když pozoroval, že vyspěl v bázni Boží, dal si jej tehdáž v klášteře vysvětití na kněžství. Vysvěcenému bylo ve zjevení oznámeno, že za nedlouho zemře. I vyžádal si od zmíněného opata klášterního dovolení, aby si směl připravití hrob. Odpověděl mu: „Já sice zemru před tebou; nicméně jdi, a jak chceš, připrav sobě hrob.“ Odešel tedy a připravil si jej. Po nemnohých dnech stařícký opat, zachvácen byv horečkou, octnuí se na sotnách; i poručil knězi, jenž při něm byl: „Polož mne do hrobu svého.“ A když řekl: „Víš, že tě hned následovati budu, oba se do něho nevejdem,“ odvětil opat hned řka: „Učiň, jak jsem pravil, nebo hrob tvůj pojme nás oba.“ Zemřel tedy a položen byl do hrobu, který byl pro sebe připravil kněz. Brzo přišla tělesná choroba i na kněze, a když se nemoc vzmohla, zemřel rychle i kněz. Když potom bratří donesli tělo jeho ku hrobu, jež byl pro sebe připravil, a hrob otevřeli, viděli všickní přítomní, že není v něm místa, kam by se mohl položití,

poněvadž tělo klášterního opata, které tam dříve položeno bylo, zaujalo celý hrob. Když bratří, kteří tělo knězovo přinesli, zpozorovali, jak se jim znesnadnilo pohřbení, zvolal jeden z nich řka: „Ó otče, kde jest, co jsi řekl: Hrob ten pojme nás oba?“ Na slovo to se pojednou před očima všech tělo opatovo, jež tam dříve položeno bylo a naznak leželo, otočilo na bok a udělalo v hrobu místo prázdné, by v něm kněz mohl pohřben býti, a tak splnil mrtvý, co byl za živa slíbil, že místo pojme oba. — Než poněvadž se ta příhoda, kterou jsem pověděl, udála u města Prenestina v klášteře svatého Petra apoštola, zdaž bys chtěl vyslechnouti něco, co se stalo v městě tomto se strážci chrámu, v kterém pochováno jest přesvaté tělo jeho?

40

Petr. Chci a velice tě prosím, abys tak učinil.

H L A V A XXIV.

O THEODOROVĚ, KOSTELNÍKU PŘI CHRÁMU SVATÉHO APOŠTOLA PETRA
V MĚSTĚ ŘÍMĚ

41

Řehoř. Jsou dosud na živu někteří, kdož znali strážce chrámu Theodora, jehož vypravováním přišla ve známost událost velmi pamětihodná, kteráž se mu přihodila, že totiž, když jedné noci záhy vstal, by opravil světlo u dveří, postavil se, jak měl v obyčeji, na dřevěných stupních, umístěných pod lampu a doléval na světlo v lampě. Tu náhle stanul dole na podlaze svatý apoštol Petr v rouše bílém a řekl jemu: „Spoluosvobozenče, proč jsi vstal tak záhy?“ Pověděv to, zmizel s očí hledícího naň. I pojal ho tu takový strach, že pozbyl veškeré síly tělesné a po mnoho dní nemohl povstati s lože. Co jiného chtěl

42

svatý apoštol věci tou ukázati svým sluhům, leč že přítomen jest, aby dohlížel, že sám pořád bez ustání hledí, aby mzdou odplaceno bylo vše, co se koná k jeho počtě?

Petr. Že spatřen byl, to se mi nejeví býti tak podivno, jako že strážce, jenž jej uviděl, jsa zdráv, onemocněl.

Řehoř. Co se tomu divíš, Petře? Pustil-li jsi s myslí, jak prorok Daniel, spatřiv veliké a hrozné vidění, kterýmžto viděním se také postrašil, hned doložil: *A já zemdlel jsem a stonal jsem po mnoho dní* (Dan. 8, 27)? Nemůžeť tělo pojímati věci, které jsou ducha; bývá-li tedy mysl lidská uchváćena mimo sebe, takže má vidění, nutně se časem stane, že tělesná nádobka, která nemůže unéstí tíhy takové, onemocňuje.

Petr. Zřetelný důvod tvůj zaplašil pochybnosti z myslí mé.

H L A V A XXV.

O AKONCIOVI, KOSTELNÍKU TÉHOŽ KOSTELA SVATÉHO PETRA

Jiný strážce tamního kostela před nedávnou dobou slul, jak vypravují naši starší, Akoncij, muž velice pokorný a vážný, jenž sloužil Bohu tak věrně, že sám svatý Petr dal zázraky na jevo, jak velice jej cení. Jakás dívka, šlakem raněná, pomeškávala v chrámě jeho, vlekouc se po rukou, nebo jsouc ochrnlá v kyčlích, táhla tělo po zemi. Když pak dlouho svatého Petra apoštola prosívala, aby se stala hodnou uzdravení, stanul jedné noci před ní u vidění a řekl: „Jdi k Akonciovi kostelníkovi, popros ho, a on ti navrátí zdraví.“ Ujistěna sice, že měla vidění, ale nevědouc, kdo by byl Akoncij, počala se po kostele sem tam ploužiti, by vyzvěděla, kdo jest

Akoncij. Pojednou se s ní setkal muž, jež hledala, i řekla mu: „Prosím tě, Otče, ukaž mi strážce Akoncije.“ On odpověděl: „Ten jsem já.“ Načež dí ona: „Pastýř a pěstoun náš, svatý Petr apoštol, poslal mne k tobě, abys mne z této nemoci vyprostil.“ I odpověděl jí: „Jsi-li poslána jím, povstaň.“ I ujal ji za ruku a pozdvihl ji hned, takže se postavila. Od té chvíle se tak posílily v těle jejím všechny nervy a údy, že po ochrnutí nezbylo více žádných stop.

Než máme-li rozbírat jednotlivé události, o nichž nám známo jest, že se v chrámě jeho staly, pak nám bez odporu nelze vypraviti všecko. Pročež nutno, aby se naše vypravování zatočilo k Otcům nejvyšším, kteří se proslavili svým životem v krajinách italských.

H L A V A XXVI.

O MENOVI, MNICHU POUSTEVNÍKU

Nedávno vedl v provincii samnitské život poustevnický muž ctíhodný, jménem Menas, jenž mnohým z našinců byl znám a zemřel asi před desíti lety. Vypravuje jeho skutky, neuvádím ani jediného zpravodaje, poněvadž mám na jeho život bezmála tolik svědků, kolik lidí zná provincii samnitskou. Menas tedy neměl pro své potřeby, krom několika málo včelínů nic jiného. Když mu jakýs Longobard chtěl něco ze včel ukrásti, dostalo se mu nejprv od muže toho ústní důtky, ale hned byl i zloduchem u jeho nohou potrápen. Proto bylo jméno poustevníkovo chováno ve veliké úctě jak u všeho obyvatelstva, tak i u barbarského národa toho, a nikdo se neodvážil vejíti do jeho domečku jinak, leč s pokorou. Často přicházeli z blízkého lesa medvědi a pokoušeli se vyjídati včely. Zastihl-li je, šlehal je metlou, kterouž obyčejně v ruce nosíval. Šelmy, ač byly velmi divoké, vyly a před jeho ranami

na útěk se dávaly a jakkoli by se sotva daly zastrašiti meči, avšak metly, kterou je ruka jeho švihala, se bály. Snahou jeho bylo, aby na světě nic nevyhledával a aby touhou po životě věčném rozpálil všecky, kteří k němu přicházeli prokázat mu lásku. Shledal-li kdy hříchy u kohokoliv, dal si záležeti, aby mu nikdy neuspořil důtky, nýbrž podněcován ohnivou láskou, ostrými slovy na něho dorýval. Učinili pak si zvykem obyvatelé, kteří se zdržovali poblíž i dál od místa, že mu každý v určitý den téhodne pošle svůj dar, aby měl z čeho dávatí svým návštěvníkům. Kdysi unesl statkář, jménem Karteryj, z nečisté žádostivosti jakous Bohu zasvěcenou ženu a pojal ji nedovoleně za manželku. Jak se o tom muž Páně dověděl, hned mu po kom jen mohl vzkazoval, co zasloužil slyšeti. Karteryj, jsa vědom sobě zločinu svého, bál se, a nikterak se neosmělil přijíti k muži Božímu, by ho snad nepokáral, jak míval v obyčeji činiti u provinilců; obětoval sice svůj dar, ale vstrčil jej mezi dary ostatních tak, aby sice přijat byl, ale aspoň nepoznán. Když doneseny byly podary všech mužů Božímu, seděl mlčky a bedlivě si každý zvláště prohlížel a všecky ostatní vybral a stranou kladl; poznav pak v duchu dar, jež zaslal Karteryj, pohrdl jím a odhodil jej řka: „Jděte a povězte mu: Bohu všemohoucímu jsi odňal obětinu a mněposíláš podary své? Já nepřijímám obětiny tvé, protože jsi odcizil obětinu Bohu.“ I připadla veliká bázeň na všecky přítomné, když s takovým povědomím soudil muž Páně o nepřítomných.

Petr. Mnoho takových mohlo, jak znamenám, podstoupiti mučednictví, kdyby jich byla zastihla doba pronásledování.

Řehoř. Jsou dva druhy mučednictví, Petře: jedno skryté, druhé zjevné. Nebo, byť se komu nedostávalo zevního pronásledování, jestliže plane srdce jeho takovým žárem, že jest hotov trpěti, má zásluhu mučednictví skrytého. A že lze býti

mučedníkem i bez utrpení zjevného, o tom svědčí Pán v Evangeliu, když k synům Zebedeovým, kteří si žádali, dokud ještě slabého ducha byli, seděti na místech předních, takto praví: *Můžete-li píti kalich, kterýž já píti budu?* (Mat. 20, 22.) Když mu totiž odvětili: *Můžeme*, dí k oběma: *Kalich zajisté můj píti budete; ale seděti na pravici mé, aneb na levici, není mé dáti vám.* (v. 23.) Co jiného však značí jméno kalich, než pohár utrpení? Když jest tedy jisto, že Jakub sešel umučením, ale Jan že zesnul za pokojné doby církve, lze odtud bez váhání souditi, že jest mučednictví také bez utrpení zevního, protože i o tom, který neumřel za pronásledování, nicméně řečeno bylo, že pije kalich Páně. Proč bychom tedy říkali o podobných mužích velikých, o jakých jsem se nahoře zmiňoval, že by byli mohli býti v době pronásledování mučedníky, když snášeli nástrahy nepřítele ukrytého, když v tomto světě milovali své protivníky, když odpírali všem tělesným žádostem a když obětovavše se Bohu všemohoucímu srdcem svým, i v době pokojné se mučedníky stali, kdežto se právě za dob našich, anaž se k tomu příležitost naskytla, podařilo dosíci koruny mučednictví osobám i chatrným, které vedly život světácký, o jakých se zdálo, že nelze u nich předpokládati ni-žádné oslavy nebeské?

H L A V A XXVII.

O ČTYŘICETI VENKOVANECH, KTEŘÍ OD
LONGOBARDŮ POBITI BYLI PROTO, ŽE
NECHTĚLI JÍSTI MASA OD OBĚTÍ
MODLÁŘSKÝCH

44

Byloť asi před patnácti lety, jak svědčí lidé, kteří při tom byli, od Longobardů čtyřicet venkovanů

zajato a poháněno, aby jedli maso od obětí modlářských. Když se proti tomu vzepřeli a ani dotknouti se nechtěli pokrmů svatokrádežných, počali jim smrtí vyhrožovati Longobardové, kteří je zajali, leč by z obětovaného pojedli. Oni však milující život věčný nad přítomný a pomíjející, vytrvali věrně a byli pro stálost svou všickni spolu pobiti. Byli-li tedy čím jiným leč mučedníky pro pravdu, když raději volili dokonati život pod mečem, než aby požitím věci zakázané urazili svého Stvořitele ?

H L A V A XXVIII.

O MNOŽSTVÍ ZAJATCŮ, KTEŘÍ BYLI ZABITI PROTO, ŽE SE NECHTĚLI KLANĚTI HLAVĚ KOZÍ

Rovněž tou dobou, když Longobardové drželi v zajetí asi na čtyři sta lidí, obětovali dle obyčeje svého ďáblovi hlavu z kozy, běhající dokola a zasvěcující mu jí zpěvem ohavným. A když se jí sami napřed se skloněnou šíjí naklaněli, nutili také zajatce, aby se jí podobně klaněli. Leč preveliká většina nechtěla uposlechnouti rozkazu a odepřela skloniti před věcí stvořenou šíjí, kterou vždy skláněla jen před Stvořitelem, volíc raději umřítí a tak k životu nesmrtelnému spěti, nežli se pokloniti a smrtelného života podržeti. A tak se stalo, že nepřátelé, kteří je zajali, prudkým hněvem se rozpálivše, pobili všechny, kteří neměli účasti v bludu jejich. Divno-li tedy, že se za propuknuvšího pronásledování mohli mučedníky státi lidé, kteří i za pokojných dob církve sami sebe vždy trestali a se tak úzké cesty, kteráž jest mučednictví, drželi, když se za nenadále nastalého pronásledování mohli hodnými státi, aby došli

palmy mučednické lidé, kteří se zdáli za doby pokoje v církvi kráčetí širokou cestou světáckou? Arcib, co díme o těchto vyvolených mužích, neplatí již také o všech za nějaké pravidlo. Nebo jako mohou za pojednou nastalé doby zjevného pronásledování podstoupiti mučednictví mnozí, kteří se v pokojné době církve zdají byti hodni pohrdání, tak zas nejednou upadají v malomyslný strach lidé, o nichž se za to mělo, že stojí silni. Než o těch, o kterých jsme prv mluvili, že by se mučedníky státi mohli, prohlašujeme s důvěrou, že o nich tak soudíme již z ohledu na to, jak skonali. O kterých jest jisto, že až do konce svého života vytrvali v ctnosti, která se v duchu jejich tajila, tací lidé nemohli klesnouti ani za pronásledování zjevného.

Petr. Jest tomu tak, jak tvrdíš. Než podivuji se, jaké milosrdenství prokazuje Bůh nám nehodným, když sveřepé Longobardy tak drží v mezích, že nedopouští, aby kněží jejich bezbožní, kteří zdánlivě nad věřícími vítězí, víru pravověřících pronásledovali.

H L A V A XXIX.

JAK OSLEPEN BYL BISKUP ARIÁNSKÝ

Řehoř. Však se namnoze pokoušeli, Petře, aby to činili; leč zázraky s nebe je zadržely v jejich zuřivosti. Tudy vypovím jeden zázrak, o kterém jsem se ještě před třemi dny dověděl od Bonifáce, mnicha z mého kláštera, jenž byl s Longobardy ještě před čtyřmi roky. Když longobardský ariánský biskup přišel k městu Spoletu a neměl místa, kde by slavil své bohoslužby, žádal biskupa ve městě za kostel, který by zasvětil svému bludnému učení. Poněvadž mu to však biskup zhola odepřel, prohlásil příšlý arián, že druhého dne vkročí s násilím do kostela svatého Pavla apoštola, který tam stál

proti němu. Zvěděl o tom strážce kostela, běžel rychle, kostel zavřel a závoramí jej opatřil; a když byl večer, uhasil všechny lampy a uvnitř se skryl. Jakmile se druhého dne světlo rozbřesklo, dostavil se biskup ariánský s množstvím lidu, jež byl sehnal, hotov jsa vypáčiti zavřené dveře kostelní. Pojednou se však božským řízením otřáslly všechny brány, a když závory daleko byly vrženy, otevřely se a všechny prostory chrámové staly se za velikého hlomozu přístupnými. S hůry se sneslo světlo a rozžehnuty byly všechny uhašené lampy. Leč biskup ariánský, jenž přišel s úmyslem, že učiní násilí, byl náhle raněn slepotou, takže jej odvedly zpět do jeho příbytku již ruce cizí. Zvědělše o tom všickni Longobardové, kteří v okresu byli usedlí, neosmělili se více zneuctíti míst katolických. Jistě se to zázrakem stalo, že když příčinou ariána lampy v kostele svatého Pavla byly uhašeny, jednou a touž dobou, kdy on světla pozbyl, světlo se do kostela vrátilo.

H L A V A XXX.

KTERAK BYL V MĚSTĚ ŘÍMĚ ARIÁNSKÝ KOSTEL POSVĚCEN ZA KATOLICKÝ

Než ať ni toho nesmlčím, co přede dvěma roky projevila dobrotivost nebeská také v městě tomto na důkaz, že ariánské kacířství jest zavržení hodné. Z toho, co vypovím, že něco pozoroval lid a něco že sami uviděli, dosvědčují s knězem strážcové kostela. „V okresu města, jenž sluje Subura, stál ještě přede dvěma roky ariánský kostel zavřený; i bylo usneseno, že se kostel zasvěti víře katolické a že tam budou vneseny ostatky svatého Šebestiána a svaté Agaty, mučedníků, což se i stalo. Vzkročili jsme do kostela s velikým množstvím lidu, pějíce

chvály Pánu všemohoucímu. Když se v něm již slavila mše svatá a zástupy se pro skrovné místo tísnily, pozorovali někteří lidé, kteří stáli mimo svatostan, že jim pod nohama sem tam pobíhá vepř. Co pak každý, jenž to pocítil, hned lidem vedle stojícím ukazoval, zaměřil vepř ke dveřím kostelním a přiváděl v úžas všechny, kolem nichž přeběhl; uhlídati ho však nikdo nemohl, ač pocítiti mohl. Dopustila to dobrotivost božská proto, aby všem bylo patrné, že z místa odchází obyvatel nečistý. Ukončivše slavení mše svaté, vzdálili jsme se. Leč ještě i za noci způsoben byl veliký šramot na střeše kostela, jako by tam někdo bludně pobíhal. A ještě mocnější zvuk se ozval za následující noci, rozlehnuv se nenadále tak děsivě, jako kdyby se byl všecek kostel od svých základů zbortil; načež hned přestal a více se tu již neudálo žádného znepokojení od starého nepřitele. Způsobiv děsivý hlomoz, dal na jevo, že byl donucen opustiti místo, které měl dlouho v držení. Po málo dnech snesl se za velice jasného povětří oblak s nebe na oltář kostela, jež přikryl svým závojem a všecken kostel naplnil takovým postrachem a jednak tak líbeznou vůní, že se nikdo neosmělil vejíti, ač byly dveře otevřeny. Kněz i strážcové, i kdož přišli sloužit mše svaté, pozorovali věc, vejíti však nemohli a vůni podivuhodné lahody počívali. I jiného dne, poněvadž tam visely lampy beze světla, sesláno bylo božským řízením světlo, jímž byly lampy rozžaty. A ještě po nemnohých dnech vyšel po skončeném slavení mše svaté strážce z kostela a za krátko zas vešed dovnitř shledal, že lampy, které byl uhasil, svítí. Domnívaje se, že je uhasil nedbale, dal si na tom více záležití a vyšed, zavřel i kostel bedlivěji. Když se však po tříhodinné době vrátil, shledal, že lampy, jež uhasil, svítí, takže světlo patrně naznačovalo, že místo přeneseno bylo z temnot do světla.“

Petr. Ačkoli se nacházíme u velikém soužení, přece úžasné zázraky, o kterých se dovídám, na-

svědčují, že námi Stvořitel náš nadobro nepohrdá.

Řehoř. Jakkoli jsem se ustanovil, že budu vypravovati toliko, co se dalo v Itálii, zdaž bys nicméně nechtěl, abychom na důkaz, že kacírství ariánské jest zavrženo, přenesli řeči své na Hispanii a abychom se zas odtud přes Afriku vrátili do Italie?

Petr. Vydej se, kam ti libo; já zajisté dám se s radostí vésti a s radostí zpět přivést.

H L A V A XXXI.

O SYNU VISIGOTSKÉHO KRÁLE LIUVIGILDA, 43 DA, KRÁLI HERMINIGILDU, JENŽ BYL OTCEM SVÝM PRO VÍRU KATOLICKOU 49 USMRCEN

Řehoř. Jak jsme se dověděli z řeči mnohých, kteří přicházejí z krajů hispanských, byl nedávno z ariánského kacírství k víře katolické přiveden Herminigild král, syn visigotského krále Liuvigilda, a sice kázáním velmi důstojného biskupa hispalitského Leandra, jenž jest již ode dávna mým důvěrným přítelem. I pokoušel se ariánský otec jeho, aby jej buď slíbenými odměnami neb výhrůžkami přiměl, by se k bludařství vrátil. Ale když mu vytrvale odpovídal, že se nikdy nemůže spustiti víry, kterou jedenkráte pravou býtí poznal, rozhněvav se otec jeho, nedal mu kralovati a zbavil jej všech věcí. Nemoha však ani takto jeho pevné myslí obměkčiti, zavřel jej do tuhého vězení a spjal šíjí i ruce jeho železným poutem. Tak počal mladistvý král Herminigild zhrdati královstvím pozemským a se zmužilou toužebností vyhledávati nebeské; líhal u vězení v rouchu žíněném, vyléval modlitby před Bohem všemohoucím za posilu a s tím povznešenější

myslí opovrhoval pomíjející slávou světa, čím více se v poutech svých přesvědčoval, že co mu mohlo býti odňato, ničím nebylo. Když se přiblížil slavný den velikonoční, poslal k němu bludařský otec za ticha nočního ariánského biskupa, aby z ruky jeho přijal svatokrádežně posvěcenou příčast, jenom tak že si zaslouží býti od otce přijat na milost. Leč muž, jenž se Bohu oddal, pokáral jak se slušelo ariánského biskupa, když přišel, a náležitě jej vyplísniv odmítl jeho svody. Ležel sice spoután zevně, avšak duchem byl volný, jsa velice osvícený. Ariánský otec jeho zaúpěl, když se biskup k němu vrátil, a hned vypravil své žoldnéře, aby velestálého vyznavače Božího usmrtili tam, kde ležel. A stalo se tak. Vešedše tam, ihned jej řali sekerou do hlavy a tak jej života tělesného zbavili. Arciť mohli na něm zahubiti jenom, čím zahubený sám se ustanovil zhrdati. Aby se však ukázalo, že došel slávy pravé, nenedostávalo se nebeských zázraků. Byloť za ticha nočního slýcháno pěni žalmové nad tělem krále a mučedníka, ano vpravdě krále, protože i mučedníka. Někteří praví, že se tam dobou noční ukazovaly i hořící lampy, a tudy se stalo, že bylo tělo jeho ode všech věřících právem uctíváno jako mučednické. Otce jeho zbloudilého a vražedníka pojala lítost: bolelo ho, že to spáchal, avšak nikolí tou měrou, aby mohl dojíti spásy. Uznal sice, že víra katolická jest pravá, leč nebyl hoden, by se stal jejím vyznavačem, protože se bál svého lidu. Když pak onemocněv ocítil se na sotnách, dbal o to, aby syna svého, krále Rekareda, ježž byl ponechal v bludařství, svěřil péči biskupa Leandra, kterého prv velice sužoval, aby si s ním počíнал tak, jako když vyučoval jeho bratra. Vyřídív to, zemřel. Po jeho smrti nenásledoval Rekared král bludařského otce svého, nýbrž bratra mučedníka. Zřekl se bludu kacířského a převedl všechnen národ visigotský ku pravé víře tak, že nedopustil ani, by kdo mohl býti v jeho království vojínem, kdo by se pro kacířský

50 blud nehrozil býti nepřitelem Božím. A není divu, že se stal hlasatelem pravé víry, když byl bratrem mučedníka, jehož zásluhy mu dopomáhají, že tak mnoho lidí přivádí zpět dolůna Boha všemohoucího. Při tom sluší uvážiti, že by se to vše bylo státi nemohlo, kdyby byl král Herminigild nezemřel pro pravdu. Neboť psáno jest: *Zrno pšeničné, padši v zem, neumře-li, samotné zůstane: pakli umře, mnoho užitku přinese* (Jan 12, 24). A vidíme, že co se s hlavou stalo, děje se i na údech. V národu visigotském umřel jeden, aby živi byli mnozí, a když padlo zrno jedno, aby získalo duším život, povstala z toho žeň hojná.

Petr. Věc to podivná, ano úžasná za dnů našich.

H L A V A XXXII.

O BISKUPECH AFRICKÝCH, JIMŽ ARIÁNŠTÍ VANDALOVÉ, PROTOŽE HÁJILI VÍRY KATOLICKÉ, DALI JAZYKY VYŘEZATI, ONI VŠAK TÍM NEPOZBYLI ZŘETELNÉ MLUVY

51 *Řehoř.* Když také za dob císaře Justiniana vypuklo a zle řádilo pronásledování víry katolické od ariánských Vandalů v Africe, byli někteří biskupové, kteří hájíce pravdy statečně vytrvávali, předvedeni k výslechu. Nemoha však jich král vandalský ani slovy, ani dary přiměti k odpadu, domníval se, že je oblomí mukami. Nebo když jim nařídil, aby neobhajovali pravdy, nýbrž aby mlčeli, a oni proti bludařství mluvití nepřestávali, dav se uchvátiti vztekem poručil, aby jim jazyky z kořene vyřezány byly. A divná věc, ještě mnohým starým

lidem povědomá, mluviliť potom na obranu pravdy i bez jazyků tak, jako jindy mluvivali s jazyky.

Petr. Velmi podivuhodná a valně úžasná to věc.

Řehoř. Psáno jest, Petře, o Jednorozeném Otce nejvyššího: *Na počátku bylo Slovo, a Slovo bylo u Boha a Bůh bylo Slovo* (Jan 1, 1). A o moci jeho dokládá se: *Všecky věci skrze ně učiněny jsou* (v. 3). Proč se tedy divíme, že mohlo pronášeti slova bez jazyka Slovo, které jazyk učinilo?

Petr. Líbí se mi, co díš.

Řehoř. Oni tou dobou přišli jako uprchlíci do města Konstantinopole. V době, kdy jsem já poslán byl k císaři, abych opatroval záležitosti církevní, našel jsem jednoho biskupa starce, který dosvědčoval, že ještě viděl, jak mluvili, nemajíce v ústech jazyků, jak otevírajíce ústa volávali: „Hle, vizte, že jazyků nemajíce mluvíme.“ Vypravovalť, že kdož se blíže podívali, viděli, že po zouplna vyříznutých jazycích zeje v ústech jejich jakoby prohlubeň a že přece se v ústech jakkoli prázdných tvořila slova zcela zřetelná. Jeden z nich, upadnuv ve chlípnost, rychle byl zbaven zázračného daru; nedbav zachovati tělesné zdrženlivosti, pozbyl po náležitém soudu Boha všemocného moci, by pronášel slova bez tělesného jazyka.

52

Než ať dostačí, co jsme pověděli, aby zavrženo bylo ariánské kacírství; nyní pak se vraťme k divům, které se nedávno udály v Itálii.

H L A V A XXXIII.

O SLUŽEBNÍKU BOŽÍM ELEUTHERIOVI

Řehoř. Eleutherij, o němž jsem se výše zmínil, opat kláštera svatého evangelisty Marka, nacházejícího se v parkánu města Spoleta, pobyl dlouho se

53

54

mnou v tomto městě v mém klášteře a zemřel tam. O něm vyprávěli jeho žáci, že modlitbou vzkřísil mrtvého. Byl to muž tak prostoduchý a kající, že slzy jeho, vycházející z duše tak pokorné a prosté, mohly beze vsí pochyby mnoho dosíci u Boha všemohoucího. Vypovím tedy jistý jeho zázrak, který mně, byv otázan, sám prostodušně vyznal. Když kteréhosi dne konal cestu a neměl při nastalém večeru místa, kam by se uchýlil, zašel do kláštera panenského, kdež byl jakýs malý hoch, jež duch zlý každé noci trápíval. Řeholnice přijavše muže Božího, prosily ho řkouce: „Ať této noci zůstane chlapec s tebou, otče.“ I ujal se ho laskavě a dovolil, aby té noci ležel u něho. Jak bylo ráno, počaly se řeholnice opata starostlivě vyptávat, zdali mu chlapec, kterého mu daly, v noci nic neučinil. I podivil se této jejich otázce a odpověděl: „Nic.“ Oznamily mu tedy, co s hochem jest, a vykládaly, že zlý duch od něho žádné noci neodstupuje, a se vsí snažností prosily, aby ho vzal s sebou do kláštera, že se již nemohou dívat na jeho trápení. Stařec přivolil a odvedl chlapce do kláštera. A když již za mnohý čas v klášteře byl a starý nepřítel se neodvážil k němu přistoupiti, pojalo ducha starcova odtud, že hochu zachránil, poněkud nezřízené veselí, neboť vyřkl v přítomnosti bratrů: „Bratří, ďábel si s oněmi sestrami tam tropil žerty: nebo jak se hoch dostal k služebníkům Božím, neodvážil se k němu přistoupiti.“ Sotva to dopověděl, v touž hodinu a v tu chvíli napadl ďábel hochu přede všemi bratry a trápil jej. Stařec uviděv to, jal se ihned naříkati. A když se bratří dlouho snažili, aby ho potěšili, odpověděl řka: „Věřte mi, že dnes nepřijde chléb do úst žádného z vás, leč bude-li hoch ďábelství zbaven.“ I položil se se všemi bratry k modlitbě a modlili se tak dlouho, až byl hoch z trápení vyproštěn. A vyproštěn byl tak dokonale, že se zlý duch nemohl více odvážiti, aby k němu přistoupil.

Petr. Věřím, že se ho přichytila malá pýcha,

a proto chtěl Bůh všemohoucí, aby se jeho žáci stali pomocníky jeho skutku.

Řehoř. Tak jest; když nemohl břemene zázraku nésti sám, rozdělil se o ně s bratřími a unesl je. Jak mocná byla modlitba muže toho, zkusil jsem sám na sobě. Nebo když jsem svého času ještě v klášteře trpěl řezavými bolestmi v útrobách a každé chvíle jsem se blížil k smrti pro časté svírání (kterýžto neduh jmenují lékaři po řecku synkopou) a zdálo se, že by se mi životní dech nadobro přetrhl, kdyby mne nebyli bratří často občerstvovali pokrmem, nadcházel den velikonoční. A když jsem se ani na veleposvátnou sobotu, v kterou se i malé děti postívají, já postiti nemohl, počal jsem chřadnouti více zármutkem než nemocí. Leč duch zkořmoucený brzo našel radu; zavedl jsem tajně muže Božího do kaple a prosil jsem ho, by mi svými modlitbami vymohl od Boha všemohoucího síly, abych se mohl toho dne postiti, což se i stalo. Dalť se hned, jak jsme do kaple vkročili, na mou pokornou žádost v slzách do modlitby a skončiv za krátko modlitbu, odešel. Jeho blahořečením nabyl můj žaludek takové síly, že jsem na jídlo a nemoc docela zapomněl. Počal jsem se podívatí tomu, co jsem, co jsem byl, nebo i když mi opět přišla na mysl nemoc, nepozoroval jsem již na sobě žádné z věcí, na něž jsem se pamatoval. Zabývala-li se mysl záležitostmi klášterními, zapomínal jsem na svou nemoc nadobro. Přišla-li mi však, jak jsem prv řekl, nemoc na mysl, divil jsem se, že nejím, když jsem se cítil tak silným. A když přišel večer, shledal jsem v sobě tolik síly, že kdybych byl chtěl, mohl bych prodloužití půst až do druhého dne. A tak se stalo, že jsem za pravdivé uznal řeči i o jeho skutcích, při kterých jsem sám přítomen nebyl.

Petr. Poněvadž jsi řekl, že byl mužem veliké kající, rád bych se ještě více o tom poučil, jakou moc mají slzy. A proto tě prosím, vyprávěj mi, kolik jest druhů lítosti.

KOLIK JEST DRUHŮ LÍTOSTI

Řehoř. Lítost dělívá se na mnoho druhů, poněvadž kajícíníci oplakávají i každý jednotlivý hřích. Proto vece Jeremiáš tolikéž slovy kajících: *Rozdělení vod vyvedlo oko mé.* (Pláč 3, 48.) Hlavně však jsou dva druhy lítosti, poněvadž duše, která žízni po Bohu, lituje napřed z bázně, potom z lásky. Napřed zajisté bývá pohnuta k slzám, když rozpomínajíc se na své skutky, bojí se, že jí bude trpěti za ně věčné tresty. Když se však bázeň dlouhotrvající úzkostlivou zkormouceností vyčerpá, vyvstává z naděje na odpuštění jakési bezpečí a duch rozohňuje se tak, že miluje radostí nebeské; kdo prve plakal, aby nebyl uveden do trestů, začíná potom přehořce plakati, že není způsobilý pro království. Obírá se mysl jeho úvahami, jaké jsou tam kůry andělské, jaká společnost blahoslavených duchů, jak maje-státné jest věčně patřit na Boha, a pláče víc, že jest vzdálen od těchto dober trvalých, než plakal dřív, když se obával zla věčného. A tak se stává, že dokonalejší lítost z bázně přivádí ducha k lítosti z lásky. Dobře vypisuje se to obrazným líčením posvátné a pravdivé události, v níž se vypravuje, že *Axa, dcera Kálebova, vzdychala, jakž seděla na oslu. Jízto řekl otec její Kaleb: „Což jest?“ A ona odpověděla: „Dej mi požehnání; zemi polední a suchou dal jsi mi, přidejž i vlašnou. Dal jí tedy otec vlašnou horní a vlašnou dolní.* (Jos. 15, 18 nn.) Axa sedící na oslu jest jako duše, kteráž se povznese nad nerozumná hnutí tělesná. Vzdychá a prosí otce o zemi vlašnou; mámeť za milost slz prositi Stvořitele svého velmi úpěnlivě. Jsou zajisté nejedni, kteří sice již obdrželi dar, že svobodně mluví pro spravedlnost, že se ujímají potlačených, že udělují nuzným svůj majetek, že mají víru plamennou;

avšak daru slz ještě nemají. Mají tedy zemi polední a suchou, postrádají však dosud vlažné, nebo lidé, kteří jsou dobrými skutky opatření a v nich velicí a horliví jsou, potřebují, ano převelmi potřebují, aby buď z bázně před tresty nebo z lásky ke království nebeskému oplakávali také skutky zlé, jež dříve spáchali. Než poněvadž jsou dva druhy lítosti, jak jsem pravil, daroval jí otec zemi vlažnou horní a vlažnou dolní. Horní vlažné země dostává se totiž duši, když se v slzách kormoutí z roztouženosti po království nebeském. Dolní však zemi vlažnou přijímá, když se s pláčem obává trestů pekelných. A sice se jí dává napřed dolní a potom horní vlažná země. Ale poněvadž lítost z lásky jest důstojnější a tudy přednější, proto bylo nutno dříve se zmíniti o vlažné zemi horní a potom o vlažné dolní.

Petr. Líbí se, mi co pravíš. Než když jsi řekl, že Eleutherij jsa života úctyhodného, měl takovou zásluhu, zkoumejmež, libo-li, zda sluší věřiti, že se i nyní nalézají ve světě nějakí lidé takoví.

HLAVA XXXV.

O AMANCIOVI, KNĚZI PROVINCIE TUSCIJSKÉ

55

Řehoř. Není lásce tvé neznámo, jak pravdymilovný a svatý jest Florid, biskup kostela tiburského. Vypravoval mi, že jest u něho jistý kněz obzvláště prostoduchý, jménem Amancij, a podává o něm zprávu, že má takovou moc, že po způsobu apoštolů vzkládá na nemocné ruku a je uzdravuje, a byť byla nemoc jakkoli prudká, že jeho dotekem odchází. I doložil, že má i toho druhu zázračnou vlastnost, že kdyby na jakémkoli místě i nejlítějšího hada našel, učiní nad ním znamení kříže, a tím jej hned usmrtí, neboť

56

mocí kříže, kterou muž Boží svým prstem provodí, se jeho vnitřnosti strhají a on hyne. Uteče-li však kdy před ním had do skrýše, požehná znamením kříže otvor skrýše a hned se již had mrtvý ze skrýše vytáhne. I postaral jsem se, abych též sám uviděl muže, jenž má takovou moc, a chtěl jsem, aby jej přivedli ke mně a aby po něco málo dní zůstával v domě pro nemocné, kdež by spíše mohl osvědčiti, kdyby se naskytla nějaká příležitost k omilostněnému uzdravení. Tam mezi jinými nemocnými ležel kdosi, jenž byl chorý na duchu, jak lékaři říkají po řecku frenetik. Když se za jedné noci mocně ozýval, totiž jako šílenec, a všecky nemocné nesmírným křikem rušil, takže žádný z nich spáti nemohl, povstala z toho věc velmi žalostivá, že totiž, když se zle vedlo jednomu, vedlo se následkem toho všem ještě hůře. Než jak jsem prve vše dopodrobna vyzvěděl od Florida, muže důstojného, jenž tam tehdáž meškával se zmíněným knězem, tak i potom od chlapce, jenž té noci nemocným posluhoval, ctihodný kněz povstav ze svého lůžka, přistoupil tiše k loži frenetikově a vloživ naň ruce, modlil se. Když mu hned bylo lépe, vzal jej s sebou a zavedl jej do hořejší části domu do modlitebny, kde se volněji oddal modlitbě za něho a hned jej přivedl zdravého zpět k jeho lůžku, takže již více nevydával žádného hlasu, aniž rušil kohokoliv z nemocných pokřikem, ani nepřihoršoval komu nemoci, poněvadž dokonale přišel k rozumu. Z tohoto jediného skutku Amanci-ova jsme poznali, že nám lze také vše ostatní, co jsme o něm slyšeli, věřiti.

Petr. Velice se vzdělává život náš, když vidíme muže činící věci tak podivuhodné a když poznáváme nebeský Jerusalema po jeho měšťanech.

Řehoř. Myslím, že se také nemá mlčeti o zázraku, který Bůh všemohoucí ráčil ukázati na služebníku svém Maximiánu, nyní biskupu syrakuzském, tehdáž opatu mého kláštera. Když jsem totiž z nařízení svého velekněze konal v službě vyřizování záležitostí církevních při císařském paláci v městě Konstantinopoli, přišel tam s bratřími ke mně ctihodný Maximián, neboť ho tam vedla láska. Při svém však návratu do mého kláštera v Římě zastížen byl na moři Adrijském prevelikou bouří a dostalo se mu pocítiti i hněvu i milosti Boha všemohoucího během nevystižitelným a kromobyčejným zázrakem, jenž se stal s ním a se všemi, kteříž byli při něm. Neb když vlny, větrem velmi prudkým pozdvižené, zuřivě jim záhubu strojily, ztratila se z lodí kormidla, stožár byl stržen, plachty do vody vrženy a celý sklad lodí byl přílišnými nárazy vln ve všech svých spojkách rozviklán. Trhlinami, jež se utvořily, vnikala voda a naplnila loď až nahoru k palubě, takže se zdálo, že není loď na vodě, ale voda na lodi. Tehdáž ti, co se nacházeli v lodi, poděšení smrtí, která nebyla tak blízka jako již přítomna a před očima, dávali si políbení pokoje, přijímali Tělo a Krev Vykupitelovu a jednotlivě se odporoučeli Bohu, aby milostivě přijal duše jejich, když těla jejich odevzdal tak děsivé smrti. Než Bůh všemohoucí, jenž podivně polekal jejich mysl, zachránil ještě podivněji jejich život. Nebo loď konajíc cestu svou plula, ač byla až k hořejší palubě plná vody, po osm dní nad vodou. Devátého dne dostala se do přístavu pevnosti kotronské. Všickni, kteří se plavili se ctihodným mužem Maximiánem, vyšli z ní zdrávi. A když po nich i sám vyšel, pohřížila se loď ihned do hlubiny v přístavu, jako kdyby vystoupením

59

60

jejich pozbyla toho, co ji drželo na povrchu. Dokud byla na moři plna lidí, unesla v sobě vodu a plula; když ji však Maximián s bratry opustil, nemohla již v přístavu vody bez lidí unésti a tím Bůh všemocný ukázal, že dokud zatížena byla, držel rukou svou loď, ale nemohla se udržet nad vodou, když byla od lidí vyprázdňena a opuštěna.

H L A V A XXXVII.

O SANKTULOVĚ, KNĚZI V PROVINCII NURSICKÉ

Řehoř. Viděl jsi také u mne asi před čtyřiceti dny kněze života úctyhodného, jménem Sanktula, o kterém jsem se nahoře zmínil, jenž přicházel ke mně z provincie nursické každého roku. Než z provincie té přišel ke mně před třemi dny mnich, jenž mne ohromil zprávou velmi kormutlivou, neboť mi ohlašoval, že muž ten zemřel. Jakkoli si ho nepřipomínám, abych při sladké jeho památce nekvílel, nicméně budu již bez obavy vypravovati o jeho ctnostech, o nichž jsem se dověděl od kněží z jeho sousedství, kteří slynou podivuhodnou pravdivostí i prostodušností. A jak to bývá, když se duše navzájem milují, že si mohou z důvěrné lásky i mnoho mezi sebou dovoliti, tak on, když jsem z přátelství na něho dotíral, viděl se nucen, aby také sám něco, ač co nejméně, o svých skutcích pověděl. Když tedy svého času Longobardové vytlačovali v lisu olivy, aby z nich dobyli oleje, přinesl s přívětivou tváří a myslí, jak býval, prázdný měch k lisu a pozdraviv s veselým pohledem pracující Longobardy, vytáhl měch a pravil, spíše jim rozkazuje než prose, aby mu ho naplnili. Avšak mužové pohanští, kteří po celý den pracovali marně, nemohouce z oliv

mačkáním dostatí oleje, vyslechli slova jeho s odporem a zasypávali jej nadávkami. Muž Páně odpověděl jim s tváří ještě veselejší: „Takto se za mne modlete, měch ten Sanktulovi naplňte a takto on od vás odejde.“ Nepozorujíce však, že by olej z oliv vytékal, a znamenajíce, že muž Boží naléhá, aby mu měch naplnili, prudce se rozzlobili a počali mu zlořečiti ještě potupnějším spíláním. Vida tedy muž Boží, že olej nikterak z oliv nevychází, prosil, aby mu dali vodu a jakž všickni na to hleděli, ji požehnal a vlastníma rukama do lisu vylil. Následkem tohoto požehnání vyrazil hned olej v takové hojnosti, že Longobardové, kteří prv dlouho nadarmo pracovali, naplnili netoliko všechny nádobky své, ale i měch, který přinesl muž Boží, a vzdávali mu díky, že ač přišel za olej prosit, svým požehnáním jim dal, čeho sobě žádali.

Jinou dobou rozmohl se všude také náramný hlad a Longobardové vypálili kostel svatého mučedníka Vavřince. Muž Boží, chtěje kostel znovuzřídití, povolal mnoho stavitelů a k nim více dělníků jako za pomahače. Bylo tedy nutno, aby se pracujícím každodenně bez průtahů dávala strava. Avšak nedostávalo se chleba, poněvadž když byl hlad, byla o něj nouze. Pracující lid počal stravného naléhavě požadovati, neboť se mu nedostávalo sil ku práci. Uslyšev o tom muž Boží, těšil je na zdař Bůh slovy, slibuje jim, čeho se nedostávalo; sám však byl pln úzkostí, poněvadž jim pokrmu, jak slíbil, poskytnouti nemohl. Když tak sklíčen sem tam chodil, přišel k peci, kde byly den před tím ženy ze sousedství pekly chleby, a nahýbnuv se, podíval se tam, zda by tu náhodou nepozůstal chléb po těch, jež pekly. Pojednou nalézá chléb podivuhodné velikosti, neobyčejně bílý. Vzal jej sice, avšak nehodlal ho donéstí stavitelům, aby se snad jakoby z dobromyslnosti nedopustil hříchu, kdyby byl chléb cizí. Nosil jej tudíž po ženách v sousedství, ukazoval jej všem a tázal se, zdali ho tam některá z nich

nezůstavila. Ale všechny, které tam předešlého dne pekly, tvrdily, že jejich není a osvědčovaly, že si své chleby odnesly z pece v plném počtu. Tehdáž odešel muž Páně radostně s jedním chlebem k stavitelům, jichž bylo mnoho; napomenul jich, aby vzdali díky Bohu všemohoucímu, oznamuje, že jim poskytl potravu, a sezvav je hned, předložil jim nalezený chléb, aby se posílili. A když se dostatečně, a no plně nasýtí, sebral z něho drobtů víc než chléb sám obnášel. Ty předložil jim k jídlu také druhého dne; než pozůstalých z nich drobtů bylo více než drobtů, jež jim předložil. A tak se stalo, že když se po deset dní všickni stavitelé a dělníci z jednoho chleba nasýtí, jako jedli z něho dnes, tak z něho zbývalo každodenně na zítřek tolik, co snísti mohli, jako kdyby se požitím chleba drobtů množily a jako by se ústy požívajících pokrm obnovoval.

Petr. Toť věc podivná a vzhledem k tomu, že byla podle vzoru, jež dal Pán svým zázrakem, jest hodna, aby všickni nad ní žasli.

Řehoř. Bylť to Pán, jenž skrze služebníka svého nasycoval mnohé chlebem jedním, byl to ten, jenž sám pěti chleby nasýtl pět tisíc lidí, jenž množí maličko zasetých zrn do bezpočetného obilí ke žnám, jenž ze země vyvedl i semena a všecko spolu stvořil z ničeho. Než aby ses dále nedivil tomu, co v moci Páně učinil ctihodný muž viditelně, slyš, jaký byl sám z moci Páně v srdci. Když Longobardové, zajavše kteréhosi dne jistého jáhna, svázaného chovali, chtěli jej lidé, kteří ho chovali, usmrtiti. Když pak se den chýlil k večeru, prosil muž Boží Sanktul Longobardů, aby jej rozvázali a život mu darovali. Leč odepřeli toho nadobro, že prý nemohou. Pozoruje tedy, že přemýšlejí, jak by jej usmrtili, prosil jich, aby mu ho dali pod stráž. I odpověděli mu hned: „Dáme ti ho sice, bys jej střežil, leč pod tou podmínkou, že kdyby utekl, ty za něho umřeš.“ Muž Páně přijal to rád a vzal jáhna na svou záruku. O půlnoci pozoruje, že jsou všickni Longobardové pohříženi v tvrdé

spaní, vzbudil jej a dí mu: „Vstaň a rychle utec; Bůh všemohoucí tě vysvobodí.“ Však jáhen nezapomněv, jak se za něho zaručil, odpověděl řka: „Nemohu utéci, otče, nebo uteku-li já, umřeš za mne beze vší pochyby ty.“ Ale Sanktul, muž Páně, donutil ho k útěku řka: „Vstaň a jdi, Bůh všemohoucí ať tě vytrhne; já zajisté jsem v ruce jeho; mohou na mně spáchat jen tolik, mnoho-li On dopustí.“ Jáhen tedy prchl a rukojmí jeho zůstal jakoby oklamáný. Jak tedy bylo ráno, přišli Longobardové, kteří mu jáhna dali pod stráž a žádal darovaného zpět. Uctyhodný kněz však odpověděl, že utekl. Tehdáž řekli: „Sám lépe víš, co se má státi.“ I dí pevně služebník Páně: „Vím.“ Řekli mu tedy: „Jsi člověk dobrý, nechceme, abys umřel, rozličně byv mučen; vyvol si smrt, jakou chceš.“ Odpověděl jim muž Páně řka: „Jsem v ruce Božích, usmrťte mne tou smrtí, kterou On dopustí, abych byl usmrcen.“ Tu se usnesli všickní přítomní Longobardové, že mu má býti sřata hlava, aby ukončili život jeho bez velikého mučení smrtí krátkou. Co se Longobardů v místě nacházelo, jak uslyšeli, že má býti usmrcen Sanktul, jenž pro svou svatost a důstojnost požíval veliké úcty, všickní se sešli s radostí k tomuto divadlu smrti, neb jsou povahy ukrutné. A tak stály jich vřkol řady. Muž Páně uveden byl doprostřed a z mužů silných vybrán byl jeden, o němž nebylo třeba pochybovatí, že setne hlavu jeho jedním rázem. Když tedy zavedli cřihodného muže mezi ozbrojené, utekl se hned ku zbraní své; požádalř jich, aby mu dovolili maličko se pomodlití. Jak mu dovolili, položil se na zem a modlil se. Poněvadř se však modlil poněkud déle, strčil do něho vybraný kat patou, by vstal, řka: „Vstaň, poklekni a napni šíji.“ Povstal tedy muž Páně, poklekl, napjal šíji. Leč, když šíji napjav, spatřil vytasený proti sobě široký meč, to jediné prý nahlas pronesl: „Svatý Jene, zachyř jej.“ Tehdáž kat vybraný, jenž držel vytasený meč, mocným rozmachem zvedl rámě do výše, aby řal, avšak spustití ho

nijak nemohl, neboť náhle ztrnul a rámě jeho, držící meč vzhůru k nebi, uvízlo, nemohouc se ohnouti. Všecken zástup Longobardů, jenž se byl k tomu divadlu smrti dostavil, nyní obrátil, počav to příznivě schvalovati a se tomu obdivovati a muže Božího s bázní v úctě míti, neb se jasně ukázalo, jaká jest jeho svatost, když spoutal rámě svého kata ve vzduchu. Byv požádán, aby povstal, vstal; když ho požádali, aby uzdravil rámě svého kata, odepřel to řka: „Nikterak se nepomodlím za něho, leč složí-li prv přísahu, že rukou tou nezabije žádného křesťana.“ Avšak na Longobarda, jenž přišel o rámě, protože, ať tak dím, je proti Bohu vztáhl, tak působil jeho trest, že ho k tomu donutil, aby přísahal, že nikdy křesťana nezabije. Přikázal mu tedy muž Páně řka: „Spusť ruku dolů.“ A hned ji spustil. I řekl mu rychle, dokládaje: „Vlož meč do pochvy.“ A vložil ihned. Vidouce to všickni, jak velikou moc má, chtěli mu o závod v dar obětovati voly a spřežení, jichž nakořístili; leč daru takového nechtěl muž Páně přijati, nýbrž požádal lepší odměny darem řka: „Chcete-li mi něčeho povoliti, dejte mi všecky zajatce, které máte, a budu míti příčinu, abych se za vás modlil.“ Stalo se. Všecky zajatce s ním propustili; tak dle dobrotivého řízení Božího vysvobodil od smrti lidí mnohé, když se sám vydal na smrt za jednoho.

Petr. Podivná to věc a jakkoli jsem se i sám o ní dověděl od jiných, vyznávám vpravdě, že kolikrát-kolí se vypravuje, vždy jest mi nová.

Řehoř. Sanktulovi se v té věci nic nepodivuj, ale můžeš-li, uvaž, kdo byl onen Duch, jenž zaujal jeho tak prostínekou mysl a jenž ji pozvedl k tak vysoké ctnosti. Neb kde byla duše jeho, když se tak pevně na tom ustanovil, že zemře za bližního, když pro časný život jednoho bratra pohrdl svým a když šíji svou pod meč nastavil? Jaká síla lásky zaujala srdce jeho, jež se nelekalo vlastní smrti, jen aby zachránilo jednoho bližního? Vždyť víme jistě, že se

ctihodný muž Sanktul nevyznal dobře ani v prvopočátcích literního umění. Předpisů zákona neznal; ale poněvadž láska jest plnost zákona (Řím. 13, 10), zachoval láskou k Bohu a k bližnímu celý zákon a jako neměl poznání zevnitřního, tak žilo v lásce jeho nitro. A ač snad nikdy nečetl, co dí apoštol Jan o Vykupiteli: *Jako on život svůj za nás položil, i myf máme za bratři život klásti* (I. Jan 3, 16), znal vznešené toto přikázání apoštolské spíše z plnění než z vědění. Porovnejme jen, libo-li, s naším neučeným věděním jeho učenou nevědomost. Kde naše podléhá, tam jeho nauka vyniká. My o ctnostech mluvíme, ač jsme jich prázdní a jako kdybychom se nacházeli mezi plodonosným stromovím, vůni ovoce jen cítíme, aniž bychom ho požívali; on uměl ovoce ctností česati, ač nepočíval vůně jeho ze slov.

63

Petr. Prosím tě, co soudíš o tom, že dobří lidé bývají odňati a že buď vůbec nelze naléztí takových, kteří by žili, aby jiné vzdělávali, aneb že jistě již všude řídnou?

Řehoř. Že odnímání bývají, kdož by mohli býti ku prospěchu, toho zasluhují pro svou zlost lidé po nich zůstávající; a poněvadž se přibližuje konec světa, vyvolení proto bývají vzati, aby neuzřeli věci horších. Z kteréž příčiny dí zajisté prorok: *Spravedlivý hyne a není, kdo by (o tom) přemýšlelv srdci svém; a muži milosrdenství shromáždění bývají, neb není, kdo by porozuměl* (Isai. 57, 1). Proto jest opět psáno: *Otevřte, aby vyšli, kteříž by pošlapali ji (zemi), sberťte s cesty kamení* (Jerem. 50, 26). Tudy vece Šalomoun: *Čas rozmitání kamene, a čas sbírání* (Kazat. 3, 5). Čím více tedy hrozí konec světa, tím více je nutno, aby se sbíralo živoucí kamení na stavbu nebeskou, aby vyrostl Jerusaleml náš do míry, jakž zbudován býti má. Nemyslíme však, že by byli všickní vyvolení tak odnímání, by pozůstávali na světě jenom lidé převrácení, jelikož by se hříšníci nikdy neobraceli k lítosti kající, kdyby nebylo žádných dobrých příkladů, které by duše jejich po sobě táhly.

Petr. Zbytečně stěžuji sobě do odnámání dobrých vida, že i zlí hromadně hynou.

H L A V A XXXVIII.

64 O VIDĚNÍ, KTERÉ MĚL REDEMPT,
BISKUP MĚSTA FERENTINA

Řehoř. Nic se té věci nediv, Petře; poznalaf láska tvá Redempta, biskupa města Ferentina, muže úctyhodného života, jenž sešel s tohoto světa asi před sedmi roky. Poněvadž byl za mého pobytu v klášteře mým důvěrným přítelem, vypravoval mi, byv mnou k tomu pobídnut, jakž se to i daleko široko rozhlásilo, co zvěděl o konci světa, za dob mého předchůdce, Jana mladšího. Říkávalť totiž, že když kteréhosi dne chodil dle svého obyčeje po svých farách, přišel do kostela svatého mučedníka Eutychieje. Poněvadž se den nachyloval k večeru, chtěl, aby mu uchystali lůžko u hrobu svatého mučedníka; a tu odpočinul po práci. O půlnoci, když, jak pravil, ani nespál, ani dokonale bdít nemohl, nýbrž jak to bývá při těžkých snech, když duch jeho pro nějakou naléhavě tísnivou starost bděl, stanul před ním svatý mučedník Eutychij a pravil: „Redempte, bdíš?“ Odpověděl mu: „Bdím.“ Načež dí: „Přichází konec veškerého těla, přichází konec veškerého těla, přichází konec veškerého těla.“ Po těchto třikrát pronesených slovech zmizel zjev mučedníka, jenž se ukázal zraku duše jeho. Tu vstal muž Boží a s nářkem se oddal modlitbě. A brzo potom přišla hrozivá znamení na nebi; spatřovalať se na straně půlnoční kopí a válečné šíky ohnivé. Brzo dobyv se divý národ longobardský z pochvy svého sídla, obořil se na šíji naši a pokolení lidské, které se v této zemi rozmohlo jako husté osení v náramném množství,

65
66
67
68
69

poschlo, byvši posečeno. Bylať města vylidněna, hrady vyvráceny, kostely vypáleny, mužské i ženské kláštery zbořeny, pole od lidí opuštěna a všech obdělavatelů zbavena, takže země jest vyprázdňena jako poušť, neobývá jí žádný držitel, šelmy zaujaly místa, kde prv bývalo mnoho lidu. A co se děje v jiných částech světa, nevím. Nebo na zemi této, kde žijeme, svět nám svůj konec již neopovídá, nýbrž ukazuje. Proto jest tím více nutno, abychom ještě úsilněji vyhledávali věci věčných, čím více poznáváme, že časné věci rychle od nás prchají. Měli jsme zhrdati světem, byť nám byl lahodil, byť byl ducha našeho štěstím pošimrával; ale když nás utiskuje metlami, když nás znavuje takovými protivenstvími, když nás zahrnuje každodenně tolika bolestmi, co jiného nám volá, než abychom ho nemilovali?

Bylo by ještě mnoho skutků lidí vyvolených, o nichž by slušelo vypravovati, leč pomímám jich mlčením, poněvadž spěchám k věcem jiným.

Petr. Maje za to, že mnozí lidé, kteří se nacházejí v lůně církve svaté, pochybují, že by duše žila, když tělo zemře, prosím, abys pro vzdělání mnohých pověděl, buď jaké jsou důvody rozumové, neb tanou-li ti na mysli nějaké příklady o duších (z těla vyproštěných), aby pochybovačí poznali, že duše nemívá spolu s tělem konec.

Řehoř. To je dílo velmi pracné, zvláště je-li duch zaměstnán a k jiným věcem obrácen. Jsou-li však lidé, jimž by to mohlo posloužiti, dávám prospěchu svých bližních bez odporu přednost před vlastní vůlí, a pokud budu s pomocí Boží s to, ukáží v další knize čtvrté, že duše po těle žije.

HLAVA I.

LIDÉ TĚLESNÍ PROTO NEVĚŘÍ VE VĚCI VĚČNÉ A DUCHOVNÍ, PONĚVADŽ SE O NICH SMYSLNĚ PŘESVĚDČITI NEMOHOU

Řehoř. Když byl praotec pokolení lidského pro svůj hřích vypuzen z radostí rajských, uběhl ve svízele slepoty a vyhnanství, kteréž jest snáseti nám, poněvadž vypadnuv hříchem z toho, čím byl, nemohl již patřiti na radosti vlasti nebeské, k nimž prvé duchem pozíral. Bylť totiž člověk v ráji uvykl okoušeti řečí Božích a přítomen býti blaženým duchům andělským, poněvadž měl srdce čisté a vyšší patření; ale když zapadl sem, vzdálil se od světla duchovního, jímž býval naplněn. (Viz Hom. 32.)

My, kteříž jsme v tomto vyhnanství slepoty pošli z jeho těla, slyšeli jsme sice, že jest vlast nebeská, slyšeli jsme o jejích občanech, o andělech Božích; slyšeli jsme, že duchové lidí spravedlivých a dokonalých jsou druhy andělů; než poněvadž lidé tělesní nemohou poznávati věcí neviditelných smyslně, pochybují o tom, zda jest něco, čeho nelze viděti očima tělesnými. Této pochybovačnosti o všem nemohl míti praotec náš, nebo ač byl od radostí rajských oddělen, přece pamatoval, že co ztratil, nicméně vídal. Onino však nemohou toho, co slyšeli, ani počívati, ani se na to rozpomínati, poněvadž nemají z toho jako on aspoň v minulosti nižádné zkušenosti. Jako kdyby těhotná žena uvržena byla do žaláře a tam dítě porodila a dítě narozené v žaláři bylo vychováváno a rostlo; tu by mu sice matka,

kteráž je porodila, jmenovala slunce, měsíc, hvězdy, hory a pole, ptáky létající a koně běžající, však ten v žaláři narozený a vychovávaný, nic krom žaláří tmy nepoznavší, by sice slyšel, že věci ty jsou, než poněvadž jich ve skutečnosti nepoznal, pochyboval by, zda vpravdě jsou, tak i lidé narození v slepotě tohoto vyhnanství svého, slýchají-li, že jsou věci vyšší a neviditelné, pochybují o tom, jsou-li vpravdě, poněvadž poznali jen věci nízké, v nichžto se zrodili. Proto se stalo, že pro vykoupení lidského pokolení přišel sám Stvořitel věcí neviditelných i viditelných a že seslal do srdcí našich i Ducha svatého, bychom jím oživení uvěřili ve věci, o nichž se dosud nemůžeme přesvědčiti ze zkušenosti. Kterízkoli pak jsme přijali tohoto Ducha, jakožto závdavek svého dědictví (Efes. 1, 14), nepochybujeme o životu neviditelných. Není-li však kdo ještě pevný v tomto věření, má bez odporu dáti víru řečem pokročilejších a uvěřiti jim, neb oni mají o neviditelných věcech již přesvědčení z Ducha svatého : pošetiléť jest dítě, které jen z toho soudí, že matka lže o světle, když samo nepoznalo nic jiného, krom žaláří tmy.

Petr. Líbí se mi velmi, co jsi pravil. Leč když někdo nevěří věcí neviditelných, jest nevěřící; kdo však jest nevěřící, nehledá svým pochybováním víry, nýbrž důvodu.

H L A V A II.

ŽE ANI NEVĚŘÍCÍ NENÍ ŽIV BEZ VĚŘENÍ

Řehoř. Směle dím, že bez víry nežije ani nevěrec. Nebo zachce-li se mi otázati se nevěrce, koho měl za otce, neb koho za matku, hned mi odpoví: toho a tu. Otáží-li se ho však ihned, zda ví, kdy byl počat, aneb viděl-li to, jak se narodil, vyzná, že o tom neví nic a že toho neviděl; a přece věří tomu, co neviděl.

Dosvědčujet bez pochybností, že měl za otce toho a za matku tu.

Petr. Vyznávám, že jsem až dosud nevěděl, že by nevěrec měl víru.

Řehoř. I nevěřící mají víru, jen kéž v Boha. Neb kdyby ji měli, nevěřícími by nebyli. A právě proto mají býti káráni pro nevěru a proto mají býti pozýváni k milosti víry, poněvadž, když o vlastním viditelném těle věří, co neviděli, proč by neměli věřiti věcí neviditelných, kterých tělesně viděti nelze ?

H L A V A III.

TROJÍ ŽIVOUČÍ DUCHOVÉ BYLI STVOŘENI

Důvod, že po smrti tělesné duše žije, jest zajisté na jevě, arcíť ve spojení s vírou. Bůh všemohoucí totiž stvořil trojí živoucí duchy : ducha, jenž není tělem přioděn ; jiného, jenž jest tělem přioděn, jenž však s tělem neumírá ; třetího, jenž jest tělem přioděn a jenž s tělem umírá. Jest totiž duch, který tělem odín není, a toť duch andělů ; duch, jenž jest tělem odín, avšak s tělem neumírá, duch lidí ; duch, jenž jest tělem přioděn a s tělem umírá, duch hovad a všech vůbec zvířat. Jako byl tedy člověk stvořen uprostřed, aby byl nižší anděla a vyšší hovada, tak má něco společného s tím, co jest výše nad ním, a něco společného s tím, co jest níže pod ním : s andělem totiž nesmrtelného ducha, s hovadem smrtelné tělo. Sláva vzkříšení má smrtelnost těla strávití a tělo, jež jest připojeno k duchu, má zachováno býti pro vždy, poněvadž se i duch k tělu přilnulý zachovává pro Boha. Vždyť ani tělo zavrženců nezaniká zcela v trestech ; trváť ve svém bytí, ač pořád hyne. Kdož duchem i tělem hřešili, mají jak tělem tak duchem bez konce umíratí, ač bytně stále žijí.

Petr. Rozum věřících schvaluje vše, co pravíš.

Než prosím tě, když tak přesně rozlišuješ duchy lidí a hovad, což znamená, co vece Šalomoun: *Řekl jsem v srdci svém o synech lidských, aby zkusil jich Bůh a ukázal, že jsou podobni hovadům . . . a rovná obojího povaha* (Kazat. 3, 18. n.). A dokládá, rozváděje výrok svůj do podrobná: *jakož umírá člověk, tak umírají i ona: jednostejně dýší všickni a nic více nemá člověk než hovado* (v. 19). A k slovům těm připojuje ještě povšechnou sadu řka: *Všecko poddáno jest marnosti a všecko se béře k jednomu místu; ze země učiněno jest a zase navracuje se do země* (v. 20).

H L A V A IV.

JAK TŘEBA ROZUMĚTI VÝROKU ŠALOMOUNOVU: JEDNOSTEJNÉ JEST ZAHYNUTÍ ČLOVĚKA I HOVAD

(KAZ. 3, 19.)?

Řehoř. Kniha Šalomounova, v kteréž to psáno jest, sluje Ecclesiastes. Ecclesiastes se vlastně jmenuje řečník. Když se řeční, pronášívá se však nějaký výrok, aby ztichl nepokoj v povykujícím davu. Jsou-li mnozí různého smýšlení, přivádí je řečník svými důvody, aby byli mínění jednostejného. Proto tedy sluje ta kniha Kazatel, poněvadž si v ní Šalomoun předsevzal pronášeti se ve smyslu bouřícího se davu, aby na zkoušku pronesl takové námitky, jaké se ozývají v nezkušené mysli. Kolikeré tu zajisté smýšlení jako na zkoušku vede, tolik různých osob sám představuje. Kazatel však pravdy utišuje jako pokynem ruky povyk všech a přivádí je k smyslu jednostejnému, když praví na konci knihy: *Konec mluvení všickni spolu slyšme. Boha se boj a přikázání jeho ostříhej: nebo to jest všeliký člověk* (12, 13).

Kdyby byl totiž řečmi knihy své nepředstavoval osob mnohých, k čemu by byl všech napomínal, aby spolu s ním vyslechli konec řečí? Právě-li tedy ke konci knihy: *Všickni spolu slyšme*, dosvědčuje sám, že představuje v sobě osoby mnohé a že nemluví jaksi sám. Proto se v knize jedny věci předkládají jako v otázkách a druhými se na ně dává důvodná odpověď; jednou pronáší se v duchu zvidatele, jenž jest ještě oddán rozkošem světa, na druhé straně však mluví věci rozumné, aby se duchem zdržoval od rozkoší. Právě tu zajisté: *To se mi tedy zdálo za dobré, aby každý jedl a pil a požíval veselosti z práce své* (5, 17). A mnohem níže dokládá: *Lépe jest jíti do domu pláče, nežli do domu hodování* (7, 3). Neboť je-li jísti a pítí dobré, zdálo by se, že by jíti do domu hodování bylo lepší, než do domu pláče. Z toho je patrné, že uvedl onano slova v osobě mdlých, tato však že doložil z rozumného úsudku. Vždyť pověděl hned i důvody rozumu a ukázal, jaký prospěch bývá z domu pláče, řka: *Protože se v onom připomíná konec všech lidí, a kdo živ jest, myslí, co potom bude* (v. 3). A opět jest tam psáno: *Vesel se mládenče v mladosti své* (11, 9), a maličko dál se dokládá: *Mladost a rozkoš jsou marné věci* (v. 10). Zavrhuje-li tedy později co marnost věc, ke které dříve pobízel, dává zřetelně na jevo, že pronesl onano slova jakoby ze žádosti těla, tato však že doložil jako soud pravdy. Jako tedy napřed prohlašuje, aby vyjádřil smýšlení lidí tělesných k rozkoším tíhnoucí, že dobré jest starosti odložiti a jísti a pítí; tak to potom podle rozumného úsudku kárá, když dí, že lépe jest jíti do domu pláče, než do domu hodování; a jako napřed klade jakoby ze smyslu lidí tělesných, že se mládenec má v mladosti své veseliti, pronášeje potom výrok rozhodně zavrhující, že mladost a rozkoš jsou věci marné, tak i řečník náš klade napřed mínění lidí mdlých, smýšlejících podle, řka: *Jednostejné jest zahynutí člověka i hovad, a rovná obojího povaha: jakož umírá člověk, tak*

umírají i ona; jednoduše dýší všichni a nic více nemá člověk než hovado (3, 19), avšak potom, jak rozum káže, pronáší výrok svůj řka: Co má více moudrý nad blázna? A co chudý, jediné aby šel tam, kdež jest život (6, 8)? Ač tedy řekl, že nic více nemá člověk než hovado, však opět sám stanovil, že moudrý má něco více nejen nad hovado, ale i nad blázna, totiž, aby šel tam, kde jest život. Těmi slovy předně naznačuje, že zde pro lidi život není, tvrdě, že jest jinde. To tedy má člověk více nad zvířata, že ona po smrti nežijí, kdežto on že tehdejší žítí počíná, když smrtí tělesnou dokoná nynější život viditelný. Dí také o mnoho dál: Cožkoli může učiniti ruka tvá, přičinlivě dělej: nebo ani díla, ani rozumnosti, ani moudrosti, ani umění nebude na onom světě, kamž ty pospícháš (9, 10). Kterak jest tedy jednoduše zahynutí člověka i hovada a rovná obojího povaha? Aneb kterak nemá člověk nic více než hovada, když hovada po smrti tělesné nežijí, kdežto duchové lidí, kteří pro zlé skutky své bývají po smrti tělesné uvedeni do pekla, ani v samé smrti neumírají? Než obojí tak různý náhled dokazuje, že hlasatel pravdy pronesl také onano slova z pokušení tělesného, tato pak že vyložil podle ducha pravdy.

Petr. Jsem tomu rád, že jsem nevěděl, nač jsem se tázal, když se mi dostalo tak podrobného poučení o něčem, čeho jsem nevěděl. Než prosím tě, abys klidně nesl, když já po způsobu našeho kazatele sám na sebe převezmu osobu mdlých, abych otazuje se jakoby v jejich zastoupení, mohl jim prokázatí tím příbuznější službu.

Řehoř. Proč bych nenesl klidně, snižuješ-li se ku mdlým spolubližním svým, když dí Pavel: *Všechněm všecho učiněn jsem, abych všechny k spasení přivedl (I. Kcr. 9, 22)?* Když i ty vykonáš snižení to z lásky, zasluhuješ větší úcty pro věc, kterouž napodobíš způsob tohoto výtečného kazatele.

H L A V A V.

O OTÁZCE, ZDA JEST DUŠE, KTERÉŽ VIDĚTI NELZE, KTERÁŽ I Z TĚLA NEVIDITELNĚ VYCHÁZÍ

Petr. Byl jsem při tom, když jeden bratr umíral. Vypustil ducha právě, když mluvil. Na koho jsem prve hleděl, když se mnou rozmlouval, toho jsem najednou viděl mrtvého. Neviděl jsem však, zdali duše jeho vykročila čili nic; i zdá se mi býti velmi těžko uvěřitelnou věcí, když jí nikdo viděti nemůže.

Řehoř. Ký div, Petře, že's neviděl duše, jak vycházela, nevidíš-li jí ani, když trvá v těle? Zda teď, když se mnou mluvíš, myslíš, že duše proto nemám, poněvadž nemůžeš ve mně duše mé viděti? Vždyť přirozenost duše jest neviditelná a vychází z těla tak neviditelně, jako v těle neviditelně trvá.

H L A V A VI.

JAKO SE TRVÁNÍ DUŠE V TĚLE POZNÁVÁ Z POHYBU ÚDŮ, TAK SE PO SMRTI SVA- TÝCH MÁ O ŽIVOTU DUŠE JEJICH SOUDITI ZE ZÁZRAKŮ

Petr. Však o žití duše trvající v těle mohu souditi z pohybů těla; nebo kdyby duše v těle nebylo údy těla by se hýbati nemohlo. Než v jakých pohybech a v jakých skutcích mám po smrti těla spatřovati žití duše, bych z věcí viděných mohl souditi o něčem, čeho viděti nelze?

Řehoř. Nedím zajisté podobně, nýbrž s rozcílem,

že jako síla duše oživuje tělo a hýbe jím, tak že síla božská naplňuje všechno, co stvořila, i něco činí živé a spolu oduševňuje; něčemu dává (pouhé) žití; něčemu zas uděluje jen bytí. Když tedy nepochybuješ, že jest Bůh, jenž tvoří a řídí, naplňuje a obkličuje, převyšuje a udržuje, jenž jest neobsáhlý a neviditelný, tak nemáš pochybovati, že má také služebnictvo neviditelné. Co slouží, musí míti snahu, aby se podobalo, komu slouží; nemá se tedy pochybovati, že co slouží neviditelnému, také jest neviditelné. A o kom tak věříme, leč o svatých andělech a o duších spravedlivců? Jako tedy v malém soudíš o žití duše v těle, když pozoruješ těla pohyb, tak máš ve velkém souditi o duši z těla vyšlé, že může žití neviditelně, poněvadž jest jí trvati ve službě neviditelného Stvořitele.

Petr. To vše jest správně řečeno; leč přece se mysl ostýchá věřiti něco, čeho nemůže spatřiti očima tělesnými.

Řehoř. Podle toho, co dí Pavel: *Jest pak víra podstata věcí nadějných, důvod neviditelných* (Žid. 11, 1), věřiti vpravdě jest, věřiti něco, čeho viděti nelze. Nebo co lze viděti, to se již nemůže věřiti. Než abych tě krátce zpět přivedl k věci tvé, nic viditelného se nevidí, leč prostředkem neviditelného. Nebo hle, okotvého těla hledí na všechny věci hmotné; avšak ani tělesné oko tvé by neuzřelo kterékoli věci hmotné, kdyby nehmotná věc mu nezostřila vidění. Odejmi jen mysl, která se nevidí, a darmo se otevřelo oko, aby hledělo. Odejmi tělu duši, a bez odporu zůstanou v těle oči otevřené. Viděly-li tedy samy o sobě, proč nevidí, když duše odejde? Z toho tedy posuď, že se i viditelné věci vidí toliko pomocí neviditelných. Postavme si též před zrak duchovní, jak se staví dům, jak se zdvihají ohromná břemena, jak na strojích visí veliké pilíře: kdo, prosím tě, koná ta díla? Vytahuje tělo viditelné rukama ti náklady, či duše neviditelná, která tělo oživuje? Odejmi, co v těle vidět není, a hned bez pohnutí zůstanou viditelná tělesa kovová,

která bylo vidět se hýbati. Z toho sluší souditi, že ani v tomto viditelném světě nelze zacházeti s něčím, leč pomocí stvoření neviditelného. Nebo jako Bůh všemohoucí oduševněním neb naplněním i oživuje i v pohyb uvádí, co neviditelně bytuje v jeho rozumu, takí neviditelnosti hýbají a oživují viditelná těla hmotná, když je naplní.

Petr. Důvody těmito rád překonán, musím — jak vyznávám — za to míti, že viditelné věci již takměř ničím nejsou, jakkoli jsem dříve, převzav na sebe osobu mdlých, o věcech neviditelných pochyboval. Schvaluji tudíž vše, co pravíš; nicméně jako poznávám z tělesného pohybu žití duše v těle trvajícím, tak toužím poznati žití duše po smrti tělesné, svědčí-li o něm některé věci zjevně.

Řehoř. Shledám-li, že ohledně věci té jest srdce lásky tvé připraveno, nepřijde mi odůvodnění za těžko. Zdaž by byli svatí apoštolové a mučedníci Kristovi životem zhrdli a duše své na smrt vydali, kdyby nevěděli, že potom bude následovati bezpečnější život duší? Sám zajisté díš, že z pohybů těla poznáváš žití duše trvajícím v těle; ajhle, kdož vydali životy své na smrt a kdož věřili, že duše po smrti těla žijí, denně se proslavují zázraky. Přicházejí k mrtvým tělům jejich živí nemocní a uzdravují se; přicházejí křivopřísežníci a bývají zloduchem trápeni; přicházejí posedlí a vysvobození bývají; přicházejí malomocní a bývají očištěni; zemřelí přinášení bývají a ožívají. Považ tedy, že žijí duše jejich tam, kde žijí, když zde v zázracích žijí jejich těla mrtvá. Když tedy poznáváš žití duše v těle meškající z pohybu údů, proč nepoznáváš žití duše po smrti těla z moci zázračné i při odumřelých kostech?

Petr. Jak za to mám, žádný důvod neostojí vůči tvrzení, jež nás nutí, bychom z viditelných věcí uvěřili v neviditelné.

H L A V A VII.

O VYCHÁZENÍ DUŠÍ

Řehoř. Málo výše (v hl. 5.) stěžoval jsi si, že's nespatriil, když kdosi umíral, jeho vycházející duše; avšak již v tom jsi pochybil, že jsi pátral, jak bys tělesnýma očima uzřel věc neviditelnou. Mnozí z našich arcib' často uviděli duše z těla vycházející, leč očistili duchovní oko své čistou věrou a hojnou modlitbou. Proto jest nyní nutno, abych vypravoval jednak, jak bylo vídati duše vycházející, jednak co spatřovaly duše, když vycházely, tak aby příklady vedly kolísajícího ducha ku přesvědčení, k čemuž rozumování zouplna nestačí.

Napovědělt' jsem již ve druhé knize svého díla (v hl. 35.) že úctyhodný muž Benedikt, jakž jsem zvěděl od jeho věrných učedníků, ač se nacházel daleko od města Kapuy, spatřil o půl noci, jak andělé unášejí v ohnivém kotouči k nebi duši Germana, biskupa města toho; a když na duši vstupující hleděl, tak se mu rozšířil zorný úhel duchovní, že uzřel svět, jako by se mu byl všecken shrnul v jeden paprsek před oči.

H L A V A VIII.

KTERAK VYŠLA DUŠE MNICHA SPECIÓZA 5

Z vypravování těchže učedníků zvěděl jsem také, že se jeho klášterní řeholí podrobili dva muži urození, ve vědách světských vzdělaní, rodní bratři, z nichž jeden slul Specióz, druhý pak Řehoř. Ctíhodný opat vykázal jim sídlo v klášteře, který zřídil u města Terraciny. Ve světě měli peněz mnoho, avšak všechny rozdali mezi chudé, aby vykoupili duše své; i setrvali v klášteře. Když byl jeden z nich, totiž Specióz,

poslán na blízko města Kapuy, aby opatřil potřeby klášterní, bratr jeho Řehoř jednoho dne, když s bratry seděl za stolem a jedl, pojednou u vytržení ducha viděl, kterak duše sourozence jeho Specióza, jenž se od něho daleko nacházel, z těla vychází. Oznámil to bratřím hned a vydal se tam spěšně; avšak našel již bratra svého pochovaného; nicméně shledal, že vyšel z těla v hodinu, v kterou to byl spatřil.

H L A V A IX.

O DUŠI JEDNOHO ZAJATCE

Když jsem ještě dlel v klášteře, vypravoval mi jeden nábožný a velmi věrohodný muž, že když se jistí lidé plavili z krajů sicílských do Říma, viděli, dokud se ještě nacházeli na širém moři, jak duše kteréhosi služebníka Božího, jenž v Samniu byl uvězněn, unášena byla do nebe. Když sstoupili na zem a vyšetřovali, zdali se věc tak sběhla, shledali, že služebník Boží zemřel v den, v který poznali, že vstoupil do království nebeského.

H L A V A X.

6 KTERAK VYŠLA DUŠE OPATA SPESA

Co vypovím, zvěděl jsem ještě ve svém klášteře z vypravování jistého velmi úctyhodného muže. Pravil totiž, že ctihodný opat Spes vystavěl klášter na místě, jež sluje Kaŕmple, ve vzdálenosti od starobylého města Nursie asi šesti mílníků. Všemohoucí a milosrdný Bůh jej uchránil trestu věčného tím, že jej metlami šlehal a že z darů svých uschoval pro něho jak největší přísnost, tak i milost. V jaké míře jej prv

míloval, dokud ho trestal, ukázal potom, když jej dokonale uzdravil. Po dobu zajisté čtyřicetilet držel oči jeho v ustavičné tmě slepoty, neotevřev jich ani dost málo, by spatřil světlo. Než poněvadž nikdo neobstojí v trestání, které by prázdno bylo milostí, a neuděluje-li Otec milosrdný, jenž trest ukládá, trpělivosti, rozmnožuje se již samým káráním hříchu hřích naší netrpělivosti; i stává se něco politováníhodného, že provinění naše bere přírůstek odtud, odkud mělo se nadíti svého konce; tudíž Bůh, vida naši slabost, šetří nás při svých metlách, a mrská-li nyní, bývá k svým vyvoleným synům milosrdně spravedlivý, aby potom měl ke komu býti spravedlivě milosrdný. Soužil-li tedy starce ctihodného zevnitřní tmou, nikdy ho nezabavil světla vnitřního. Když od metel zemdlíval tělesně, šetřil ho Duch svatý útěchami v srdci. A když se doplnil čas jeho čtyřicetileté slepoty, navrátil mu Pán světlo a oznámil mu blízkou jeho smrt, napomenuv ho, aby kázal po klášteřích vůkol zřízených slovo života, tak aby sám znovu světla tělesného nabyv, navštěvoval bratry po okolí a otvíral srdce jejich světlu. Poslušen rozkazu obešel kláštery bratří a hlásal předpisy života, jimž se sám přiučil jich plněním. Patnáctého dne ukončiv kázání, vrátil se do svého kláštera a zde stoje v prostřed mezi bratry, které svolal, přijal svátost Těla a Krve Páně a hned začal s nimi zpívatí významné žalmy. Mezitím co zpívali, pohroužen v modlitbách vypustil duši. I viděli všickni přítomní bratří, jak z úst jeho vyšla holubice, jež prošedší otevřeným stropem modlitebny, vznesla se před očima bratří do nebe.

Dlužnoť tedy věřiti, že se jeho duše proto zjevila ve způsobě holubice, poněvadž Bůh všemohoucí chtěl touto způsobou ukázati, jak prostého srdce byl muž, jenž Mu sloužil.

H L A V A XI.

KTERAK VYKROČILA DUŠE KNĚZE

NURSINA

Než ať nepomlčím ani o tom, co se přihodilo také v provincii nursické, jak vypravoval muž ctihodný, opat Štěpán, který před nedávnou dobou v tomto městě zemřel a kterého jsi sám dobře znal. Privil totiž, že tam jistý kněz spravoval svěřenou sobě církev u veliké bázni Boží. Od té doby, kdy přijal 8 kněžství, nedopustil nikdy choti své, by k němu blíže přistoupila; miloval ji sice jako sestru, avšak střežil se jí jako nepřítele, a při žádné příležitosti jí nedovolil, by se nějak k němu přiblížila, přetrhav nadobro všeliké důvěrné styky s ní. Toť zajisté věc svatým mužům vlastní, že se namnoze odtrhují i od věcí dovolených, aby byli dalecí věcí nedovolených. Aby se tudíž skrze ní nějak neprovinil, zapověděl jí posluhování i v nutných potřebách svých. Když tak ctihodný kněz dlouhý věk přežil, léta čtyřicátého od svého vysvěcení byl zachvácen těžkou zimnicí a ocítil se na sotnách. Pozorujíc choť jeho, že v údech pozbyl vlády a že leží již jako mrtvý, přikloníc se k nosu jeho, chtěla uchem rozpoznati, zda ještě poněkud živý jest a dýše. Leč jak to uznamenal, ač měl již velmi slabý dech, přičinil se seč jen byl, aby mohl promluvíti; i roznítiv se v duchu, sebral hlas a vyrazil ze sebe řka: „Odstup ode mne, ženo, dosud žije plamének, odstraň plevu.“ Když odešla, nabyv větší síly tělesné, počal volati s velikým veselím: „Zdrávi došli, páni moji; zdrávi došli, páni moji; což to, že jste ráčili přijíti k sluhovi tak nepatrnému? Jdu, jdu; díky vzdávám, díky vzdávám.“ A když to znovu a často hlasitě opakoval, tázali se ho jeho známí, kteříž vůkol něho stáli, ke komu by to mluvil? I odpověděl jim s podivením, řka: „Což

nevidíte, že sem přišli svatí apoštolové ? Blahoslaveného Petra a Pavla, předních apoštolů, neznamenáte ?" A obrátiv se opět k nim, pravil : „Hle jdu, hle jdu ;“ a v těch slovech vypustil duši. Že vpravdě svaté apoštolovy viděl, dokázal, když odešel za nimi. Bývá tak namnoze u lidí spravedlivých, že při své smrti spatřují u vidění předcházející je světce, aby se nebáli trestního ustanovení smrti ; nýbrž společnost tajemného občanstva představuje se jim v duchu, aby se spojení s tělem přetrhlo bez obtíží bolesti a strachu.

H L A V A XII.

O DUŠI PRÓBA, BISKUPA MĚSTA REATE

9

Proto nepomlčím také o tom, co mi o strýci svém Próbu, biskupu města reatského, vypravovával služebník Boha všemohoucího Prób, nyní v tomto městě převor kláštera, jenž sluje Renatův, říká o něm, že když se přiblížil konec jeho života, byl stížen velmi těžkou chorobou. Otec jeho, jménem Maxim, rozeslav sluhy po okolí, snažil se shromáždit lékaře, zda by snad bylo možná v jeho těžkostech mu pomoci. Ale když se lékaři z celého okolí sešli a tepnu jeho ohledali, prohlásili, že se brzo dostaví smrt. Blížila se však doba pojedení a hodina byla již pozdní ; tu ctihodný biskup, maje více péči o blaho jejich než o své, napomenul přítomné, aby s otcem jeho vystoupili do hořejšího patra biskupského domu a aby se po práci občerstvením posílili. Vystoupili tedy všickni do hořejší části domu a zbyl tu jediný toliko malý pacholík, o němž tvrdí zmíněný prv Prób, že ještě nyní žije. Ten, sedě u lůžka nemocného, pojednou uviděl, jak sem k muži Božímu vcházejí nějací muži, oblečení v roucha bílá, jichžto tváře se stkvěly leskem překonávajícím ještě bělost jejich roucha. Tímto leskem zářivým polekán,

počal chlapec ze sebe vyrážeti skřek, volaje : „Kdo jste ?“ Hlas ten pohnul i biskupa Próba, že se podíval na vcházející a poznav je, počal chlácholiti hocha jektajícího a vrískajícího řka : „Neboj se, synu, to ke mně přišli svatý Juvenal a svatý Eleutheryj, mučedníci.“ On však nemoha snést nezvyklého velikého zjevu, rychle ze dveří utekl a otcí a lékařům zvěstoval, co uviděl. I sešli rychle dolů, avšak našli nemocného, jež opustili, již mrtvého : vzalif jej s sebou ti, jichžto zjevu chlapec pozůstalý snést nemohl.

H L A V A XIII.

O SMRTI SLUŽEBNICE BOŽÍ GALLY

10

Mimo to nemá se, trvám, pomínouti mlčením, co jsem zvěděl z vypravování osob vážných a věřících. Za dob gotských veleurozená dívka tohoto města, Galla, dcera konsula a patricije Symmacha, která v mladistvém věku byla za muže provdána, stala se během jednoho roku smrtí jeho vdovou. Ač dosti světáků po ní prahlo a bohatství i mládí jí k opětovnému manželství lákalo, zvolila si přece, že se spíše oddá Bohu sňatkem duchovním, jenž sice zármutkem počíná, ale vede k radostem věčným, než aby se poddala sňatku tělesnému, jenž sice vždy počíná veselím, ale jenž směřuje ke konci se zármutkem. Ježto proudila v těle jejím krev velmi ohnivá, říkali jí lékaři, že neobnoví-li manželského spojení s mužem, dostane z příliš horké krve své proti přirozenosti vous, jakž se i později stalo. Než svatá žena se nic nelekala zevního zohyzdění ; zamilovalať si spanilost ženicha duše své a nebála se zohyzdění na věci, ve které ženich nebeský neměl u ní zalíbení. Jak tudíž zemřel její manžel, hned odložila roucho světa a věnovala se službě Boha všemohoucího v klášteře u kostela svatého Petra

apoštola a tam pěstujíc po mnohá léta srdečnou prostotu a modlitbu, prokazovala chudým hojně almužny. A když Bůh všemohoucí stanovil odplatiti práce její mzdou věčnou, stížena byla rakovitým vředem na prsu. V noční době plála před lůžkem jejím světla na dvou svícnech, nebo jsouc přítelkyní světla, měla v nenávisti netoliko tmy duševní, ale i hmotné. Když jedné noci ležíc, neduhem svým trpěla, spatřila svatého Petra stojícího mezi oběma svícny před svým lůžkem; nelekla se, aniž se bála, ale láska dodala jí odvahy, že zaplesala a jemu řekla: „Což jest, Pane můj, jsou mi hříchy mé odpuštěny?“ S tváří přelaskavou, jak jest, přisvědčil jí, pokynuv hlavou a řka: „Odpuštěny; pojd.“ Než Galla, majíc v klášteře jistou jeptišku nad jiné v lásce, doložila rychle: „Prosím, aby se mnou šla sestra Benedikta.“ I odpověděl jí: „Nikoli, nýbrž ať přijde s tebou jiná: ta, za kterou jsi prosila, bude následovati dne třicátého.“ Potom odňato jí bylo zjevení apoštola přistojícího a rozmlouvajícího. I zavolala hned představenou celé kongregace a oznámila jí, co viděla a co slyšela. Třetího dne zemřela spolu se sestrou, která povolána byla; sestra pak, za kterou prosila, následovala po nich dne třicátého. O události té se udržuje v klášteře památka až do nynějška a sestry mladší, které jsou nyní jeptiškami, vypravují tak do podrobná podání od předcházejících sester, jako kdyby samy tehdáž bývaly přítomny velikému zázraku.

11

12

H L A V A XIV.

O SMRTI OCHRNULEHO SERVULA

Zatím však sluší věděti, že když duše vyvolenců z těla vykročují, častěji se ozývají sladké zvuky nebeského chvalo zpěvu, aby jim s libostí naslouchali

13 a aby se jim bránilo pocítiti rozdělení těla a du-
še. Pamatujiť se, že jsem již také v Homiliích na
14 Evangelia vyprávěl, jak v síni, kterou procházejí
lidé jdoucí do kostela svatého Klementa, býval
kdosi, jenž slul Servul, na kterého se trvám i ty
pamatuješ, jenž býval na jmění sice chudý, avšak
zásluhami bohatý, a jež dlouhá choroba zchromila.
Pokud jsme zajisté mohli o něm věděti, ležel až do
konce svého života v ochrnulosti. Než co dím, že
nemohl státi; nemohl se na lůžku ani vzpřímiti a
seděti, ani kdy ruky k ústům pozvednouti, ba ani
se nemohl nikdy na jinou stranu obrátiti. Přísluho-
vali mu jeho matka s bratrem. Co na almužnách ob-
držel, rozdal jejich rukama chudým. Ani čísti ne-
uměl; avšak opatřil se knihy Písma svatého a kte-
réhokoli z lidí nábožných přijal pohostinu, od kaž-
dého si dával pilně předčítati. Tak se stalo, že se
po svém způsobu celému Písmu svatému naučil, ač,
jak jsem řekl, čísti zhola neuměl. Snahou jeho bylo,
aby v bolestech dobrořečil a aby dny i noci trávil
v prozpěvech a chvále Boží. A když přišla doba,
kdy měla jeho veliká trpělivost dojíti odplaty, přešly
bolesti z údů do útrob. Seznav, že se blíží k smrti,
napomenul cizince a ty, které pohostinu přijal, aby
vstali a aby s ním pěli žalmy, hodlaje tak smrt oče-
kávatí. A když umíraje s nimi sám žalmy zpíval,
znenadání přerušil jejich zpěv, polekav je silným
zavoláním řka: „Mlčte, což neslyšíte, jaké chvály se
ozývají v nebi?“ A mezitím, co se jal srdcem na-
slouchati chvalám, jež duchem zaslechl, vybavila
se jeho svatá duše z těla. A když vycházela, rozlila
se tam taková vůně, že byli všickni přítomní na-
plněni nevýslovnou lahodou. I poznali zřetelně, že
byla přijata ku chvalám nebeským. Události pří-
tomen byl náš mnich, jenž až dosud žije a vyznává
s velikým pláčem, že vůně nepřestala oblažovati
chřípě jejich, dokud těla jeho nepohřbili.

H L A V A X V .

O SMRTI SLUŽEBNICE BOŽÍ ROMULY

Vzpomínám si též, že jsem v Homiliích vypravoval o události, kterou, když jsem vyprávěl, potvrdil spolukněz můj, Specióz, jenž jí znal. V době totiž, když jsem se uchýlil do kláštera, bydlela v městě tomto u kostela blahoslavené Marie ustavičné Panny jakási stařena, jménem Redempta, oděná rouchem řeholním. Byla učednicí Herundiny, bohaté na veliké ctnosti, o které šla pověst, že vedla život poustevnický v horách Praenestinských. U Redempty byly učednice dvě, též v rouše řeholním, jedna jménem Romula a druhá, která jest nyní ještě na živu, již sice znám z tváře, avšak nikoli ze jména. Ty tři tedy zůstávající v jednom bytu, vedly život plný vzácných ctností, leč co do majetku chudý. Zmíněná Romula vynikala velikými zásluhami života nad svou spoluučednicí. Mělať podivuhodnou trpělivost, byla svrchovaně poslušná, ostříhala ústa svá mlčenlivostí a velice dbala o ustavičnou modlitbu. Než poněvadž lidé, kteří před světem platívají již za dokonalé, mívají před okem svrchovaného Tvůrce namnoze ještě ledakterou nedokonalost, jako když my nezkušenci, spatříce sošky dosud nedokonalé, které sochař ještě ohledává a obrušuje, již je chválíváme jako dokonalé, leč sochař, ačkoli slyší, že je chválíme, přece neustává je vylepšovati otesáváním, tak stížena byla i svrchu zmíněná Romula chorobou tělesnou, kterou lékařové jmenují po řecku paralysis, a po mnohá léta ležela na lůžku, zbavena jsouc skoro nadobro užívání svých údů, aniž by však tyto metly svedly ducha jejího k netrpělivosti. Úhony, jež utrpěla na údech, rozmnožily dojista její ctnosti, nebo čím méně mohla cokoli jiného konati, tím více pečovala o rozmnožení modliteb.

Jedné tedy noci zavolala na Redemptu, o níž jsem se zmínil a která vychovávala obě učednice jako dcery, slovy: „Matko, pojd' sem, matko, pojd' sem.“ Redempta vstala hned s druhou spoluučednicí, jakž to mnohým z vypravování obou vešlo ve známost a jak jsem se i já o tom tenkrát dověděl. A když o půlnoci stály u lůžka nemocné, pojednou naplnilo všechn prostor její světničky světlo vyšlé s nebe a tak jasná zář se tu rozlila, že srdce přistojících pojala nesmírná bázeň, a jak samy o tom později zprávu podaly, celé tělo jim učinila nehybné, že úžasem nenadále ztrnuly. Bylo totiž slyšetí zvuk jakoby přicházejícího velikého zástupu a dveře světničky se rozlétly, jako by se v nich tísnilo množství přichozích; měly sice pocit, pravily, jako by zástup vcházel sem, viděti ho však nemohly pro přílišný strach a pro světlo, nebo jednak bázeň zdržovala jejich oči, jednak je zář světla velikého oslňovala. Světlo však doprovázela hned i tak podivuhodná líbezná vůně, že duch jejich, jenž spadlým světlem byl ohromen, lahodou vůně zase okřival. Když tedy nemohly pronikavého světla snéstí, počala Romula chlácholivě těšiti Redemptu, která stála vedle a se chvěla; i pravila jí: „Neboj se, matko, ještě neumírám.“ A zatím, co to tak častěji opakovala, ponenáhlu se vzešlé světlo vytrácelo: vůně však, která je provázela, zůstala. Tak přešel den druhý i třetí a silná vůně v nich trvala. Ve čtvrté však noci zavolala učitelku svou opět a když 17 přišla, požádala za svatou příčast, kteréž se jí i dostalo. Ještě se však Redempta, anebo druhá učednice, od lůžka nemocné nevzdálila, když hle, pojednou stanuly na ulici přede dveřmi světničky dva sbory pěvců, a jak pravily, pohlaví se podle hlasů různilo, muži zpěv žalmu počínali a ženy odpovídaly. A co se tak přede dveřmi světnice dál nebeský obřad pohřební, opustila svatá duše její tělo. A když ji vedli k nebi, čím výše sbory pěvců vystupovaly, tím slaběji se ozývalo pěni žalmů, až i ohlas žaltáře i libovůně oddálená zanikly.

HLAVA XVI.

O SMRTI SVATÉ PANNY THARSILLY

18

Nejednou se však zjevuje ku potěše vykročující duše sám Původce a Odplatitel života. Proto uvedu zde poznovu, co jsem, jak si vzpomínám, pověděl v Homiliích na Evangelia o své tetě Tharsille, která se vyšinula nad jiné dvě sestry své ctností ustavičné modlitby, důstojným životem a neobyčejnou zdrženlivostí až k samému vrcholu svatosti. Jí se u vidění zjevil Felix, můj prastrýc, velekněz této římské církve, a ukázal jí věčně jasný příbytek, řka: „Pojď, neboť tě přijmu v tomto příbytku světla. Hned potom, byvši zachváčena zimnicí, ocítila se na konci svého života. A jako se, když urozené ženy neb muži umírají, mnozí lidé scházejí, aby těšili jejich příbuzné, tak stálo v hodinu její smrti u lůžka jejího mnoho mužů i žen. Pojednou Tharsilla pohlédši vzhůru uviděla přicházejícího Ježíše a počala s velikou úctou volati na přítomné, řkouc: „Ustupte, ustupte, Ježíš přichází.“ A když na přicházejícího upjala pohled, vykročila svatá duše její z těla. I rozlila se tu najednou tak podivuhodně libá vůně, že již sama lahoda svědčila všem přítomným o zavítavším sem Původci veškeré lahody. Když potom bylo tělo její svlečeno, aby bylo podle obyčeje po smrti omyto, shledalo se, že jí z dlouhotrvajících modlení na loktech i na kolenech narostla kůže zatvrdlá, jak bývá u velbloudů, a tak dosvědčilo tělo mrtvé, čím se duch její za živa často zanášel.

19

20

HLAVA XVII.

O SMRTI DÍVKY MUZY

Těž nepomlčím o události, kterou vypravovával

svrchuzmíněný služebník Boží Prób o své sestře, jménem Muze, dívce to malé, říkávaje, že se jí jedné noci u vidění zjevila Rodička Boží ustavičná Panna Maria a že jí ukázala dívky souvěké v bílém odění. Poněvadž Muza zatoužila po jejich společenství, ale k nim se přidružení nemohla se odvážiti, oslovíc ji blahoslavená Panna Maria, otázala se jí, zdali by chtěla býti s nimi a žíti v její službě? A když dívka řekla: „Chci,“ uložila jí hned, aby více nekonala nic lehkovážného, co obyčejně dívky dělávají, a aby se zdržela od smíchu a žertů, ujišťujíc jí, že se třicátého dne dostane do její služby mezi dívky, které spatřila. Po vidění změnila dívka ve všem své chování a se vší vážností odložila všecku lehkomyšlnost dívčího života. Rodiče její, podivující se její proměně, tázali se jí o tom; i vysvětlovala jim, co jí Rodička Boží poručila, a oznámila též, kterého dne se odebere do služby její. Tehdáž po pětadvacátém dnu zachváćena byla horečkou. Třicátého však dne, když se blížila hodinka její smrti, uviděla zas blahoslavenou Rodičku Boží s dívkami, které spatřila u vidění, jak k ní přicházejí. Na zavolání jala se odpovídati a majíc oči uctivě sklopené zvolala hlasitě: „Hle přicházím, Paní; hle přicházím, Paní.“ V slovech těch také vypustila duši a vykročila z těla panenského, aby přebývala s pannami svatými.

Petr. Poněvadž pokolení lidské podléhá mnohým, ano nesčeteným nepravostem, mám za to, že Jerusalemský nebeský bude lze doplniti ponejvíce z maličkých a z nemluvňat.

H L A V A XVIII.

ŽE SAMI RODIČE ZABRAŇUJÍ NĚKTERÝM
DĚTEM PŘÍSTUP DO KRÁLOVSTVÍ NEBES-
KÉHO, PONĚVADŽ JE ŠPATNĚ VYCHOVÁ-
VAJÍ. O ROUHAČNÉM CHLAPCI

Řehoř. Jakkoli sluší věřiti, že všecka nemluvnata, která byla pokřtěna, když zemrou v nemluvnětví, do království nebeského vcházejí, nicméně se věřiti nemá, že vcházejí do království nebeského všechny děti, které již mluvití umějí, neboť mnohým dětem zavírají vstup do království nebeského rodiče, když je špatně vychovají. Měť v tomto městě nějaký muž, všem lidem dobře známý, před třemi roky syna, jak se domnívám, pětiletého, jež vychoval v rozpustilosti, poněvadž jej miloval příliš tělesně. Hoch navykl si brzo — o čemž trudno mluvití — jakmile se myslí jeho něco vzpříčilo, velebnosti Boží se rouhati. Leč byv před třemi roky zachvácen v tomto městě morem, počal umíratí. A když jej otec držel na klínu, tu, jak dosvědčují, kdož při tom byli, chlapec spatřiv s hrůzou, že přicházejí na něho zloduchové, dal se do křiku: „Otče, zadrž je, otče, zadrž je,“ a volaje tak odvracel tvář, aby se před nimi v klíně otcově schoval. Když se otec otázal třesoucího se hocha, koho že vidí, odpověděl řka: „Lidé mourovatí přišli a chtějí mne unéstí.“ To řka, znovu se jménu svrchovanému porouhal a duši vypustil. Bůh všemohoucí tedy, aby ukázal, pro jaký hřích jej odevzdal takovým pochopům, dopustil, že hoch jej spáchal ještě při umírání, poněvadž ho otec nechtěl napravití za živa, tak aby podle usouzení Božího jednou se porouhal a zemřel hoch, jemuž trpělivost Boží dala žítí déle v rouhání, a otec aby z toho poznal, jaký má hřích, když nedbaje o duši syna malého, nemalého pro oheň pekelný vychoval hříšníka. Zatím však zanechme této věci smutné a vraťme se k radostnějším, o nichž jsme vypravovatí počali.

21

H L A V A XIX.

O SMRTI MUŽE BOŽÍHO ŠTĚPÁNA

Zvěděť jsem z vypravování svrchuřečeného Próba

a jiných mužů nábožných, což jsem se vynasnažil sdělit i se svými posluchači ve svých Homiliích na Evangelia, o ctihodném otci Štěpánovi. Jak tedy do-
 svědčují Prób a mnozí jiní, bylť muž, který ve svě-
 tě nic neměl, nic nevyhledával; mimo Boha mílo-
 val jediné chudobu, v protivenstvích se přidržel
 trpělivosti, společenství se světem se vyhýbal a tou-
 žil jen, aby se mohl stále věnovati modlitbě. Vyprá-
 vím jen o jedné jeho výtečné ctnosti, by se z ní
 jediné mohlo souditi o mnohých jiných. Jednoho
 dne totiž, když na humně shromáždil požaté obilí,
 které vlastní rukou zasíl a nic jiného neměl se svý-
 mi učni na výživu celého roku, nějaký muž převrá-
 cené myslí, podnícen návodem starého nepřítele,
 založil v obilí, jak bylo na humně, oheň a vypálil je.
 Někdo jiný, vida, co se stalo, pospíšil k služebníku
 Božimu a oznámil mu to. A když to oznámil, doložil
 řka: „Běda, běda, otče Štěpáne, co se ti to přihodilo?“
 Ale on mu hned s poklidnou tváří a myslí odpo-
 věděl: „Běda se přihodila tomu, kdo to učinil; co
 pak se přihodilo mně?“ Ze slov těch vysvítá, na jaké
 výši ctnosti se nacházel, když s tak pokojnou myslí
 nesl ztrátu věci, kterou jedinou měl ku své výživě
 ve světě, a když větší útrpnost měl s člověkem, jenž
 hřích spáchal, než s sebou, jenž odnášel škodu hří-
 chem způsobenou. Když se přiblížil den, kdy měl
 smrti z těla vykročiti, sešli se u něho mnozí, aby
 duše své poručili duši tak svaté, která svět opouš-
 těla. A když všickni přichozí stáli u jeho lůžka,
 uviděli někteří, jak sem vcházejí andělé, leč po-
 věděti čeho nikterak nemohli. Jiní neviděli zhola
 nic; ale všecky přítomné pojala tak veliká bázeň,
 že žádný z nich nemohl ostáti, když svatá duše
 odcházela, nýbrž všickni, i ti co viděli, i ti co zho-
 la nic neviděli, utekli, byvše bázní zachváceni a
 postrašeni, takže bylo lze seznati, jaká a jak ve-
 liká byla moc, jež přijala odcházející duši, když
 odchodu jejího žádný smrtelník snést nemohl.

H L A V A XX.

ŽE ZÁSLUHY DUŠE NĚKDY NEPŘICHÁZEJÍ NA JEVO PŘI UMÍRÁNÍ, NÝBRŽ AŽ PO SMRTI

Při tom sluší věděti, že se zásluhy duše někdy neukazují při samém její vykročení (z těla), za to však že se prokazují tím jistěji po smrti. Proto, ač i svatí mučedníci mnoho ukrutenství vytrpěli od nevěřících, přece, jak jsme prve pravili, docházejí oslavy v každodenních znameních a zázracích až na mrtvých kostech svých.

23

H L A V A XXI.

O DVOU MNIŠÍCH OPATA VALENCIA

24

Valencio, života úctyhodného, jenž, jak víš, byl později v tomto městě mým a kláštera mého představeným, řídil dříve klášter svůj v provincii valerijské. Když tam přišli divocí Longobardové, pověsili, jakž jsem se dověděl z jeho vypravování, dva jeho mnichy na větvích jednoho stromu, kteří téhož dne, jak zvěšení byli, zemřeli. Jakmile nastal večer, počali tam duchové obou jasným hlasem zpívat žalmy, takže velikým zděšením postrašení byli Longobardové, kteří je usmrtili. Hlas uslyšeli i všickni tam přítomní zajatci, kteříž potom dosvědčili jejich pěni žalmů. Bůh všemohoucí chtěl, aby pronikl hlas duchů k sluchu tělesnému proto, aby všickni v těle žijící zvěděli, že kdyby se snažili Bohu sloužiti, po smrti tělesné by opravdivěji žili.

25

H L A V A XXII.

26

O SMRTI OPATA SURANA

27
28
Tolikéž, dokud jsem ještě trval v klášteře, jsem zvěděl ze svědectví některých nábožných mužů, že také za dob longobardských býval vedle v kraji, jmenovaném Sura, opat života úctyhodného, jménem Surán, kterýž rozdal přicházejícím k němu zajatcům a lidem, kteří prchali před plenícími Longobardy, všecko, co jen v klášteře měl. A když rozdal na almužnách všechny šaty své a bratří svých, ano když i zásobárnu vyprázdnil, vydával, též co měl v zahradě. Vydav se tak ze všeho, byl Longobardy nenadále příšlymi zajat a požadováno od něho zlato. A když jim řekl, že již zhola nic nemá, vyvedli jej na sousední vrch, kde byl velmi veliký les. Nějaký uprchlý zajatec se skrýval v dutém stromě právě tam, kde jeden z Longobardů vytasiv meč, zmíněného muže ctíhodného usmrtil. Jakmile jeho tělo dopadlo na zem, rozetřásl se vrch i všcken les nejinak, než jako by země třasotem dávala na jevo, že jí nelze unésti takového břemene svatosti.

H L A V A XXIII.

O SMRTI DIÁKONA PŘI KOSTELE MARZŮ

29
30
Také v provincii Marzů byl jiný diákon velmi ctíhodný, ježž nalezše Longobardové zajali, načež jeden z nich vytasiv meč, uřal mu hlavu. Když však tělo jeho padalo na zem, napadl nečistý duch člověka, jenž hlavu sřal, že se na zem svalil, a tak se ukázalo, že, kdo usmrtil Božího přítele, nepříteli Božímu vydán byl.

Petr. Proč, prosím tě, dopouští Bůh všemohoucí,

aby takto umírali lidé, když po jejich smrti nezatajuje, jak svatými byli ?

H L A V A XXIV.

O SMRTI MUŽE BOŽÍHO, KTERÝ POSLÁN BYL DO BETHEL

Řehoř. Podle toho, co psáno jest : *Spravedlivý byl-li by jakoukoli předčasnou smrtí zachvácen, spravedlnost jeho nebude odňata od něho* (Moudr. 4, 7. podle smyslu), co škodí vyvoleným, kteří beze vší pochyby spějí k životu věčnému, když krátce tvrdou smrtí umírají ? A snad jest to nejednou i jejich, byť nejmenší, vina, která takovouto smrtí musí býti zhlazena. Odtud to, že se sice zavržencům dostává moci proti živým ; však až zemrou, ztrestání budou tím hůře, že při své ukrutnosti obdrželi moc proti dobrým, jako se nedostalo katu, jemuž bylo dopuštěno usmrtiti ctihodného diákona, aby se z jeho smrti radoval. Tomu nasvědčuje i Písmo svaté. Nebo když muž Boží, jenž byl poslán proti Samaří, z neposlušnosti na cestě pojedl, usmrcen byl ještě cestou ode lva. Leč hned se tu píše : *Lev stál podle osla, avšak nejedl z těla (mrtvého)* (III. Král. 13, 28). Tu se ukazuje, že hřích neposlušnosti byl zhlazen již samou smrtí, neboť lev, jenž se odvážil živého usmrtiti, neodvážil se dotknouti mrtvého. Ač měl dovoleno jej zabít, nedostal dovolení z těla zabitého jísti, poněvadž, když byla neposlušnost potrestána, byl smrtí ospravedlněn člověk, jenž se za živa prohřešil. Proto lev, který napřed hřešícího života zbavil, potom mrtvolu ospravedlněného střehl.

Petr. Líbí se mi, co pravíš ; než rád bych věděl, mohou-li býti přijaty do nebe duše spravedlivých nyní, před navrácením jejich těl.

ZDA SE PŘED NAVRÁCENÍM TĚL PŘIJÍMAJÍ V NEBI DUŠE SPRAVEDLIVÝCH?

31 **Řehoř.** Nelzeť toho ani tvrditi o všech spravedlivých, ani o všech popírati. Jsouť duše některých spravedlivců, které zdržují od království nebeského ještě jiné pobyty. Co pak jiného značí toto škodlivé odročení, leč že se jim ještě něčeho nedostává k dokonalé spravedlivosti? A přece jest nad slunce jasnější, že duše dokonale spravedlivých bývají přijaty do sídel nebeských hned, jak vyjdou ze závor těla, čemuž nasvědčuje i sama Pravda řkouc: *Kdežkoli bude tělo, tamť se shromáždí i orlové* (Luk. 17, 37); nebo kde jest v těle i sám Vykupitel náš, tamť se beze vší pochyby shromažďují i duše spravedlivých. A Pavel želá býti rozdělen a býti s Kristem (Filip. 1, 23). Kdož tedy nepochybují, že Kristus jest v nebi, nepopírají rovněž, že duše Pavlova jest v nebi. Vždyť praví také sám o rozdělení těla svého a o přebývání ve vlasti nebeské: *Víme, že bude-li stánek náš pozemský tohoto přebývání zbořen, máme (za něj) stavení od Boha, příbytek ne rukou udělaný, nýbrž věčný v nebesích* (I. Kor. 5, 1).

Petr. Jestliže tedy jsou duše spravedlivých v nebi nyní, jakou odplatu vezmou za svou spravedlivost v den soudu?

Řehoř. Na soudu bude přírůstek, a sice ten, že kdežto nyní požívají (spravedliví) blaženosti jen duchovní, potom i tělesné, aby se radovali i v těle, v kterém snášeli bolesti a muky pro Pána. Psáno jest totiž ohledně přidružené oslavy: *V zemi své dvojnásobné díly obdrží* (Isai 61, 7). Proto jest o duších světců i před zmrtvýchvstáním psáno: *I dáno jest jednomu každému z nich roucho bílé a řečeno*

jest jim, aby odpočivali ještě za malý čas, ažby se naplnil (počet) spoluslužebníků jejich a bratři jejich (Zjev. 6, 11). Kteří tedy nyní obdrželi po jednom, budou na soudu míti po dvou rouchách, neboť nyní jen z duchovního, ale potom z duchovního i spolu z tělesného oslavení radovati se budou.

Petr. Souhlasím; než rád bych věděl, jak to, že umírající často mnohé věci předpovídají?

HLAVA XXVI.

KOLIKERÝM ZPŮSOBEM UMÍRAJÍCÍ NĚKTERÉ VĚCI PŘEDPOVÍDAJÍ; O JAKÉM-SI ADVOKÁTU; O GERONCIJI A MELITOVÍ MNIŠÍCH; O SLUHOVI ARMENTARIOVI

Řehoř. Někdy předvídá duše věci svou jemnější schopností; někdy zase duše, které mají z těla vykročiti, seznávají budoucí věci ze zjevení; někdy však, když již na tom jsou, aby opustily tělo, vysílají duchovní zrak svůj do tajin nebeských z božského nadechnutí.

Že tedy duše někdy poznává budoucí věci svou jemnou schopností, vysvítá z toho, že když zde v městě přede dvěma dny skončil na bolesti v boku jeden advokát, krátce než zemřel, zavolał svého sluhu a poručil mu, aby mu připravil šaty na vycházku. Když však sluha, jemuž se zdálo, že jaksi třeští, rozkazů jeho neuposlechl, vstal, do šatů se oblékl a pravil, že půjde silnicí appijskou do kostela svatého Xysta. Ale když se mu za krátko potom přitížilo a zemřel, bylo o to jednáno, aby se pochovalo tělo jeho u svatého Januára na silnici praenestinské.

32

Než poněvadž se to zdálo býti daleko lidem, kteří jeho pohřbení obstarávali, pojednou uradivše se, dali se s jeho pohřbem silnicí appijskou, aniž by věděli, co byl řekl, a pochovali jej v kostele, o kterém to předpověděl. Poněvadž jsme se však o něm dověděli, že se oddával péčím světským a že po zisku světském bažil, kterak jinak to mohl předpovědět, leč že co se mělo státi s jeho tělem, předzvěděla duše jeho svou jemnější schopností?

Že však někdy běží o zjevení, když umírající předvídají věci budoucí, můžeme z toho usuzovati, co víme z událostí, jež se přihodily u nás v klášteřích. Byl totiž před desíti lety v mém klášteře bratr, jenž slul Geroncij. Když byl zachvácen těžkou chorobou tělesnou, spatřil u vidění nočním, že s hůry sestupují do kláštera mužové v bílém a všestranně stkvoucím odění. Když stanuli před jeho lůžkem, řekl jeden z nich: „Přicházíme proto, abychom vyslali z kláštera Rehořova některé bratry k vojsku“ a doložil příkazuje jinému: „Napiš Marcella, Valentiniana, Agnella . . .“ a ještě jiné, na které se nyní již nepamatují. Jak se to stalo, pravil ještě: „Napiš i tohoto, jenž se na nás dívá.“ Zmíněný bratr, ubezpečiv se viděním, oznámil bratřím, jak nastalo ráno, že ti a ti z kláštera v krátkém čase zemrou, dokládaje, že sám také po nich následovati bude. I počali jiného dne svrchu zmínění bratři umíratí a šel jeden po druhém v pořádku, jak byla jejich jména zapsána. Naposledy umřel i Geroncij, který předzvěděl, že bratři zemrou.

33 Také za moru, který před třemi roky (l. 590) v tomto městě přenáravně řádil, byl v klášteře města Portu mnich, jménem Mellit, ještě sice u věku jinošským, avšak muž podivuhodně prostoduchý a pokorný, jenž, když se blížil den, že měl býti na věčnost povolán, zachvácen byv morem, byl na skonání. Uslyšev o tom biskup toho města Felix, muž života ctihodného, z jehož i vypravování jsem o tom zvěděl, popíílil si k němu, a aby se smrti nebál, počal

jej přesvědčivými slovy posilovati, ano mu od milosrdenství Božího i delší dobu života přislibovati. Leč Mellit mu na to odpověděl, že běh života jeho jest dokonán, řka, že se mu zjevil mládenec, jenž mu donesl list a řekl: „Otevři a čti.“ Když otevřel, řekl, že našel v listu zlatým písmem napsané sebe i všechny, kteří stejnou dobou byli pokřtěni od svrchu řečeného biskupa o slavnosti velikonoční, a jak pravil, shledal, že první jméno jest jeho a potom všech ostatních tehdejších pokřtěných. I měl proto za jisté, že jak sám, tak i oni brzo život dokonají. I stalo se, že sám zemřel toho dne a po něm následovali všickni, kteří byli pokřtěni, takže v málo dnech z nich nepozůstalo nikoho. Jistot jest tedy, že když je zmíněný sluha Boží viděl napsané zlatem, jména jejich utvrzena byla v jasnosti věčné.

Jako tedy mohli onino poznati budoucí věci ze zjevení, tak mohou časem duše z těla vykročující již napřed okusiti i tajemství nebeských, nikoli ve snách, nýbrž ve bdění. Znal jsi zajisté dobře Ammonyje, mnicha z mého kláštera, jenž, dokud ještě trval ve stavu světském, pojav za choť vlastní dceru zdejšího městského advokáta Valeriana, věnoval se se vší pečlivostí ustavičné její službě a věděl o všem, co se v domě dalo. Když potom byl již v klášteře, vypravoval mi, že za moru, jenž za dob patricije Narza město toto velice sklíčil, byl v domě zmíněného Valeriana sluha Armentarij, neobyčejně prostoduchý a pokorný. Když mor řádil i v domě advokátově, byl jím zachvácen také sluha a ocítil se na sotnách. Pojednou byl od přítomných vzat pryč, a když se navrátil, dal si zavolatí pána a řekl mu: „Byl jsem v nebi a zvěděl jsem, kdo z domu zemře. Ten, ten a ten zemrou, ty se však neboj, neboť v tomto čase nezemřeš. Abys však věděl, že jest pravda, co tvrdím, že jsem v nebi byl, hle obdržel jsem tam (darem), že mohu všemi jazyky mluvit. Zda ti bylo nepovědomo, že jsem naprosto neznal jazyka řeckého? Nicméně promluv řecky, abys

34
35

poznal, je-li to pravda, když o sobě svědčím, že jsem byl obdařen všemi řečmi." I promluvil k němu pán řecky a on mu v tétěž řeči odpověděl, takže se tomu všickní přítomní podivili. V domě bydlil také zbrojnoš nadřečeného Narza, Bulhar, a když jej spěšně k nemocnému uvedli, mluvil naň bulharsky a sluha, ač se v Itálii narodil a vychován byl, přece mu v této cizí řeči tak odpověděl, jako kdyby byl pošel z toho národa. Podivili se tomu všichni, kteří to slyšeli, a zkusivše jej tak ve dvou jazycích, o kterých věděli, že jich prv neznal, uvěřili také o jiných, ze kterých ho zkoušeti nemohli. Tehdáž byla smrt jeho přes dva dny odročena; třetího však dne, když si neznámo z jakého tajného úradku zuby rozdrásal ruce, lokty a svaly, z těla takto vykročil. A když zemřel, byli vzati ze světa rychle všickní, o nichž předpověděl; avšak z těch, kteří slovy jeho ohlášení nebyli, nezemřel za těžké doby té žádný.

Petr. Toť velmi hrozné, že člověka, jemuž se dostalo takového daru, potkal ještě potom takový trest.

Řehoř. Kdož zná tajné soudy Boží? Čeho nám nelze ve zkouškách Božích pochopiti, toho se máme spíše báti než to vyšetřovati.

H L A V A XXVII.

O SMRTI MĚSTSKÉHO SPRÁVCE THEOFANYJE

36 **N**ež abychom vyřídili věc, kterou jsme započali,
37 že totiž duše z těl vykročující mnohé věci před-
vidají, nebudiž zamlčeno, co jsem se dověděl od
mnohých svědků o Theofaniovi, městském správci
v Centumcellách, jenž v městě tom ustanoven byl.
Theofanyj se věnoval skutkům milosrdným, jsa pilen

dobročinění, a obzvláště pěstoval pohostinnost. Zaměstnán konáním úřadu městské správy, vyřizoval sice věci pozemské a časné, avšak, jak se na konec ukázalo, více z povinnosti, než z náklonnosti. Nebo když se blížil čas jeho smrti a bylo tak zlé povětrí, že by se pohřeb jeho ani vésti nemohl, otázala se ho s velkým pláčem jeho choť řkouc: „Co mám činiti? kterak tě mám na pohřbení vypraviti, když pro velikou bouři nemohu ani z dveří domu vykročiti?“ Tehdáž odpověděl jí: „Neplač, ženo, nebo hned jak zemru, v touž hodinu se vrátí jasné počasí.“ Hned po slovech těch se dostavila smrt a po smrti vyjasnění. A znamení provázeno bylo i jinými znameními. Bylyť ruce i nohy jeho ze dny odulé, otevřely se na nich rány a z nich vytékal hnis. Ale když odkryli tělo, aby je podle obyčeje umyli, našli ruce i nohy jeho tak ozdravené, jako kdyby byly nikdy žádné rány neměly. Byl tedy vynesen a pochován. I zadrželo se manželce jeho, aby čtvrtého dne vyměnila mramorový kámen položený na jeho hrobě. Ale jak odstranila mramor, jímž mrtvola byla přikryta, vyšla z těla jeho taková libovůně, jako by uhnívajícím tělem jeho prosákly voňavky a ne červi. Když jsem událost vypravoval ve svých kázáních a někteří slaboši ji brali v pochybnost, jednoho dne, když jsem seděl ve schůzi šlechticů, byli přítomni právě ti řemeslníci, kteří mramor na hrobě vyměňovali, hodlajíce mne ve své záležitosti o něco prositi. I otázal jsem se jich na zázrak u přítomnosti kněžstva, šlechty a lidu; i dosvědčili, že také oni podivuhodně byli naplněni libovůní a připojili ještě některé okolnosti zázraku sběhlého na jeho hrobě, o čemž nyní vypravovati mám za dlouhé.

38

Petr. Nahlížím, že se mému dotazu již sdostatek vyhovělo; než ještě jedna otázka se ozývá v duši mé. Totiž, že když se duše svatých, jak prve řečeno bylo, již nacházejí v nebi, dlužno věřiti, že také bezpochyby duše hříšníků nejsou leč v pekle. A tu nevím, co na tom pravdy. Neboť podle úsudku

lidského nemohou duše hříšníků propadnouti mukám před soudem?

H L A V A XXVIII.

DUŠE ZLÝCH SE NACHÁZEJÍ TAKÉ JIŽ NYNÍ V PEKLE

Řehoř. Uvěřil-lis, byv přesvědčen z Písma svatého, že duše svatých jsou v nebi, musíš ovšem uvěřiti také, že duše zlých jsou v pekle, neboť když z odplaty věčné spravedlnosti jsou duše spravedlivých již ve slávě, tak jest ovšem nutno, aby také nespravedliví byli v mukách. Vždyť jako blaženost vyvolené obveseluje, sluší věřiti, že tak zavržence oheň pálí ode dne jejich smrti.

Petr. Z jakého důvodu máme věřiti, že oheň tělesný může držeti něco netělesného?

H L A V A XXIX.

DŮVOD, PROČ SLUŠÍ VĚŘITI, ŽE OHEŇ TĚLESNÝ MŮŽE DRŽETI DUCHY NETĚLESNÉ.

Řehoř. Drží-li tělo živého člověka ducha netělesného, proč by ho nedržel po smrti oheň tělesný, ač jest duch netělesný?

Petr. Za živa proto drží tělo ducha netělesného, protože je duchem oživováno.

Řehoř. Může-li, Petře, tělo držeti ducha netělesného tenkrát, když je oživováno, proč by ho nedrželo,

když jest z trestu mrtveno? Říkáme, že oheň drží ducha, když se muky vidí a pocífuji co oheň. Nebo tím se snáší oheň, že se vidí, a kdo vidí, že jej pálí, pálen bývá. A tak se to děje, že věc tělesná pálí netělesnou, když se viditelným ohněm vyvolává palčivost a bolest neviditelná, jako působí tělesný oheň i netělesnými plameny muky netělesné mysli. Jinak možno nám dovoditi slovy svatého evangelia, že duše pocífuji oheň nejen viděním, nýbrž i okoušením. Neboť vece Pravda o zemřelém bohatci, že pohřben jest v pekle. A že duši jeho drží oheň, tomu nasvědčuje již slovo bohatcovo, když prosil Abraháma, řka: *Pošli Lazara, ať omočí konec prstu svého u vodě a ochladí jazyk můj, neb se mučím v tomto plameni.* (Luk. 16, 24.) Když tedy Pravda vystavuje zavrženého hříšníka bohatce v ohni, kdož by moudře popíral, že duše zavržených jsou držány v ohni?

Petr. Aj, kterak nakloňuje se duch důvodem a svědectvím, aby uvěřil; avšak pustíš-li jej, zase se vrací v zatvrzelost. Jak může zajisté věc netělesná býti držena a soužena věcí tělesnou, nevím.

Řehoř. Pověz, prosím, zda duchové odpadlí, kteří svržení byli s nebeské slávy, jsou něco tělesného, aneb zda je soudíš býti netělesnými?

Petr. Kdož by, maje zdravý úsudek, řekl, že duchové jsou něco tělesného?

Řehoř. A co praviš o ohni pekelném, jest tělesný, či netělesný?

Petr. Nepochybují, že oheň pekelný jest tělesný; vždyť jest jisto, že se v něm trápí těla.

Řehoř. Zavrženým řekne jistě na konci Pravda: *Odejděte do ohně věčného, kterýž jest připraven ďáblu a andělům jeho* (Mat. 25, 41). Mají-li tedy ďábel a andělé jeho, ač jsou netělesní, trápení býti ohněm tělesným, ký div, že mohou duše, i ještě než znovu těl nabudou, zakoušeti muky tělesné?

Petr. Důvod jest patrný, aniž má duch o otázce té dále pochybovati.

H L A V A XXX.

O SMRTI ARIANSKÉHO KRÁLE

THEODORICHA

Řehoř. Když jsi pracně uvěřil, myslím, že stojí za námahu, abych vypravil, co se mnou sdělili mužové věrojatní. Když jsem ještě meškal v klášteře, přicházel ke mně často Julian, druhý defensor této církve římské, kteráž já z uložení Božího sloužím, jenž zemřel asi před sedmi lety a rozmlouval se mnou o výhodách duše. Jednoho dne mi tedy vypravoval řka: „Za dob krále Theodoricha vymáhal otec mého tchána kanonický poplatek na Sicílii a již se vracel do Italie. Tu byla loď jeho zahnána k ostrovu, jenž sluje Liparský. Poněvadž jej obýval jeden velmi ctnostný poustevník, zdálo se zmíněnému otci mého tchána za dobré, aby se zatím, než plavci opraví plachtoví, odebral k muži tomu a aby se poručil do jeho modliteb. Když je muž Páně spatřil, řekl jim, rozmlouvaje s nimi, mezi jiným toto: „Víte-li, že král Theodorich zemřel?“ Oni rychle odpověděli: „Odstup to, vždyť jsme jej zůstavili živého a něco takového nám do té chvíle nebylo zvěstováno.“ I doložil sluha Boží: „Však jest mrtev; bylť včerejšího dne o hodině deváté mezi papežem Janem a patricijem Symmachem odpásaný a szutý a s rukama svázanýma přiveden a do dutiny této sousední sopky svržen. „Uslyševše to, bedlivě si poznamenali den, a když se navrátili do Italie, shledali, že zemřel král Theodorich toho dne, v který byly jeho smrt a trest sluhovi Božímu ukázány.“ Protože zabil papeže Jana, jejž v žaláři utrápil a rovněž i patricije Symmacha usmrtil mečem, tudý se právem ukázalo, že od nich spravedlivě uvržen byl do ohně, když je v životě tomto nespravedlivě soudil.

H L A V A XXXI.

O SMRTI REPARÁTOVĚ

Za doby, v které jsem se ponejprv žádostivě roz-
toužil, bych vedl život skrytý, vypravoval mi jistý
počestný stařec, jménem Deusdedit, jenž se šlech-
tou tohoto města žil ve velmi přátelských poměrech
a také mým stálým přítelem byl, řka: „Za časů got-
ských bylo umřítí jistému slovutnému muži, jménem
Reparátu. Ježto ležel již déle němý a ztuhlý, zdálo
se, že již nadobro přestal dýchatí a že tu pozůstalo
jen bezduché tělo. A když se sem i mnozí sešli a
rodina ho již jako zemřelého oplakávala, pojednou
přišel zase k sobě, takže se slzy všech plačících
obrátily v úžas. Jak přišel k sobě, řekl: „Pošlete
rychle sluhu do kostela svatého mučedníka Va-
vřince, jenž sluje po svém zakladateli Damasův, ať
se podívá, co jest s knězem Tiburcijem, a nechť si
pospíší, aby nás o tom zpravil.“ Šla totiž pověst
o Tiburciji, že se tehdáž oddal pochotěm tělesným,
a dobře se na jeho život a skutky pamatuje Flo-
rencij, který jest nyní knězem toho kostela. Když
tedy sluha odešel, vyprávěl Reparát, jenž k sobě
přišel, co se o něm dověděl tam, kam byl odveden,
řka: „Byla připravena veliká hranice a přivedše
kněze Tiburcije, položili jej na ni a podložili oheň,
tak že shořel. Chystali také jinou hranici, jejíž
vrchol zdál se dosahati od země až do nebe. I vy-
šel hlas a voláno na ni, pro koho že jest?“ Jakmile
to tedy Reparát vypověděl, hned zemřel; sluha
však, jenž byl poslán k Tiburciovi, shledal, že již
mrtev jest. Že Reparát byl na místo trestů doveden,
že viděl, že se vrátil, že vypovídal a zemřel, jest
důkazem, že věci ty viděl pro nás a ne pro sebe,
nebo když je nám práno ještě žítí, máme se též ve
svých zlých skutcích polepšiti. Viděl-li Reparát, že
se zřizuje hranice, nenásleduje z toho, že by v pekle

bylo třeba dříví, aby mohl oheň hořeti, nýbrž, poněvadž měl o tom vypravovati žijícím, proto viděl oheň hříšníků hořící tím, čím se u žijících zažihá oheň hmotný, tak aby slyšíce o věcech, kterým jsou uvyklí, naučili se obávat se neznámých.

H L A V A XXXII.

45 O SMRTI KURIÁLA, JEHOŽ HROB BYL VYPÁLEN

46 **Ž**e se také v provincii valerijské přihodilo něco hrozného, vypravoval mi často muž úctyhodného života Maximian, který byl v městě tomto dlouho představeným mého kláštera, pravě, že tam jistý kuriál byl při křtu kmotrem mladistvé dceři kohosi
47 v posvátnou sobotu velikonoční. Když se po ukončeném postu domů vrátil, opiv se mnohým vínem žádal, aby dcerka zůstala u něho, načež ji — což hrozno říci — za noci té porušil. Když jitro nastalo, vstal provinilec a pomýšlel, aby šel do koupele, jako by voda koupele mohla smýti vinu hříchu. Šel tedy, umyl se a počal se rozpakovati, má-li vstoupiti do kostela. Kdyby zajisté na takový den do kostela nešel, styděl by se před lidmi; kdyby však šel, obával se soudu Božího. Zvítězil lidský stud, i šel do kostela. Stanul tu však třesa se a s bázni očekáváje co chvíle, v kterou hodinu bude duchu nečistému vydán a trápen přede vším lidem. Jakkoli se bál náramně, přece se mu při slavení této mše jaksi nic zlého nepříhodilo. I vyšel s radostí a druhého dne vstoupil do kostela již bezstarostně. I stalo se, že po šest dní chodil tam s radostí a bez bázně, soudě, že Pán buď zločinu jeho neviděl, aneb mu jej milosrdně odpustil. Avšak dne sedmého zemřel smrtí náhlou. A když pohřben byl, vystupoval

po dlouhý čas z hrobu jeho plamen před všemi, kdož tam pohleděli, a hořely kosti jeho tak dlouho, až všecken hrob jeho byl stráven a prsť nasypaná jako by se sesula. Učinil to zajisté Bůh všemohoucí, by ukázal, co bylo podstoupiti duši jeho v skrytu, když i tělo jeho bylo před zrakem lidstva ohněm stráveno. Tím ráčil dáti výstražný příklad i nám, kteří o tom slyšíme, abychom přemýšlejíce vzali od- tud naučení, co trpí za hřích svůj duše živá a cítící, když i necitelné kosti byly tak potrestány, že je strávil oheň.

Petr. Rád bych věděl, zda dobří poznají dobré v království (nebeském), neb zlí zlé v místě trestů?

H L A V A XXXIII.

POZNÁVAJÍ-LI DOBŘÍ V KRÁLOVSTVÍ NE- BESKÉM DOBRÉ, POZNÁVAJÍ TAKÉ ZLÍ ZLÉ VE SVÝCH MUKÁCH

Řehoř. Odůvodnění věci té prokazuje se nad slunce jasněji ve slovech Páně, která jsme již výše uvedli (ve hl. 29). Tu se totiž praví: *Byl jeden bohatý člověk, kterýž se oblačel v šarlat a v kment a hodoval na každý den skvostně; a byl jeden žebrák jménem Lazar, kterýžto ležel u vrat jeho pln vředů, žádaje nasycen býti z drobtů, kteříž padali se stolu bohatce, a žádný mu nedával: a však psi přicházejíce, lizali vředy jeho* (Luk. 16, 19. 21). I dokládá se, že Lazar umřev, nesen jest od andělů do lůna Abraháмова a že zemřelý bohatec pohřben jest v pekle. Pozdvih pak oči svých jsa v mukách, uzřel Abraháma z daleka a Lazara v lůně jeho, a zvolav řekl: „Otče Abraháme, smiluj se nade mnou a pošli Lazara, ať omočí konec prstu svého u vodě a ochladí jazyk můj, neb

se mučím v tomto plameni. I řekl mu Abrahám: Synu, rozpomeň se, že jsi přijal dobré věci v životě svém a Lazar tolikéž zlé. Bohatec pak, nemaje již žádné naděje o spáse své, chtěl, aby spásu si zasloužili lidé jeho, a proto řekl: Prosim tebe, Otče, abys ho poslal do domu otce mého, neboť mám pět bratrů, ať jim svědčí, aby také oni do tohoto místa muk nepřišli. Těmi slovy zřetelně se dokazuje, že i dobří poznávají dobré i zlí zlé. Kdyby byl Abrahám nepoznal Lazara, nebyl by o něm řekl bohatci nacházejícímu se v mukách, že čas jeho zármutku přestal, když pravil, že přijal v životě svém zlé. A kdyby zlí nepoznávali zlých, nebyl by se bohatc ve svých mukách zmínil o svých bratřích. Kterak by zajisté nemohl poznati přítomných, když se rozpomínal i na nepřítomné, pečuje o to, aby za ně prosil? Tu se také ukazuje, na co jsi se ani neptal, že dobří také poznávají zlé a zlí dobré. Nebo i Abrahám poznává bohatce, protože mu řekl: *Přijal jsi dobré věci v životě svém; i bohatc zavržený poznal vyvoleného Lazara, protože výslovně prosí za to, aby byl poslán řka: Pošli Lazara, ať omočí konec prstu svého u vodě a ochladí jazyk můj.* Tím právě, že se obě strany navzájem poznávají, dochází odplata jejich svého vrchole: majíť se dobří více radovati, když pozorují, že se s nimi těší duše, které milovali, a když se se zlými trápí také lidé, kteréž milovali, v světě pohrdnuvše Bohem, pocítují netoliko svůj, ale i jejich trest. U vyvolených děje se i cosi ještě podivuhodnějšího, neboť poznávají nejen lidi, které znali ve světě, ale jako by byli vídali a poznávali také, kterých nikdy nespatri. Spatřují-li totiž ve věčné odplatě dávné Otce, nejsou jim u vidění neznámí, poněvadž vždycky znali jejich skutky. Patří-li tam všickni stejně jasně na Boha, čehož by nepoznávali, když poznávají Toho, jenž ví všechno?

H L A V A XXXIV.

O ŘEHOLNÍKU, JENŽ UMÍRAJE SPATŘIL PROROKY

Zajisté, když jistý náš řeholník, muž velmi chvalného života, před čtyřmi roky umíral, spatřil v hodině smrti své, jak dosvědčili jiní řeholníci přítomní, proroka Jonáše, též Ezechiele a Daniele a oslovil je zejména jako pány své. Když pověděl, že k němu přišli a když jim se sklopeným zrakem vzdal poctu, vyveden byl z těla. Tím se očividně dává na srozuměnou, jaké bude poznání v neporušitelném životě, když řeholník, ještě jsa v porušitelném těle, poznal svaté proroky, kterých ovšem nikdy neviděl.

H L A V A XXXV.

ŽE SE NĚKDY V SMRTI POZNÁVAJÍ TAKÉ
DUŠE NEZNÁMÉ, KTERÉ MAJÍ VZÍTI OD-
PLATOU BUĎ ZA HŘÍCHY STEJNÉ MU-
KY, NEB ZA DOBRÉ SKUTKY STEJNÉ
ODMĚNY. O SMRTI JANOVĚ A UR-
SOVĚ, EUMORFIOVĚ A
ŠTĚPÁNOVĚ

Stává se často, že když má duše z těla vykročiti, poznává také jiné, s nimiž má dojíti buď stejného obytu pro stejné hříchy, neb stejných odměn. Vypravoval totiž muž života ctihodného stařec Eleutherij, o němž jsem mnoho pověděl v knize

předešlé (ve hl. 35.), že měl ve svém klášteře rodného bratra, jménem Jana, jenž předpověděl bratřím svou smrt čtrnácte dní napřed. Počítaje denně ubývající dny, zachvácen byl zimnicí tři dni dříve, než byl z těla povolán. A když nadcházela hodina jeho smrti, přijal tajemství Těla a Krve Páně. I povolav bratří, přikázal jim, aby před ním říkali žalmy a nicméně jim sám udal antifonu řka: *Otevřetež mi brány spravedlnosti, vejda do nich oslavovati budu Hospodina: toť jest brána Hospodinova, spravedliví ucházeti budou do ní* (Žalm 117, 19, 20). A když bratří, stojíce před ním, žalmy odříkávali, zvolal náhle protáhlým hlasem: „Urse, pojď.“ A hned jak to vyřkl, vzat byv z těla, skončil život smrtelný. Bratří se tomu divili, neboť nechápali, co to umírající bratr volal. Po úmrtí jeho nastal v klášteře veliký smutek. Čtvrtého dne musili bratří poslati pro cosí nutného do jiného velmi vzdáleného kláštera. Přišedše tam, našli všechny mnichy v klášteře velmi zarmoucené. A když jim pravili: „Což jest vám, že jste sklíčení takovým smutkem,“ odpověděli řkouce: „Pláčeme pro opuštěnost, neboť bratr, jenž nás svým životem v klášteře držel, byl před čtyřmi dny vzat se světa.“ A když přišli bratří úsilovně vyzvídali, jak že se jmenoval, odpověděli jim: „Urs.“ I vyptavše se podrobně na hodinu jeho smrti, seznali, že vyšel z těla právě v tu chvíli, v kterou jej byl volal Jan, jenž zemřel u nich. Z toho se soudí, že oba měli stejné zásluhy a že tudy jim dáno bylo, aby pospolu žili v jednom obytu, když se jim dostalo vykročení z těla pospolu.

Leč ať také nesmlčím, že když jsem ještě jako laik žil a bydlel v domě, jenž mi v tomto městě po otci dědictvím připadl, přihodilo se, že jsem se něco dověděl o svých sousedech. Jistá vdova poblíž mne sloula Galla. Měla syna, jinocha jménem Eumorfije a nedaleko od něho bydlel jistý Štěpán, jenž byl v četě (vojevůdcovým) zástupníkem. Než Eumorfij, byv na skonání, poslal svého sluhu a nařídil mu

řka: „Jdi spěšně a pověz zástupníku Štěpánovi, aby rychle přišel, nebo hle, připravena jest loď, která nás má dopravit na Sicílii.“ A když sluha, maje za to, že třeští, zpěchoval se poslechnouti, počal mu důrazně domlouvati, řka: „Jdi a oznam mu, co pravím, však netřeštím. Vyšel tedy sluha, aby se odebral k Štěpánovi. A když polovic cesty ušel, potkal se s ním kdosi, jenž se ho tázal: „Kam jdeš?“ I odpověděl mu: „Poslal mne pán můj k zástupníku Štěpánovi“; načež ten řekl hned: „Přicházím od něho; zemřel však přede mnou v tuto hodinu“. I vrátil se sluha k pánu svému Eumorfiji, leč našel jej již mrtvého. A tak se stalo, že když druhý mu přišel vstříc a sluha se od polovic cesty vrátil, bylo lze posouditi podle délky cesty, že oba byli v jednu chvíli povoláni.

Petr. Co tu řečeno bylo, jest hrozné. Než, prosím tě, proč se zjevila duši odcházející loď, aneb proč předpověděl umírající, že bude dopraven na Sicílii?

Řehoř. Duše nemá potřebí, aby se na něčem vezla; není však s podivem, ukázalo-li se člověku, jenž posud v těle trval, něco, co byl zvyklý v těle vídati, by se mu dalo poznati, kam asi jeho duše dopravena býti může. Označil-li však, že se má dopravit na Sicílii, jak lze jinak za to míti, než že na ostrovech této země zejí víc než na jiných místech jícny, kterými vyráží ven oheň pekelný. Vypravují o nich znalci, že se každodenním ubýváním okrajů rozšiřují, aby bylo vidět, že v té míře, jako jest jisto, že nyní, když se blíží konec světa, více tam přichází lidí, kteří mají ohněm trestání býti, se také více otvírají místa muk. Ukazuje to, chtěl Bůh všemohoucí, aby se napravovali lidé na světě žijící, aby nevěřící, kteří nechtějí věřiti, že muka pekelná jsou, místa muk viděli, když o nich slyšeti nechtějí. Že však buď vyvolení, aneb zavržení, kteří si v skutcích byli rovni, odváděni bývají na místa společná, o tom by nám, i kdyby se nedostávalo příkladů,

dostačovala slova Pravdy. Pravíť v evangeliu vzhledem k vyvoleným: *V domě Otce mého jsou příbytkové mnozí* (Jan. 14, 2). Zajisté, kdyby nebylo ve věčné blaženosti odplaty nestejně, byl by tam spíše jeden, než více příbytků. Jsou tedy příbytkové mnozí, v nichž se dobří na stupně rozdělení pro rovné zásluhy i společně radují, i přece všickni pracující po jednom penízi berou. Liší se však podle toho, že jest příbytků mnoho; neb ač blaženost, které tam nabývají, jest jedna, avšak odplata jest různá podle toho, co berou za své různé skutky. O tom vece Pravda, opovídajíc den svého soudu: *Tehdáž díím žencům: Sberťe koukol a svažte jej v snopky k spálení* (Mat. 13, 30). Ženci, totiž andělé, vážou koukol v snopky k spálení, když stejné k stejným přidružují pro muky, jež jsou si podobny, tak aby pálení byli pyšní s pyšnými, chlipní s chlipnými, lakomí s lakomými, podvodní s podvodnými, závistiví se závistivými a nevěřící s nevěřícími. Odvádějí-li se tedy k mukám podobným lidé, kteří mají hříchy podobné, jest to, jako by andělé, kteří jim místa trestů vykazují, vážali snopky k spálení.

Petr. V odpovědi ozřejměl rozumný důvod, jenž učinil zadost mé otázce. Leč prosím tě, co to, že někteří bývají jako nějakým omylem z těla vyvedeni, takže když se stali bezduchými, opět k sobě přicházejí a každý z nich praví, že slyšel, že sám není tím, který měl po rozkazu býti uveden?

H L A V A XXXVI.

KDO SE ZDÁLI JAKO OMYLEM BÝTI Z TĚLA
VYVEDENI; O POVOLÁNÍ A ODVOLÁNÍ MNI-
CHA PETRA; O SMRTI A ZNOVUOŽITÍ
ŠTĚPÁNOVĚ, JAKOŽ I O VIDĚNÍ
JISTÉHO VOJÍNA

Řehoř. Děje-li se tak, Petře, když se věc dobře uváží, není v tom omylu, nýbrž napomenutí. Dopouští totiž láska svrchovaná z veliké štědrosti svého milosrdenství, aby se někteří navrátili pojednou do těla i po smrti a aby se báli muk pekelných aspoň když je spatří, poněvadž slyšíce o nich, nevěřili. Vypravovával mi častěji jistý mnich illyrský, jenž se mnou v klášteře žil v tomto městě, že když se svého času ještě zdržoval na poušti, zvěděl od jakéhosi mnicha Petra, ze Španěl pocházejícího, jenž se přidružil k němu na osamělém místě pustiny, prozvaném Eváza, že, jak sám mu vypravoval, prve než se odebral na poušť, onemocněv zemřel, avšak že hned se do těla navrátil; dosvědčil pak, že spatřil tresty pekelné a nesčetná místa ohnivá. Také vyprávěl, že viděl, kterak v plamelech těch vězí někteří, kteří bývali na světě mocní. Když jej tak vedli, aby i on byl do nich pohroužen, pravil, že se pojednou ukázal anděl v zářném odění, jenž zabránil jeho pohřížení do ohně, a že k němu pravil: „Vyjdi odtud a se vši opatrností hled, jak máš budoucně žítí“. Po těch slovech se počaly údy jeho znenáhla oteplovati, a když procítil ze sna smrti věčné, vypověděl všecko, co se s ním událo. I uložil si potom takové posty a taková bdění, že sám způsob jeho života o tom hlásal, že peklo spatřil a že se obává jeho pokut, i kdyby jazyk jeho byl o tom mlčel. Působila zajisté při smrti jeho podivuhodná štědrost Boha všemohoucího, že neumřel.

Než poněvadž srdce lidské bývá velmi tvrdé, nepotkává se u všech se stejným užitkem, když se jim tresty ukazují. Vypravoval mi sám o sobě osvícený muž Štěpán, jež jsi dobře znal, že když meškal za nějakou záležitostí v městě Konstantinopoli, přepadla jej nemoc a zemřel. A když hledali lékaře a mastičkáře, aby tělo otevřeli a napustili, a žádného toho dne nenalezli, zůstalo tělo jeho následující noci nepohřbeno. I byl zaveden do pekla a spatřil mnoho věcí, kterým prvé věřiti nechtěl,

když o nich slýchal. A když jej tam předvedli soudci předsedajícimu, nepřijal ho, nýbrž řekl: „Toho jsem nekázal předvésti, nýbrž Štěpána kováře“. Byl tedy hned tělu vrácen a kovář Štěpán, jenž bydlel vedle něho, zemřel v touž hodinu. A tak na doklad, že pravdivá byla slova, jež tam slyšel, posloužil výsledek, smrt Štěpánova.

Onen Štěpán sešel, jak víš, před třemi roky morem, kterým preukrutně postiženo a vylidněno bylo město toto, při čemž bylo tělesným zrakem viděti šípy, které s nebe přicházely a jednotlivé lidi zasahovaly. Též jakýs vojín, byv ve městě našem tak zasažen, umíral. A když, vyveden byv z těla, ležel bezduch, brzo opět přišel k sobě a vypravoval, co se s ním dalo. Pravilť, jak to tenkrát přišlo i mnohým lidem ve známost, že byl most a pod ním že tekla řeka černá, která ze sebe vypouštěla výpar temný, nesnesitelně páchnoucí. Na druhé straně mostu byly lučiny líbezné a se zelenající, ozdobené libodechým kvítím, a na nich bylo zříti shluky lidí bělooděných. A tak rozkošná vůně byla na místě tom, že se lahodou její opájeli, kdož se tam procházeli a sídleli. Příbytek, jež tam každý měl, byl pln mocného světla. Postaven tam byl dům podivuhodné velikoleposti, jehož cihly zdály se býti pořízeny ze zlata; nemohl však zvěděti, komu by náležel. Nad břehem zmíněné řeky byly též nějaké příbytky; na některé z nich však dosahal vystupující srmduť výpar, na jiné puch z řeky se deroucí nedosahal. Na mostě řečeném se odbývala zkouška: aby spadl do temné a páchnoucí řeky, kdyby kdo z nespravedlivých chtěl přejíti; spravedliví však, jimžto hřích nepřekáží, aby bezpečným a svobodným chodem došli míst rozkoše. Tu vyznal, že také spatřil Petra, vrchního nad církevním úřednictvem, jenž přede čtyřmi roky zemřel, jak pohřížen dolů do místa nejošklivějšího, spoután a sevřen byl velmi těžkým železem. A když se poptal, proč se tak stalo, pravil, že uslyšel věci povědomé nám, kteříž jsme

jej v domě církevním znali a na jeho skutky se pamatovali. Řeklo se mu totiž: „Trpí tak, protože kdykolí měl nařízeno, aby vykonal trest, vyplnil službu tak, že zasazoval rány spíše z choutky ukrutenské, než z poslušnosti.“ Že tomu tak bylo, není neznámo nikomu, kdo jej znal. Vypravoval také, že tam uviděl nějakého cizího kněze, jenž přišel k zmíněnému mostu, přešel jej s takovou důstojností, jak prostodušně zde žil. Doložil pak, že poznal na mostě také Štěpána, o němž jsme prv mluvili. Chtěl přejíti; avšak sesmekla se mu noha, a když se tělo napolo s mostu vychýlilo, vystoupili z vody jacísi muži velehlydzní, kteří jej za kyčle táhli dolů; jiní však muži velesliční, bílé odění, vytahovali jej zase za rámě nahoru. Zatím co trval zápas, v kterém jej duchové dobří táhli nahoru a zlí dolů, vrátil se on, jenž se na to díval, do těla a již nevěděl, co se s ním potom dalo. Odtud můžeme poznati, že v životě Štěpánově mezi sebou zápolily hříchy tělesné a dávání almužen. Byl-li totiž dolů tažen za kyčle a nahoru za rámě, jest zřejmo, že jednak miloval almužny, jednak že skutkům těla dokonale neodpíral, nebo ty jej táhly dolů. Co však nabylo vrchu při zkoušce skrytého soudce, zůstalo tajno nás i toho, jenž to viděl a zpět odvolán byl. Nicméně jest jisto, že Štěpán, o němž jsem nahoře mluvil, potom života svého dokonale nenapravit, ač místo pekelné spatřil a v tělo se vrátil, nebo když po letech mnohých tělo opustil, zápasil ještě mezi životem a smrtí. Z toho se soudí, že když se tresty pekelné ukáží, děje se to proto, aby to jedněm pomohlo, proti druhým aby to svědčilo: onino, aby uviděli věci zlé a vystřehli se jich, tito však aby byli tím více potrestáni, když se nechtěli uvarovati trestů pekelných, ač je viděli a poznali.

Petr. Co to, prosím tě, že bylo viděti, jak se v místě rozkoše staví nějaký dům ze zlatých cihel? Toť velmi směšné, máme-li za to, že bychom i v onom životě potřebovali takového kovu.

H L A V A XXXVII.

CO ZNAMENÁ STAVĚNÍ DOMU V MÍSTĚ ROZKOŠE. O DEUSDEDITOVĚ, JEHOŽ DŮM BYLO VIDĚT STAVĚTI V SOBOTU.

O POTRESTÁNÍ SODOMITŮ

Řehoř. Kdož by to tak pojímal, je-li při zdravém rozumu? Tím, co bylo onde ukázáno, ať se již staví příbytek komukoli, dává se zřetelně na srozuměnou, jaké skutky koná člověk zde. Jisto jest zajisté, že sobě staví příbytek ze zlata, kdo si svými hojnými almužnami zaslouží odměnu světla věčného. Zapomněl jsem svrchu pověděti, co vypravoval vojín, který na to hleděl, že ku stavbě domu přinášeli zlaté cihly starci i jinoši, dívky i chlapci. Z toho se soudí, že lidé, kterým byla láska prokázána zde, ukázali se tam jako stavitelé.

49 Zde zůstával také vedle nás kdosi, jménem Deusdedit, člověk nábožný, jenž dělal obuv; i viděl někdo jiný ve zjevení, že se pro něho staví dům, avšak stavitelé jeho se zdáli pracovati toliko v den sobotní. Ten, jenž později jeho život podrobně vyšetřoval, shledal, že obyčejně v sobotu donášel do kostela svatého Petra a chudým rozdával zbytek z toho, co ze svého výdělků v jednotlivých dnech užil na pokrm a šatstvo. Z toho poznej, že bez důvodu nepřirůstala stavba domu jeho v sobotu.

Petr. Vidím, že se mi v této příčině dostatečně vyhovělo; než prosím tě, co máme říci o tom, že výpar smrdutý na některé příbytky dosahal a k jiným že dosahati nemohl, aneb co znamená, že viděl most, a co, že viděl řeku?

Řehoř: Z věcí obrazných soudíme o zásluhách jakožto o jejich příčinách. Viděl totiž, že po mostě přecházejí do místa rozkoše spravedliví: *Úzkáť jest*

velmi cesta, kteráž vede k životu (Mat. 7, 14). Viděl také stékatí řeku páchnoucí, protože i zde stéká každodenně hnís tělesných hříchů. A některých příbytků dosahal výpar smrdutý, jiných však zasáhnouti nemohl, protože jsou mnozí, kteří sice již mnohé dobré skutky konají, nicméně ještě přicházejí ve styk s hřichy tělesnými, když se kochají v rozkošivých myšlenkách. A jest velice spravedливо, aby byli onde smrdutým výparem obklíčeni, kdož si zde ještě libují ve hnusu tělesném. Proto, když i blahoslavený Job uviděl, že kochání tělesné pozůstává ve hnusu, vynesl nad člověkem chlipným a oplzlým rozsudek svůj řka: *Sladkost jeho červi* (Job 24, 20). Kdož však dokonale vybíjejí ze srdce svého velikou tělesnou pochoť, jejich příbytků se jistotně smrdutý výpar netkne. A znamenatí sluší, že hnus byl spatřen jako výpar, poněvadž nakazí-li tělesné kochání mysl, zatemňuje ji, aby neviděla jasného světla pravdy, ano, protože se kochá ve věcech nízkých, aby pro věci svrchované byla obestřena mráкотou.

Petr. Myslíš, že lze slovy Písma svatého dokázati, že hřichy tělesné bývají pokutovány trestem hnusným?

Řehoř. Lze; jestiž nám známo ze svědectví I. knihy Mojžíšovy, že na Sodomity dštil Hospodin ohněm a sírou, jednak, aby je ohněm zžehl, jednak, aby je sirný výpar usmrtil. Poněvadž se rozpálili milováním porušitelného těla, proto zahynuli ohněm a zápachem spolu, tak aby v trestu svém poznali, že kocháním se ve vlastním hnusu vydali se smrti věčné.

Petr. Vyznávám, že již nemám žádné otázky v příčině věcí, o nichž jsem byl v pochybnostech.

H L A V A XXXVIII.

ŽE DUŠE NĚKTERÝCH LIDÍ VÍDAJÍ, JEŠTĚ DO- KUD V TĚLE JSOU, JISTÉ TRESTY ZÁHROB- NÍ. O PACHOLÍKU THEODOROVĚ. O SMRTI CHRYSAOROVĚ A JEDNOHO MNICHA V IKONIU

Řehoř. Jest také třeba věděti, že duše ještě v těle jsoucí spatřují časem některé záhrobní tresty; to však že se stává proto, aby si z toho vzaly naučení jednak samy, jednak kdo o tom zaslechne. Byltě hoch nepokojný velmi, jménem Theodor, o němž jsem, jak se pamatují, mluvil před lidem ve svých Homiliích (Hom. 10. a 38.), a ten vstoupil za svým bratrem do mého kláštera spíše z nucení, než dobrovolně. Nesnesitelněf mu bývalo, když mu někdo spasitelně domlouval. Nejen že nic dobrého nevykonal, ale o tom ani slyšetí nechtěl. Dokládal s přísahou, v zlosti i s posměchem, že nikdy neoblékne posvátného roucha řeholního. Však rána morová, která nedávno porazila velikou část obyvatelstva tohoto města, ranila jej do slabin, takže byl blížek smrti. A když umíral, sešli se u něho bratři, aby mu modlitbou byli při smrti nápomocní. Již zmrtvělo na končetinách tělo jeho, toliko v prsou jeho byla ještě jiskra života. I počali se všichni bratři za něho modlití tím úsilovněji, čím více pozorovali, že skoná brzo. Tu najednou začal na přistojící bratry volati a modlitby jejich velikým křikem přerušovati řka: „Odejděte, odejděte, hle, vydán jsem draku, aby mne pozřel; avšak za vaší přítomností mne pohliti nemůže. Již svou tlamou pozřel mou hlavu; učiňte místo, aby mne více netrápil, ale ať učiní, co učiniti má. Jsem-li mu vydán, by mne pozřel,

proč se to má vámi prodlužovati?" Tehdáž pravili mu bratři: „Co to mluvíš, bratře? Poznamenej se svatým křížem.“ Odpověděl jim s velikým povykem: „Poznamenatí se chci, ale nemohu, jelikož mne svírají šupiny tohoto draka.“ Když to bratři uslyšeli, padnuvše na zem počali se tím horlivěji modlití za jeho vysvobození. A hle, nemocnému se ulevilo i počal velikým hlasem volatí: „Díky Bohu, aj drak, je muž jsem byl vydán, by mne pozřel, utekl; vaše modlitby jej odpudily, takže ostátí nemohl. Orodujte nyní za moje hříchy, neboť jsem hotov v klášteře zůstatí a nadobro opustítí život světácký.“ Tak obrátil se k Bohu člověk životu navracený celým srdcem, ač byly již, jak řečeno, končetiny těla jeho odumřely. A když se v mysli proměnil a se po dlouhý čas metlamí týral, tehdáž vysvobozena byla duše jeho z těla.

Chrysaorij, o kterém vypravovával jeho příbuzenec Prób, jehož jsem již nahoře vzpomněl (hl. 12.), byl naopak muž ve světě velmi zkušený, leč byl tak plný nepravostí jako statku: byl pýchou nadutý, pochotěm tělesným oddaný a lakotný tak, že po zisku jen hořel. Až Pán ustanovív, že učiní konec tak mnohému zlu, dopustil na něho nemoc. A když se blížil konec jeho života, v hodinu, kdy měla duše jeho vykročítí z těla, otevřev oči spatřil duchy ohydne a hrubě černé, kteří stojíce před ním, zle mu vyhrožovali, že jej strhnou do pekelného žaláře. Počal se třásti, blednouti, se potítí a s velikým křikem prosítí za lhůtu; volal též pronikavě a zmateně na syna svého jménem Maxima, jež jsem já již comnich jako mnicha vídal, a řekl: „Maxime, pojd' sem spěšně, vždyť jsem tobě nikdy nic zlého neučinil, vezmi mne pod svou záštitu!“ Maxim polekaný přišel hned a sešla se tu rodina žalostníc a naříkajíc. Nemohli sice vidětí zloduchů, kteří se tak doléhavě na něho sáпали, ale přece poznávali jejich přítomnost z toho, jak byl rozrušen, jak pobledl a se třásl Chrysaorij, na něhož doráželi. Děsiv se jejich černé podoby,

vrtěl sebou na lůžku sem i tam; obrátil-li se k straně levé, nemohl snéstí jejich pohledu; obrátil-li se ke stěně, i tam byli. A když již nedoufal, že by mohl býti vyproštěn z jejich příliš tuhé vazby, počal velikým hlasem volati: „Lhůtu aspoň do rána, lhůtu aspoň do rána!“ Leč jak to zvolal, v samých těch slovech byl vytržen z příbytku těla svého. Proto jest jisto, že ty věci viděl pro nás, nikoli pro sebe; měloť jeho vidění prospěti nám, kterým dlouhomyslně ještě shovívá trpělivost božská. Neboť co mu bylo platno, že spatřil před smrtí ohyzdné duchy a že prosil o lhůtu, když neobdržel lhůty, za niž prosil?

Nyní také mešká u nás Athanasij, kněz isaurský, jenž vypravuje, že se v Ikoniu svého času přihodila hrozná věc. Jest tam, jak vypráví, klášter τῶν Γαλατῶν (t. Galatův) a v něm byl mnich, který požíval veliké vážnosti. Bylo na něm vídati dobré mravy a všechny jeho skutky bývaly spořádány; leč, jak se na konec ukázalo, býval zcela jiný, než jaký se býti zdál. Dávalť sice na jevo, že se s bratry postívá, avšak potají si navykl jídati, o kterémžto hříchu jeho nebylo bratřím zhola nic známo, až když se dostavila nemoc a když se ocítil na konci svého života. Když se již blížil jeho konec, dal u sebe shromáždití všechny bratry v klášteře přítomné. Arciť nadáli se, že od umírajícího takového muže uslyší něco velikého a utěšlivého. Než jemu bylo v sklíčenosti a s třesením o sobě vyzraditi, jakému duchu odevzdán má ze světa vyjítí. Pravilť: „Kdykoli jste měli za to, že se s vámi postím, jídal jsem potají a hle, nyní jsem vydán hadu, by mne pohltil, jenž již otočil svým ocasem má kolena i nohy a jenž vníkáje svou hlavou do úst mých, upijí a dobývá ze mne života mého.“ Jak to pověděl, ihned umřel, neboť had, jejž viděl, nedočekal, až by se pokáním zachránil. Jistoť jest, že když sice zočil nepřítel, jemuž byl vydán, avšak mu neušel, že jej spatřil jediné proto, aby prospěch z toho měli, kdož o tom uslyší.

Petr. Chtěl bych se poučiti o tom, zda sluší věřiti, že jest po smrti oheň očistcový.

H L A V A XXXIX.

JE-LI PO SMRTI OHEŇ OČISTCOVÝ

Řehoř. V Evangeliu vece Pán: *Chodte, dokud máte světlo* (Jan 12, 35). Také u proroka dí: *V čas příjemný vyslyšel jsem tě, a v den spasení pomohl jsem tobě* (Isai 49, 8). A Pavel vykládaje to, praví: *Aj, nyní jest čas příjemný, aj nyní den spasení* (II. Kor. 6, 2). I Šalomoun dí: *Cožkoli může učiniti ruka tvá, přičinlivě dělej: nebo ani díla, ani rozumnosti, ani moudrosti, ani umění nebude na onom světě, kamž ty pospicháš* (Kazat. 9, 10). Též David vece: *Nebo na věky trvá milosrdenství jeho* (Žlm. 117). Podle těchto výroků jest jisto, že jaký kdo odtud vychází, taký se dostavuje na soud. Nicméně sluší v příčině některých lehkých hříchů věřiti, že před soudem jest oheň očistný, a sice podle toho, co dí Pravda, že kdyby někdo mluvil rouhání proti Duchu svatému, nebude mu odpuštěno ani v tomto věku, ani v budoucím (Mat. 12, 32), kterýmžto výrokem se dává na srozuměnou, že některé hříchy mohou býti prominuty v tomto věku, jiné však v budoucím. Nebo odmítá-li se věc jedna, jde z toho zcela správně, že se jiné připouštějí. Nicméně sluší věřiti, že věc taková jest možna, jak jsem prve pravil, toliko u hříchů malých, ano nejmenších, jako asi jest častější marná řeč, nezřízený smích, neb hřích správců rodin a pospolitostí, kdež sotva bez hříchu zůstanou i takoví, kteří vědí, jak sluší hříchu uhýbatí; nebo, omyl z nevědomosti ve věcech nepodstatných: to vše zatěžuje i po smrti, nebylo-li to zhlazeno ještě za tohoto života. Nebo Pavel, když vyřkl, že Kristus jest základ, doložil: *Staví-li pak kdo na ten*

základ zlato, stříbro, drahé kamení, dříví, seno, strniště, jednoho každého dílo, jaké by bylo, oheň zkusi. Zůstane-li či dílo, kteréž na něm vystavěl, vezme odplatu: pakli či dílo shoří, vezme škodu: ale sám bude spasen, leč tak jako skrze oheň (I. Kor. 3, 12 n.). Jakkoli to lze slyšeti o ohni pokušení, který se na nás dopouští v životě tomto, nicméně bře-li to kdo o budoucím ohni očistném, sluší bedlivě uvážiti, že podle řeči té může skrze oheň býti spasen, kdo neklade na základ železo, měď neb olovo, to jest hříchy větší, věci to tedy tvrdší a tehdáž již neodpustitelné, nýbrž dříví, seno, slámu, to jest hříchy malé a nejlehčí, jaké oheň snadno stráví. Vědětí však třeba, že se očišfování byť i nejmenších hříchů onde nedostane leč tomu, kdo si dobrými skutky ještě v tomto životě zaslouží, aby se mu ho dostalo.

HLAVA XL.

O DUŠI DIÁKONA PASCHÁSIJE

Když jsem byl ještě mládenečkem a to ve stavu světském, slýchal jsem, jak lidé starší a věci znalí vypravovali, že Paschásij, této apoštolské stolice jáhen, od něhož máme dvě knihy o Duchu svatém, psané velmi správně a jasně, byl muž podivuhodné svatosti, jenž zanášej se ponejvíce almužnamí, o chudé pečoval, sebou však pohrdal. Než když při obsazování stolice papežské vzplanula vášnivá rozepře mezi věřícími o Symmacha a Vavřince, volil Vavřince a ač se potom všickni sjednotili, takže byl překonán, nicméně setrval při svém úsudku až do své smrti, jsa oddán a přednost dáváje tomu, koho Církev soudem biskupů odmítla, aby jí v čele nestál. Když zemřel za dob Symmacha, velekněze na stolci apoštolském, dotkl se člověk zloduchem posedlý jeho dalmatiky, která na rakev jeho položena

byla, a hned ho byl zproštěn. Po dlouhém zas čase předepsali lékaři biskupu kapuanskému Germanovi, o němž jsem nahoře učinil zmínku (kn. II., 35. kn. IV, 7), aby se koupal v lázních Angolských, chce-li nabýti zdraví tělesného. Vešed do lázní, našel tam svrchu zmíněného jáhna Paschásije stojícího a posluhujícího ve zhrívárnách. Zočiv jej, poděsil se náramně a vyzvídal, cože tam muž takový dělá? I odpověděl mu: „Pro žádnou jinou příčinu jsem nebyl za trest poslán do tohoto místa, než proto, že byv stoupencem Vavřincovým, byl jsem zaujat proti Symmachovi. Než, prosím tě, přimluv se za mne u Pána a zda budeš vyslyšen, poznáš z toho, když navrátě se sem, mne nenalezneš. Protož se muž Páně dal na modlení a po několika málo dnech se sem vrátil, avšak řečeného Paschásije již zde nenalezl. Poněvadž nehřešil ze zlosti, nýbrž omylem z nevědomosti, mohl býti po smrti od hříchu očištěn. Nicméně sluší věřiti, že pro své štědré almužny dosáhl, že si toho prominutí tenkrát zasloužil, když nemohl již nic vykonati.

Petr. Co znamená, prosím, že v těchto posledních časech přicházejí tak mnohé věci duší se týkající na světlo, které před tím byly skryty, takže se z patrných zjevů a úkazů podobá, jako by již na nás přicházel a se nám otvíral věk budoucí?

H L A V A X L I.

PROČ PŘICHÁZÍ V POSLEDNÍCH ČASECH

O DUŠÍCH NA SVĚTLO TOLIK VĚCÍ,

KTERÉ PRV BYLY SKRYTY?

Řehoř. Tak jest; nebo v té míře, v jaké se věk náš schyluje ke konci, přibližuje se k nám již věk

budoucí, takže se ho takřka dotýkáme a že se nám ve zračitějších znameních otvírá. Když ve věku tomto myšlenek svých navzájem nevidáme, v onom však nitro své navzájem spatřujeme, kterak jinak mám nazvatí věk nynější než nocí a budoucí než dnem? Než jako když se noc končí a den když svítati počíná, bývají před východem slunce tmy jaksi se světlem pomíchány, dokud se zbytky odcházející noci dokonale v světlo denní nepromění, tak se již konec tohoto světa pomíchává s počátkem budoucího věku a pozůstávající z něho tmy přibírají již jakési prosvity z věcí duchovních, s nimiž se pomíchávají. A již pozorujeme mnohé věci z onoho světa, třeba bychom jich dokonale ještě nepoznávali, poněvadž je vidíme v jakémsi soumraku myslí, jakoby před sluncem.

Petr. Líbí se mi, co pravíš. Leč v příčině takového muže, jako byl Paschásij, povstává v duši otázka, proč byl uveden do místa trestného, když jeho roucho na rakvi mělo takovou moc do sebe, že zapudilo zloducha od člověka posedlého?

Řehoř. V tom sluší spatřovati řízení Boha všemohoucího, i jak mnohonásobné jest. Staloť se podle usouzení jeho, že jednak Paschásij sám vzal na nějaký krátký čas v skrytu odplatu za to, že hřešil, jednak, že přece po smrti činil tělem svým před očima lidskýma zázraky, poněvadž také před smrtí konal — jak onino poznali — skutky lásky; tudíž aby jednak nebyli o ceně jeho almužen zklamáni, kdož jeho dobré skutky vídali, jednak aby jemu nebyl bez potrestání prominut hřích, jehož ani za hřích nepokládal a jehož ani pokáním neodčinil.

Petr. Uvažují o tom, co jsi pověděl; avšak důvodění toto dohání mne, abych se obával nejen svých vědomých, nýbrž i nevědomých hříchů. Než prosím, když se málo výše zabývala řeč naše místy trestů pekelných, kde pak, myslíme, že se peklo nachází? Máme věřiti, že jest nad zemí touto, anebo pod zemí?

H L A V A XLII.

KDE SE NACHÁZÍ PEKLO

Řehoř. Neodvažují se v příčině té něco bláhově tvrditi. Nejední se totiž domnívali, že se peklo nachází na některé části země; jiní však mají za to, že jest pod zemí. Nicméně se nám vtírá myšlenka, že když je proto podsvětím zveme, poněvadž je dole, tedy čím jest země vzhledem k nebi, tím že asi jest peklo vzhledem k zemi. Proto snad dí Žalmista: *Vytrhls duši mou z propasti nejhlubší* (85, 13), aby ukázal, že hořejší propast (hrob) jest na zemi, ale dolejší (peklo) pod zemí. A s míněním tím se srovnává výrok Janův, nebo když pravil, že u-zřel knihu zapečetěnou sedmi pečeti a že nebyl nikdo nalezen, jenž by byl hoden knihu otevřítí ani na nebi, ani na zemi, ani pod zemí, doložil: *A já plakal velmi* (Zjev. 5, 4). Nicméně praví potom, že knihu otevřel Lev z pokolení Judova. Co jiného se totiž rozumí knihou, leč Písmo svaté? A to otevřel jediný Vykupitel náš, jenž proto, že se člověkem stal, že zemřel, že z mrtvých vstal a na nebe vstoupil, otevřel všecka tajemstva, která se v něm zavírala. A mimo Pána nebyl nalezen nikdo, jenž by toho byl hoden, na nebi, poněvadž ani anděl, nikdo na zemi, poněvadž ani člověk v těle žijící, nikdo pod zemí, poněvadž ani duše z těla vyzuté nemohly nám otevřítí tajemství Písem svatých. Právili se tedy, že nebyl nikdo nalezen pod zemí, jenž by hoden byl, aby knihu otevřel, nevidím, proč bychom nevěřili, že se peklo nalézá pod zemí.

Petr. Prosím tě, máme věřiti, že oheň pekelný jest jeden, či máme za to míti, že kolíkeré jsou různé hříchy, tolik že připraveno jest i ohňů?

H L A V A X L I I I .

JE-LI OHEŇ PEKELNÝ JEDEN, ČI JSOU-LI RŮZNÉ JINÉ

Řehoř. Jest zajisté oheň pekelný jeden, avšak netrápí všech hříšníků jedním způsobem. Pociťuješ tam každý trest takový, jakého zasluhuje jeho hřích. Neboť jako na tomto světě jsou pod jedním sluncem mnozí, aniž by pociťovali stejnou palčivost slunce, nýbrž některého pálí více, jiného méně, tak také onde není žár jednoho ohně jednostejný; nebo jako zde na rozličných tělech, tak onde jeví se účinky na rozličných hříších, takže oheň sice jiný není, ale nicméně každého jinak pálí.

Petr. Zdali, prosím tě, díme, že vždycky hořeti budou, kdo tam jednou byli pohříženi?

H L A V A X L I V .

ZDA ODSOUZENÍ DO PEKLA VŽDY HOŘETI BUDOU

Řehoř. Jest to příliš jisté a bez odporu pravdivé, že jako blaženost dobrých nemá konce, tak že nebude konce mukám zlých. Nebo dí-li Pravda: *Půjdou bezbožní do trápení věčného, ale spravedliví do života věčného* (Mat. 25, 46), jako jest pravda, co Bůh slíbil, tak beze vší pochyby nebude klamné, čím hrozil.

Petr. Což kdyby někdo řekl: „Proto hrozil hříšníkům trestem věčným, aby je odvrátil od hřešení“?

Řehoř. Je-li klamné, že hrozil, aby napravil od nespravedlnosti, jest klamné též, co slíbil, aby povzbudil

k spravedlnosti. Než kdo by se odvážil takto mluvíti, leč by byl nesmyslný? A kdyby byl hrozil něčím, čeho nemínil splnit, byli bychom nuceni, když o něm tvrditi chceme, že jest milosrdný, zváti ho klamatelem (což je hřích říci).

Petr. Rád bych věděl, kterak jest spravedlivé, aby hřích, jenž jako něco konečného spáchán byl, bez konce trestán byl?

Řehoř. To by bylo dobře řečeno, kdyby soudce přísný cenil ne srdce lidská, nýbrž skutky. Bezbožní se proto dopustili hříchů konečných, protože život jejich byl konečný. Byliť by chtěli jistě, kdyby mohli, žítí bez konce, aby mohli hřešiti bez konce. Vždyť dávají na jevo, že chtějí vždycky žítí ve hříchu, poněvadž dokud žijí, nikdy nepřestávají hřešiti. Proto jedná soudce velmi spravedlivě, když nikdy nenechává bez trestu lidí, kteří v tomto životě nikdy nechtěli zanechatí hříchů.

Petr. Však žádný spravedlivý si nelibuje v ukrutnosti; hřeší-li služebník, káže ho pán spravedlivý proto potrestati, aby se od své nepravosti polepšil. Úmysl jeho jest zajisté náprava. Než k jakému účelu mají vždy hořeti bezbožníci do pekla odsouzení, když nemají býti napraveni?

Řehoř. Poněvadž jest Bůh všemohoucí dobrotivý, nemá zalíbení v mukách bídníků; avšak poněvadž jest spravedlivý, neustává na věky trestati bezbožné. Ač tedy všickni k trestům věčným odsouzení trpí trest za svou nepravost, nicméně přece budou hořeti za nějakým účelem a sice, aby všickni spravedliví jednak v Bohu viděli radosti, jichž se jim dostává, jednak aby na nich spatřovali tresty, ze kterých vyvázli, tak aby poznali, že jsou tím více milosti Boží vděčností na věky zavázáni, čím více pozorují, že věčně pokutováno jest zlé, které s jeho pomocí přemohli.

Petr. A kterak jsou svatí, nebudou-li se modliti za své nepřátele, jež uvidí v plamenech, když jim bylo řečeno: *Modlete se za nepřátele své* (Mat. 5, 44)?

Řehoř. Za nepřátele své se modlí v době, v které mohou obrátiti srdce jejich k užitečnému pokání a takovým obrácením je spasiti. Což pak také jiného se máme modlití za nepřátele, než co praví apoštol: *Aby jim dal Bůh pokání ku poznání pravdy, aby usmyslili sobě (a dobyli se) z osidel ďábla, od něhož u vězení držáni jsou k jeho vůli (II. Tim. 2, 25).* I kterak se budou za ně modlití tenkrát, když již nikterak nejsou s to, aby skutky spravedlnosti zaměnili za nepravost? To jest tedy příčina, pro kterou se tehdáž nekonají modlitby za lidi odsouzené do pekelného ohně, jako se nyní z těžé příčiny nekonají modlitby za ďábla a anděly jeho stížené trestem věčným. A která jest také nyní příčina, proč se svatí lidé nemodlí za zemřelé lidi nevěřící a bezbožné, leč že se bojí, aby před tváří spravedlivého soudce na marno nevyšla zásluha modlitby, kdyby ji konali za duše, o nichž vědí, že jsou stíženy trestem věčným. Nesmilovávají-li se živí spravedlivci nad zemřelými, kteří jsou odsouzeni ani nyní, když vědí, že sami mají ledaco na svém těle trpěti a co zaslouží, aby bylo souzeno, kterak teprv přísně pohlízejí na muka bezbožníků tenkrát, když jsouce zproštění všeho hříšného porušení, již úžeji a pevněji se přimykají k spravedlnosti? Ve spojení se soudcem nejspravedlivějším zaujme smysl pro přísnou spravedlnost jejich mysl tak, že se jim dost malá odchylka od věčného zákona jeho naprosto nelíbí.

Petr. Již nemám, co bych namítl proti tak patrnému důvodu. Než nyní se probouzí v duchu mém otázka, proč říkáme o duši, že jest nesmrtelná, když jest jisto, že v ohni věčném umírá?

H L A V A XLV.

KTERAK JEST DUŠE NESMRTELNA, KDYŽ
JEST JISTO, ŽE JE ODSOUZENA
K TRESTU SMRTI

Řehoř. Říká-li se, že jsou dva druhy života, sluší proto souditi také o smrti, že má dva druhy. Jest zajisté něco jiného žítí v Bohu, a něco jiného žítí v čem jsme stvořeni byli a počátek svůj vzali; to jest: jiné jest žítí blaženě, jiné žítí bytně. Z čehož jde, že duše jest i smrtelna i nesmrtelna. Smrtelna totiž, když pozbývá žítí blaženého; nesmrtelna, poněvadž nikdy nepřestává žítí bytně a nemůže pozbýti života přirozeného, byť i k smrti věčné byla odsouzena. Tam-li se nachází, ztrácí bytí blažené, neztrácí svého bytování. To jest, co ji stále nutí, aby snášela i smrt beze smrti, i úbytek bez ubývání, i konec bez konce, aby smrt její byla nesmrtelna, úbytek neubývající a konec nekonečný.

Petr. Kdož by, blíže se k smrti, neměl se obávati odsouzení tak nevysvětlitelného, nechť jacíkoli jsou skutkové jeho, byť i třeba věděl, co vykonal, jestliže ještě neví, jak dopodrobna budou souzení skutkové jeho?

H L A V A XLVI.

O JISTÉM MUŽI SVATÉM, KTERÝ SE
BLÍŽÍCÍ SE SMRTI BÁL

Řehoř. Jest tomu tak, jak díš, Petře. Avšak sama bázeň pro nejmenší hříchy často očišťuje duše spravedlivých, když svět opouštějí, jak jsi zhusta se

mnou slýchal, co se vypravovalo o jistém muži svatém. Když se jeho smrt blížila, bál se velmi, avšak po smrti se svým učedníkům ukázal v rouše bílém a ohlásil jim, jak velice slavně byl přijat.

H L A V A XLVII.

ŽE SE NĚKTERÝM LIDEM DOSTÁVÁ PŘED
SMRTÍ POSILY ZJEVENÍM, ABY SE NE-
BÁLI; O MNIŠÍCH ANTONÍNU,
MERULOVÍ A JANU

54

Nejednou však posiluje Bůh všemohoucí zjevením duše bázlivých již předem, aby se ve smrti nebáli. Žiltě se mnou v klášteře bratr jménem Antonín, jenž denně ve mnohých slzách se rozplýval po radostech vlasti nebeské. Rozjímal-li s velikou pečlivostí a srdečnou vroucností o slovech Písma svatého, nehledal v nich vědeckého jich významu, nýbrž námět ku kajícím slzám, aby duše jeho tím povzbuzena v horlivosti se rozplameňovala, tak aby zanechávajíc věcí nízkých, zalétala ve svých úvahách do krajin vlasti nebeské. I bylo mu za nočního vidění řečeno: „Buď připraven, a poněvadž Pán poručil, stěhuj se.“ A když řekl, že nemá cestovného, dostal hned za odpověď: „Jde-li o hříchy, jsou odpuštěny.“ Poněvadž uslyšev to jednou, ještě se velikou bázní chvěl, dostalo se mu i v jiné noci napomenutí těmiže slovy. Takž po pěti dnech, byv zachvácen zimnicí, zemřel za modlitby a pláče všech bratří.

Jiný bratr, rovněž z toho kláštera, jenž slul Merul, byl dbalý kajícínosti a modliteb. Takřka nepřestávalo se z úst jeho ozývati pění žalmové, vyjímajíc, když buď pokrm dával tělu, neb údům dopřával

spánku. I zjevilo se mu u vidění nočním, jak se s nebe na hlavu jeho snáší koruna z bílého kvítí. Když pak po čtrnácti letech chtěl sobě nynější představený kláštera zříditi hrob u hrobu jeho, vyšla z hrobu, jak tvrdí, tak libá vůně, jako by tam bylo shromážděno všecko vonné kvítí. Z toho bylo patrnó, že zjevení, které spatřil za nočního vidění, bylo pravdivé.

V klášteře byl také kdosi jiný, jménem Jan, jinoch velice nadaný, jenž rozumností a pokorou, lahodou a vážností předbíhal svůj věk. Když onemocněl a k smrti se přiblížil, zjevil se mu za nočního vidění jakýsi kmet, jenž se ho dotkl prutem a řekl mu: „Vstaň; touto nemocí nyní neumřeš, ale buď připraven, neb tu dlouhou dobu nebudeš míti co činiti.“ Ač lékaři již o něm naději pustili, ozdral náhle a zotavil se. Vypravoval pak věc, kterou viděl, a po dvě léta se osvědčil v službě Boží, jak jsem prv pravil, nad svůj věk. Před třemi roky zemřel jistý bratr a pochován byl námi na hřbitově klášterním; když jsme všickni ze hřbitova vyšli, Jan, jenž nám to potom bledý a třesa se oznámil a jenž se tam po našem odchodu nacházel, byl zemřelým bratrem z hrobu volán. A brzký jeho konec to také potom dosvědčil. Nebo po desíti dnech byv zimnicí napaden, vyšel z těla.

Petr. Rád bych se poučil, má-li se toho dbáti, co se v nočních viděních ukazuje.

H L A V A XLVIII.

ZDAŽ MÁME DBÁTI SNŮ, A KOLIKERÉ

JSOU

Řehoř. Ve věci té jest třeba věděti, že obrazy snů přicházejí s duchem ve styk způsobem šesterým. Někdy povstávají sny, když jest žaludek plný neb

prázdný; někdy však z mámení; někdy ze zamyšlení a z mámení spolu; někdy ze zjevení; někdy pak ze zamyšlení i ze zjevení spolu. Však dva způsoby, které jsme na prvním místě uvedli, známe všickni ze zkušenosti; o dalších čtyřech nacházíme na stránkách Písma svatého. Zajisté, kdyby nepřicházely sny z mámení skrytého nepřítele, nebyl by to mudrc opověděl, jenž dí: *Snové uvedli mnohé v blud a zklamání byli ti, kteříž doufali v ně* (Sirach 34, 7), aspoň jistě ne: *Nebudete hádati po štěbetu ptáčím, ani budete šetřiti snů* (III. Mojž. 19, 26), kterýmiž slovy se dává na jevo, jak ohavné jsou ty věci, když se uvádějí zajedno s ptákovědomím. A zas, kdyby nepocházely sny někdy ze zamyšlení a z mámení spolu, nebyl by řekl mudrc: *Na mnoho starostí následují snové* (Kazat. 5, 2). A kdyby někdy sny nepocházely z tajemného zjevení, nebyl by Josef viděl ve snách, že se mu dostati má předností před jeho bratry (I. Mojž. 37) a nebyl by také anděl napomenul zasnoubence Mariína ve snách, aby vezma dítě utekl do Egypta. A opět, kdyby někdy nepovstávaly v zamyšlení a spolu ze zjevení, nebyl by Daniel počal Nabuchodonosorovi vykládati sen od jeho původního zamyšlení se řka: *Ty králi, počal jsi mysliti na loži svém, co by mělo býti budoucího potom: a ten, kterýž zjevuje tajemství, ukázal tobě, co má přijíti.* (Dan. 2, 29). A o něco dál: *Viděl jsi, a hle jako socha jedna veliká: socha ta veliká a postavy vysoké stála naproti tobě.* Když tedy Daniel uctivě vyložil sen i jeho budoucí vyplnění a když také ukázal, z jakého myšlení vzal počátek, jest patrné, že sny častěji povstávají z myšlení i ze zjevení spolu. Tudíž, poněvadž pod vlivem tolika různých okolností se sny jinačí, čím méně je nám jasno, z jakého podnětu povstaly, tím nesnadněji jim máme věřiti. Mužové svatí rozpoznávají jakýmsi vnitřním smyslem mámení od zjevení po slovech neb obrazech z vidů, takže vědí, co buď přijímají od ducha dobrého,

aneb co na ně přichází z mámení; nebo jestliže si duše ve věcech těch nevede opatrně, zabředne působením ducha lstivého do mnohých marností, neboť zloduch nejednou předpovídá mnoho pravdivého, aby mohl naposled nějakým klamem zaplésti duši v osidla.

H L A V A X L I X .

O MUŽI, JEMUŽ SEN SLIBOVAL DLOUHÝ
ŽIVOT, ALE JENŽ V KRÁTCE
ZEMŘEL

Jako se jistě nedávno přihodilo komusi u nás, jenž snům věnoval velikou pozornost, že mu byla ve snu slíbena dlouhá lhůta života. A když si nashromáždil k výživě na dlouhý život mnoho peněz, zemřel tak náhle, že po sobě zůstavil všecky, aniž by se jich byl dotkl; s sebou však neodnesl si žádných dobrých skutků.

H L A V A L .

PROSPÍVÁ-LI TO DUŠÍM, KDYŽ SE JEJICH
MRTVÁ TĚLA POCHOVAJÍ
V KOSTELE

55

Petr. Pamatuji se, kdo to byl; než prosím tě, přivedme ke konci věci, které jsme započali. Máme-liž za to, že to duším nějak prospívá, když se těla zemřelých pochovají v kostele?

Řehoř. Mrtví, kteří nejsou stíženi těžkými hříchy, když se jejich těla pohřbí v kostele, mají prospěch

ten, že kdykoli se jejich příbuzní scházejí na posvátném místě, při pohledu na jejich hroby se na ně rozpomínají a za ně prosby své před Pánem vyžívají. Jsou-li však stížení hříchy těžkými, neslouží jim pohřbení v kostele tak, aby jim bylo odpuštěno, nýbrž se tím více dovršuje jejich zavržení. Lépe se to ukáže, když vypovím, co se sběhlo za dnů našich.

H L A V A L I.

JAK VE ZJEVENÍ JEDNA ŘEHOLNICE, KTEROU POHŘBILI V KOSTELE SV. VAVŘINCE, OD POLOU SHOŘELA

Felix, biskup v Tortu, muž života úctyhodného, zrodil se a vychován byl v provincii sabínské. Svědčí, že v onom místě byla řeholnice, která sice pochof tělesnou držela na uzdě, avšak nevzdávala se jazyka dotěrného a řeči marných. Zemřela a pochována byla v kostele. Téže noci spatřil u vidění strážce kostela, jak byla přivedena před posvátný oltář, jak byla v půl rozřata a kdež jedna polovice byla strávena ohněm, zůstala druhá polovice netknuta. Když ráno vstav, bratřím to vypravoval a jim chtěl ukázati místo, na němž byla ohněm zžehnutá, ukázalo se na mramoru před oltářem místo od ohně vypálené, jako kdyby hmotný oheň byl ženu spálil. Z toho lze poznati, že posvátnými místy nemůžeme po smrti spomáhati duším, jimž hříchy nebyly odpuštěny, by na soudu vyvázly.

H L A V A L I I .

O POHŘBU PATRICIJE VALERIANA

Známo jest nám, jak přísný a pravdymilovný jest též slovutný muž Jan, jenž zastává v městě tomto úřad místoprefekta. Dosvědčil mi, že patricij Valerian zemřel v městě, jež slove Brixa, a že mu místní biskup poskytl za jistou cenu pohřební místo v kostele. Valerian vedl až do svého vetchého věku život lehkomyšlný a prostopášný a nedbal, aby položil meze své znemravnělosti. Avšak v noci, kdy pohřben byl, zjevil se strážci kostela svatý mučedník Faustín, v jehož kostele tělo pochovalí, a pravil: „Jdi a pověz biskupovi, aby vyklidil odtud páchnoucí tělo, které sem položil; pakliže toho neučiní, zemře sám třicátého dne.“ Strážce se bál dáti biskupovi o zjevení zprávu, a když znovu byl napomenut, vyhnul se tomu. Třicátého dne, když se biskup města dobou večerní zdráv a volný odebral na lůžko, zemřel náhlou a nenadálou smrtí.

56

H L A V A L I I I .

JAK VYVRŽENO BYLO Z KOSTELA MRTVÉ TĚLO VALENTINOVO

Jest zde také přítomen ctíhodný bratr Venanc, biskup lunský, a slovutný Liberij, muž veleurozený a velmi pravdymilovný, a ti dosvědčují, že jest jim známa věc, o které vypravují, že se nedávno udála v městě Janově a že lid jejich při tom byl. Praví totiž, že tam zemřel defensor kostela milánského, jménem Valentin, muž velmi prostopášný, lehkovážností veskrz oddaný, a že tělo jeho bylo pohřbeno

57

v kostele svatého mučedníka Syra. O půlnoci bylo slyšet v kostele hlasy, jako by odtud někoho násilně vyháněli a vyvrhovali. Po hlasech se sběhli strážcové a spatřili dva veleohyzné duchy, kteří nějakými provazy svazovali Valentinovi nohy a táhli jej ven přes to, že křičel a se náramně ozýval, takže postrašení se vrátili zpět na svá lože. Když bylo ráno, otevřeli hrob, do kterého byl Valentin položen a nenalezli zde těla jeho. Hledající, kde by bylo pohozeno mimo kostel, našli je položené v hrobě jiném s nohama svázanýma, jak bylo z kostela vyvlečeno. Posuď z toho, Petře, že lidi stížené hříchy těžkými, byť se dali pochovati i na místě posvátném, očekává ještě soud za jejich smělost, že jich tudíž neochrání posvátná místa, nýbrž že je obviňuje i hřích opovážlivosti.

H L A V A L I V .

O POCHOVÁNÍ JISTÉHO BARVÍŘE V KOSTELE, JEHOŽ TĚLO TAM POZDĚJI NALEZENO NEBYLO

Příhodilo se také v městě tomto, o čemž svědčí přemnozí barvíři, kteří zde přebývají, že když zemřel kdosi, jenž v řemesle jejich první místo zaujímal, byl od manželky své pochován v kostele svatého mučedníka Januara u brány svatého Vavřince. V následující noci, jak slyšel strážce, počal duch jeho volati: „Hořím, hořím.“ A poněvadž se tak ozýval dlouho, oznámil to strážce jeho manželce. Však manželka jeho poslala do kostela muže z řemesla toho, aby bedlivě ohledali věc, chtějíc poznati, co se s jeho tělem děje v hrobě, ze kterého byl tak volal. Otevřevše tedy hrob, našli v něm

sice roucha netknutá, která se pro dosvědčení události až dosud chovají v tom kostele, avšak těla jeho zhola nenalezli, jako by ani nebylo bývalo v hrobě pochováno. Z toho lze posouditi, k jakým trestům byla odsouzena jeho duše, když tělo její bylo z kostela vyvrženo. Jak tedy prospívají posvátná místa pohřbeným, když Bůh z posvátných míst vyvrhuje nehodné?

H L A V A L V .

CO MŮŽE POMÁHATI DUŠÍM, ABY DOŠLY ODPUŠTĚNÍ PO SMRTI; O KNĚZI CEN- TUMCELLSKÉM; O DUŠI MNI- CHA JUSTA

Petr. Což tedy jest, co by mohlo prospěti duším zemřelých?

Řehoř. Nejsou-li hříchy jejich po smrti nezhladitelné, napomáhá duším i po smrti posvátný výkon spásonosné oběti; a zdáť se, že jí sobě nejednou vyžadují samy duše zemřelých. Tvrdíť zmíněný biskup Felix, že se dověděl od jistého ctihodného kněze, jenž ještě přede dvěma roky žil a bydlil v diecési města Centumcell, byv správcem kostela svatého Jana, jenž stojí na místě řečeném Taurania, že se kněz, kdykoli toho tělo jeho mělo nutně potřebí, koupával na místě, kde z horkých pramenů vystupují mohutné páry. Když tam vkročil jednoho dne, našel tu připraveného k obsluze muže neznámého, který mu obuv s nohou sňal, z šatů ho vysvlékl, a když z vřelé vody vyšel, prostěradlo mu podal a vůbec se mu s velikou ochotou ke všeliké službě propůjčoval. Poněvadž se to dalo častěji, jednoho dne, když se kněz zase strojil jíti do koupele, pomyslí si a řekl sám sobě: „Nesmím se ukázati

58

59

nevděčným muži, jenž mi tak velmi zdvořile pomáhá, když se koupám, nýbrž jest nutno, abych mu něco přinesl darem." Přinesl tedy s sebou tehdejší dva okrouhlé obětovné chleby. Jak přišel na místo, hned člověka našel a dal si podle obyčeje ve všem posloužit od něho. Vykoupal se tedy, a když již oblečen byv chtěl odejít, podal muži, jenž mu sloužil, místo díkůčinění, co byl přinesl, žádaje ho, aby laskavě přijal, co mu podává ze srdečné lásky. I odpověděl mu zkormouceně a zasmušile: „Proč mi to dáváš, Otče? Chléb jest posvátný, já ho požití nemohu. Já zajisté, jež před sebou vidíš, býval jsem někdy pánem tohoto místa a pro hříchy mé bylo mi určeno po smrti dlít zde. Chceš-li mi však pomoci, obětuj za mne Bohu všemohoucímu tento chléb, abys prostředkoval za mé hříchy. Budeš-li vyslyšen, poznáš z toho, že přijde sem, aby ses koupal, mne tu nenalezneš.“ Po slovech těch zmizel a zmizením tím dokázal, že kdo se zdál býti člověk, byl duch. Kněz se pro něho po celý týden v slzách rmoutil, každodenně přinášel spásonosnou oběť, a když se potom vrátil do lázně, již ho nenalezl. Tu se ukazuje, jak velice prospívá duším konání svaté oběti, když si ji od živých vyprošují i duše zemřelých a když i znamení udávají, po nichž se pozná, že skrze ni došly vysvobození. Myslím však, že také nemá býti pomínuto mlčením, co se přihodilo, jak se rozpomínám, v mém klášteře před třemi roky. Jistý mnich totiž, jménem Just, byl znalý umění lékařského a sloužil mi stále, pokud jsem dlel v klášteře, a pořád o mne v mé ustavičné chorobě pečoval. Překvapila však nemoc i jej, takže byl blízek skonu. Za této jeho nemoci mu posluhoval jeho rodný bratr, jménem Kapióž, který si i ještě nyní dobývá veškerého chleba po městě tímto provozováním lékařství. Když však Just upozoroval, že se konec jeho přiblížil, svěřil se bratrovi, že má utajené tři zlaté peníze. Ovšem že to nemohlo zůstat tajno bratří, a když po nich do podrobnosti pátrali

a i léky zprohledali, našli tři zlaťáky ukryté v léku. Když mi to bylo ohlášeno, nemohl jsem tak veliké zlo klidně strpěti bratru, který s námi pospolu žil, neboť bylo vždycky pravidlem našeho kláštera, že měli všickni bratří tak pospolitě žít, aby žádnému z nich nebylo dovoleno mít něco vlastního. Pojal mne veliký zármutek a počal jsem přemýšletí jednak, co bych měl učiniti, aby umírající byl očištěn, jednak co zařídit, aby se bratřím žijícím dala výstraha. Povolav tedy k sobě Precióza, převora kláštera, pravil jsem: „Jdi, ať se žádný bratr nepřiblíží k umírajícímu, tak, aby od žádného z nich neuslyšel slova útěchy; kdyby však umíraje dožadoval se bratří, nechť mu řekne bratr jeho, že všickni bratří jím pohrdli pro peníze, které měl v úkrytu, aby aspoň v smrti hořkostí raněn byl v duši nad hříchem svým a ta aby jej očistila od spáchaného provinění. Když by zemřel, nebuď pochováno tělo jeho vedle těl bratří, nýbrž vykopejte jámu na kterémkoli smetišti, do ní tělo jeho uvrzte a za ním vhoďte tři zlaťáky, jež po sobě zůstavil, volajíce: *Peníze tvé budtež s tebou na zatracení* (Skut. ap. 8, 20) a tak jej prstí přikryjte. Jednou z těchto dvou věcí chtěl jsem prospěti umírajícímu, druhou žijícím bratřím: onoho měla hořká smrt učiniti způsobilého odpuštění hříchu, tyto mělo odstrašiti přísné ztrestání lakoty, aby se takovému hříchu nepodali; tak se i stalo. Nebo, když počal mnich umírat a v úzkosti se hleděl do modliteb bratří poručiti a žádný z bratří ho neuznal za hodna, aby k němu přišel a s ním mluvil, vyjevil mu rodný bratr jeho, proč jím všickni pohrdli. I zalkal velice nad svým proviněním a právě za té lítosti skonala a pochován byl tak, jak jsem řekl. Než i všecky bratry polekal trest jeho, takže všickni počali snášeti kde jaké věci i tretky, i takové, jaké jim zpravidla vždycky bylo dovoleno mít, bojíce se nemálo, aby snad nepozůstala u nich některá věc, pro kterou by mohli býti potrestáni. Když pak po smrti jeho minulo třicet dnů, počal jsem v duchu mém mít útrpnost se

zemřelým bratrem a uvažoval jsem u veliké bolesti o jeho trestech a přemítal jsem, jakým prostředkem by mu mohlo být spomoženo. Zavolav tedy k sobě Precióza, převora našeho kláštera, pravil jsem v zármutku: „Již jest tomu dávno, co se náš zemřelý bratr trápí v ohni; jest nutno, abychom mu nějak prokázali lásku a abychom, pokud můžeme, mu pomohli, by byl vysvobozen. Jdi tedy a postarej se, aby ode dnešního dne byla po třicet nepřetržitých dní za něho konána oběť, tak aby nebylo dne, v kterém by nebyla přinesena spásonosná oběť.“ Odešel hned a konal, co mu bylo řečeno. Zatím, co jsme se jinými věcmi zanášeli a uběhlých dnů nepočítali, jedné noci ukázal se u vidění zemřelý bratr Kopiózovi, rodnému bratru svému. On spatřiv jej otázal se: „Což, bratře, jak jest s tebou?“ I odpověděl mu: „Až dosud zle jsem se měl, nyní však jest mi již dobře, jelikož jsem dnes znovu nabyl společenství.“ Kopióz ihned pospíšil a pověděl to bratřím v klášteře. Bratří tedy bedlivě spočítali dny a bylo to právě toho dne, v kterém bylo po třicáté za něho obětováno. Poněvadž Kopióz nevěděl, co bratří pro něho činili a bratrům nebylo známo, co Kopióz u vidění spatřil a poněvadž jednou a touž dobou seznal, co činili oni, a tito seznali, co uviděl on, poněvadž tedy i vidění i oběť byly ve shodě, bylo zcela patrné, že zemřelý bratr byl z trestů vysvobozen pomocí spásonosné oběti.

HLAVA LVI.

O ŽIVOTU A SMRTI NARNYJSKÉHO

BISKUPA KASSIJE

Petr. Velmi podivuhodné to slyším věci a nemálo utěšlivé.

Řehoř. Aby slova lidí zemřelých nebyla uvedena v pochybnost, dostává se jim potvrzení skutky lidí na živu jsoucích. Kassij zajisté, biskup narnyjský, muž života úctyhodného, jenž měl v obyčeji každodenně přinášeti Bohu oběť svatou a jenž konaje svatá tajemství, sama sebe v slzách obětoval, dostal rozkaz od Pána u vidění, které měl jistý jeho kněz, těmito slovy: „Čiň, co činíš, pracuj, v čem pracuješ, neustaň noha tvá, neustaň ruka tvá; o narozeních apoštolských přijdeš ke mně a odplatím tobě mzdu tvou.“ Skonal pak po sedmi letech právě v den apoštolských narozenin, když dokončil mši svatou a přijal tajemství svaté přičasti. 65

H L A V A L V I I .

O ČLOVĚKU, JENŽ BYL V ZAJETÍ NEPŘÁTELSKÉM ZPROŠTĚN POUT V HODINU OBĚTI. TĚŽ O PLAVCI BARAKOVI, JENŽ VYVÁZL Z BOUŘE MOŘSKÉ POMOCÍ SPÁSONOSNÉ OBĚTI

Io tom jsme slyšeli, že za jednoho člověka, jenž se nalézal v zajetí nepřátelském a okovy byl spoután, dávala v jisté dni jeho manželka svatou oběť přinášeti. Když se po dlouhé době k choti své navrátil, vyprávěl, na které dni mu bývala pouta sňata, takže manželka poznala, že to byly dni, kdy za něho oběť konati dávala.

I jinou událostí, jež se sběhla před sedmi lety, dochází věc zcela bezpečného potvrzení. Jak mi zajisté dosvědčili a dosvědčují mnozí muži věřící a nábožní, když za dob mého předchůdce blažené paměti dostal Agatho, biskup panormitský, rozkaz,

66 aby přišel do Říma, bylo mu podstoupiti tak prud-
kou bouři, že vyváznouti z tak nebezpečného vlnobí-
67 bití měl za nemožné. Plavec jeho, jménem Baraka,
jenž zastává nyní při tamním kostele úřad kleri-
ka, řídil za lodí člun, ale poněvadž se přetrhl pro-
vaz, náhle i s člunem zmizel mezi tyčícími se do výše
68 vlnami. Loď, jíž biskup velel, přestávši mnohá ne-
bezpečí, byla přihnána příbojem vln na ostrov Ustiku.
Třetího dne biskup nevida, že by se v které
končině moře jevil plavec, který byl v člunu svém
od něho odtržen, velmi se nad tím rmoutil, mysle, že
jest mrtev; prokázal mu však, jak sluší mrtvému,
službu lásky a kázal, aby se za spásu duše jeho
Bohu všemohoucímu přinesla svatá oběť spásonos-
ná. Po vykonané oběti opraviv loď svou, jel do Ita-
lie. Když dospěl do přístavu římského, našel tu
plavce, jež pokládal za mrtvého. I zaplesal radostí,
jíž se nenadál, a vyptával se ho, jakže mohl po tolik
dní zůstatí na živu na moři plném nebezpečí? Pla-
vec tedy líčil, jak dlouho se i s loďkou, kterou ří-
dil, na rozbouřeném moři zmítal, jak vedle ní, když
se vodou naplnila, plaval a jak se i nejednou, když
se převrhla, na jejím hřbetu usadil, dokládaje,
když to tak za dnů i nocí činil a hladem a náma-
hou již všechny síly své vyčerpал, jakým způsobem
jej milosrdenství Boží zachránilo. Pravil totiž a tvr-
dí tak až dosud: „Když jsem se ve vodách tak na-
mohl a zeslábl, padla na ducha mého taková tíhota,
že jsem nevěděl, bdím-li, či tvrdě-li spím, a tu aj, jak
se tak uprostřed moře nacházím, ukázal se někdo
a donesl mi chleba, bych se jím posílnil. Jak jsem
jej snědl, nabyl jsem znovu sil a za nedlouho potom
jela tu mimo loď, která mne z nebezpečných vln
vysvobodila a k zemi dovezla.“ Uslyšev to biskup,
tázal se na den a shledal, že se tak stalo toho dne,
kdy za něho kněz na ostrově Ustice přinášel Bohu
všemohoucímu oběť svatou.

Petr. Také já jsem slyšel o věci, již vypravuješ,
když jsem byl na Sicílii.

Řehoř. Proto věřím, že se tak zřetelné věci dějí na živých, třeba o tom ani nevěděli, z té příčiny, aby všickni, kdož to vykonávají, byť o tom tušení neměli, přece poznali, že konání spásonosné oběti může k spáse napomoci i mrtvým, jestliže nejsou hříchy jejich nezhladitelné. Třeba však věděti, že svaté oběti prospívají mrtvým, kteří si toho vezdejší životem zasloužili, aby jim i po smrti byly nápomocny dobré skutky, které zde za ně konají jiní.

H L A V A L V I I I .

MOC A TAJEMSTVÍ SPÁSONOSNÉ OBĚTI

Tu však třeba povážiti, že bezpečnější jest cesta, když každý, dokud sám žije, koná dobré, o němž doufá, že by je po smrti konali jiní. Blaženější jest ovšem v svobodě zemřítí, než přijítí v zajetí a potom hledati svobodu. Dlužno tedy nám, aspoň když pozorujeme, jak svět již schází, z celého srdce jím zhrdnouti, Bohu každodenní slzy své zasvěcovati, každodenně oběť těla a krve jeho přináseti. Nebo najmě tato oběť zachraňuje duše od záhuby věčné, poněvadž tajemně nám obnovuje smrt Jednorozenného, jenž sice již neumírá, když z mrtvých vstal, aniž bude nad ním více panovati smrt (Rom. 6, 9), ale jenž, maje v sobě nicméně život nesmrtelný a neporušitelný, znovu se za nás v tomto tajemství spásonosné oběti obětuje. Vždyť se tu jeho tělo přijímá, tělo jeho se tu rozděluje ku spáse lidu, vylévá se krev jeho, ne sice již v ruce nevěřících, nýbrž do úst věřících. A z toho považme, jaká jest to oběť pro nás, když pro odpuštění našich hříchů stále vypodobňuje umučení jednorozenného Syna. Který věřící by zajisté mohl pochybovati o tom, že se v hodině oběti k slovům kněze otvírají nebesa, že při tomto tajemství Ježíše Krista přítomny bývají kůry

andělské, že se věci svrchované druží k nízkým, zemské že se pojí k nebeským a že viditelné s neviditelným splývají v jedno ?

H L A V A L I X .

ŽE SLUŠÍ MÍTI SRDCE ZKROUŠENÉ PŘI SVA-
TÝCH TAJEMSTVÍCH A ŽE DLUŽNO
OSTŘÍHATI MYSL, ABY SETRVALA
V SEBRANOSTI

Nutno však, abychom konajíce to obětovali Bohu sami sebe se srdcem zkroušeným, neboť máme vypodobňovati, co konáme, když slavíme památku tajemství umučení Páně. Tenkrát to bude tedy vpravdě oběť Bohu za nás, když položíme za oběť sebe. Máme se však snažiti, bychom i po modlitbě, jak s pomocí Boží budeme moci, udržovali ducha svého v soustředěnosti a v roznícení, aby nás nevyrušovaly roztržité myšlenky, aby se nevloudila do myslí naší marná veselost, aby tak nepřišla duše naše o ovoce své zkroušenosti, kdyby se nedbale poddala běžným myšlenkám. Takto si zajisté zasloužila Anna, aby se jí dostalo, zač napřed prosila, neboť setrvala v stejném roznícení duševním, i když přestala slzeti. Psáno jest o ní totiž: *Tvář její nebyla více rozličně proměněna* (I. Král. 1, 18). Poněvadž tedy nepustila z paměti, co žádala, proto nepřišla o dar, za který prosila.

H L A V A L X.

ŽE MÁME JINÝM ODPOUŠTĚTI VINY, MAJÍ-
LI NÁM BÝTI ODPOUŠTĚNY NAŠE

Tu však jest třeba věděti, že náležitě prosí za prominutí svých hříchů, kdo dřív odpustí, co bylo proviněno proti němu. Kdo nevypudí dříve z duše své nesvornosti, nemůže daru přijati, neboť dí Pravda: *Přinášíš-li dar svůj na oltář, a tu se rozpomeněš, že bratr tvůj má něco proti tobě, nechejž tu daru svého před oltářem a jdi prve smířit se s bratrem svým a potom přijď a obětuj dar svůj* (Mat. 5, 23, 24). Při tom sluší povážiti, jak těžký hřích jest nesvornost, když se oběť za ni ani nepřijímá, ač se jinak všeliký hřích obětí zhlazuje. Byť tedy byl náš bližní od nás sebe více vzdálen a odloučen, dlužno nám k němu dojíti v duchu, duchem se mu podrobiti, svou pokorou a blahomyslností jej usmířiti, tak aby Stvořitel náš, jenž oběť za hřích přijímá, vida v duši naší smířlivost, od hřichu nás rozhřešil. Poznaliť jsme ze slov Pravdy věčné (Mat. 18), jak služebníku, který byl dlužen deset tisíc hřiven, odpustil Pán všecken dluh, poněvadž činil pokání, ale jak, když neodpustil svému spoluslužebníku sto peněz dluhovaných, kázal Pán, aby se od něho vymáhalo i co mu již bylo odpuštěno. Ze slov těch jest jisto, že neodpustíme-li ze srdce, co bylo proviněno proti nám, požádá se od nás zpět i co nám bylo v pokání odpuštěno pro naši útěchu. Tedy dokud toho lhůta poskytnutá dovoluje, dokud soudce mešká, dokud naše polepšení očekává ten, jenž podrobuje hřichy zkoušce, oplakávejme slzami zatvrzelost své mysli, budme k bližnímu laskaví a dobrotiví. I pravím s důvěrou, že nám po smrti nebude potřebí spásonosné oběti, budeme-li sami před smrtí obětí Bohu.

P O Z N Á M K Y

Úvod

Stať tuto zpracoval jsem stručně z předmluvy, kterou předslali mnichové Maurinští svému vydání tohoto spisu Řehořova. Původně sestavil ji, a to ještě obšírněji, mnich řádu jejich (benediktin), který přeložil Rozmluvy do jazyka francouzského r. 1689. Krom toho přibrali Maurinští do vydání svého článek Petra Gussanvillea, jehož nadpis zní: *Vindiciae Dialogorum sancti Gregorii Magni, auctore Petro Gussanvillaeo*, kdež se hlavně pojednává o důkazu, že sv. Řehoř byl původcem Dialogů. Leč i odtud učiněn byl úhrnkový výtah v stati svrchuřečené, jakkoli důkladná a podrobná práce ta mnoho má do sebe zajímavého. Bylo však potřebí píleťi stručnosti.

K N I H A P R V N Í

Předslou

- ¹ „Syn“, tolik jako důvěrný přítel.
- ² Stesk tento ozývá se i v listech sv. Řehoře, zvláště z první indikce a to bezmála týmiž slovy.
- ³ Totéž napsal sv. Učitel v hom. na Evang. 38. a 39. Spolu tím dává na jevo hlavní účel svého díla.

Hlava I.-XII.

- ¹ Mnohé rukopisy mají: Samnitském (Samniae místo Samnii).
- ² Honorat připomíná se v Martyrolog. dne 16. ledna.
- ³ Některá vydání čtou: de fonte, místo de monte.
- ⁴ Viz ještě III. 7.
- ⁵ Některé rukopisy čtou zde případněji *eductus*, vyveden, místo *edoctus*, vyučen.
- ⁶ To jest „převoru“, podle Řehole sv. Benedikta čl. 65.
- ⁷ Vojevůdce franckého krále Theudeberta, o němž se zmiňuje Řehoř Tur. v 3. knize dějin franckých hl. 32.
- ⁸ Viz Martyrologium 6. ledna.
- ⁹ Jest to krajina v Latii u jezera Fucinského, kde jsou města: Valerie (či Marsi), Amiternum, Brate a j.
- ¹⁰ Buď v pozdějších Puteolích, nebo vůbec v okolí Tuscul, kde míval Cicero svůj statek a jiné skvostné domy.
- ¹¹ Připomíná se v Martyrolog. dne 11. srpna.
- ¹² Nepochybně týž Kastoryj, cvičitel vojínů, jenž za obležení Říma sv. Řehoři velmi nápomocen byl, jak o něm sám píše v listu 40. knihy V. (dříve l. 31. kn. 4. indikce 13.)

- ¹³ Za prvních století křesťanských býval defensorem církevní úředník, jež císař jmenoval podle návrhu biskupova. Jeho hlavním úkolem bylo zastupovati v záležitostech světských kostel, při němž byl ustanoven. Později byli defensoři bráni z kleru a kompetence jejich byla ještě více rozšířena, takže byli i jakýmsi smírčími soudci. Řehoř užíval jich v nejrozmanitějších záležitostech, jakž o tom svědčí jeho listy. (Wetzer u. Welte. Kirchenlexikon III. B. S. 72.)
- ¹⁴ Totéž praví sv. Učitel ve své knize o Řeholi pastýřské I. 4.
- ¹⁵ Připomíná se v Martyrolog. římském dne 23. září.
- ¹⁶ Martyrolog. ř. dne 6. ledna.
- ¹⁷ Nonnózus připomíná se v Martyrolog. římském dne 2. září. Horu Sorakte v Etrurii opěvali druhdy básníci. Virgil ve své Eneidě VII. 696, vypočítáváje národy, kteří vytáhli do boje proti Eneovi, dí o obyvatelích z okolí té hory: „... část bydlí na vrších Sorakty a rovni Flavinské ...“ A Horác v odách kn. I. č. 9. píše:

„Viz, jak Sorakte pod vysokým sněhem
stojíc třpytí se, jak lesy sehnuté
stěží nesou již břímě, ostrým
jak mrazem utkvěly proudy ztuhlé.“

Přel. dr. K. Jelen

Nyní vyznačuje se hora jménem sv. Silvestra, který se prý na ní ukrýval. Za dnů sv. Řehoře nebylo ještě hoře tak přezděno; nebylať se posud roznesla mezi lidem historie o jeskyních sv. Silvestra, o zamýšlené léčbě císaře Konstantina v krvi nemluvnat, ani o jeho pokřtění v Římě.

- ¹⁸ Byl biskupem v Syrakusách; sv. Řehoř často se o něm zmiňuje ve svých listech.
- ¹⁹ Příjmím Divotvorce, biskupa z Nové Caesarey v Pontu, v jehož životopisu, sepsaném od sv. Řehoře Nysenského, se čte o tomto divu.
- ²⁰ Byl biskupem v Arezzu v Etrurii a ctí se co mučedník dne 7. srpna.
- ²¹ Martyrolog. řím. dne 11. ledna (spolu s ostatními společníky, kteří hlasem s nebe povolání byli).
- ²² Pro tuto propast sloulo místo po řecku: ὑπόκρημνον, a snad i jeho latinské jméno Suppentonia = svrchu zavěšená, budova jako na skále visící, odtud pochodí.
- ²³ V Martyrolog. řím. dne 14. května.
- ²⁴ Fortunát v Martyrolog. řím. dne 14. října. Tudertum, později Todi, biskupské sídlo v Umbrii.
- ²⁵ Viz výše poznámku 13.
- ²⁶ Podle sv. Jeronyma (Apol. ad Pammach.) pokládalo se v Římsku za něco hříšného, vstoupil-li někdo i po dovoleném obcování manželském do chrámu. Píše protos jakýmsi

podivením o obyvatelstvu tamním: „Proč se ostýchají jíti (tací) k mučedníkům?“ „Proč nevstupují do chrámů?“ — Žena, o níž tu řeč jest, přijala bezpochyby Svátost oltářní; to ovšem bývalo tehdy manželům po obcování tělesném zákonem církevním zakázáno.

- 27 Že jest slabý člověk, který bez pomoci Boží tu ničeho nez může. Nebo, ač jako kněz měl moc zloduchy vymýtati, však měl k tomu učiniti náležitou přípravu, podle slov Páně: *Toto pokolení nemůže ničímž vyjíti* (t. vypuzeno býti), *je-
diné modlitbou a postem.* (Mar. 9, 28.)
- 28 Sv. Řehoř hostil každodenně u sebe dvanáct chudých.
- 29 V Martyrolog. římském dne 23. ledna.
- 30 Tamtéž, dne 15. února.

K N I H A D R U H Á

Předslav

- 1 Nursie, druhdy město biskupské v Sabínsku, leží v horách na úpatí Apeninském v poloze chladné; tudy pje o ní Virgil v Aeneidě VII. 715. „ . . koho vyslala chladná Nursia.“

Hlava I.-XXXVIII.

- 1 Jmenovala se Cyrilla.
- 2 Dvě míle od Subiaka; obecně sluje Afide.
- 3 Nyní Subiaco.
- 4 Míle římská obnášela jen tisíc kroků.
- 5 Totíž řeka Anio.
- 6 Sv. Roman ctí se dne 22. května.
- 7 Zbytky toho kláštera jeví se podle některých starších spisovatelů u Vicovarru na levém břehu Anienu mezi Subiakem a Tiburem.
- 8 Slůvka *conversio*, doslovně: obrácení se, užíváno v řeholích pro označení vstupu do kláštera, jímž se vskutku děje obrácení se od světa k životu duchovnímu.
- 9 Tehdáž, jako i podnes přijímání byli do klášterů hoši, aby se stali mnichy. Poněvadž byli rodiči obětováni, říká se jim oblati.
- 10 Slunídlo, lat. *solarium*, bývalo vyvýšené místo, kde se za stara v době zimní za příčinou zdraví na slunci vyhřívávali. Na východě sloula tak bezestřešná vrchní plošina domu, t. zv. nástřeší (Sr. II, Král 11, 2.); nyní se k tomu účelu zřizují pavlače.
- 11 Zdá se, že to byl jiný Maur než onen, o kterém byla řeč v předešlých hlavách.
- 12 Deset mil, to jest vlastně deset tisíc kroků.
- 13 Rozuměj 3000 kroků.

- ¹⁴ Viz Předslav k této knize II.
- ¹⁵ Lat. spatharius, měl povinnost nositi meč knížete a býti při ruce k jeho ochraně (Mabillonius)
- ¹⁶ Jak staří vypravují, mívaly různé stavy střevíce různých barev: obecný lid míval bílé, senátoři červené, králové purpurové.
- ¹⁷ Z tohož patrně, že se Totila sešel se sv. Benediktem v osmém roce gotské války, bezmála koncem toho roku, což odpovídá r. 542. po Kr., kdy Totila již plný rok kraloval, nebo v jedenácti letech se zmocnil vlády nad Itálií.
- ¹⁸ Důvodně se má za to, že za této sicilské výpravy podstoupil mučení sv. Placid, žák sv. Benedikta, a že klášter jeho byl ohněm zničen.)
- ¹⁹ Canusium, obecně Kanosa, jest město v Apulii při řece Aufidu. Dle zpráv o sv. Placidu jmenoval se biskup kanoský Sabinus, nebo Savinus. (Viz ještě níže Kn. III. 5.)
- ²⁰ Sv. Konstancij ctí se v církvi dne 1. září. Viz Martyrolog. toho dne. (Srv. III, 8.)
- ²¹ T. j. ku hrobům sv. mučedníků, aneb do chrámů, kde se buď chovaly jejich ostatky, aneb jim zasvěceny byly.
- ²² Příběh tomuto velmi podobný vypravuje sv. Rehoř ještě níže (III, 14.) ze života sv. Isaaka.
- ²³ Ohledně defensora viz poznámku 13. při knize I.
- ²⁴ Podle starobylých zpráv bylo to nejspíše roku 538, kdy hlad zuřil po celé Itálii.
- ²⁵ Tarracina, dříve zvaná Anxur, jest kolonie a město ležící v Latii při ústí řeky Ufenta Po klášteru tamním není více stopy. S klášterem kassinským byl spojen z rozkazu papeže Agapita II. Potom zpustnul na dlouhou dobu. Ještě před několika věky odváděl se z místa toho jistý poplatek klášteru kassinskému.
- ²⁶ Totiž převorem.
- ²⁷ Starý jeden spisovatel jménem Menardus uvádí ve spisu svém (Notae ad Sacr. čís. 680.) množství případů z dřevních dob, kdy se nejsv. Tělo Páně kladlo některým zemřelým, obzvláště biskupům na prsa do hrobu; má se však za to, že svatá hostie, byvší na prsa mrtvého položena, hned se zase vzala zpět. Obyčej ten byl později nejprve provincialními i synodalními statuty v stol. 6. a synodou Trul-lanskou v stol. 7. všeobecně zakázán. — Z tohoto místa vychází též na jevo, že když sv. Benedikt nejsv. Tělo Páně schraňoval, buď knězem byl, neb aspoň jáhnem. Rovněž slouží to místo za doklad, že za oněch dob dovoleno bylo i laikům vel. Svátosti se dotýkati.
- ²⁸ Slonochoroba, slonovina, lat. Elephantiasis, jest nemoc podobná malomocenství, při níž zvláště dolní končetiny, nohy tak velice naduřívají, že až dostávají tvar noh sloních.
- ²⁹ Méně osvědčené rukopisy mají: „jenž jel na mezku v po-

době lékaře"; že se však spíše podle lepších rukopisů a podle řeckého překladu jedná o zvěrolékaře, nasvědčuje i okolnost, že se hned vypisuje dál aparát, jímž se opatroval lékař koní, neb mezků, totiž: tripedica, ř. $\tau\rho\iota\pi\acute{\epsilon}\delta\iota\chi\lambda\omicron\nu$ = trojsmyčka, kterou se stahovaly nohy koňům, oslům, mezkům, aby nemohly vyhazovati; roh, jehož užíváno při vlévání léků do chrťánu neb do ran.

³⁰ Totiž pokrm požehnaný.

³¹ Na jižním úklonu hory Kassina táhne se holá úžlabina a tam, kde přechází v rovinu, stojí vysoká cypřiš a pod ní malá kaple. Zde jest dle podání místo, na kterém se událo, co nyní sv. Řehoř vypravuje.

³² T. dne 10. února, v kterýž den se ctí sv. Scholastika. Místo, kde skonala sluje Piumarola; klášter tam posud jest, nikoli však jeptiškami obydlený.

³³ Servand byl opatem kláštera v městě Alatrině; vzdáleného od Kassina 30 mezníků. (Act. S. Placidi n. 11.)

³⁴ Věž, kterou sv. Benedikt obýval, ke které svůj klášter přistavil a v níž vidění měl, byla původu římského, jako i mnohé velmi silné zdi, na nichž místy dřívější i novější klášter jako na základu spočívá. Přes mnohé pohromy času i přes hrozné zemětřesení r. 1349 zachovaly se částečně; věž jest dle nových plánů obstavena a nevyčnívá přes klášterní budovu. Jest na ní nápis: „Universum mundum divini solis radio conspexit semel et despexit“, t. j. Všecken svět v záři božského slunce spatřil jednou a pohrdl jím. Podání chtělo v tomto vidění sv. Benedikta spatřovati jakousi předtuchu skvělé budoucnosti řádu, ježž do světa uvedl, jenž se po celém křesťanském světě rozšířiti a jej světlem svým ozařovati měl; dle slov Montalembertových. — V ohnivém kotouči vzata byla do nebe i duše sv. Jana od Kříže (ctí se 24. listopadu).

³⁵ Bezmála témuž, o kterém byla řeč v hlavě 17.

³⁶ Překlad řehole vydalo Benediktinské opatství Emauzské v Praze, zároveň s překladem této II. knihy Rozmluv r. 1902.

³⁷ Tam byla položena i sestra jeho, svatá Scholastika, a společný jejich hrob, jenž se až podnes ukazuje v Monte Casino, měl nápis: „Benedictum et Scholasticam, uno in terris partu editos, una in Deum pietate coelo reditos unus hic excipit tumulus, mortalis depositi pro aeternitate custos.“ (Benedikta a Scholastiku, jedním porodem světu dané, jednou láskou k Bohu nebi odevzdané jeden zde chová hrob, strážce zálohy smrtelné pro věčnost.) Roku 653 přenesl mnich Aigulf ostatky sv. Benedikta do francouzského kláštera ve Fleury, jenž odtud slul: Saint Benôit Loire.

³⁸ Nejen zde, i na jiných místech dějí se do dnešního dne divy, jimiž Bůh sv. Otce Benedikta oslavuje. Tak zvláště v Rojate, kde sv. Benedikt jednou pod širým nebem přenocoval,

podivným způsobem se v den jeho svátku (21. března) potívá skála, do níž vytesána jest jeho podoba, jak se lze o tom dočísti v krásných člancích listu St. Benedikts-Stimmen 1879 čís. 6., 7. atd. — Odilo Wolff: Besuche bei Unserer Lieben Frau. Str. 104.

- ³⁹ Jako sv. Řehoř, tak i jiní středověcí spisovatelé vyrozumívají slůvkem Patrocinia (Záštity) vůbec Ostatky Svatých, někdy take i divy. (Viz Vita S. Greg. a Paulo Diac 24).

K N I H A T Ř E T Í

Hlava I.-XXXVIII.

- ¹ Sv. Paulin ctí se v církvi dne 22. června. Životopis jeho viz v Kuldově Církevním roku IV. str. 164. Viz též nové lekce v breviáři toho dne připadající.
- ² τυφῶ = dýmám, čadím. Sv. Augustin nazývá společnost andělů padlých: „societatem tumentem typho“. (De civ. Dei. Kn. 11., hl. 33)
- ³ Jak velikou oběť přinesl tu sv. Paulin, vysvitá i z toho, že pomáhal ženě sobecké, která jen na svůj prospěch myslila a nejmenší vděčnosti mu za to neprojevila.
- ⁴ V lat. se čte: gentilis, pohan, ač pohanem nebyl; bylť křesťan arianský. Sluší tedy slůvko to bráti v tom smyslu, jak Římané vůbec cizince, ano i spojence své nazývali, barbary.
- ⁵ Sv. Jan I. panoval od r. 523—526. (Viz o něm Kryštůfkův Všeob. círk. dějepis I. str. 695.) Ctí se v Církvi co mučedník dne 27. května. — Jakýsi pořádek tu znamenati jest: sv. Učitel počíná od papežů, přechází k biskupům a potom k světcům nižších stavů.
- ⁶ Sv. Agapit (Agapet) 535—536. (Kryšt. Všeob. círk. děj. I. str. 699 n.) ctí se v Římě 20. září.
- ⁷ Jméno tohoto biskupa vyskytá se v historii 6. století za časů papeže Vigilia ve sporu o třech kapitolách. (Viz o tom Kryštůvk. Všeob. círk. děj. I. str. 557 n.) Pobyť jeho v Konstantinopoli trval aspoň tři leta 543—546.
- ⁸ O Sabinovi a Totilovi viz, co řečeno bylo II, 15. Cfr. i II. 14.
- ⁹ Rozuměj na místě pro krále určeném, ulehnutí dle tehdejšího zvyku.
- ¹⁰ Narnia, neb Narnius, Narnis, neb dle Strabona Narna, bylo biskupské město v Umbrii na úpatí hory, pod níž i řeka teče. — Sv. Kassij ctí se v Církvi dne 26. června.
- ¹¹ Co značí lat. slůvko spatharius, vyloženo v 15 poznámce ke Kn. II.
- ¹² Fundi (Flundi) bisk. město v Latiu (Srov. I. 1.)
- ¹³ Prázdná posvěcení, poněvadž nebyl člověk ten pokřtěn; zapečetěná, t. j. nedotknutelná pro ono znamení kříže.

- ¹⁴ Aquino město v provincii casertské v kraji sorském; ohledně Konstancije viz ještě Kn. II., hl. 16.
- ¹⁵ Papež Jan III. (560—573) Mezi ním a sv. Řehořem Vel. panovali ještě na krátce dva papežové: Benedikt I. a Pelagius II. (Kryštůfek, Všeob. církv. děj. I. str. 702.)
- ¹⁶ Nedosti zřetelný výrok: „O te, Aquine, et hoc habes,“ vyjadřuje dle dalšího výkladu jednak úžas sv. biskupa, když v prorockém duchu svém spatřil po obou svých nástupcích stolec svůj i město prázdné, jednak ohlášení, že město samo sobě bude biskupem. Forma Aquine jest nesprávná. Vocativ města Aquino, měl by zníti stejně, a obyvatelé Akvíňana měl zníti: Aquina.
- ¹⁷ Luka, město v Etrurii na řece Serchio (dříve slula Auseris, neb Sarculus).
- ¹⁸ Tomuto Venancovi psal sv. Řehoř více listů a též od něho listy obdržel; zachovaly se Kn. III., nyní IV., list 21., 22.,
- ¹⁹ Jméno jeho uvádí se v Římském Martyrologiu při dni 11. a Kn. V., dříve IV., list 7. (jinak 5.) prosince. Žil za doby sv. Ambrože, jenž o něm činí zmínku v některých spisech svých.
- ²⁰ S. Cerbonij ctí se dle Římského Martyrologia 10. října v Populonii a ve Veroně. Populonia, Populonium, Populona neb Populonium bývalo druhdy proslulé město v Etrursku. Již Virgíl o něm píše v Aeneidě X., 172.: „Šest set vůdci tomu svěřilať Populonia máti přezkušných jinochů ve boji . . .“
- ²¹ Ilva, Elba n. Helba, ostrov v moři Tyrrhenském proti Populonii. Též o něm činí Virgíl zmínku tamže v. 173. slovy: „ . . . k nim přidala tři sta Ilva jiných, ostrov Chalybů s doly ocelovými.“
- ²² Některé rukopisy čtou vhodněji: „shlukly se mraky v povětří“.
- ²³ O něm viz u Bollandy 21. května. Utriculum (nyní Otricoli v býv. pap. státu) jinak Oticulum neb Ocriculum, u Tacita Ocriculi, město v Umbrii, bylo druhdy městem biskupským.
- ²⁴ Lat. Xenia, kteréhož významu sv. Řehoř častěji užívá. (Viz též Pavla Diak. Živ. s. Řeh. 24. pozn.)
- ²⁵ Nyní Perugia na řece Tiberu v Etrurii. S. Herkulán ctí se 7. listopadu; viz Martyrologium Římské.
- ²⁶ Ctí se 11. dubna (Viz Martyrolog. Ř.)
- ²⁷ Doba ta počítá se asi od r. 489, kdy do Italie přišel Theodorich, až do r. 553, kdy Gotové Narsesem poraženi a rozptýleni byli.
- ²⁸ Dle Martyrologia ctí se oba dne 23. května.
- ²⁹ Šestá hodina jest v poledne, devátá naše třetí po poledni.
- ³⁰ Ctí se jako světec dne 24. října.
- ³¹ Totiž Pelagije II., jenž počal panovati r. 579.
- ³² Totiž v knize druhé.
- ³³ Buxentum (v rukopisech se čte Baxentina) bývalo někdy

- městem biskupským; nyní jest to nejpíše tvrz zvaná vůbec Pisciota v Lukánii; jiní myslí, že jest to nynější Polycastro. V kraji roste mnoho zimozrázu (lat. buxus) odkudž asi jeho názvisko pochodí.
- ³⁴ Argentaryj jest hora v Tuscii; již staří básníci se o ní zmiňují. Soudí se, že se také Aurelie nacházela v Tuscii. Na hoře Argentaryji založil také sv. Pavel od Kříže svou kongregaci.
- ³⁵ Římské Martyrologium připomíná jej 23. března.
- ³⁶ Comes slul, kdo měl nějaký vyšší úřad státní neb při dvoře.
- ³⁷ Není jisto, byl-li světec také mučedníkem; někteří o tom pochybují. Ctí se 12. dubna.
- ³⁸ Bezpochyby týž Bonifác jáhen, o němž čteme v listu sv. Řehoře 40 knihy XIII. (dříve l. 47. kn. II.), že byl poslán do Cařihradu k patriarchu Cyriakovi, a jemuž svědčí i více jiných listů sv. Učitele.
- ³⁹ Šest uncí míry polní jest asi polovina jitra. Unce jest dvánáctý díl jitra.
- ⁴⁰ Totíž v Římě v kostele sv. Petra.
- ⁴¹ V Římském Martyrologiu připomíná se dne 26. prosince.
- ⁴² V lat. t. Conliberte, neb Colliberte, jako by řekl: Jenž jsi spolu se mnou došel osvobození. Překladatel řecký, Zacharias, napsal zde: Σύντροφεσ πολυβυδλιτελι, soudruhu na cestě.
- ⁴³ Když unesl ženštinu, která se Bohu zasnětila.
- ⁴⁴ Památka jejich i následujících (v kap. 28.) mučedníků slaví se 2. března.
- ⁴⁵ Nejživější okres starého Říma mezi chlomy Coeliem a Esquilinem.
- ⁴⁶ Některé rukopisy mají: „sv. Štěpána a sv. Marty“; jiné: „Sv. Štěpána a sv. Matouše“. Že však se má čísti jak stojí nahoře, potvrzuje se listem sv. Řehoře k akolytovi Leonu (kn. IV. indikce XII. list 19.). A řecký překlad se s tím také srovnává.
- ⁴⁷ t. j. v prostoře ohražené před kostelem, jež slula narthéx.
- ⁴⁸ Svátek jeho světí se dne 13. dubna.
- ⁴⁹ t. j. Sevillského. Sv. Leander, jenž byl strýc Herminigildův, slaví se 27. února. Viz Kuldův Círk. rok III. str. 87.
- ⁵⁰ T. j. do Církve Boží katolické. Sv. Řehoř poslal také králi Rekaredu list [Kn. IX. ind. II. ep. 122. (al. 127.)]. Plesá a podivuje se tomu, co se králi podařilo, a vynáší zásluhy jeho nad své vlastní. Přičiňuje ale též spasitelné napomenutí, aby byl opatrný a z toho nezpyšněl, aby sobě nedůvěřoval a v pokoře trval; v započatém pak díle aby pokračoval. Spolu s listem posílá mu darem klíč, v němž jest část železa z okovů sv. Petra a mimo to i kříž, do něhož jest zadělán úlomek z Kříže Kristova a něco vlasů sv. Jana Křtitele.
- ⁵¹ Událost tuto líčená a i od jiných spisovatelů vypravovaná (od Viktora Vitenského (Hist. pers. Afr. prov. V, b.) a zvláště

od Prokopia de bello vand. l. i.), stala se asi r. 484 ve TYPASE, bezmála v prvním roce panování vandalského krále Hunnericha. Tehdáž Iustinian ještě nebyl na světě; panovati počal r. 527.

⁵² V orig. „pro explendis responsis Ecclesiae“; ohledně toho viz „Život sv. Řehoře“ od Pavla diakona pozn. na str. 27.

⁵³ V hl. 14. a 21. této knihy III. Ctí se v Církví sv. dne 6. září.

⁵⁴ V orig. pomerium = záhradbí; význam slova toho vysvětluje Livius ve svých Dějinách I. 44.

⁵⁵ Jméno jeho přichází v Římském Martyrologiu dne 26. září.

⁵⁶ Tibur, druhdy biskupské město v Latii nad řekou Anienem, sluje nyní Tivoli.

⁵⁷ Mozkovou nemocí stížený.

⁵⁸ Římské Martyrologium připomíná jej dne 9. června. Byl podobně jako Hilarion duchovním učitelem sv. Řehoře v klášteře sv. Ondřeje, jež v Římě zřídil. Událost, která se tuto vypisuje, potvrdil sv. Řehoř v dedikačním listu na sevillského biskupa Leandra, jemuž věnoval své Knihy mravoučné.

⁵⁹ Což se činivalo před sv. přijímáním, jako se až podnes předpisuje v ritu o slavné mši sv.

⁶⁰ Není jisto, který přístav se tím míní. Maurinští mají za to, že je tu řeč o Krotoně (Crotone) při moři Jonickém v Kalabrii. Jiní myslí na přístavní město Ortonu v Abruzsku.

⁶¹ Ve hl. 15.

⁶² Vzýval nepochybně sv. Jana Křtitele, jenž byl mečem sťat. Bylť sv. Jan Křtitel u Longobardů ve veliké úctě, jak dí Pavel jáhen (De gestis Langobardor. l. V. cap. 6.). To bylo příčinou, že královna Theodelinda (jíž sv. Řehoř poslal tento spis Rozmluv) vystavěla v Modecii poblíž Milána s velikým nákladem basiliku ke cti sv. Jana Křtitele, že ji zlatem a stříbrem vyzdobila a ji statky nadala. (Pavel jáhen kn. V. hl. 22. a 25.)

⁶³ Třeba rozuměti slovům: „učený“ — „neučený“ asi, jako by se řeklo: „před Bohem platicí“, a „málo platicí“.

⁶⁴ Ctí se 8. dubna.

⁶⁵ Míní se tu sv. Jan III. papež (550—560.)

⁶⁶ Farami se zde rozumějí obce a kostely sousední; což se sotva u starších, neb současných spisovatelů najde. V tom významu mluví se o farách v synod. listu svědčícím Egidovi o novém biskupství Castro-Dunském v přídavku ku spisům Řehoře Turonského, sloupec 1341.

⁶⁷ Jiné rukopisy čtou: Juthicije a pod.

⁶⁸ Předpověď ta týkala se, jak z následujícího vysvítá, hrozného řádění Longobardů při jejich vpádu do Italie.

⁶⁹ Hordy Longobardské, vyřítivší se ze svých sídel, líčí se tu obrazně jako meč z pochvy dobytý.

- ¹ Některé starší rukopisy čtly zde případněji: spiritus inhaerendo servatur in Deum s vynecháním *carni*; neb toliko: spiritus servatur in Deum, s vynecháním *inhaerendo carni*. Překladatel řecký zdá se, že četl - což by nejlepší smysl dávalo: quia et ipse spiritus inhaerendo Deo, in eo servatur: πνεῦμα προσκολλώμενον τῷ Θεῷ. Ostatně o vzkříšení a o životu po smrti čti, co píše apoštol I. Kor. 15.
- ² Neb Kazatel; doslovně: shromažďovatel lidu, jak to vzal řecký překladatel: ὁ λαὸν ἀθροίζων.
- ³ To jest, žádné snahy a přemýšlování světského.
- ⁴ aperti; jiný rukopis čte operti, zavřené.
- ⁵ Připomíná se v Martyrolog. římském dne 15. března.
- ⁶ V Martyrologiu římském dne 28. března.
- ⁷ Campoli.
- ⁸ V orig. presbytera; tak slouly manželky kněží, po nich tak prozvány byvše, ač ovšem již obcování manželského s nimi nesdílejíce. Jinak slouly též uxores conversae (Conc. Arelat. II. c. 5.) Někdy pod názvem presbyterae, řecky πρεσβύτιδες uvádějí staří církevní spisovatelé vdovy vysokého věku.
- ⁹ Viz Martyrolog. římské dne 15. března.
- ¹⁰ Slaví se dle Martyrolog. řím. dne 5. října. Má se za to, že jest to táž vdova, které svatý Fulgencij napsal spis: „O vdovách.“ Stať tato pojata do Breviáře, propr. provinc. římské.
- ¹¹ Připomíná se v Martyrolog. řím. dne 6. května.
- ¹² V originále: Matribus. Sv. Řehoř nazývá již zde jeptišky staršího věku matkami, jak později vešlo v obyčej; i u nás říká jim lid: velebná matko. Podobně zove sv. Učitel v těchto Rozmluvách mnichy Otcí, zvláště v knize druhé.
- ¹³ Viz Homil. sv. Řehoře Kn. I. hom. 15. čl. 5., kdež se příběh vypravuje doslovně jako zde.
- ¹⁴ Totéž čte se krátce i v Martyrolog. římském dne 23. prosince.
- ¹⁵ V homilii 11.
- ¹⁶ O všech těchto třech pannách, Herundině, Romule a Redemptě činí zmínku Martyrolog. řím. dne 23. července.
- ¹⁷ V originále: Viaticum. Jakkoli se slovem tím na sněmích (ku př. Nicenském) neb u církevních spisovatelů častěji vyrozumívalo rozhřešení, zde to znamená sv. přijímání umírajících.
- ¹⁸ Památka její slaví se v řím. Martyrolog. dne 24. prosince.
- ¹⁹ V hom. 38. čl. 15. Sestry sv. Tharsilly, o nichž je dál řeč a které se také v této hom. uvádějí, sluly: Aemiliana a Gordiana.
- ²⁰ Totiž Felix IV. Viz Život sv. Řehoře od Pavla diákona na počátku.

- ²¹ V orig. Mauri homines; Maurové, osmahlý lid africký, brání příslovečně za strašáky.
- ²² Viz homilii 35., kdež se o něm ještě více dočísti lze.
- ²³ Viz nahoře v hl. 6.
- ²⁴ Památka jeho slaví se 14. března.
- ²⁵ Oba oslavují se v Martyrolog. řím. téhož dne 14. března.
- ²⁶ Zapsán jest v seznamu světců ke dni 24. ledna.
- ²⁷ Sv. Řehoř nazývá podle svého zvyku i území některé obce provincií.
- ²⁸ Sura, nebo spíše Sora bývalo město v Latii vzdálené od Ferentia i od Atiny asi 12 tisíc kroků. M. Porcius Cato, z jehož spisu „Origines“ některé zlomky vydal Onufrij Panvinius, píše o Sořanech, Ferentanech, Fregiňanech atd. — Sluší Sury rozeznávati od Surrenta v Picenu.
- ²⁹ Jest to táž jako Valerijská v Latii u jezera Fucinského.
- ³⁰ Čti v Martyrolog. řím. dne 14. března.
- ³¹ Tímto učením sv. Řehoře snadno se překonají obtíže, které se vyskytnou na některých zadrhlitých místech u sv. Bernarda a jiných sv. Otců v příčině otázky o odročení blaženosti. Oslava odročuje se totiž spravedlivcům, kteří mají na sobě ještě některé poskvrny, jež musí býti smyty. Duše však dokonale spravedlivé přijímají se do sídel nebeských ihned. Při posledním soudu připadne svatým ještě nový přírůstek slávy, když se i jejich vzkříšeným tělům dostane blaženosti a neporušitelnosti. (Pozn. Maurinských.)
- ³² Několik rukopisů má zde: přede dvěma roky, což jest pravděpodobnější.
- ³³ Nejspíš v přístavním městě Ostii.
- ³⁴ Zdá se, že to byl onen podnikavý vojevůdce, jenž za času císaře Justiniana bojoval proti Gotům v Itálii, kterou potom zradil, když se s Longobardy spojil. — Jiní soudí, že to byl Narzes, jemuž sv. Řehoř mnoho listů poslal.
- ³⁵ Zdá se, že jméno to měl po zbraních, které hlídal, čemuž by i řecký překlad Βουκόλος nasvědčoval.
- ³⁶ V orig. Comes; nepřekládáme „hrabě“, poněvadž významu toho nebylo až později. Původně byl comes (a comitatu sive aula) vyslán, aby spravoval města, k čemuž se záhy přidružila i moc soudní.
- ³⁷ Nyní slují Civitā Vecchia.
- ³⁸ Viz homilii 36. čl. 13.
- ³⁹ Pamatovati sluší, že Petr stále mluví v osobě mdlých ve víře.
- ⁴⁰ Otázkou tou zabývá se také sv. Augustin v díle „O městě Božím“ kn. 21. hl. 10.
- ⁴¹ Bezmála jiný toho jména než onen, o kterém je řeč v knize I. v hl. 4.
- ⁴² Krále Gotského v Itálii. O něm píše mnichové Maurinští v životopise Kassiodora Kn. I. hl. 3—6. Viz též Hist. Miscell. od Pavla diakona kn. 15. a spis Řehoře Tur. De Glor.

Mart. hl. 40. Jisté místo sloulo druhdy: Theodorici infernus (Peklo Theodorichovo). Act. Ss. Ord. s. Bened. saecul. III. part. 11. pag. 379.

⁴³ Kdož tento úřad zastávali, slouli *canonicarii* (kanonikáři). Vymáhali nejen obilí, ale i peníze. Proto u Kassiodora slují *canonici solidi* (jako kanovníci ode hmotných věcí). Cassiod. max. kn. 6. Var., form. 8, et l. 12, c. 13. dále l. 2., Var., ep. 25.

⁴⁴ Byl to papež Jan I., jenž nastoupil po Hormisdovi r. 523. Panoval do r. 526. Theodorich poslal jej do Cařihradu k císaři Justinovi II., aby vyžádal od něho zrušení dekretu, jímž byl Arianům ve východní říši kostel odňat. Papež byl patrně donucen k této cestě a není divu, že se v tom Theodorichovi nevyhovělo. I dal Theodorich papeže po jeho návratu uvrci do žaláře, v němž i zemřel. Viz ještě kn. III. hl. 2.

⁴⁵ Podle Cassiodora říkalo se kuriálům tehdáž nižší senát.

⁴⁶ Týž, o kterém mluví sv. Řehoř v kn. III. hl. 36. a jemuž i více listů poslal.

⁴⁷ T. na Bílou sobotu. Půst zachovával se až do časného rána Hodu Božího velikonočního, kdy se sloužila mše sv. na památku Vzkříšení Páně.

⁴⁸ Sv. Řehoř pokládal se svými vrstevníky sopečné jícny za otvory pekelné.

⁴⁹ Viz Martyrolog. řím. d. 10. srpna.

⁵⁰ Přichází u Bollanda v knize VII. (v měsíci květnu).

⁵¹ Zvolen byl tehdáž (r. 498) Symmachus přes to, že byli mnozí, i sám Paschasij při straně arcijáhna Vavřince.

⁵² Místo, které u Plinia slulo *Angolus* neb *Angulos*, sluje nyní *Citta di S. Angelo* v *Aprutiu*.

⁵³ Lat. *infernus*, peklo, původně: pohanské podsvětí, neb i hrob, utvořeno z *inferior* = co jest níže, dole.

⁵⁴ Všickni tři připomínají se v Martyrologiu římském dne 17. ledna.

⁵⁵ Stejnou otázku položil sv. Paulin svého času sv. Augustinovi, chtěje se o věci poučiti, a sice: „Zdali to někomu prospěje, když se po smrti jeho tělo pohřbí u hrobu některého světce?“ Sv. Učitel dal mu odpověď spisem: *Péče o zemřelé*. Poučení jak a proč se těla věřících pochovávají, podává sv. Aug. též ve spise: *O městě Božím* kn. I. hl. 13. V obou spisech ukazuje též, že když zlí vládcové křesťanům pohřbívání zakazují, oni tím žádné újmy nedoznávají. (De Civ. D. I, 12. — De cura pro mortuis gerenda c. 4., 5., 6.) Srov., co dí v spise *Enchir. ad Laur.* c. 109. a 110.

⁵⁶ Nyní Brescia.

⁵⁷ O něm psal již sv. Učitel v knize III. hl. 9. 11.

⁵⁸ V originále: *sacra oblatio hostiae salutaris*.

⁵⁹ Nyní Civita Vecchia.

⁶⁰ V orig. *Oblationum coronas*. Zdá se, že to byly okrouhlé

chleby na způsob placek a sice z těch, které se obětovaly při mši svaté; nějaká část jich bývala posvěcována (konsekrována, Ss. Eucharistia), ostatkem poděloval se lid (panis sanctus). Proto se tu dále praví: Chléb jest posvátný.

⁶¹ O modlitbách a obětích za zemřelé zhusta bývá řeč u starobylých otců: Tertulliana, Cypriana, Augustina a jiných. Povšimnutí hodno jest, co píše sv. Ambrož (Lib. II. De fide resurr. hl. 1. čl. 1. — De obitu Theod. čl. 3.) že někteří obětují mše svaté dne třetího a třicátého, jiní dne sedmého a čtyřicátého. Sv. Makáryj Alex., řečený Mladší, jenž kvetl po r. 360, mluvě o tom, že se za mrtvé děje při oběti vzpomínka dne třetího a čtyřicátého, praví: Jakož podáno jest od otců, že se v církvi přináší Bohu oběť za zemřelého dne třetího, devátého a čtyřicátého, který prospěch duši z toho plyne.

⁶² Odtud mají původ tak řečené gregoriánské mše, které se po určitém řadu dní za někoho nepřetržitě sloužívají. Viz o tom: „Rádce duchovní“ 1913 str. 522.

⁶³ To jest společenství nebeského se svatými.

⁶⁴ O něm viz, co se čtlo v knize III. v hl. 6.

⁶⁵ Den, kdy svatí skonali, sluje v Církvi narozeninami jejich, protože se v smrti zrodili pro nebe. Zde se míní den svatých apoštolů Petra a Pavla.

⁶⁶ Dříve byli biskupové povinni přicházeti do Říma každého třetího roku. Sv. Řehoř však dovolil, že se to mohlo státi až v každém pátém roce. (Listů sv. Řeh. knihy VII. jinak VI. list dříve 19., nyní 22.)

⁶⁷ V orig. carabus, původně malinká loďka z pletiva potažená koží; názvisko její „rak“ přeneseno později i na větší čluny.

⁶⁸ Malý ostrůvek u západního pobřeží sicílského.

UKAZATEL VĚCNÝ

Andělé III, 16, IV, 1, 6, 19, 36, 42, 58.

Bázeň posvátná před svatými I, 9, před vlastní křehkostí III, 7, před hříchem IV, 11, očišťuje spravedlivé od hříchů všedních IV, 46.

Bdít nad sebou, kdy nebude namáhavé III, 20.

Boj proti pokušení III, 19.

Býti u sebe znamená, sebe střežiti, zkoušeti; nebýti u sebe znamená, buď hříchem klesnouti pod sebe, anebo rozjímáním se povznést nad sebe II, 3.

Církev katolická II, 31.

Církevní trest po smrti IV, 55.

Čarodějské kejklířství ztrestáno I, 4, 10.

Časné tresty IV, 24.

Čím výše kdo stojí, tím bližší jest pádu III, 7.

Člověk má více nad hovada, že po smrti žije IV, 4.

Ďábel škodil kamenem II, 1, ukázal se v podobě ptáka II, 2, pokoušel obrazotvorností II, 2, v podobě černého pacholíka II, 4, v podobě ošklivé a ohnivé II, 8, mluvil II, 8, zatížil kámen II, 9, mámil oči mnichů II, 10, podvrátil zeď na jinocha II, 11, přemlouval pocestného II, 13, ukázal se v podobě draka II, 25, IV, 38, v podobě lékaře mezků II, 30, ozývá se hlasy zvířat III, 4, pokouší ku smyslnosti III, 7, jeho družina III, 7, lichotí III, 7, nenávidí oslavy dobrých III, 15, v hadu ukrytý chtěl odstrašovati III, 16, nemůže pokoušeti, leč dopustí-li Bůh III, 16, 21, vždy přítomný, by nás klamal III, 19, 20, běhal v podobě vepře III, 30, zjevil se při smrti IV, 18, v podobě hnusné IV, 38, v podobě hada IV, 38.

Dar odpuštění IV, 60.

Defensor, církevní úředník I, 4 pozn.

Dobré skutky pomáhají také duším IV, 57.

Dobročinnění IV, 27.

Dokonalí mají potřebí, aby byli ještě broušení IV, 15.

Duch svatý naplňuje věřící II, 8, prorokuje II, 14, 21, III, 5, 8, 11, 14, nadechuje, kdy chce II, 21, vychází od Otce i od Syna II, 38, oživuje nás u víře IV, 1.

Duch se zjevil a sloužil a za obětování mše sv. prosil IV, 55.

Duchová chůze II, 22.

Duchové spravedlivých jsou druhy andělů IV, 1.

Dům stavěný ze zlata IV, 36, stavěný v sobotu IV, 37.

Duše lidská žije po smrti; důkaz víry IV, 3, není viditelná, když v smrti odchází, jako dokud trvá v těle IV, 5, bez ní by tělo nevidělo IV, 6, vyšla z těla v podobě holubice II, 34, IV, 10, vykročujíc z těla, předvídá někdy věci budoucí IV, 26, zlých jsou v pekle již před soudem IV, 28, jak jsou trestány v pekle IV, 32, ztrácejíc žití blažené jest smrtelná, žijíc bytně jest nesmrtelná IV, 45, zemřelých vyprošují si oběť mše sv. IV, 55, dávají znamení IV, 55.

Důtka III, 26, IV, 10.

Důvěra ve věci na pohled nepatrné není Boha nedůstojná I, 9, v pomoc Boží II, 29, křísí mrtvé II, 32, v milosrdenství Boží III, 7, neklame III, 37, v prozřetelnost Boží IV, 19.

Hlas Boží povolávající k smrti I, 8, IV, 47.

Horlivost o získání duší I, 4, v ctnostech III, 15.

Hovor posvátný II, 33, 35.

Hříchy tělesné pokutovány tresty hnusnými IV, 37, tajné IV, 38, všední IV, 39.

Chléb napuštěný jedem II, 8.

Chlípnost ztrestána I, 4.

Chudoba dobrovolná I, 4, strážkyně pokory I, 9, II, předslav, III, 14, IV, 15, 19, klášterní porušena IV, 55.

Chůze omezená řetězem III, 16.

Jak poděluje Bůh svými dary III, 14, se ctnost a menší vady k sobě mají III, 14.

Jáhново provolání při mši svaté II, 23.

Kajícnost nedostatečná IV, 37.

Klamům jak jsme podrobeni I, 4.

Konec světa pomíchává se s počátkem budoucího věku IV, 41.

Krádež koně způsobila nehodu, vrácení ji odvrátilo I, 2, zeleniny prozrazena I, 3, hochů ztrestána I, 10.

Křest III, 7, IV, 18.

Křesťanské nabízení darů III, 14.

Květiny, donášení čerstvých III, 1.

Lačné krmiti II, 1.

Lakota ztrestána I, 9, II, 31, IV, 38, 49, 55.

Láska nezřízená II, 24, větší více dosáhá II, 33, duchovní se rozmáhá, když se odejme přítomnost Páně tělesná II, 38, jest plnost zákona III, 37, skutky lásky IV, 37, 40, 41.

Lenost duchovní počátek velikých hříchů II, 3.

Lehkovážnost odložena IV, 17, potrestána IV, 53.

Lítost přirozená III, 31, IV, 38, nadpřirozená a její dva druhy III, 34, při smrti IV, 55.

Lstivost zahanbena III, 14.

Mámení ve snu IV, 49.
Manželství nedovolené III, 26.
Maria jest ustavičná panna I, 9, 12, III, 14, IV, 15, 17.
**Medvěd pro útěchu a jeho poddajnost III, 15, vyžírání včel
 III, 26.**
Milosrdenství Boží III, 28.
Milosti Boží bližnímu záviděti II, 8.
Mlčenlivost IV, 15.
**Moc divučinění nelze jiným udělití II, 8, z modlitby II, 30, po-
 kynem vůle II, 30, pohledem provozená II, 31.**
**Modlitba důvěrná vrátila život mrtvému I, 2, 10, II, 32, III, 17,
 33, vymohla vykleštění od anděla I, 4, uhasila požár I, 6,
 odstranila skálu I, 7, scelila rozbitou lampu I, 7, rozmno-
 žila olej I, 7, nepřičí se předurčení I, 8, opatřila peníze I,
 9, naplnila sýpku I, 9, zničila záškodné zvíře I, 9, vymítala
 zloduchy I, 10, navrátila zrak I, 10, při jídle II, 1, dala po-
 znati ďábla II, 4, vyvedla vodu ze skály II, 5, vypudila zlo-
 ducha II, 16, III, 6, 33, naplnila sud olejem II, 29, dává moc
 divů II, 30, způsobila lijavec a hřímání II, 33, převedla řeku
 III, 9, tři dny a noci trvajících III, 14, jí se zasvěcení III, 15,
 nesla hochu při pádu se skály III, 16, vysvobodila zloděje
 ze zlé příhody III, 22, posílila ku postu III, 33, utišila ší-
 lence III, 35, uzdravila ruku katovu III, 37, ustavičná IV,
 15, 16, pomohla při umírání IV, 38, vysvobodila z očištěnce
 IV, 40, za nepřátele, jaká býti má IV, 44, za mrtvé IV, 50,
 při mši svaté IV, 59.**
Modloslužebnost II, 8, III, 27, 28, 37.
**Mše svatá, její slavení III, 3, 30, IV, 32, nepřetržité sloužení
 po řadu dnů (gregoriánské) IV, 55, (Viz ještě pod heslem
 Oběť.)**
**Mučednictví dva druhy, skryté a zjevné III, 26, pro pravdu
 III, 27, za doby pokojné a za pronásledování III, 28.**
Muž s opicí ruší modlitbu a za to hyne I, 9.

Nahé odívati I, 9.
Námítky proti trestům pekelným se vyvracejí IV, 44.
Napomenutí opěťované a nedbané IV, 52.
Náprava škůdců III, 14.
Narozeniny svatých (výroční den úmrtí) IV, 56.
Návrat ze smrti IV, 36.
Nebe IV, 1, 16, 26, 47,
**Nebeské chvalozpěvy při smrti vyvolenců IV, 14, 15, při po-
 hřbu IV, 15, 21, příbytky IV, 35, společenství IV, 55.**
Nekajícnost IV, 52.
Nemluvňata křtěná, zemrou-li, vcházejí hned do nebe IV, 18.
Není radno zahrávati si s ďáblem III, 20.
Neopatrná řeč II, 23.
Neposlušnost II, 28, 29, III, 10.

Nesvornost IV, 60.
 Neuctivost ke hrobu sv. mučedníka ztrestána I, 4.
 Nevděčnost III, 1.
 Nevěřci nežijí bez víry IV, 2.
 Nezdrženlivost v jídle potrestána I, 4.
 Noční chválení II, 35, III, 14, 22.

Obcování manželské před sv. přijímáním I, 10, pozn., ve společnostech škodné III, 15, službám Božím ve svátek IV, 32.
Oběť mše svaté napomáhá duším po smrti IV, 55, vysvobozuje z očištěnce IV, 55, každodenní obětování IV, 56, 58, pomáhá živým IV, 57, chrání před záhubou věčnou IV, 58, její tajemství IV, 58, vypodobňuje umučení Páně IV, 58, při ní se otvírají nebesa a andělé sestupují IV, 58, jest památkou tajemství umučení Páně IV, 59, jak jí obcovati náleží IV, 59.
Obětní chleby IV, 55.
Obětování sebe III, 1, IV, 59, 60.
Obrácení hříšníka větší zázrak nad vzkříšení těla III, 17.
Očištění od hříchu po smrti IV, 36, 39, 40.
Odměna dobrého skutku III, 7.
Odplácení dobrým za zlé I, 3, III, 14, 37.
Odříkání se všeho III, 14 IV, 16, chůze III, 16, 26, 31, dovolených věcí IV, 11.
Odstranění hříšné příležitosti III, 7, IV, 11.
Oheň hmotný může držeti duchy netělesné IV, 29, pekelný jest tělesný IV, 29, 30, 31, zžíral hrob IV, 32, očištěncový IV, 39, pokušení IV, 38.
Ohlašování věcí nepřítomných II, 12, 18, 19, III, 26.
Omeškání povinností škodí I, 12.
Opoprvzenost u lidí kdy jest u Boha vzácna I, 4.
Oprávněnost ke hlásání slova Božího I, 4.
Ostatky svatých působí divy I, 10, II, 38, IV, 6, přineseny do kostela III, 30, v nichž docházejí svatí oslavy IV, 20, zapuzují zloducha IV, 40, 41.
Otřes země při smrti svatých IV, 22.
Ožilý zemřelý mluví, co se s ním po smrti dalo I, 10, 12, IV, 36.

Peklo I, 12, IV, 28, 29, 30, 31, 35, 36, 41—44.
Písmo svaté IV, 14.
Poctivost III, 37.
Podar nehodný III, 26.
Podarování almužnou I, 3, 9, II, 28, III, 1, 14, IV, 13, 14, 22, 36, 27, 40.
Pohostinnost I, 9, III, 11, 17, IV, 14, 27.
Pohrdání zevnějškem I, 5, III, 6, 12, světem I, 5, II, 1, III, 26, 31, IV, 58, slávou III, 31, sebou IV, 40.
Pohřbení v kostele IV, 50,—54.
Pohyb věcí neviditelných pochodí jen od neviditelného ducha IV, 6.

Pochlebování usmrcuje duši posluchače I, 4,
 Pocit tělesná I, 4, II, 2, 8, III, 7, IV, 37.
 Pochybování o věcech nadsmyslných IV, 1.
 Pokáním dlužno hříchy odčiniti IV, 41, nutné na smrtelném
 loži I, 12, IV, 55.
 Pokora pravá raduje se, když se o ní méně smýšlí I, 5, těší se
 z nedostatku I, 9, bojí se chvály I, 9, III, 17, uhýbá se zlosti
 II, 8, tají svou vznešenost III, 1, jen donucena mluví o sobě
 III, 37, obětuje i život za jiné III, 37, bývá dařena mocí divů
 II, 8, sjednocuje s Bohem a má moc proti nepřátelům III, 21.
 Pokřtěná nemluvnata vcházejí po smrti do nebe IV, 18.
 Pokušení tělesné přemoženo II, 2, k roztržitosti II, 4, ku chlip-
 nosti II, 8, ke hříšným pohledům III, 16, odmítnuto III, 31,
 byli zproštěni I, 4, II, 2.
 Políbení pokoje III, 36.
 Pomocná modlitba III, 22.
 Poroučení se do modliteb III, 14, 15, IV, 19.
 Posednutí zloduchem I, 4, 10, II, 16, 30, III, 6, 14, 21, IV, 23,
 40, 41.
 Poslušnost II, 7, IV, 15.
 Práskání tajných úradků Božích II, 16, myšlenek skrytých II,
 20, III, 26, se dobrých v nebi a zlých v pekle IV, 33, 35, že
 jiný umírá IV, 35.
 Požár tělem zamezen I, 6.
 Požehnání II, 7, 9, 13, 22, 24, 31.
 Práce polní II, 32, v zahradě III, 1, 14.
 Prostodušnost I, 5, III, 15, 33, 35, 37, IV, 26.
 Prostopášný život a jeho trest IV, 52, 53.
 Prozřetelnost Boží III, 16.
 Předpovídání budoucích věcí I, 4, 9, II, 12, 15, 37, III, 1, 8, 11,
 IV, 26, 27.
 Předurčení nepřičí se ani modlitba ani zásluha I, 8.
 Předzvědění II, 8, 13, 17, III, 14, 23.
 Příčast umírajících (Viaticum) IV, 15.
 Příkaz jménem Ježíšovým I, 3, 9, II, 8, III, 10.
 Příklad dobrých vábí III, 14, 21.
 Příležitost ke hříchu blízká III, 7.
 Přímluvy svatých I, 8.
 Příznání se ke hříchu III, 22.
 Půst I, 1, ve sváteční den nevhodný II, 1, na Bílou sobotu III,
 33, IV, 32, z kajícího IV, 36, 38.
 Pýcha pokořena I, 4, ztrestána I, 10, předchází pád III, 14.
 Rouhavost ztrestána IV, 18.
 Rozjímání osvěcuje duši II, 3.
 Roztržitá mysl, odkud pochází a jak napravena II, 4, vyléčena
 II, 25.
 Řeč váhyplná II, 23, škodlivá a hříšná III, 15, dotěrná a marná
 IV, 51.

Řehole sv. Benedikta I, 2, II, 36, IV, 8.

Sebezapírání jak výhodno I, 4.

Slovo marné a škodné III, 15.

Snášeti zlé společníky kdy jest potřebno a kdy neužitečno II, 3.

Sny, z čeho povstávají a kdy třeba jich dbáti IV, 48.

Spílání ztrestáno III, 14.

Spravedliví zdržují se i dovolených věcí IV, 11, mívají při smrti vidění IV, 11, dokonalí přicházejí po smrti hned do nebe IV, 25, po vzkříšení dojdou přírůstku i oslavení tělesného IV, 25.

Srdce zkroušené při mši sv. IV, 59.

Stav člověka v ráji IV, 1.

Svatí chrání v nebezpečí násilné smrti I, 4, III, 37, nemohou vykonati všecko, co chtějí II, 33, proslavují se zázraky u svých hrobů i jinde II, 37, 38, III, 15, dávali sebe za výkupné III, 1., od nich nabývají i věci moci zázračné I, 3, III, 16, odplácejí se za poctu III, 24, zásluhy jejich pomáhají nám III, 31, proč bývají vzati III, 37, umírají tvrdou smrtí IV, 24, rozpoznávají mámení od zjevení IV, 48.

Svatokrádež III, 31.

Svátost Těla a Krve Páně IV, 10, 35.

Svatovláda II, 23.

Svěcená voda I, 10.

Svěcení kněžstva II, 16, III, 23, kostela III, 30.

Svědění, jeho výčitky IV, 32.

Světa nemáme milovati III, 38.

Světlo s nebe II, 35, IV, 15.

Škodolibost II, 8.

Tělesný trest je spasitelný II, 4.

Tělo Páně kladeno na prsa zemřelého II, 24, posílá v smrti II, 37, uzdravilo nemoc III, 3, přijímáno na moři III, 36.

Trápení zloduchem II, 16, 30, III, 6, 26, 33.

Trest očišcový IV, 39, 40, krutý IV, 55, pekelný věčný.

Trestá Bůh, koho miluje, ale milosrdně IV, 10, 15.

Trpělivost jest něco víc než zázrak I, 2, spojená s pokorou uchlácholila zuřivce I, 2, snášeti nemoc IV, 14, jest ctnost IV 15, Boží IV, 18.

Tvrdošíjně zapírání hříchu naposled zahanbuje III, 7.

Úcta před svatými II, 14, 15, 31. III, 37.

Úmysl činí skutek dobrý neb špatný I, 10.

Útrpnost s dušemi v očištcí IV, 55.

Vděčnost IV, 55.

Veselá mysl Svatých III, 14, 37, nevčasná III, 33.

Vidění opatovo I, 4, papežovo I, 22, III, 1, Duše v způsobu holubice II, 34, světla s hůry II, 35, světa v souhrnu II, 35, duše

- v ohnivém kotouči II, 25, světla Stvořitelova II, 35. IV, 7, cesty sv. Benedikta do nebe II, 37, u vytržení ducha IV, 8, na moři IV, 9, sv. apoštolů IV, 11, noční IV, 47, strážce kostela IV, 51, přineslo rozkaz Boží IV, 56, posilnilo tonoucího chlebem IV, 57.
- Víra způsobila div I, 11, záslužná II, 38, pomohla spatřiti duši IV, 7.
- Vniterné vyučení od Ducha sv. I, 1.
- Voda hořela v lampě I, 5, svěcená uzdravila I, 10.
- Volíme-li stav, nejsme povinni vyhověti přání rodičů III, 21.
- Vůle Boží jen zdánlivě se někdy neděje I, 9.
- Vůně při smrti svatých IV, 14, 15, 16, 27, 47.
- Vychování špatné IV, 18.
- Vykročení duše z těla IV, 6—11, 16, 17, 19, 26, 27.
- Výkupné III, 1.
- Vymítání zloduchů I, 10, II, 16, 30, III, 6, 21, 33, IV, 40, 41.
- Vyobcování ze služeb Božích II, 23.
- Vyslyšení proseb rychlé a pozvolné III, 15.
- Vytrvalost v modlitbě III, 15, IV, 47, v mučení III, 28, u víře III, 31, 32, v kajícínosti IV, 47.
- Vyvržení z hrobu II, 24, IV, 53, 54.
- Vzkládání rukou na nemocné III, 35.
- Vzývání nejsv. Jména Ježíšova I, 1, svatých I, 4, III, 37.
- Zaručení se za bližního na život a na smrt III, 37.
- Zachování řehole II, 3.
- Zajatců propuštění III, 1, 37.
- Zatajení chyby bližního I, 2.
- Zázračně vzkříšen mrtvý I, 2, 10, 12, II, 11, 32. III, 17, IV, 36, zhostil zlé žádosti tělesné I, 4, zastaven požár I, 6, posunuta skála I, 7, scelena lampa I, 7, rozmnožen olej I, 7, víno I, 9, vypuzeny kobylky I, 9, opatřeny peníze, naplněna stodola, zničen dravec I, 9, vrácen zrak, zkrocen zlý kůň, uzdravena zlomená kyčel I, 10, scelena řítice II, 1, pukla nádoba II, 3, napraven mnich šlehem II, 4, vyvedena voda ze skály II, 5, vyplulo železo z vody II, 6, kráčel hoch po vodě II, 7, uposlechl krkavec II, 8, zřítilo se slunidlo II, 8, zapuzen ďábel II, 9., prozrazena šalba II, 14, zachráněn lid II, 17, opatřena mouka II, 21, zjevení událo se ve snách II, 22, odcházeli mrtví II, 23, vyvržen mrtvý z hrobu II, 24, uzdraven nemocný II, 25, splacen dluh II, 27, otrava uzdravena II, 27, zachována nádoba II, 28, zproštěn řemenů II, 31, kůň, na němž jezdil světec, se vzepřel III, 2, uzdraven chromý a němý III, 3, slepec duchem prorockým rozeznává III, 5, neškodně požit jed III, 5, převedena řeka III, 9, stažen rozvodněný Pád III, 10, zkrocen medvěd III, 11, rozdělen dešť III, 11, 12, neporušeně zachován v hrobě III, 13, vysvobozen od zloducha III, 14, prozrazena lesť III, 14, medvěd poslouchal III, 15, zahubení a odstranění hadové III, 15, kane voda potřebná

ze skály III, 16, ztrestána nestoudná ženština III, 16, zachráněn při pádu s hory III, 16, odskočil skalní balvan III, 16, zachován v ohni III, 18, voda stojí přede dveřmi III, 19, zloděj zadržen mrtvým III, 22, mrtvý učinil místo jinému III, 23, uzdraven od nemoci III, 25, raněn slepotou III, 29, lampy uhašeny a rozžaty III, 29, 30, oblak spadl na oltář III, 30, ozývá se pěnění žalmů nad sv. mučedníkem III, 31, mučedníci mluví bez jazyků III, 32, loď plná vody drží se po 8 dní na povrchu III, 26, voda proměněna v olej III, 37, drobty rozmnoženy III, 37, odprava zamezena III, 37, mluví rozličnými jazyky IV, 26, vyvázli z bouře mořské IV, 57.

Zázraky jsou dar z milosti a ne ze zásluhy I, 4.

Zbaveny exkomunikace po smrti II, 23.

Zdrženlivost od masitých pokrmů I, 1, od manželství III, 7, od manželky IV, 11, ctnost IV, 16.

Zemětřesení při smrti světcově III, 1.

Zjevení opovědělo smrt III, 23, sv. Petra ap. III, 24, jehož tělo nesnese III, 24, káže uzdraviti III, 25, sv. Eutychie III, 38, sv. Petra ap. III, 24, 25 IV, 13, sv. Felixy pap. IV, 16, Pána Ježíše při úmrtí IV, 16, P. Marie s dívkami IV, 17, zloduchů IV, 18, andělů IV, 19, mužů v bílém rouše IV, 26, mládence IV, 26, proroků IV, 34, šípů s nebe IV, 36, ohyzdných duchů IV, 53.

Zkaženým lidem protiví se ctnosti dobrých II, 3.

Zkouška po smrti IV, 36.

Zlořečení a jeho následky III, 15, 37.

Značky Ducha svatého: pokora, moc divů I, 1.

Znamení kříže působí divy I, 1, 10, 11, II, 2, 3, 9, 10, 20, III, 5, 6, 7, 36, IV, 38, hrozivá III, 38.

Ztráta zázračného daru pro chlipnost III, 32.

Žádost loupeže zaslepuje I, 2, zlá, k čemu svedla a jak trestána byla III, 5.

Žehnání pokrmů a nápojů II, 3.

Ženich pozemský a nebeský III, 14, IV, 13.

Žid obrácen na víru III, 7.

Život pravý neprokazuje se tak zázraky, jako ctnostmi I, 12, omilostněný od mládí II, 1.

UKAZATEL JMEN

Abrahám I, 8, IV, 29, 33. Adeodat opat II, 1. Adriatické moře III, 36. Afrika v Úvodu, III, 1, 30, 32. Agnell mnich IV, 26. Aigulf mnich II, 38, pozn. Agapit II, papež II, 22, pozn. III, 3, podjáhen II, 28. Agatha sv. p. a muč. III, 30. Agatho biskup IV, 57. Agilulf král Long. v Úvodu. Akoncij kostelník III, 25. Akvino město II, 16, III, 8. Alatrina město II, 35. pozn. Albin biskup I, 4. Amancij kněz III, 35. Ambrož sv. bis. v Úvodu, III, 10. pozn. Amiternum město I, 4. Ammonyj mnich IV, 26. Ananiáš a Safira II, 30. Anastazij sv. I, 7, 8. Anio řeka II, 1. Angola lázně IV, 40. Ankona město I, 5, 6. Antonin mnich IV, 47. Apeninské pohoří II, předsl. pozn. Apollon bůžek II, 8, 37, III, 7. Appijská silnice IV, 26. Apulie provincie III, 5. Argentarij hora III, 17. Ariani II, 31, III, 29, 30, 31, 32. Armentarij III, 16, sluha IV, 26. Athanasij kněz IV, 38. Athéza řeka III, 19. Augustin sv. bis. v Úvodu. Aurelie území III, 17. Ausera řeka III, 9. Autharik král III, 19. Axa III, 34.

Baraka plavec IV, 57. Bazil čaroděj I, 4. Benedikt z Nursie sv. opat v Úvodu, I, 12, II, veskrze III, 16, IV, 7. Benedikt I. papež III, 8, pozn., mnich III, 18. Benedikta řehol. sestra IV, 13. Blidin stoupenec Totilův II, 14. Bonifác bis. I, 9, jáhen a almužník III, 20, mnich III, 29. Brixa město IV, 52. Bukcelin vojevůdce I, 2, pozn. Bulhar IV, 26. Buxentum město III, 17.

Centumcelly město IV, 27, 55. Cerbonyj bis. III, 11. Ciceronovy lázně I, 4. Curvus I, 3. Cyrilla II, 1. pozn.

Dacij bis. III, 4. Damašek II, 3. Darida vůdce I, 2. Daniel pror. III, 24, IV, 34. David pror. II, 8, 16. Deusdedit IV, 31, 37. Donát bis. I, 7.

Ekvicij opat I, 4, otec sv. Maura II, 3. Eleutherij op. III, 14, 21, 33, 34, IV, 35, sv. mučedník IV, 12. Eliseus pror. I, 2, 7, II, 8, 13. Eliáš pror. I, 2. Enfide II, 1. Eumorfij IV, 55. Eutihyj služ. Boží III, 15, sv. muč. III, 38. Evaza IV, 36. Exhilarát II, 18. Ezechiel pror. IV, 34.

Faustin sv. muč. IV, 52. Felix pap. IV, 16. F. Curvus převor I, 3, bis. IV, 26, 51, 55, šlechtic I, 4. Ferentino město I, 9, III, 38. Fleury klášter II, 38, pozn. Florenc kněz II, 8. Florencij služ. Bož. III, 15, kněz IV, 31. Florid bis. III, 35. Fortunát op. I, 4, 9, bis. I, 10. Frankové I, 2. Frigidian bis. III, 9. Fulgenc bis. III, 12. Fundi město I, 1, III, 7. Fundenský klášter I, 2, III, 7.

Galla služ. Bož. IV, 13, vdova IV, 35. Gaudenc kněz I, 9. German bis. II, 35, IV, 7, 40. Geroncij mnich IV, 26. Gotové v Úvodu, I, 9, 10, II, 6, 31, III, 2—6, 11—14, 18. Gummarith vůdce III, 11. Gussanvillaeus Petr spisov. Úvod.

Haeften Benedikt spisov. Úvod. Herkulán bis. III, 13. Hermenegild král sv. III, 31. Herundina poustev. IV, 15. Hispanie Úvod, III, 30. Honorát op. I, 1, převor II předsl. II, 15. Chrysaoryj IV, 38.

Jan Křtit. sv. I, 1, II, 8, 30, 37, III, 37, IV, 55, apoštol III, 26, papež IV, 30, jiný III, 2, 8, jiný III, 38, prefekt III, 10, místoprefekt IV, 52, tribun III, 19, mnich IV, 35, jiný IV, 47. Janov město IV, 53. Januar bis. muč. IV, 26, 54, Jeronym sv. I, 10 pozn. Ikonium město IV, 38. Illirský mnich IV, 36. Ilva ostrov III, 11. Interorina údolí I, 11. Job IV, 37. Jonáš pror. II, 8, IV, 34. Jordán řeka I, 2. Jovin valchář III, 8. Isaak služ. Bož. III, 14, sv. Úvod, III, 14, Itálie Úvod, II, 22, pozn. III, 1, 11, 14, 19, 25, 30, 32, IV, 26, 30, 57. Julian defensor I, 4, 10, IV, 30. Just mnich IV, 55. Justin I. císař III, 2. Justinian cís. III, 32. Juvenál sv. IV, 12.

Káleb III, 34. Kampanie I, 2, II, 21, 28, 35, III, 1, 7, 16, 18. Kample IV, 10. Kanossa II, 15, III, 5. Kapua město II, 35, IV, 7. Karteryj statkář III, 26, Kassij bis. III, 6, IV, 56. Kassino II, 8, 22, pozn. 33, pozn. 35 pozn. 38, pozn. Kastoryj bis. I, 4, cvičitel vojínů I, 4. Klášter s. Ondřeje Úvod. Klement pap. sv. IV, 14, Konstancij kostelník I, 5, kněz I, 9, bis. II, 16, III, 8. Konstantín II, předsl. Konstantinopol III, 4, 32, 36, IV, 36. Koptóš lékař IV, 55. Korint III, 2, 4. Kotronský přístav III, 36. Kvadragesim jáhen III, 17.

Laurio mnich I, 7. Latium II, 22, III, 7, pozn. území I, 4, pozn. Lazar III, 17, IV, 33. Leander bis. III, 31. Libertin převor I, 2. Liberyj patric. II, 35, IV, 53. Liparský ostrov IV, 30. Liuvigild král III, 31. Longobardové Úvod II, 17, III, 11, 26—29, 37, 38, IV, 21—23. Luka město III, 9. Lukáš Evang. sv. I, předsl.

Mabillonius Jan spisov. Úvod. Marcell I, 10, mnich IV, 26. Marcellin bis. I, 6. Marek Evang. sv. I, předsl. III, 33. Maria nejsv. Panna I, 9, 12. Marsik hora III, 16. Martin bis. sv. II, 8, mnich III, 16. Martyryj služ. B. I, 11. Marzů provincie IV, 23. Maskátor III, 16. Maur op. sv. II, 3, 4, 6, 7. Maxim IV, 38. Maximian bis. Úvod, I, 7, III, 36, převor IV, 32. Mellit mnich IV, 26. Menas III, 26. Merul IV, 47. Merulis, 11. Mojžíš I, 1, II, 2, 8. Múza IV, 17.

Narnia město III, 6, IV, 56. Narz patricij IV, 26. Nola město

Úvod. Nonnóz op. Úvod, I, 7. Nursie I, 4, II, předsl. III, 15, 37, IV, 10. Nursinský kněz IV, 11.

Ondřej apošt. sv. Úvod, III, 7, biskup III, 7, jáhen III, 8.

Pád řeka III, 10. Panormie IV, 57. Pascházij jáhen IV, 40, 41. Paulin bis. Úvod III, 1. Pavel apošt. sv. Úvod I, 12, II, 33, III, 17, 29, IV, 11, jáhen Úvod II, 38, pozn. Pelagij II. papež Úvod, III, 16. Peregrin II, 27. Perusie město III, 13. Petr apošt. sv. Úvod, I, 12, II, 7, 8, 30, III, 3, 13, 17, 23, 24, 25, IV, 11, 13, 37, jáhen, veskrz., mnich IV, 36, úředník IV, 36. Piumarola II, 35, pozn. Placencia město III, 10. Placid sv. II, 3, 5, 7, 15, pozn. 35, pozn. Pompeján op. II, 4. Populonie město III, 11. Porto město IV, 26. Precióz převor IV, 55. Prenestinum město III, 23. Prenestinské hory IV, 15, silnice IV, 26. Prób bis. IV, 12, převor IV, 12, 17, 19, 38. Pronulf III, 19. Puteoly město I, 4, pozn.

Ravenna město I, 2, 9, 10. Reate město I, 4, pozn. IV, 12. Renátův klášter IV, 12. Redempt bis, III, 38. Redempta řeholnice IV, 15. Rekared král III, 31. Reparát IV, 31. Riggo II, 14. Rojate klášter II, 38, pozn. Roman mnich II, 1. Romula služ. B. IV, 15. Ruderik II, 14. Řehoř I. Vel. pap. sv. Úvod a veskrze. Řehoř Divotvorce sv. Úvod, I, 7. Turský sv. I, 2, pozn., muž urozený IV, 8. Řehořka Pa. III, 14. Řím město Úvod, I, 4, II, předsl. 1, 15, III, 18, 19, 24, 36, IV, 9, 57.

Sabin bis. II, 15, pozn. III, 5, jiný III, 10. Sabínsko I, 4, II, předsl. pozn. IV, 51. Saint Benoit sur Loire II, 38, pozn. Samaří IV, 24. Samnium město I, 1, III, 26, IV, 9. Sanktul kněz Úvod III, 15, 37. Servand op. II, 35. Servul IV, 14. Sevér kněz I, 11. Scholastika panna sv. II, 33, 34, 38, pozn. Sicilie Úvod II, 15, IV, 9, 30, 35, 55. Sorakte hora I, 7. Specióz mnich IV, 8, 15. Spes op. IV, 10. Spoleto město III, 14, 20, 29, 33. Subiako II, 1, 37. Subura okres III, 30. Suppentonia klášter I, 7, 8. Sura město IV, 22. Suran op, IV, 22. Symmach patricij IV, 13, 30, papež IV, 40. Symplicij op. II, předsl. Syr sv. muč. IV, 53, Syrakuzy město III, 36. Šalomoun IV, 3, 4. Šebestián muč. sv. I, 10, III, 30. Štěpán muč. sv. I, 5, kněz III, 20, opat IV, 11, muž B. IV, 19, zástupník IV, 35.

Tabitha vdova II, 30. Tarracina město II, 22, IV, 8. Tauranie IV, 55. Tertull II, 3. Tharsilla panna sv. IV, 16. Theodelinda královna Úvod. Theodor kostelník III, 24, hoch IV, 38. Theodorich král IV, 30, Theofanyj IV, 26. Theoprób II, 17, 35. Theudebert král I, 2, pozn. Tiber řeka Úvod, III, 19. Tibur město III, 35. Tiburcij kněz IV, 31. Totila král I, 2, II, 14, 15, 31, III, 5, 6, 11, 13, 18. Tuscie město I, 10. Tudertum město I, 10.

Ufento řeka II, 22, pozn. Urs mnich IV, 35. Ustika ostrůvek IV, 57. Utriculum město III, 12.

Valencio op. III, 22, IV, 21. Valentin op. I, 4, defensor IV, 53. Valentinian II. předsl. II, 13, mnich IV, 26. Valerian advokát IV, 26, patricij IV, 52. Valerijská provincie I, 4, 10, III, 20, 22, IV, 21, 32. Vandalové Úvod, III, 1, 32. Vavřinec muč. sv. I, 4, III, 37, IV, 31, 51, 54, arcijáhen IV, 40, zbožný muž I, 1, 2. Venanc bis. III, 9, 11, IV, 53, patricij I, 1. Verona město III, 19. Vigilij papež III, 4, pozn. Visigotové III, 31. Volturn řeka I, 2. Vult II, 14.

Xyst pap. sv. IV, 26.

Zachariáš pap. Úvod. Zalla Got II, 31. Zeno sv. III, 19.

O B S A H

Předmluva	7
Úvod	13

K N I H A P R V N Í

Předslov	23
I. O Honorátovi, opatu kláštera fundinského	26
II. O Libertinovi, představeném téhož kláštera	28
III. O zahradníku, mnichu téhož kláštera	31
IV. O Ekviciovi, opatu provincie valerijské	33
V. O Konstanciovi, kostelníku chrámu sv. Štěpána	40
VI. O Marcellinovi, biskupu ankonském	42
VII. O Nonnózovi, převoru kláštera na hoře Sorakt- ské	43
VIII. O Anastaziovi, opatu kláštera, jenž sluje Sup- pentonia	45
IX. O Bonifáci, biskupu města ferentinského	47
X. O Fortunátovi, biskupu města tudertského	53
XI. O Martyriovi, mnichu z provincie valerijské	60
XII. O Severovi, knězi z této provincie	60

K N I H A D R U H Á

Ze života sv. Benedikta

Předslov	63
I. Kterak scelena byla přeražená říčice. Benedikt se uchyluje do Subiaka, kdež mu Roman podává pokrmu. Překážka zlého ducha. Občerstvení o Veliké noci. Benedikta naleznou pastýři a od- tud mnozí k němu přicházejí	64
II. Kterak přemoženo bylo pokušení tělesné	67
III. Benedikt stává se opatem nedalekého kláštera; úklady činěné jeho životu podivuhodně zma- řeny; opouští nehodné mnichy a vrací se do své samoty. Co znamená rčení: zůstávati sám u sebe? Proč mohl Benedikt opustiti zlé bratry? Následovníci jeho se množí i zřizuje 12 klášterů. Přijímá Maura a Placida	68
IV. Kterak byl mnich roztržitý znovu přiveden k ži- votu spasitelnému	72
V. Kterak modlitbou muže Božího vyprýštila se voda ze skály na vrchu hory	73
VI. Kterak se z tůně vodní kosíř na topůrko vrátil	74
VII. O Maurovi, žáku jeho, jenž kráčel po vodě	75
VIII. Krkavec daleko odhodil chléb napuštěný jedem	76

IX. Kterak modlitbou muže Božího zdvižen byl kámen veliké váhy	79
X. O zdánlivém požáru kuchyně	80
XI. Pacholík zřícenou zdí ubitý nabývá jeho modlitbou zdraví	80
XII. O mniších, kteří jedli mimo klášter	81
XIII. O bratru mnicha Valentiniana, o němž muž Boží předvěděl, že cestou jedl	82
XIV. Benedikt usvědčuje předstíraného krále Totilu	83
XV. Proroctví předpověděné králi Totilovi a biskupu města Kanosy	84
XVI. Kterak byl jistý klerik na čas zloducha zproštěn; kdo poznává tajné úradky Boží	85
XVII. Muž Boží sám předpověděl, že klášter jeho bude zničen	88
XVIII. Kterak muž Boží v duchu zvěděl o láhvi ukryté	89
XIX. Sv. Benedikt poznal, že darem přijaty byly šátky	89
XX. Muž Boží poznal pyšné myšlenky mnichovy	90
XXI. V době hladu nalezeno před klášterem muže Božího dvě stě měric mouky	91
XXII. Benedikt ukazuje ve zjevení, jak má býti zřízen klášter tarracinský	92
XXIII. O řeholnicích, které po smrti byly jeho obětím darem zbaveny vyobcování	94
XXIV. Omnichu mladistvém, jenž byl z hrobu vyvrhován	96
XXV. O mnichu, který opouštěje klášter našel na cestě ještěra	96
XXVI. Služebník uzdraven ze slonochoroby	97
XXVII. Peníze zázračným způsobem splaceny věřiteli. Jed pouhým dotekem Benediktovým z těla vypuzen	97
XXVIII. Láhev skleněná, ač na skaliska vhozena byla, přece se nerozbila	98
XXIX. Prázdný sud se naplnil olejem	99
XXX. Mnich zproštěn zloducha. Svatí konají divy jednak mocí modlitby, jednak i pokynem vůle své	100
XXXI. Spoutaného venkovana vyproštuje muž Boží pouhým pohledem	101
XXXII. Kterak mrtvý byl vzkříšen	103
XXXIII. O zázraku sestry jeho Scholastiky	104
XXXIV. Sv. Benedikt vidí duši sestry své vyšlou z těla v podobě holubice	105
XXXV. Před očima sv. Benedikta ukazuje se svět v souhrnu; při tom spatřuje i duši biskupa kapujského Germana	106
XXXVI. Sv. Benedikt napsal řeholi pro mnichy	108
XXXVII. Sv. Benedikt předpověděl bratřím svou smrt	109
XXXVIII. Žena šílená nabyla zdraví v jeho jeskyni	110

K N I H A T Ř E T Í

I. O Paulínovi, biskupu města Noly	112
II. O svatém Janu, papeži	115
III. O svatém Agapitu. papeži	116
IV. O Dáciovi, biskupu milánském	117
V. O Sabinovi, biskupu města Kanosy	118
VI. O Kassiovi, biskupu města Narnie	119
VII. O Ondřeji, biskupu města Fund	120
VIII. O Konstanciovi, biskupu města Akvína	122
IX. O Frigidianu, biskupu města Luky	123
X. O Sabínovi, biskupu placentském, jenž přípi- sem donutil řeku Pád k ústupu	124
XI. O Cerboniovi, biskupu města Populonie	125
XII. O Fulgencovi, biskupu města Utrikul	127
XIII. O Herkulánovi, biskupu města Perusie	128
XIV. O služebníku Božím Izákovi	129
XV. O Eutychiovi a Florenciovi, služebnících Božích	133
XVI. O Martinu, mnichu s hory Marsika	138
XVII. Omnichushory Argentaryje, jenž vzkřísil mrtvého	141
XVIII. O mnichu Benediktovi	144
XIX. O kostelu svatého Zenona ve Veroně, do něhož nemohla při povodni proniknouti voda za ote- vřenou bránu	145
XX. O Štěpánu, knězi provincie valerijské, jemuž dábel zouval obuv s nohou	146
XXI. O řeholnici, jež pouhým rozkazem svým zba- vila člověka zlého ducha	147
XXII. O knězi z provincie valerijské, jenž u hrobu svého zadržel zloděje	149
XXIII. O opatu na hoře v Prenestě a o jeho knězi	150
XXIV. O Theodorovi, kostelníku při chrámu svatého apoštola Petra v městě Římě	151
XXV. O Akonciovi, kostelníku téhož kostela sv. Petra	152
XXVI. O Menovi, mnichu poustevníku	153
XXVII. O čtyřiceti venkovanech, kteří od Longobardů pobiti byli proto, že nechtěli jísti masa od obětí modlářských	155
XXVIII. O množství zajatců, kteří byli zabiti proto, že se nechtěli klaněti hlavě kozí	156
XXIX. Jak oslepen byl biskup ariánský	157
XXX. Kterak byl v městě Římě ariánský kostel po- svěcen za katolický	158
XXXI. O synu visigotského krále Liuvigilda, králi Her- minigildu, jenž byl otcem svým pro víru kato- lickou usmrcen	160
XXXII. O biskupech afrických, jimž ariánští Vandalové, protože hájili víry katolické, dali jazyky vyře- zati, oni však tím nepozbyli zřetelné mluvy	162

XXXIII.	O služebníku Božím Eleutheriovi	163
XXXIV.	Kolik jest druhů lítosti	166
XXXV.	O Amanciovi, knězi provincie tuscijské	167
XXXVI.	O Maximiánu, biskupu města Syrakus	169
XXXVII.	O Sanktulovi, knězi v provincii nursické	170
XXXVIII.	O vidění, které měl Redempt, biskup města Ferentina	176

K N I H A Č T V R T Á

I.	Lidé tělesní proto nevěří ve věci věčné a duchovní, poněvadž se o nich smyslně přesvědčiti nemohou	178
II.	Že ani nevěřící není živ bez věření	179
III.	Trojí živoucí duchové byli stvoření	180
IV.	Jak třeba rozuměti výroku Šalomounovu: Jedno- stejně jest zahynutí člověka i hovad	181
V.	O otázce, zda jest duše, kteréž viděti nelze, kteráž i z těla neviditelně vychází	184
VI.	Jako se trvání duše v těle poznává z pohybu údu, tak se po smrti svatých má o životu duše jejich souditi ze zázraků	184
VII.	O vycházení duší	187
VIII.	Kterak vyšla duše mnicha Specióza	187
IX.	O duši jednoho zajatce	188
X.	Kterak vyšla duše opata Spesa	188
XI.	Kterak vykročila duše kněze Nursina	190
XII.	O duši Próba, biskupa města Reate	191
XIII.	O smrti služebnice Boží Gally	192
XIV.	O smrti ochrnulého Servula	193
XV.	O smrti služebnice Boží Romuly	195
XVI.	O smrti svaté panny Tharsilly	197
XVII.	O smrti dívky Muzy	197
XVIII.	Že sami rodiče zabraňují některým dětem pří- stup do království nebeského, poněvadž je špat- ně vychovávají. O chlapci rouhačném	198
XIX.	O smrti muže Božího Štěpána	199
XX.	Že zásluhy duše někdy nepřicházejí na jevo při umírání, nýbrž až po smrti	201
XXI.	O dvou mniších opata Valencia	201
XXII.	O smrti opata Surana	202
XXIII.	O smrti diákona při kostele Marzů	202
XXIV.	O smrti muže Božího, který poslán byl do Bethel	203
XXV.	Zda se před navrácením těl přijímají v nebi duše spravedlivých?	204
XXVI.	Kolikerým způsobem umírající některé věci předpovídají; o jakémsi advokátu; o Geronciji a Melitovi, mniších; o sluhovi Armentariovi	205
XXVII.	O smrti městského správce Theofanyje	208

XXVIII.	Duše zlých se nacházejí také již nyní v pekle .	210
XXIX.	Důvod, proč sluší věřit, že oheň tělesný může držeti duchy netělesné	210
XXX.	O smrti arianského krále Theodoricha	212
XXXI.	O smrti Reparátově	213
XXXII.	O smrti kuriála, jehož lrob byl vypálen	214
XXXIII.	Poznávají-li dobří v království nebeském dobré, poznávají také zlí zlé ve svých mukách	215
XXXIV.	O řeholníku, jenž umíraje spatřil proroky	217
XXXV.	Že se někdy v smrti poznávají také duše neznámé, které mají vzítí odplatou buď za hříchy stejné muky, neb za dobré skutky stejné odměny. O smrti Janově a Ursově, Eumorfijově a Štěpánově	217
XXXVI.	Kdo se zdáli jako omylem býti z těla vyvedeni; o povolání a odvolání mnicha Petra; o smrti a znovuožití Štěpánově, jakož i o vidění jistého vojína	220
XXXVII.	Co znamená stavění domu v místě rozkoše. O Deusdeditovi, jehož dům bylo vidět stavěti v sobotu. O potrestání Sodomitů	224
XXXVIII.	Že duše některých lidí vídají, ještě dokud v těle jsou, jisté tresty záhrobní. O pacholíku Theodorovi. O smrti Chrysaorově a jednoho mnicha v Ikoniu	226
XXXIX.	Je-li po smrti oheň očistcový	229
XL.	O duši diákona Paschásije	230
XLI.	Proč přichází v posledních časech o duších na světlo tolik věcí, které prv byly skryty?	231
XLII.	Kde se nachází peklo	233
XLIII.	Je-li oheň pekelný jeden, či jsou-li různé jiné	234
XLIV.	Zda odsouzení do pekla vždy hořeti budou	234
XLV.	Kterak jest duše nesmrtelná, když jest jisto, že je odsouzena k trestu smrti	237
XLVI.	O jistém muži svatém, který se blížící se smrti bál	237
XLVII.	Že se některým lidem dostává před smrtí pcs.ly zjevením, aby se nebáli; o mniších Antonínu, Merulovi a Janu	238
XLVIII.	Zdaž máme dbáti snů, a kolikeré jsou	239
XLIX.	O muži, jemuž sen sliboval dlouhý život, ale jenž v krátce zemřel	241
L.	Prospívá-li to duším, když se jejich mrtvá těla pochovají v kostele	241
LI.	Jak ve zjevení jedna řeholnice, kterou pohřbili v kostele sv. Vavřince, od polou shořela	242
LII.	O pohřbu patricije Valeriana	243
LIII.	Jak vyvrženobyloz kostelamrtvétěloValentinovo	243
LIV.	O pochování jistého barvíře v kostele, jehož tělo tam později nalezeno nebylo	244

LV. Co může pomáhati duším, aby došly odpuštění po smrti; o knězi centumcellském. O duši mnicha Justa	245
LVI. O životu a smrti narnyjského biskupa Kassije	248
LVII. O člověku, jenž byl v zajetí nepřátelském zproštěn pout v hodinu oběti. Těž o plavci Barakovi, jenž vyvázl z bouře mořské pomocí spásonosné oběti	249
LVIII. Moc a tajemství spásonosné oběti	251
LIX. Že sluší míti srdce zkroušené při svatých tajemstvích a že dlužno ostříhati mysl, aby setrvala v sebranosti	252
LX. Že máme jiným odpouštětí viny, mají-li nám býti odpuštěny naše	253
Ukazatel věcný	269
Ukazatel jmen	277

SVATÍ OTCOVÉ

Pořádá

Antonín Stríž

1.

SV. ŘEHOŘ VELIKÝ

ČTYŘI KNIHY

ROZMLUV

Přeložil a úvodem i poznámkami opatřil

Klement Kuffner

Upravil V. H. Brunner

Vytiskla

Arcibiskupská knih- a kamenotiskárna

v Olomouci

Vydalo jako 33. knihu

Družstvo Přátel Studia

spol. s r. o. v Praze

L. P. 1924